

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Minder og Dagbogsblade

fra

1848, 1849, 1850.

af

Rasmus Hansen,
Friisolelærer i Vejstrup.

Odense.

R. Nielsens Forlag.

Trykt i Frederik Thillerups Bogtrykkerf.

1875.

1848.

Aaret 1848 var et mærkeligt Aar i vort Fædrelands Historie, og aldrig vil det blive glemt, hvad her da skete. Men snart ligesaa mærkeligt som selve Begivenhederne var Vejrliget i Vaardagene det nævnte Aar. Fævendøgnstorme er et almindeligt Udtryk, og det er næsten sagt saa tit, at Fævendøgn og Storme og Byger staa som uadskillelige fra hinanden, som de Vaartegn, hvorunder Vinteren skal dø og Foraaret fødes. Men fra dette Billede paa Fævendøgnsdage vare de meget omtalte Martisdage fra 1848 meget forskellige.

Netop den Dag, hvorved der stod skrevet i Almanakken „Fævendøgn, Foraar begynder,“ var det den hødigste Foraarsmorgen, nogen kunde ønske at se og høre. Solen skinnede varmt paa den allerede grønne Jord og paa den blaa, letkrusede Flade af Søen; og Stærerne, Droslerne og Solsorten sang omkap med Lærkerne; og, for at intet skulde mangle, stod Storcken og knæbbrede fra sin Rede paa Kirketaget. Denne Morgenstund tog vi fat paa vort første Arbejde ved Saaningen der i Gaarden, hvor jeg tjente. Dette bestod i, at vi ryddede Foderet af den

Plet, hvorpaa Hæsene havde staaet, og pløjede og
 faaede den med Vikkehavre. Vi var færdig med dette
 Arbejde før Middag, og det var aftalt, vi skulde i
 Marken og have fat om Eftermiddagen. Men allerede
 før Middagsmaden var det ualmindelige kønne For-
 aarsvejr med Solstin gaaet over til Taage, og da vi
 gik fra Bordet faldt der en af disse „stille Regne“,
 der ellers kommer i Maj, og hvorom Folk her paa
 Egnen siger: „den kan ikke betales med Penge“. Komme
 ud at pløje kunne der nu ikke være Tale om; vi
 skulde pusle hjemme med et og andet, og min
 Gærning blev at lave et saakaldt „Plantebed“ paa
 Møddingen, for vel, sagde „vor Moder“, var der
 endnu nogle Dage til „Vorfruedag“, men da det lod
 til, Sommeren kom foran Narstiden iaar, saa fulgte
 deraf, mente hun, det ogsaa lod sig gøre, at saa
 Aaalplanter før Vorfruedag. Plantebedet blev saa
 gjort istand; vi havde spist vor Mellemmad; Regn-
 vejret var gaaet over til en mild Taage, hvorunder
 alt, der stal vokse af Jorden, syntes at føle et uende-
 ligt Velvære. Folk siger gerne i saadanne Øjeblikke:
 „det er et godt Grødesvejr“; og de føler dem ogsaa
 vel, maaske nærmest fordi Haabet dukker frem om en
 rig Høst.

Det var allerede hen mod Solhærgslag. Jeg
 stod just udenfor i Haven og sleb Skæreknive, da jeg
 fik se min Moder komme gaacnde henover Toften og
 ind i Haven. Dette overraskede mig just ikke, for
 hun kom tit der i Gaarden, det var jo „Nabofolk og
 gamle Venner“, der boede, og Venskabet lod til at
 blive inderligere ved, at jeg nu havde tjent der henad
 6 Aar. Men af og til stjal mine Øjne sig dog fra
 Slibesten og Skærekniv og søgte min Moder, der kom

nærmere og nærmere. Med et blev jeg faa underlig tilmode, som jeg maaske aldrig var bleven før — min Moder græd — og hun græd eller hulkede lydeligt. Jeg havde nær tabt Skærekniven af Haanden. Jeg havde vel nok før set hende græde, men det havde været at ligne ved en mild Foraarsregn. Jeg havde aldrig faaet at vide, hvad der rorte sig hos hende i saadanne Djeblikke, men hun var paa saadanne Tider saa uendelig mild, og det var snart de eneste Djeblikke, hun havde Stunder til at kysse sine Børn, det vil sige de mindre, selv mindes jeg kun et Kys af hendes Mund. Jeg havde naturligvis faaet min Del, medens jeg var lille, dog dem mindes jeg ikke, derimod mindes jeg dette, og Mindet om det vender altid tilbage, hvergang jeg tænker, hvor omt en Moder kan kysse. Nu græd hun, og hun græd stridende Taarer. Mine Fødder flyttede dem uden mit Vidende; jeg maatte møde hende, jeg maatte spørge: „Hvad er der dog paa Færde, Moder? Er der gaaet noget til vanlive? — Er min Fader død, eller nogen af de Andre kommen galt afsted?“ — „Na, Gud bedre os Allefammen!“ svarede hun og græd stærkere, „der er sket noget meget værre, end Du tænker paa, min Dreng, vi har faaet Krig!“ — Da hun havde udtalt dette Ord, standsede hendes Taarer, men hun stod for mig tabt og bleg med et Ansigt, der slet ikke — ikke engang Ordet derom — lader sig overføre paa Papiret. Jeg saa paa hende med, hvad Folk kalder Døje og Mund. Og vi stod — jeg ved ikke hvor længe. Hun brød Tavsheden og sagde: „J kommer med alle Tre: baade Hans og Jens og Du! Vor herre holde sin Haand over Jer og hvert anden Moders Barn, og lade de Skarns Tyskere føle sin Brede!“

Hun græd igen. Men endelig kom jeg til Mælet, som hendes Tidende syntes at have røvet mig en lille Tid, og sagde: „Det kan slet ikke være sandt, hvad I der har hørt, Moder! Kløge Folk har jo altid sagt, vi faar aldrig Krig mere.“ „Ja, ja, — kloge Høns gjør ogsaa i Nælberne,“ sagde hun. „Jeg har nok hørt, Kristoffer og din Farbroder og andre kloge Høns har taglet om, hvad Du der siger; men nu skulde det gaa saa underlig om, at Kristoffer selv maa gaa Byen rundt og fortælle det. Saa staar han og beder „Fanden ta'e sig“ paa, det havde aldrig stet, naar bare Folk ikke havde brudt „Aftaterne“ fra Wien, eller hvad det nu var, han kaldte det, for deri stod tydelig nok at læse, der skulde „være Fred til evig Tid.“ Set det selv eller læst det havde han rigtignok ikke, men han havde hørt det af mange kloge Folk, selv af Holm i Skaarup og Broholms Møllere. Men hvad det var, jeg vilde fortælle — din Broder, Hans, er indkaldt; han har faaet Pas for en halv Time siden; han skal melde sig i København det snarest mulige; han rejser ud paa Natten med flere andre, der ogsaa har faaet Pas. — Jeg skulde bede Dig, komme om at sige ham Farvel i aften. — Du faar ham vel aldrig at se mere.“ — „Na jo,“ trøstede jeg, „de falde ikke Alle, der komme i Krig!“ — „Men hvad skal den Blikdaase, I har der?“ spørger jeg, for at lede Tanken fra Krigen. — „Jeg vilde ind til „Ter Moer“ og have Smør i den til Hans, vort eget er ikke rigtig godt! Kom Du med ind.“ — „Jeg skal bare sætte Skærekniven tilside,“ svarede jeg, „gaa I kun ind, saa kommer jeg.“

Jeg satte Skærekniven i Kisten, fortalte for den anden Karl, hvad jeg havde hørt om Krigen; og vi

gik derpaa ind i Stuen begge to. Da vi traadte ind var min Moder i ibrig Samtale med Enken, som var vor Madmoder, og hendes Søster, der var Pige i Gaarden. „Skal vor Mads (Ublskarlen) ogsaa med?“ spurgte Enken. — „Det har jeg ikke hørt noget om,“ svarede min Moder. „Men jeg skal fortælle Jer om alle dem, jeg ved, der har faaet Pas: der er nu Jakobs Johan til Dragonerne; der er Niels Bakke og Johan Jørgens Jørgen til „Tolderiet“ (Artilleriet); der er den lille Jørgen Ruff og Niels Kristensens Kristen til Nyborg; og saa er der endelig Hans Jensens Lars og vor Hans til Fodfolket i København.“

„Nej, det er langt fra mig,“ tog Mads Ordet, da min Moder var færdig. „Ingen af dem, Kirsten nævne, har tjent over seks Aar; det er hele „Linjen“, der er indkaldt, men jeg er nu paa sjette Aar i „Krigsreserven“. Det skal gaa højt paa, inden jeg kommer. Men hvor er Hans, Kirsten? Seg vil dog sige ham Farvel!“ — „Han søgte Byen og vilde hilse paa de andre Karle,“ svarede min Moder, „men han kommer i Mørkningen;“ vedblev hun, „saa kan Du se derom.“ Derpaa fik min Moder Smør i Krukken og gik hjem.

Uden videre vaskede Mads og jeg os, klædte os i vore Søndagsklæder og gik uden for Porten for at se os om. Vi mærkede snart, at den samme Tidende, der havde stræmmet os, var kendt over hele Byen. Der kom flere og flere Folk paa Gaden. Nogle løb, som om de havde meget travlt. Andre stimlede sammen i Flokke og mere saa paa hinanden, end talte sammen, for igrunnen var der ingen, der vidste nogen Bested. Det eneste, nogen vidste, var at ovennævnte Karle var indkaldt. Sa saa hmyedes der

om, at det var galt fat med Tyskerne. — I det samme kom Trine Hugus rokkende ved sin Ræv og siger: „Gudafsten Folkenes! — Nu er det dog galt ilegn.“ — „Hvad mener Du, Trine?“ spurgte flere. — „Ah, Gud dog! men kan I spørge om det ilegn'. I maa dog vide, jeg mener disse hersens slemme Tyskere. „Søren Wg“ sagde til mig, de kunde se dem ude fra Akfjels Bærter. Og saameget er vist,“ paastod han, „at de kom med deres Flaade til Kinge Kro igaar; og saa kunde de jo sagtens naa herned mod til idag, for skøndt jeg er et gammelagtigt og ensfoldigt, stakkels Fruentimmer, kan jeg dog regne ud, at Kinge maa høre til vort Amt, for overfjord, da den gamle Præst døde derhenne, maatte vor rejse derhen og præke noget, der kaldes „Sakansé“. Fanden ved, hvad det er, men Degnens Somfru er var da saa gode at sige mig, det var noget i Lighed med, at der bliver ringet over hele Landet, naar en Konge dør, og med, at der bliver hængt fort Flor paa Alteret, naar en eller anden Herre eller Frue hernede fra Gaarden glemmer at trække deres Bær, saadan skulde hele Amtet eller da „Geftrittet“ præke „Sakansé“, naar en Præst døde. Men hvorom Alting er, har nogen af Jer set dem ilegn'?“

Det første Svar, Trine fik, var en skrallende latter, der for enkeltes Vedkommende truede med aldrig at vilde faa Ende. Da det sagtnede noget, sagde Karen K.: „Du maa dog kunde forstaa, Trine, at den gamle Ræv, Søren Wg, har villet narre Dig. Hvor kan Tyskerne dog komme til Kinge, der ligger tre Mile fra Stranden, med deres Flaade. Du husker jo, den engelske Flaade blev altid i Stranden hele forrige Krig.“ — „Sag husker nok det, min Pige;

men huffer Du det Staahej her var med Strandvagt og jeg ved ikke hvad, og hvorfor var nu det? Var det ikke for, at Engeltmanden ikke maatte gaa op og plyndre Byerne? Og saa huffer jeg, Engeltmanden gif op i Kongens København og tog hele vor Flaade, og der er, min Sæl og Sale, alle Gaderne brolagte, det har min egen Broder sagt, og han har været der to Gange at mynstre. Og kunde nu den engelske Flaade gaa op paa de brolagte Gader, og kunde Folk ængstes saadan her for at den samme Flaade skulde gaa over Agre og Marker herop at plyndre Byerne, saa har jeg ingen Grund, hvorfor det just skulde være Løgn, at Tyfterne gif til Ringe med deres, der var jo ingen Vagt til at hindre det, da ingen ventede dem. Men Sagen er, min gode Karen, at 3 Gaardkoner er bleven noget storagtige, siden dette hersens Mergelarbejde kom i Gang, og saa skal det være Løgn og Hvas alt det, en fattig Stakkel siger. Der blev atter let ad Trine Hugas; men hun skældte og blev ved sin Mening.

Nu kom Jakob Ladefoged forende fra Svendborg. Han blev standset og spurgt, om Ingen i Byen vidste nogen Rede paa, hvordan Sagerne stod. „Ikke stort,“ svarede han. „Men en Skipper kom lige fra København, som jeg kom tilhyses. Han var sejlet fra Holmens Kanal den anden Aften. Og han vidste, Hertugen af Augustenborg har havt Mænd hos Kongen og forlangt, at han skulde dele Land og Rige med ham og lade ham saa baade „thysk og dansk Holsten“. Det vilde Kongen ikke indlade sig paa; og saa erklærede de Kongen Krig. Nu er Soldaterne indkaldt, og der er saadan en Travlhed med at saa Skibene taklet til, at der arbejdes baade Nat og Dag. Et

Skib paa 18 Kanoner sejlede ud af Havnen lige ret foran den omtalte Skipper; han fulgte det et langt Stykke, men saa stod det østen for Lolland og Langeland. De ventede i København, det skulde naa Als, før Hertugen kom fra Landet; og fik de ham ved Bingebenet, er maaste det hele snart ovre. Nu, det ved jo endnu ingen; men Skipperen bandte, han kunde allerede være der, for han havde en hypperlig Bind."

Det var den første Tidende om Krigen og Grunden dertil. Det var næsten helt mørkt. Der kom flere og flere Folk paa Gaden, og der blev talt om mange underlige Ting; men jeg mindtes min Broder, der skulde rejse, og min Moders Ord om at komme dertil om Aftenen, derfor listede jeg mig fra Mængden og gik hen til min Faders Hus. Jeg fandt min Broder staaende med sin Tværstak paa Rasken og min Moder isærd med at nøde ham til at tage lidt mere med baade Mad og Penge. Men han nægtede det ivrigt, og til min Moders Uergrelse holdt min Fader, som selv var en gammel Soldat, med ham. — „Hvornaar gaar J?“ spurgte jeg. „Gaar Broder?“ svarede han. „Nej Kongens Karle gaar ikke! nu er vi Landets villerste Mænd! Hans Jensen fører for os, der skal til København; Nyborgerne har dem en egen Bogn, og en tredie skal der til Odense med Kavalleriet. Saa sang han, og i Mangel af ny Viser, blev det den: „Saa kæmped de Helte af anden April!“ — „Hans er saa overgiven og letfindig,“ vendte Moder sig til mig, „kan Du ikke snakke ham tilrette? Du er mere alvorlig. Jeg siger, han skal omvende sig, angre sine Synder og afbede dem efter Lærebogen; men han svarer mig, at Kongens

Tjeneste gaar foran Guds; er det ikke grusomt? Hvad siger Du dog dertil?" — „Kan det glæde Jer, at jeg omvender mig, Moer, skal det snart ske: Batajllon omkring!“ raabte han og gjorde i det samme den udtalte Bending. Jeg maatte mod min Vilje le ad ham; og skøndt jeg nok kunde have gaaet ind paa min Moders Tanke og været min ældre Broders Skriftefader til enhver anden Tid, fandt jeg mig dog slet ikke oplagt til det, og sagde derfor til Moder: „Hans staar i Vorherres Haand, men paa Tiden nytter det ikke at tale med ham om saadan noget.“ Skøndt jeg udtalte disse Ord meget lavmælt, havde han dog mærket dem, og sagde: „Deri gør Du ret, Broder! Det er ikke værd for Dig, at lege Præst! Præstetroen er forresten den døbeste, der er til, enten vi nu tager de „kjoleklædte“ Præsters, eller de hellige Præsters, og den passer slet ikke for Soldater. De kjole- eller skjorteklædte raaber altid paa Omvendelse, Afbedelse og Fortrydelse og Ydmygelse; og hvem kan hitte Rede i alt det under et Slag? De Hellige forlanger et helligt Levnet, hvor der hverken maa drikkes, spilles eller synges Viser, for nu ikke at tale om at bande eller arbejde om Søndagen, og alt saadant er nu engang groet sammen med Soldaterlivet. — Men der er heller ingen Trang for Soldaterne til at gaa ind hverken paa det ene eller det andet af al denne Snakkerebs, for I maa vide, der gives en virkelig Soldatertro. Vor gamle Kommanderjergent, der er en Karl af første Stufte, har lært mig den, fordi jeg pussede hans Støvler og Lædertøj i tre Maaneder. Han var født paa Sølvkafernen, tror jeg nok det var, det var Byen brændte, og han blev Hornblæser det var, vore Soldater første Gang

marfjerede til Frankrig, og han gjorde den Tur med. Han var med ved Sehested 1813, da bar han den store Regimentstromme. Han var siden en Tur til i Frankrig 1815; men da var han bleven Underofficer. Han har alle de Ordenstegn, der kan faaes, for tro Tjeneste. Han er født Soldat, og han har tjent sig op fra neden af; og Troen har han lært af sin Fader. Men som sagt, han lærte mig den, fordi jeg pussede hans Stovler. Og den vil jeg holde mig til, for den er sikker og simpel. Den lyder: „Gaa aldrig uden paa dine lovlige Veje; gør alt, Du bliver kommanderet til, og aldrig mer eller mindre; og vis Alle den Respekt, Du skulder dem; og saa støtter Du hverken om Liv eller Dod, for enten Du saa dør i Fred eller Felten, saa dør Du som en tapper Krigshelt og kommer til Paradiset. Han bad „den Mand“ tordne sig, at den Tro var meget ældre end den, der kaldtes den kristne, da vore Fædre har havt den, for Kristus blev født til Verden. Og han bandte, den var langt bedre for Soldater at hitte Rede i end nogen anden; og den har jo ligesaa godt sit Himmerige, som den kristne, kun med den Forskel, at efter Soldateretroen kommer den til Himmerige, som gaar frem i Kongens Navn, og spørger ikke hvorhen Vejen gaar, slaar ned for Fode paa dem, der staar i Vejen, til vi enten fejrer eller falder, hvortil vi skal bare lære Valles Væreborg for at komme til de Kristnes Himmerig!“

„Hvad er dette?“ udbryder min Broder i det samme, som det lod til midt i sit Foredrag. Der hørtes højroste Stemmer udenfor, og et Øjeblik efter aabnedes Døren til Stuen og vistnok over tyve Karle traadte ind, bærende en Dunk „Punsetsstrakt“

med dem. De fyldte naturligvis Huset's Smaastuer, talte højrøstet og noget støjende i Munden paa hinanden, hvorfor det varede noget, før vi fattede, at Meningen med deres Komme var, at drikke et Glas Puns med de borttrejvende Soldater, som de jo næppe bleve samlede med tiere i denne Verden, idetmindste ikke med dem allesammen.

„Det er kønt gjort af Jer, Folkenes“, afbrød min Broder dem, „Soldater er ingen Ting til længer, end de kan slaas og drikke. Og skøndt jeg nu gjerne vil tømme et Glas Puns eller tre, fire med Jer til Afked, saa har det ikke det mindste at sige, enten vi falder i Krigen eller vi gør ej, for vel, kommer vi saa ikke til at drikke sammen mere her, men jeg har hørt sagt, der er en anden Verden til, hvor alle raske Karle slet ikke skal gøre andet end slaas og drikke, naar de vaagner der efter Døden.“ Han maatte tie, for hvert Ord havde vaft en saa støjende Latter, at det var umuligt at faa Ørenlyd, Da det sagt- nedes lidt, spurgte han, som var han noget forfrættet: „Der J ad mig?“ — Men Svaret han fik, blev nok en Latter. Nu tog Kristoffer Salomon sin Røp, bankede paa Loftet og sagde: „Giv Lyd i Huset!“ Ham var Folk vante til at høre: han havde i mange Aar været Sognefoged og Lægsmand, og i Egenstab enten af det ene eller det andet, mente han at have Vrende alle Steder, saameget er da vist, at Folk sagde, han havde den bedste Næse, nogen kunde ønske, til at opsnuse, hvor der var noget at drikke. Men da han havde banket, blev der helt stille i Stuen. Derpaa tog han Ordet og sagde: „Folk ler tit af det, de ikke forstaar! Saaledes gaar det Jer med Hans Skræders Hans. Med den Tro, han fortalte

om, har det sin Rigtighed. Jeg lærte at kjende den paa Marsjen til Frankrig i Bonapartes Dage, da jeg var Korporal ved Prins Ferdinands Dragoner. Men den gælder kun for Soldater, og som fornuftigt Menneſte lagde jeg den af, da jeg blev Gaardmand. Men, som der ſtaar at læſe, Gud ſørger for alle ſine Skabninger, den mindſte med den ſtørſte, ſaaledes har han ogſaa ſørget for at „gemene“ Soldater, ſelv om de ſtaar ved Infanteriet og ikke er andet end „Muſketterer“, at de dog kan komme i Soldaternes Himmerig, er det ikke en ſtor Godhed?“ — „Hold din Mund, Kriſtoffer!“ raabte en af Soldaterne og ſlog i Bordet. „Vi vil ikke høre et Ord om din „Dragonſtolthed“, for vel ved jeg, Du har været „Ræppedreng“ (Underofficer), men det nytter Dig ikke nu. Og enten ſkal Du tilſtaa, Fodfolket er lige ſaa gode Soldater ſom Heſtfolket, eller Du kommer ud af Døren paa din Hals!“ — „Det mener Kriſtoffer ogſaa,“ tog Jakob Ladefoged Ordet, „det er kun ſaa-dan engang imellem, naar han gaar fra ſig ſelv, ſaa bilder han ſig ind, han hører med til de Stores Slæb, fordi de brugte ham til Ræppedreng i Soldater-tjeneften, og bruger ham endnu til Sognefoged og Vægſmand, Synsmand og Stævningſmand, ja baade til Potte og Pande. Jeg har, ſom I ved, været Ladefoged i fire og tyve Aar, jeg var Heſtepaſſer hos Generalen, da jeg var Soldat, og højre Fløjmand ved Grenadererne. Jeg har ſaaledes altid været et Slags Formand for den „gemene“ Mand, hvad Folk ogſaa tror jeg er ſtikket og ſtabt til, ſom de viſte ved at vælge mig ind i Sogneraadet; der kommer Kriſtoffer Salomon aldrig, om han nikker aldrig ſaa fornemt. I kan altsaa høre, jeg giver ham det glatte Lag, men

flaa, ham, eller kaste ham ud, det faar Ingen Lov til, saalænge jeg kan røre en Haand. Derimod skal Du tilstaa, Kristoffer, at alle Kongens Karle er lige gode, enten de tjener til Fods eller Hest." — „Det er jeg, „Fanden ta'e mig" villig til at drikke et Glas Puns paa med den, der forlanger det af mig. Men jeg er her i et dobbelt Merinde; jeg er her for at sige Farvel til Karlene, og dernæst for at skynde paa deres Rejse, hvad der er min Pligt som Vægdsmand."

„Hør, Kristoffer!" sagde min Broder, „Du er min gamle Husbond, og jeg kan i det hele godt lide Dig, for selv naar Du gør Dig vigtig, er Du saa morsom at le ad. Saa er Du heller ikke som saa mange andre, der lader det gaa ud over deres Dreng, naar de bliver vrede, Du lod det altid gaa ud over dine Heste. Jeg skal fortælle Jer," vendte han sig til de andre, „hvordan min gamle Husbond, her staar, skabte sig, naar han blev vred, mens jeg tjente ham. I ved jo, han tog sig aldrig noget for hjemme om Vinteren, saa kunde han ikke saa et eller andet at løbe med, komme ud at køre, eller hen at fortælle Præsten eller Forvalteren Nytt, saa sad han inde og røg Tobak; naar han saa ragede uklar med sin Kone, gik han ud i Stalden og pryglede sine Heste. Mens det stod paa, raabte han ud i et: Fanden skal flække dine Nyrrer! Fanden skal kløve din Hjerne! Naar han saa holdt op, og Hestene stod og rystede, sagde han: Jeg tror, Fanden ryster Dig; men jeg er tilfreds, om Du saa ryster Satan af Dig!" Efter saadan en Omgang var han lige god igen.

„Det er rigtig Underofficers Færd!" raabte Nogle. „Ja, men jeg fik ikke sagt, hvad jeg vilde," vedblev min Broder. „Jeg vilde sagt Kristoffer, at

støndt jeg godt kunde lide ham, bliver jeg vred, ifald han kommer med Brovl om, vi skal rejse, før vi selv har bestemt det." — „Det er dog min Pligt, at fremstynde den, Hans!“ sagde Kristoffer. — „Det er din og hvert Menneskets Pligt at bruge din Fornuft,“ sagde min Broder, „det staar i Balles Lærebog, og den gamle Degn har sagt det flere Gange, end der er Haar paa hans Hoved. Men naar Du nu bruger din Fornuft, „erkender Du lettelig“, at vi hverken kan svømme eller gaa over store Belt, og da ingen Snekker eller Dampstib, hvad der nu er, gaar over før Kloffen 8 i Morgen, saa „erkender Du ogsaa lettelig“, at vi Kongens Karle, opfylder vor Pligt mod Land og Konge, naar vi er i Nyborg til imorgen Kloffen syv, og derfor skal Du lade os drikke i No, synge og snakke til Kloffen to, Bognene kommer og tager os!“ — „Drikker I fra nu til Kloffen to, bliver I fulde,“ svarede Kristoffer, „og det kan jeg ikke forsvare!“ — „Det skal Du ikke heller,“ svarede min Broder, „Du skal bare lade os sidde i No!“ — „Hvorfor?“ begyndte Kristoffer; men Jakob Ladefoged afbrød ham, idet han raabte: „Na Sludder, Kristoffer! selv om Kongen horte, hvad Hans sagde, vilde han billige det. Og vil Du være i Selstab hos os, maa Du glemme alle dine Indbildninger og Pligter, og lade Folk raade, der har bedre Forstand. — Men spørger Nogen for, at vi faar Punsen, Hans?“ — „Min Moder har hængt sin store Gryde over Jlden med Vand,“ svarede min Broder, — „Ja, og nu er det kogende,“ fojede min Moder til.

Punsen blev nu blandet og skænket, og da det første Glas var blevet tomt og det andet skænket, tog Kristoffer til og sang:

„Stænk i Glasset, for nu vil vi drikke,
det er Venfæbs og Kærligheds Staal,
saadan Vin stænker Fransmanden ikke,
vi stænker med oversfyldt Maal!“

„Nej, holdt!“ raabte somme, „vi vil ikke synge om Franskmændene.“ — „Det er, Fanden ta'e mig, heller ikke om Franskmændene“, svarede Kristoffer; „men vi kan faa et andet. Vi kan tage dette:

„Denne Staal, Lars Hansen til Vre,
Kling, Klang med Glasset, værer lystig og glad.
Imens han drikker, han onsker at være
Der hos sin Kjæreste, ubi hendes Arm,
Der vil han hvile sig godt til i Morgen,
Bedst vi med Glæde kan fordrive Sorgen;
Ingen kan glæde sig, naar han er død,
Løsser lad sørge for Hus og for Brod!“

„Hvad siger I om den!“ spurgte Kristoffer stolt. „Er det ikke en pæn Bitte! Jeg har ogsaa lært den af pæne Folk, da jeg en Aften efter Sessjonen var henne paa Gæstgivergaarden med det hele Sessions- Personale, som honette Folk kalder det.“ „Saa vil vi heller ikke have den,“ raabte flere, „naar hun er famlet op paa de Stores Trapper.“ — „Hvad er det for en Lars Hansen, de Store gjorde saadan en Stads af?“ spurgte nogle. „Det var vel sagtens en, der havde givet mindst et halvt Hundrede Rigsdaler for at faa et Frilod eller slippe den røde Trøje paa en eller anden Maade.“ — „Nej, Kors dog!“ svarede Kristoffer, „Navnet kan der bruges, hvilket det skal være. Jeg hørte ikke dette nævnet hin Aften; det var nærmest Hans Jensens Lars, der sidder, jeg tænkte paa. Og hvis mit Vers fandt Maade for jeres Dine, var det Mening, at hver af de bortrejsende Soldater fik et lignende, blot med Forandringen

af Navnet." — „Jeg synes ikke, den passer," sagde Jakob Ladefoged. „Jeg vil ikke have det til Afsted," raabte min Broder og slog i Bordet. „Det duer ikke stort, hvad min gamle Husbonde synger, han er nu engang kun de Stores Dreng og sin Kones Mand; og han har slet ingen Forstand paa, hvad der er passende at synge mellem rigtige Mennesker, for jeg skal sige vos, de er ikke rigtig i Hovedet ret mange af dem." Der blev leet højt; men min Broder blev rolig: „Jeg skal bevise, hvad jeg siger: Var han rigtig i Hovedet, sang han saa for vos, der skal i Krig og maaste komme til at ligge paa Marken hele Sommeren med blanke Maren i vor Arm, og som han selv knap kan unde No at drikke vor Puns, før vi rejser! hvis han nu havde Menneskeforstand, og ikke, som de Store, jatte en Vre i at snakke op og ned ad Væggen, sang han saa, spørger jeg, for vos om at ligge hos Kæresten og om at sove og hvile i hendes Arm til imorgen. Han maatte da idet mindste vide, vi saa ikke kom med Snekken til Korsøer." — De fleste lo højt; men Kristoffer sagde: „Jeg vilde ønske, lille Hans, at Du var Skjald, og kunde gøre os et Vers, som passede til denne Aften, for jeg kan nok forstaa, Du vil have noget helt Nyt." „Jeg forstaaer ikke, hvad det skal sige, Du snakker om," svarede min Broder, „men sætte et Vers sammen, vil just ikke falde mig vanskeligt, naar jeg er saadan oppe som iaften." Han lyttede lidt, nynnede saa smaat, og derpaa sang han:

„Vi sidde her om Bondens Bord,
og drikke Punsen sammen,
Vorherre ved, om mer paa Jord
vi nyde skal den Gammen!

Dog rolig vil vi gaa vor Gang
og muntre Sindet op med Sang,
naar Mødet det vil synke.

Enhver Soldat til Liv og Sjæl
vil nu ej andet være,
for Lyften fra vort Granseskæl
er gjennet bort med Vre.
Han frygter ikke Ruglens Klang
og heller ej Kanonens Sang,
men kæft han fræmad strider."

Her holdt han op; men Selskabet raabte: „Bliv ved, Hans Hansen! bliv ved!“ — „Hun er, min Sandten ikke længer nu; lad os nu drikke paa det,“ sagde min Broder. „Det kan være, jeg kan øge hende en anden Gang; men jeg ved det ikke.“

Der blev nu sungen og snakket og drukken; og det faldt ingen ind, at spørge om Tiden, før der holdt en Bogn for Døren. „Der har vi den første Bogn,“ sagde min Fader, „Klokken er jo ogsaa halv to.“ — Der blev set efter og sagt, det var Jakob Ladefogeds. „Det er saa Kavalleriet, der skal rejse,“ sagde min Broder. — „I det samme kom der en Flok Koner og Piger ind ad Døren; de fleste græd, og alle var de meget nedslaaede: „Vi vilde dog se Jer en Gang endnu,“ sagde Marie Ladefogeds; „og da I ikke vilde komme til os, fik vi at gaa til jer.“ — „I skal være velkomne alle, men især du Marie,“ sagde Jakob Ladefoged. „I kan endnu drikke et Glas Puns med Karlene; jeg tror, vi har endnu til en Balle fuld.“ — „Vi er ikke kommen for at drikke“ svarede flere. — „Hvad er I da kommen for?“ spurgte Jakob. „Græde kan I, Satan gale mig, ikke være bekendt! Er det noget lig, at græde over Mennesker, der fare vel? og det gør, som hver ærlig Mand tror og ved, Soldaterne: de gaar paa deres lovlige Veje, og alle

der gaaer der og falder der, han farer vel. Men vil I ære dem, som Folk bør æres, fordi de gaar og vover Liv og Blod for Konge og Fødeland, saa drik paa deres Velgaaende." Han raabte paa flere Glas og Kopper, der skænkedes op og deltes om, og saavidt muligt fik alle, baade Mænd og Karle, Koner og Piger, et eller andet Mon, fyldt med Puns i Haanden. Der stæmtes nu op:

„Dg dette skal være Soldatens Skaal,
Hurra, Hurra!
Dg Skam for den, der ikke
Soldatens Skaal vil drikke!
Hurra, Hurra, Hurra!“

Der blev nu drukket og klinket og drukket igen! og da Glasfene vare tomte, spurgte Jakob Ladefoged: „Var saa Skaaalen ikke vakker?“ Og Soldaterne svarede: „So vi for Skaaalen takker!“ Derpaa beghyndte det egentlige „sigende Farvel“ først over hel Hob, og sidst mellem de enkelte. Kort efter Klokken slog to, den første Sommermorgen, Dagen efter Tænddøgn, 1848, førte saa fire Bogne med Soldater fra Byen, og det maa søjes til, det var med frit Mod og under lystig Sang, at de drog bort. Og de sidste Ord, jeg hørte fra Soldaterne, var: „Frist Mod er halv Læring!“ og „Dyffen følger altid de Modige!“

Støndt Rigtet til sine Tider har havt en Del at melde Folk, har det dog sjælden været i den Grad, som det netop var i disse Dage; og Folk, der gerne vil høre og fortælle Nytt, har fra deres Side heller næppe været saa modtagelige nogenfinde før; det danske Folk havde, om ikke skiftet Natur, saa dog skiftet Tankegang, og det ligemed et. Det havde, saa-

længe jeg mindes, været en fast Tankegang eller Ide, at vi fik aldrig Krig mere. Nu var Krigen kommen, og den var kommen saa pludseligt som en Ildløs eller et Tordenvejr ved Nattetider, men den havde ogsaa overrasket os allesammen, saa vi nu kunde tro derom, hvad det skulde være. Rhygtet blev imidlertid sig selv lig. Det fortalte baade løst og fast, men dog mest løs Snak, Det var saaledes ikke sjældnen, at Rhygtet en Dag meget aabnemundet og med tilbørlig Vigtighed fortalte at den eller den Bataillon eller dette eller hint Kompagni eller Eskadron var hugget ned eller skudt sønder og sammen; men saa kom Tidenden bagefter, ja gjerne et Par Dage bagefter, og det viste sig da, at det hele indskrænkede sig til, at der var vekslet nogle Skud mellem Patruller og Forposter, at en enkelt Mand (sometider slet ingen) var saaret eller falden. Jeg forstod først i disse Dage, hvorfor vore Fædre jatte saa høj Pris paa Tidender, men bar saa dyb Jvragt for Rhygter. Der var dog især et af disse Dages Rhygter, som greb mærktigt ind hos Folk paa hele Egnen.

Det var saa Dage efter, Soldaterne vare rejste og allerede henimod Aften. Jeg havde kørt og pløjet hele Dagen og holdt nu og spændte Hestene fra Ploven for at tage hjem fra Marken, da jeg hørte Byhornet gif. At der var et eller andet Nyt, der ikke taaltes Opsættelse, skønnede jeg nok, da det ellers ikke var Skik at tude Bymændene sammen en Søndag og i en travl Tid; men at det var noget saa indgribende, faldt mig dog ikke ind. Jeg styndte mig imidlertid hjem, da jeg vidste, den ældre Karl der i Gaarden var kørt i Vegt, og jeg saaledes skulde paa Bystævnens. Saa snart jeg holdt i Gaarden med He-

stene, kom baade Konen og hendes Søster grædende ud til mig. De vred deres Hænder og sagde, vi var nu rent ulykkelige; men det var ikke muligt for mig, at forstaa hvad der var i Vejen, kun mente de at hele Landet blev brændt af inden mange Dage. Da jeg havde faaet Hestene i Stald, bad Konen mig gaa hen paa Stævnen, hvor Mændene begyndte at flokkes, og der faa Sikkerhed for, hvad de nu tilstod, de kun halvt vidste."

Da jeg kom hen paa Stævnen hørte jeg den mest forvirrede Tale, jeg mindes at have hørt, og saa de mest fortvivlede Ansigt, jeg nogensinde har set. Jeg fik dog ikke Samling uden paa et enkelt Udbrud af Sens : „Vil de da bare lade os have Liv og Lemmer i Fred, og lade være at voldtage vore stakkels Koner og Piger. Jeg er næsten mest bange for det sidste. Min Moders Farmøer, der skal være kommet med et Herstab herved fra „Danst Holsten“ (Sønderjylland) fortalte forstrækkelige Ting fra den Tid Polakkerne eller Kosakkerne, hvad det var for noget Kram, som var derinde. Og i det hele taget skal det udenlandske Folk være gale efter Kvindfolk. Ellers ligger jo hele Jylland først for; og skal de først have det brændt af og plyndret, kan de da ikke komme her for efter Saatiden. Jeg tænker saa det bliver bedst, vi lader Kreaturet komme i Marken, og vi kan da ogsaa genime en Hoben af vore Sager, saa de skal saa ondt ved at finde dem. Lad dem saa brænde Byerne af i Guds Navn, hvis det er Vorherres Villie.“ — „Jeg er ikke fri for at mene, du vrøbler, Sens!“ afbrød Sakab Ladefoged ham. Men han fik ikke mere sagt, for nu kom Sognefogden og hilfede Gudasten. — Gudasten, svarede der fort,

men der spurgtes i det samme: „Hvad er det egentlig her er paafærde? Byen er jo næsten gaaet fra sig selv siden i Middags, vi var hjemme og spise!“ — „Sa hvad der egentlig er paafærde,“ svarede Sognefogden, „kan være vanskelig nok at sige. Hvad jeg ved, skal I snart faa at høre: Jeg fik, ligesom jeg stod og var ved at tage i Marken i Middags, et Brev fra Herredsfogden, et af dissehersens „Cirkuleringer“ (Cirkulærer), der løber fra Sogn til Sogn. Brevet selv kan jeg ikke vise Jer, for det blev straks sendt med ridende Bud til Hesselager, men jeg tog en Afskrift, og den er saadan: „Efter sikkert Forhødende skal Slesvigholstejnerne eller som de ogsaa nævnes, Insurgenterne have aabnet de i deres Bold værende Fængsler, og navnlig Slaveriet i Rendsborg og Lugthuset i Glükstadt, og alle de derværende Straffefanger, hvoriblandt skal findes forstrækkelige „Subjekter“, har de sluppen ind i de danske Provinser, for at de allevegne skal udbrede Dødelæggelse ved Bold og Mord og Brand. Et Rygte siger, de skal rase frygtelig mellem Haderslev, Gram og Kongeaen; og her findes dem, der vil vide, enkelte af hine frygtelige Forbrydere skal være slupne herover til Fyn, og at flere frække Indbrudstyberier allerede skal være øvet mellem Middelfart og Alsens. Vi har derfor fundet det stemmende med vor Pligt som Politiovrighed, at meddele dette til Rundsab for den os underlagte Jurisdiktion, uden dog at befale nogle bestemte Forholdsregler mod det frygtelige Onde, der truer med at overvælde Kredsen. Dog skal her peges paa, det var ikke afvejen, men det kunde derimod afvende store Ulykker, om der indtil dette Rygte enten stadfæstede sig, eller, som saa mangt i disse skæbnsvangre

Dage, viste sin Ugrundethed, blev holdt lidt Bagt trindt i Byerne. Dog dette saavel som Maaden, det skal sættes i Værk paa, overlades til det enkelte Sogns eller Bylavs eget Skjøn."

"Det er rene Ord nok til, at vi maa frygte det Værste," sagde Jens Hansen.

"Det er, Satan gale mig, da kun et Rygte," svarede Jakob Ladefoged.

"Et Rygte?" gentog Jens Hansen, idet han tog Skraaen ud i Haanden og spyttede som sædvanlig paa dem, der stod ham nærmest. "Et Rygte? siger du. Ja vi har jo før hørt, et Rygte har været fejl, men dette er jo skrevet fra Kanselliraaden; ikke sandt Sognefoged?"

"Det ved jeg, Fanden stinne mig, ikke," svarede Sognefogden, for det underlige ved det var, der stod ingen Navn under Brevet. Ovenfor stod: „Sunds og Gudme Herreders Kontoir d. . . . Marts 1848“, men der var ingen Navn sat under."

"Det synes jeg ikke, vi kan regne, for vi ved jo alle hans svage Side", sagde Peder M, „han er jo ikke altid rigtig ved Samling; han kan have glemt det."

"Det hele kan, Satan gale mig, ogsaa være galt; det er jo snart det meste, vi hører i disse Dage," paastod Jakob Ladefoged.

"Men — Forsigtighed er en god Ting", sagde Jens Hansen, „en Ting er det, som ikke kan overholdes for nøje."

"Deri er jeg enig med Jens Hansen", sagde den gamle Peder Rasmussen. „Det er jeg, „Fand' tæ mig“, ogsaa“, sagde Reinholdt. „Seg med, jeg ogsaa“ raabte flere.

„Ja det gælder saa at enes om, hvad Forsigtighed vi skal bruge“, sagde Sognefogden. „Det faar vi vel knap ud, saalænge vi alle en og tredive staar og snakker i Munden paa hinanden; jeg foreslaar derfor, OIdermanden kræver otte Mand til at gaa affides „paa Væg“ og saa komme med deres Forslag“.

„Nej, Satan gale mig! om jeg „kræver Væg“ her paa Stævnen en saagodtsom Vinteraften“, sagde OIdermanden, „lad os saa som honette Mænd søge OIdermandens Stue, der har vi Bænk og Skænk om ikke frit, saa dog paa billig Maade“, „Det er rigtig!“ raabte flere. „Vi følger Floven og gaar med Saa-fæcken hele Dagen, saa har vi da heller ikke nodig at staa og raadslaa paa Gaden om Natten“, sagde Rasmus, og, da ingen sagde imod, var den Sag afgjort, og hele Flokken styrede deres Gang hen til OIdermandens.

Der var allerede tændt Lys hos OIdermandens, da Flokken kom derind; og saasnart han havde faaet os bænket og skænket, krævede han otte Mænd paa Væg. Mens de nu enedes om hvad der kunde gøres til Byens Bedste i disse farlige Tider, skulde de andre Bymænd vente ved Glasfen og tale om, hvad der faldt for. Det følger af sig selv, det blev Krigen. Der blev ikke indledt nogen egenlig Samtale, før en Dreng traadte ind og sagde: „Seg skulde hilse fra Præsten, at her er Avisen om Bymændene havde Vist at læse den! Men hun skulde stikkes tilbage imorgen tidlig“.

„Godt, min Dreng!“ sagde den nærmeste og tog Bladet. „Hils Præsten, min Dreng, og sig ham saa mange Tak; Det skal ske, som han ønsker!“ sagde Kris-

stoffer Salomon. „Farvel“ sagde Drengen og tog til Døren. — „Kan du drikke et Glas Brændevin, min Dreng?“ spurgte Oldemanden. — „Det tør jeg ikke for Præsten“, sagde Drengen. „Sludder Dreng“, sagde Rejnholdt, „naar Bymændene byder dig, har Præsten ikke noget at befale over dig! Drik du!“ — Drengen stak Glasset ud, takkede og gik.

„Nu gælder det bare at faa Avisen læst“, sagde Peder Nielsen. „Det skal du, Nabo!“ sagde Jens Dyr til Kristoffer. Han lod sig ikke bede to Gange, men satte sine Glasøjne paa, tog Avisen, vendte den og sagde: „Her skal vi høre; her staar Nyheder fra Krigsfuepladsen: „Under Dags Dato har hans Maje-stæt Kongen udnævnt Oberst Hedemann til kommanderende General for den aktive Arme og forfremmet ham til Generalmajor.“

„Endvidere er Kaptain Vævsoc af Generalstaben udnævnt til Armeens Stabschef.“

„Armeens Hovedstyrke samler sig i og omkring Kolding. Og et Flankekorpss under Oberst Schleppegrel paa Den Als.“

„Ved Skrivelse fra Krigsministeren, Kaptain Tscherning, er de ved sidste Aars Sæssion behandlede Værnepligtige indkaldt til den 15. April til de respektive Exercerskoler.“

„Det var nu, hvad Dagen bringer af den Slags,“ sagde Kristoffer: „Men nu skal vi høre, hvad Nytt her er kommen som Skipperefterretninger.“

„Med Sluppen „Lykkens Prøve“, Skipper Nielsen her af Byen, der forlod Sønderborg iforgaars Aftes med Ballast, er den Efterretning bragt hertil at Korvetten „Rajaden“, Orlogskaptain Dirchind-Holmsfeldt, samme Aften ankrede ud for Sønderborg; men at

Hertugen med Familie to Timer tidligere havde forladt Den. Det formenes, at han næppe har faaet Lejlighed til at bringe sine Koftbarheder i Sikkerhed."

"Ligeledes har en Handelsfuldmægtig, der forlod Kiel om Morgenen den 27. dennes, bragt den Efterretning, Preuserkongen skal have tilsaagt Hertugen af Augustenborg sin Hjælp til den tyske Sags Fremme i Hertugdømmerne."

"Saa er her ingen andre Nyheder, saavidt jeg kan se", sagde Kristoffer og lagde Avisen sammen.

"Den sidste Nyhed er efter min Mening den værste", sagde gamle Peder Rasmussen. — "Det allerværste er dog nok, de fik ikke fat paa Hertugen mente mange. Havde de faaet ham, saa havde det Hele faldet sammen af sig selv.

"Preuserne bliver ikke at spøge med", sagde Peder Rasmussen. "Det var dem der tilsidst gav „Bonesparte" sit Knæk. Og vel havde de Englænderne til Hjælp og den halve Verden i Baghaanden, men saa er Frankrig ogsaa over hundrede Gange saa stort, som Danmark er nu siden Svenskerne tog Norge fra os."

"Jeg trøster mig med, at vi allesammen staar i Guds Haand, og jeg har læst det i Bibelen, jeg tror nok i en af Makkabæer Bøgerne, at Sejren i Krig kommer ikke af Hærens Størrelse, men Styrken er af Himlen", sagde Peder Nielsen.

"Jeg har aldrig læst i Bibelen, og saa at sige heller ikke i andre Bøger, saa jeg har ikke min Visdom derfra. Men jeg ved at frist Mod er halv Tæring; og jeg tror paa Gud og Lykken. Men fristere Mod end vore Soldater rejste bort med, skal v lede længe efter. Det var kun lidt at se i vor By,

men da vi kom paa Landevejen og Bognene kom fra alle Sider, da var der en Sang og et Raaben Hurra, der næsten kunde være istand til at slaa Tyskerne. Og i Nyborg, da de kom sammen og kendte hinanden, var der slet ingen Ende at se paa det; men Folk, der gaar til deres Gærning med saa frit Mod, maa efter min Mening altid have Lykken med dem."

"Det vil Tiden vise", sagde Kristoffer. "Men jeg sidder og tænker paa, om Bylabet ikke skulde holde Adviserne i disse Tider. Holdt vi dem og læste dem, saa vidste vi lidt rede til Sagernes Gang som andre honette Folk. Der er noget i, hvad Kanselli-raaden saa tit siger, at Bønderne ere meget uvidende."

"Sag kan nok lide, om vi holdt Adviserne", svarede Peder, "men lære Visdom af din Kanselli-raad, skulde da vist ikke være godt, efter som han jo selv er „temmelig smaatosset."

"Der kan faaes et klogt Raad af en taabelig Vund", sagde Niels, "saa vi kunde jo godt læse Adviserne, fordi Kristoffers Kanselliraad har jagt det; vor egen Præst og Degn og selv Forvalter har jagt det samme. For mig er Spørgmaalet bare hvordan, vi skal saa dem læst?"

"Derfor ved jeg Raad", svarede Kristoffer: "To Gange ugentlig, om Tirsdag og Fredag Aften, kommer Lavs Malkepige med Adviserne fra Svendborg og lægger dem ind hos Mette Bævers. De samme to Aftener samles saa Mændene og hører Adviserne læst, det kan jo gaa for sig enten hos Mette Bævers, eller maaste mere passende hos Oidermandens. Vi kan jo enten ligefrem tage to Flasker Brændevin paa Bylabet, eller ogsaa vi kunde lægge to Stilling; det

har Mænd, Fanden ta'e mig, Raad til med de Læder vi nu har."

"Det kunde vel ikke drive os fra Gaardene, om vi fik den Udgift", svarede Niels R, "men sidde her to Nætter hver Uge, det var dog altfor galt. Vi kan faa Uæmper nok fornden, hvis Krigen, som det lader til, bliver til Alvor." "Ja, hvorfor skal vi just sidde her om Natten, Niels?" spurgte Kristoffer. "For det første kan vi jo komme her Klokken syv og faa efter Majdag Klokken otte. Paa en Time er vi færdig, baade med Væsnningen og med at tage vore Taar. Og tidligere kan jo da ingen Mand søge Sengen, selv om han nylig er gift."

"Seg gaar da aldrig ind paa den Sag", svarede Niels S; "jeg ikke heller!" svarede R . . . "Det regner vi ikke", svarede Kristoffer. "Den ene af de to Nielser har altid været en Konemand; og nu har han tilmed faaet en ny. Den anden skal jo være hjemme og passe den brune Hest, især nu, vi er i Bedækningsstiden. Men hvad siger I andre?"

"Min Mening er," svarede Anders, "at vi maa heller slaa os sammen, tre og tre eller fire og fire, som vi kan enes til, og faa faar vi allesammen Aviserne og læse hjemme." "Det vil han ic af Avisfriberen derude i Svendborg; det bliver til hans Fordel", svarede Kristoffer.

"Saa leer vi andre med", svarede Anders. "Det bliver jo til vor Fordel ogsaa."

"Det bliver en gal Regning", sagde Kristoffer. "Du maa idetmindste bevise det."

"Det er en let Sag", svarede Anders. "Aviserne koster aarlig, frit baaret her til Byen, fem Rigsdaler, er vi tre om dem, er det hver ti Mark, er vi fire,

hvad vi godt kan være, er det halvottende. Men giver vi fire Skilling til Brændevin hver Uge, det bliver tretten Mark om Aaret. Det bliver desuden hver en Mark til Avisen, og hvor megen Ulempe er der saa ikke ved at komme sammen to Gange om Ugen? og hvormeget forsømmer vi ikke hjemme?"

"Du kan tage dit Forslag tilbage, Kristoffer", jagde de fleste. Men Kristoffer bandte, han vilde dog prøve at faa det sat igennem.

Men nu bankede OIdermanden paa Loftet og sagde: „Giv Lyd i Huset!" Alle tav; og han vedblev: „Læget er helt enig om, at vi skal have Vagt her i Byen hver Nat, til det klarer sig, om, det er sandt at disse Slaver og Tugthuszanger, Tyskerne skal have sluppen løs, virkelig driver om her i Landet eller ikke. Der skal gaa seks Mand hver Nat; og ved Lodkastning er det bestemt, at det skal begynde med de sidste i Byen. De skal gaa frem og tilbage paa Gaden, men kun to og to samlet. De skal ogsaa gaa udenfor Byerne; og troer de at mærke noget mistænkeligt her eller der, maa de gaa ind i Haver og tæt hen til Huse. Men skeer det, skal de gaa hen til Vinduerne og melde dem, for at Folk derindenfor ikke rent skal dø af Skræk. Forøvrigt er det bestemt, de skal gaa fra Klokken ti til fire. De maa heller ikke følges ad alle seks, men højst tre og tre; og, saavidt muligt, skal de holde sig i hver sin Ende af Byen, som de selv nærmere kan bestemme."

Der var ingen, der gjorde Indvendinger mod Lægets Bedtægt, og altsaa var det en afgjort Sag. Aviserne snakkede ingen mere om; og da de to Potter Brændevin, der altid var en sat Ret til et saadant Møde, allerede vare drukne, lettede de fleste paa dem

og gif hjem. I blandt disse var jeg. Da jeg kom hjem og havde fortalt, hvad der var vedtaget i Bylavet, maatte jeg skynde mig og spise lidt, og dernæst gaa til Nattevagt paa Gaden. — Der siges som et gammelt Ord: „Uvant Arbejde trykker Bønder“, og saa meget er vist, jeg fandt denne Vagt baade trættende og trykkende. Jeg gif sammen med en, der, ligesom mig selv, snart ventede at blive indkaldt; og vi skiftede mangt et Ord om hvor gruelig det maatte være, for Soldaterne at holde Vagt hver tredie Nat, eller som det nu kunde falde sig. Forøvrigt saa vi hverken Slaver eller Tugthusefanger og heller ikke Ildbrand hverken nær eller fjærn. Og da Klokken var fire, gif vi hjem baade søvnige og forfrosne.

De næste Nætre indtraf der heller ikke noget af de haardt frygtede Indbrudstyverier eller Ildspaa-jættelser. Og da fem Nætre vare gaaede, og alle Byens Karle havde gaaet Vagt hver en Gang, var der ingen, som havde Lyft til at begynde forfra igen. Da det ene Rygte desuden immer modfagde det andet fandt Folk „det var bedre at lade den Sag falde.

Aviser, og hvad der stod i Aviserne, havde hidtil været Præstens, Degnens og Forvalterens Sag at læse og fortælle, og i Grunden saa Folk det, der stod skrevet i, som nogle morsomme Løgne“, enkelte „vittige Hoveder“ kunde tjene Jøden ved at opskrive, og som Præst og Degn og andre „rige Dagdriver“ morede dem af at læse og fortælle for den menige Mand. De vilde nu engang føre Ordet, hvor de kom; og da de aldrig bestilte noget, kunde de ikke snakke om deres Arbejde; og da de desuden kaldte alle Sagn og Eventyr Løgn og Sludder, var der kun tilbage enten at spille Kort eller fortælle om, hvad der stod i Avisen.

Men fra April 1848, tabte de Fornemme denne Eneret, i det Folk, og det i Flok, bleve saa lystne efter at vide Nyheder om Krigen, at de overvandt deres gamle Mobbhydelighed for al den Løgn, der efter Meningen stod der, at tyve af Byens tredive Gaardmænd, nu paa engang blev Avislæsere. Andre søgte til Mette Bævers, som holdt Kro, læste der og fik med det samme et Glas Puns, somme laante hos Præsten og Degnen, ja det er ikke formeget sagt, om vi siger den hele By blev paa en Gang Avislæsere, og det er vist ikke formeget sagt, naar der her paastaas, at intet tidligere Stød har virket saaledes paa Mængden til at forglemme andre gamle Minder. Om denne forunderlige Forandring vil blive til Stade eller til Gavn, bliver det Efterflægtens Sag at dømmе. Men saameget er vist, Folkets Mængde er kommet ind i et andet Spor.

Mange morsomme Ting kom fræm med dette læsen Aviser. Det vil være umuligt at optegne dem alle; og det vilde føre for vidt, at optegne dem, jeg mindes; og af disse Grunde meddeles her kun enkelte spredte Træk. Det var den 9. April. Folk stod paa Kirkegaarden og ventede paa, det skulde ringe sammen. Men Samtalen drejede sig ivrig og lod højroftet om det, der havde staaet i de sidste Aviser. En vis Kone paastod, den morsomste Nyhed var, at en Husmands Faar henne i Orbæk havde født fire Lam, der alle lod til at trives vel, men hun blev strængt irettesat af en ung Gaardmand fra Gjøldbjerg, der krævede Gud og Mennesker til Vidne paa, at den bedste Nyhed dog maatte være, at der nu virkelig var kommen Forbindelse istand mellem Avantgarden og Flanketorpset.

„Nej, nej da! — saa det skal kaldes det bedste?“ udbroød Konen. „Er det da Tider at give sig i? Jeg er gammel nok til at mindes sidste Krig; og — Gud ved — det blev tungt nok for mange af dem, der givtede sig i de Dage, naar saa Mændene maatte i Kongens Tjeneste, og enkelte af dem ikke engang kom tilbage mer. Spørg Kristine, henne i Hospitalet, om hun raader nogen Moderssjæl til at give sig i saadanne Tider!“

„Jeg snakker jo ikke om, der er nogen, som vil give dem“, svarede Manden.

„Ikke det!“ gjentog Konen. „Hvad snakker Du da om? Red ordentlig for din Mund, før Du river ned paa en gammel Kone, der ikke gør andet, end hun finder det morsomst, at Jaaret har fire raske Lam. Og jeg tør dø paa, jeg forstod ikke et Ord af al den anden Brøvl, der stod. Sig, hvad var det for to, Du snakkede om?“

„Jeg ved, min Sjæl! ikke andet, end det ene hed Avantgarden og det andet Flanketorpset“, svarede Manden.

„Det skal vi se“, svarede Konen. Forstøllen er saa, at jeg morer mig ved det, jeg ved rede paa; Du morer dig ved det, Du ikke forstaar dig paa; altsaa snakker jeg med Forstand, men Du hen i Taaget.“

Manden maatte tie. Men hans Kone vilde skaffe ham Oprijsning og sagde: „Han snakkede da ikke rent i Taaget, for han vidste da, det var fra Krigsstuepladsen.“

„Derfor er vi lige nær“, sagde Konen, „for hvad er Krigsstuepladsen?“ — Dette vidste Manden heller ikke; og han maatte finde sig i, hele Flokken, der stod, lo ad ham.

I det samme kom Kristoffer og Peder R. . . gaaende og nogle sagde: Der har vi to gamle Soldater, de maa vide Rede paa det, her trættes om". „Hør", spurgte Rasmus . . ., „her er Trætte om enten Avantgarden og Flankekorpsen er Mandfolk eller Fruentimmer, og om de snart ere givtesfærdige, for der skal have staaet i Avisen, der er kommet en Forbindelse istand imellem dem paa Krigsfuepladsen; og det maa I jo vide rede paa".

Der blev atter leet; men Kristoffer svarede; „Avantgarden stod jeg ved paa Marsen til Frankrig. Og, saavidt jeg ved, var vi Mandfolk allesammen. Det er bare et Navn, der gives den forreste Afdeling af en Arme, der rykker fræm. Flankekorpsen er vansteligere, men — lad se — det maa jo komme ad Flanken, det vil sige, fra Siden. Men jo — hvis det ikke hører til de nyere Opfindelser, som Dampskibe og Jernbaner, eller som Fænghætter til Geværerne istedetfor Flintelaasene, saa maa det efter gamle Talemaader være en Afdeling, der er sendt ud til Siden eller kommer fra Siden."

Flankekorpsen er kommen fra Als", sagde Niels . . ., „og det bliver ført af Oberst Schleppegrel." — „Ja, det har sin Rigtighed", sagde gamle Peder . . ., „Als ligger til Siden; og der stod ogsaa et Flankekorps i forrige Krig." — Dermed var Sagen afgjort. Men Battereden brød løs igen over Samtalen om Faaret og Forbindelsen mellem de to ukendte Personer, Avantgarden og Flankekorpsen.

„Der skal være", begyndte en anden en, „ja jeg tør Inap sige, hvad han kaldes, for saa leer I ad mig; men der skal være en Engestmand, der arbejder stærkt paa at standse Krigen." — „Det er vel saa

ham", svarede Niels . . ., "hvis Navn de skriver L o r d?" — "Nej, Gud i Himlen dog!" raabte Marie . . ., "naar vi lægger de Bogstaver sammen, siger det jo Lurt". Der kom atter en strallende Brev, men Konen vedblev rolig: "Ja jeg mener, det maa være en Skrivfejl, for saadant et Navn faar da aldrig noget Menneſte, hvorten her eller i England."

"Der er vel ingen, som bliver døbt ſaaledes", ſvarede Trine . . ., "men det kan jo være Menneſter ere lige ſaa ſlemme til at opfinde „Bedernavne“ i England, ſom de er hos os; og det er jo en kendt Sag, at her i Byen har boet et Par Folk, der maatte finde dem i at Manden immer kaldtes „Peder Skideagere“ og Konen „Maren Lurtebagers“. Og det er ikke derfor, hun fortjente Navnet, for det ved jeg rede til, hun var aldrig den, der toede eller ſtyllede en Ble, hvad der ſaa var i Vejen, men bare ſtegte dem paa Raffelovnen, og ſaa gned dem lidt. Og hvem ved nu, hvad hin Mand, eller kanſte hans Moder kan have gjort; men ligemeget, kan han ſtaffe os Fred og Ro, ſaa Gud velſigne ham, og en Skjelm vil jeg kalde den eller den, der kalder ham Lurt tiere, hvad han ſaa end kan have ſyndet."

"God Dag, Folk!" lød det i det ſamme bag Flokken; og Præſten ſtod der, lettede paa Hatten og gned med Venſtrehaanden rundt i det tynde Haar. Hele Flokken vendte ſig mod ham, hilſede, men blev noget forlegne. — "Maa — hvorfor ſtaſes Samtalen ſaa pluſelig?" ſpurgte Præſten. — "Ja", ſvarer Kriſtoffer Salomon, "det var af det Slags, Hr. Paſtor ikke ſkulde høre." — "Hvorom drejede den ſig da, Børn?" ſpurgte Præſten. — "Om en engeliſt Mand, Miniſter maa han vel være, hvis Navn lyder ſært for os "

svarede Kristoffer — „Men — jeg kan, ved min Salighed, gætte mig til det“, svarede Præsten og lo højt. „Hør! Det er denne her Lord — ja det kan nu være det samme — men jeg tør vædde, det er Rabnet Lord, I lo ad. — Naa, ja, ja! — I jeres grove Mund minder det jo ganske rigtig om noget meget væmmeligt, men paa engelsk er det en meget høj Trestitel, men I mangler Dannelsse, Børn, for at forstaa dette. Den falder vist mellem vort allernaadigste og højvelbaarne;“ begge Dele maa I jo have hørt nævne.“

„Vi har saa“, svarede Trine „men de fleste saadanne Navne er da en stor Løgn for os!“

„H dog, Moer!“ svarede Præsten. „Hun maa ikke dømme saa strængt; mindes heller Ordene: „Dømmer ikke, at i ikke skulde dømmes“, og ligedan „giver alle den Ære, I ere dem skyldige!“

„Seg bliver, ved min“ sand og Sola!“ ved min Mening i dette Stykke hvad saa Præsten præker“, svarede Konen, „hvad jeg ved, ved jeg ligesaa godt som Præsten. Og saa meget er vist, jeg har i min Ungdom tjent en Mand, som Folk altid bukkede og stræbde for og kaldte ham deres „Højvelbaarenhed“. Men samme Mand var, min sandten! hverken høj eller vel baaren: for det første var han en lille Tysk, og baade skæv og skutrygget var han med, for nu ikke at sige pukkelrygget. Kan nu godt være, han er bleven skæv og skutrygget i Svøbet, for hans Moder skal have hørt til den Slags Fornemme, der sætter en Ære i at ligne de Faar, der ikke vilde have deres egne Lam. Saa havde hun skaffet sig en løs Kvind, der ogsaa var rendt fra sit eget Barn, til at passe ham og give ham Batte. Men, Herre Gud!

hvor de Fornemme dog er ligegyldige og dumme, at de vil give deres Børn hen til saadanne Kvinder, der kan glemme deres egne Børn, for hvor kan det dog ventes at saadanne skal være tro mod andres. Saa det kan jo godt være, han havde faaet det i Svøbet. Men ligemeget: jeg maatte se, hvergang jeg hørte, han blev kaldt deres Højvelbaarenhed.

Saa kom jeg derfra til en, der blev kaldt „Kommerseraaden“, og han var saamænd baade tør og tvær. Der er vist aldrig nogen Moders Barn, som har set ham gøre ringeste Kommers eller Tummel. Jeg i det mindste ikke; og saaledes er det med det hele titulerende“. Hele Flokken lo, og Præsten med. „Men i maa dog vide, Folk!“ sagde han endelig, „der ligger en hel anden Mening i, end den Trine har faaet ud?“

„Nej jeg gør da rigtig ikke“, sagde Niels Mortensen, „jeg ikke heller“, sagde den ene efter den anden baade Mænd og Kvinder. Men Præsten rystede paa Hovedet og sagde: „En mageløs Dumhed! en mageløs Dumhed! — Hvor kan de dog have Afgtelse for det Højeste og Bedste, vi har her til Lands, naar de ikke forstaar det?“ — De burde, min Salighed! nyde Undervisning og lære Udthdning af alle saadanne Ord og Begreber, hvormed lærde og dannede Folk æres! J forstaar jer jo ikke engang paa Titelen Hr. Pastor! som tilkommer mig, saalidt som i forstaar jer paa et Udtryk, J hører hver Søndag, udtalt af mig, naar jeg beder for Kirkens Patron med høje Frye! J ved selv ikke Bæstet med Ordene: Kollekt. Epistel, Evangelium!“

„Hvad en Patron er, ved jeg dog“, sagde Niels Mortensen; „jeg har fyldt mange i Laboratoriet paa

Kronborg; og mange har jeg da ogsaa stude bort. Men jeg ved ikke af, nogen af disse havde Fruer. Jeg kan ellers nok forstaa, det er Byen om at gøre, Vorherre holder sin Haand over Patronerne her i Kirken, for kom der en Gnist Ild dertil, saa Gud bedre Byen". — Præsten ryste atter paa Hovedet. Men Kristoffer paastod, han længe havde vist, at Fægermesteren var Kirkens Patron; og flere paastod det samme. Sognefogden mente, den Tid vilde snart komme, da det kun gjordes nødigt, at kunne sit Mødermaal for at bo i Danmark. — „Nej, Kjære!“ svarede Præsten, „Lærdommen maa sejre; og vil Bønderne raade, som det lader til, da skal, da maa de blive som de Lærde. Det var dog et sørgeligt Tilbagestrid med Barbariet, om Menigmand skulde slaa Tønen an.“

Her døde Ordsiftet hen, ved at Klokkerne ringede sammen. Præsten og Mændene lettede paa Hatten; Kvinderne bøjede deres Knæ, og i det de hver for sig nævnte Jesu Navn, fulgte hele Flokken Præsten ind i Kirken.

Mens foranstaaende Samtaler holdtes udenfor Gudme Kirke, kæmpede vore Soldater med Slesvig-holstejnerne ved Bov og Flensborg. Havde nogen havt Nys om, hvad de dæmpede Døn, der hørtes fra Sydvest, havde at bethde, vilde der neppe have blevet Stunder til at drøfte Spørgsmaalene om „Lorder“, „Højvelbaarenheder“, „Kommerzeraaber“ og „Patroner“, men derpaa tænkte Ingen. Men allerede Onsdagen efter læste Folk de første Meldinger om Slaget i Tirsdags Avisen, og den gruligste Stræk greb Sindene. Krigen var nu en Virkelighed. Ingen kunde

bilde sig ind mere, det blev ikke til noget. Men netop derfor var det første Indtryk saa voldsomt, ogsaa paa mig selv, der tildels med de andre havde levet i den Tanke, det ikke blev til noget med Krigen, at der neppe kom en rimelig Tanke frem. De forunderligste Nygter gik Byen rundt, og ingenting var saa urimeligt, det jo troedes.

I disse Dage rejste der nok et Sæt til Soldater-tjenesten, det om Efteraaret udstrevede unge Mandstab, der ellers først var van at rejse til den 30. Maj. Men de rejste stille og næsten umærkelig bort fra Byen; de skulde jo da heller ikke som de forrige lige til Krigen, men til Ekserferstolen.

Søndagen den 16. April var der igen en stor Mængde Kirkegængere samlet ved Kirken. Og Talen faldt om Slaget ved Bov. Som vi stod der, kom en Kone fra Gjaldbjerg gaaende, fulgt af sin Datter. De vare begge „sørgeklædt“, og deres Næsyn passede til deres Dragt. De hilsende Flokken, dog standsede de ikke, men gik, som Skik og Brug var, hos dem der nylig havde deres Slægtninge døde, stille ind i Kirken og satte dem. „Hvad Sorg mon de to Fruentimmer har?“ spurgtes der nu. — „Det var og et Spørgsmaal“, svarede deres Nabokone, „som her kunde være nogen, der ikke vidste, at deres Kristen, den enes Søn og den andens Broder, stod ved det ulykkelige tredie Jægerkorps, der jo blev skudt paa fem Mand nær forrige Søndag ved Bov.“

„Hvem har sagt det?“ spurgte en ung Karl fra vor By, der var en ivrig Avislæser, og som heller ikke løb med „halvt Vejr.“

„Hvem der har sagt det“, svarede Konen. „Ja det er saamænd sagt af saagodt som alle i vor By;

men vi plejer jo at skyldbe Rygtet for saadan noget."

"Ja men Rygtet siger mere Løgn end Sandt; og det har det gjort tilgavns i disse Dage", svarede han der havde spurgt. „Vel var „Nyhborg-Jægerne“ med; nogle blev der da ogsaa saaret, men foruden Kaptain Hegermann-Vindenkrone er de snart talt, dem der faldt“.

„Den Snak er god nok“, svarede Konen; „men har Du været deroppe at se ad? for den Efterretning der er kommet til Gjaldbjerg, skal være fra Folk, som var i Flensborg samme Dag.

„Jeg har læst det i Avisen“, svarede han; og jeg fik en Seddel i Svendborg iafte, hvorpaa Navnene paa alle, der faldt og blev saaret ved Bov og Flensborg, er skreven op, og deriblandt er ikke en eneste fra vort Sogn.“ Han tog Seddelen frem og viste dem Navnene. Snart forandrede hele Stemningen sig, idet nogle lo, og andre bandte Rygtet.

I de første Dage af Ugen kom der Brev fra alle Soldaterne, og det viste sig nu, Rygtet om det gruelige Mandefald var aldeles falsk. Alle Soldater vare i bedste Velgaaende, somme af dem var i Slesvig, andre ved Dannevirket, og dem alle der i Nærheden. Slaget ved Bov omtaltes som en ren Leg eller da noget lignende; og Glæden ved Kongens Ophold i Flensborg havde næsten været overvældende.

I denne Uge kom der Bud om Heste og Vogne til Hæren. En skulde der udredes; men Folk vilde gøre mere: de gav to. Det var Kærligheden til Fædrelandet, der var vaagnet.

Paastedagene bragte kun nogle ganske faa spredte Tidender. Og Folk vænnede dem noget mere dertil;

de gjorde ikke længer saa stærke Indtryk. — Anden Paaske dag kom der Ordre til Indkaldelsen af Reserven. Der nok hist og her gjorde Indtryk, da der mellem dem ikke gaves saa, som der var givte; men det var ikke længer set som en Ulykke, at være Soldat.

Tredie Paaske dag (25. April) fortalte Røgtet om Slaget ved Slesvig og Dansternes Tilbagetog. Og Dagen efter stod det at læse i Avisen. Som en Modsatning til det tidligere, vilde Folk næppe fæste Lid dertil, og fra alle Sider sagdes det, der var meget overdrevent derved. Men hver Dag bragte ny Tidender, og de sidste Dage Breve fra Soldaterne, som gjorde det klarere og klarere, at vore Soldater havde kæmpet haardt og længe, men havde maattet trække sig tilbage for den store Overmagt af Prøssere, som ingen herhjemme havde nogen rigtig Mening om var kommen.

Jeg maatte undre mig over den rolige og næsten højtidelige Stemning, denne store Tidende gjorde paa mig selv og min Omgivelse: mange græd, men det var roligt og stille; der var ingen Jamren at høre, men mange Suk og Bønner opstege til Gud i Himlen. Ingen følte sig forknytt, men alle tænkte paa at oprette Nederlaget. Jeg mindtes netop Digterens Ord:

„Xi først sig beviser det danske Rod,
naar Doden begynder at bryste!“

Fredagen den 28. April modtog jeg Ordre til at møde ved Ekserjerstolen i Nyborg den 25. Maj. Og jeg maatte undre mig, da Ordet Soldat hidtil havde været det værste jeg vidste næst efter Slave, og nu da det lod til mig: Du skal være Soldat om fire Uger, følte jeg en stille Glæde, fordi jeg paa den

Maade kunde bringe Fædrelandet mit Offer. Jeg gik irette med mig selv over denne Forandring i mit Sind og fik ud, det var noget andet at uddannes til at kæmpe for Fædrelandet, end afrettes til at gøre Stads for de Store.

Det ordebes i disse Dage, at mange af Soldaterne havde mistet deres Tøj dels under Slaget og dels paa Tilbagevejen til Als, at de tilbels alle trængte til Hoser (Strømper), at der manglede Linned paa Vasaretterne og andet mere. Saaledes maatte det ikke være: vove Liv og Blod og lide Mangel til, maatte ikke spørges fra danske Soldater eller Landsoldaterne, som de nu nævnedes, det tillob Folkhjærtet ikke, og det var nu vaagnet i hele sin Storhed, og gav Folket en underlig Kraft til at handle. Der er vist ingen, der vidste, hvor Opfordringen var kommet fra, men Opfordring var der kommet, sagdes der, til at give Hoser, Skjorter, Lagener og selv gammelt Linned til Armeens Brug; og straks var alt paa færde. Der blev spurgt i Bylavet, hvornaar Dagen til at samle det og faa det sendt bort skulde fastsættes? hvem har fundet paa det Hele? og hvem har bedt os derom? Og da ingen vidste Rede derpaa, vilde den kloge Spørger gøre sig lystig over den hele Færd; men han blev straks stækket af Oldermændens Rone, der sagde ham, at Mennesker var lykkeligst, naar de gjorde, hvad de selv følte, var det Rigtige, de blev tvunget til saameget; dette gjorde de, fordi det var opkommet i deres Hjærter. Hvem der ikke vilde, kunde jo lade være; men de fortjente da ikke at regnes med til rigtige Mennesker, som ikke havde Hjærtelad til at give paa saadanne Tider. Alle andre holdt med hende; og Tvidleren lod sig drage med.

Det fortaltes samtidig, der var knap Tid paa Fødevarer til Hæren paa Als. Enkelte Breve fra Soldaterne thbede paa det samme, og sagtens har det været noget deri for de første Dages Bedkommende. Der kom Bud til Bagerne i Svendborg om at bage og sende Brød dertil; men det var galt, mente Folk, at Soldaterne skulde æde tørt Brød. At der var Kver og Svin i Mængde paa Als, og nu paa Grund af Krigen ikke kunde udføres derfra, tænkte ingen paa. Altsaa samlede der en Mængde Flæsk og Rød og Pølser, og andet mere, og sendtes dertil. Intet maatte mangle dem, der vovede Liv og Lemmer for Fædrelandet.

Den 1. Maj rejste jeg fra Gudme til Vejstrup; og hvad der er optaget i Dagbogen fra den Færd, tages ikke med her.

I de følgende Dage fortaltes der, at Armeen for en stor Del var kommen herover til Sjøn, at Tyskerne bredte dem i Sjælland og andet mere. Det var ikke fri for, der gik en kold Gysen gennem Folket ved disse Tidender; men det trøstede, at Dansten havde Overmagten tilføes. Og hver ny Avis bragte Meldinger om en Mængde prøjsiske og andre tyske Skibe, vore Søfolk havde taget. Det skulde dels være for at faa betalt, hvad Tyskerne tog i Sjælland, og dels for at tvinge Tyskerne, der, efter som Ordet gik, ikke kunde leve i Vængden, naar Dansterne stansede og ødelagte deres Handel. „Hvem der har Magten tilføes“, hørte jeg en gammel Skipper sige, der gik omkring og købte Havre, „han fejrer altid, for Søen omgiver alle Verdens Lande. Derfor kunde Bonaparte indtage hele Verden, men maatte bukke under for Eng-

lænderne, og tilsidst dø af Harmen paa St. Helena. Og i hele Verden er der ingen Sømænd, der kan maale sig med Dansken, ikke engang de storsnudebe Engelskmænd. Det fik de godt at mærke i Kongedhybet 1801. Jeg var dengang ung, men jeg var dog med; vi stod paa Dannebrogens Dæk i Blod og sved, mens vi fyrede, skøndt Jlden knistrede, og Kuglerne fuste om os. Men Nelson maatte da ogsaa rose os, hvor nødvendig han vilde. Jeg husker endnu, det hedder i Bifen:

„Jeg har til Orlogs faret
i ni og tyve Aar,
men ej saa tappert Mod
jeg nogensteds har fundet
paa hele Jordens Klod!“

Det var ham med det ene Øje og med den ene Arm, ham, der havde været i de hundrede og fire Slag, og faldt først i det hundrede og femte et Steds i Nærheden af Gibraltarstrædet, skudt med en Læntekugle af en fransk eller en spansk Soldat, der stod oppe i Mærset, der svingede om os. Jeg har fejlet hen over Stedet over femten Gange, men aldrig uden Admiral Nelson, Kongedhybet og Soldaten i Mærset faldt mig i Tanker; ja en Nat, vi laa der og vuggede i næsten smalle Bunde, mente jeg endog tydelig at se det Slag, som jeg har læst om over ti Gange. — Men lad mig ikke glemme Danmark over mig selv: Danmark vilde heller ikke have gaaet bag af Dansken i Krigen 1807—14, dersom bare Sømanden havde faaet Lov at røre sig. Men, hvad i al Verden lignede det dog efter, at lade Flaaden ligge der sammenstuvende som Silb i Salt. Det var da nu ogsaa de allerhelvedes Tyskeres Skyld, dem var vi alt for gode Bødder med den Gang, og de er nu

en Gang ikke til at være Benner med, for saa vil de raade for alt og overalt. Men nu er de ligesom Rattene bange for Vandet, og kunde saa ikke komme til at raade der; derfor gif det, som det gif. Men „den Gamle“ (Vorherre) skal have Tak, at vi nu har faaet dem til Fjender — nu skal Sømændene nok børste dem, eller da pine dem Sjælen ud af Livet“

Folk sagde ham, det dog nærmest kom an paa at flaa Thyssen paa Landet; men det mente Sømændene ikke, det hjalp noget: „nu børstede Landsoldaterne dem ved Bov“, sagde han; „men hvad hjalp saa det; de løb jo bare et Stykke tilbage, og kom saa igen saa de vrimlede som Myrer i en Tue; og saa maatte Danstjerne løbe.“ Sømændene fik saa frit Ord, for egentlig troede Folk, ligesom han, at det især kom an paa Sømagten. Og det hjalp saa mægtig til for at holde Modet oppe at Thysserne ingen Modstand kunde gøre tilføes.

Den 19. Maj var det „Almindelig Bededag“. Jeg var staaet noget tidlig op, havde netop striglet og vandet Hestene, og var ifærd med at ordne ved, hvad jeg kaldte min Dagbog, skøndt det i strengeste Forstand ingen Dagbog var, da jeg kun skrev der et og andet, jeg fandt mærkeligt, og langt fra noget fra hver Dag. Men, som jeg sad, kom min Fader ind ad Borten. Han sagde mig, at hans Erinde var at sige mig, min Broder Hans var kommet hjem paa et lille Besøg, men kunde kun være hjemme nogle saa Timer, og at han meget ønskede at tale med mig. Jeg fulgte saa med til Gudme. Undervejs dels mødte dels saa vi flere Soldater, baade Dragoner, og Infanterister og Jægere, for alle de Afdelinger, Fyn-

børne stod ved, laa i Kvarter mellem Faaborg og Aasens. Det gjorde et underligt Indtryk paa mig, først fordi det var de første Soldater, jeg havde set i militær Dragt, paa de Offiserer og Underoffiserer nær jeg havde set paa Sessjonen; men dog nok især fordi de lige var kommet hjem fra Krigen. Jeg mente endogsaa, deres Aasyn bar Præget af en vis mandig Stolthed; og jeg glædede mig ved Tanken om, snart at skulde stilles i deres Rækker.

Min Broder fandt jeg som den samme lystige og næsten overgivne Ungersvend som ellers. Han kunde ikke tale alvorlig længer, end han hilsende, takkede mig, fordi jeg kom hjem, og udfrittede mig om, hvordan jeg var tilmode, nu jeg en af de første Dage skulde have den røde Trøje paa. Jeg svarede, jeg hele Tiden havde været rolig og troet, det var, som det skulde være, eller, som Vorherre vilde det; men at jeg var bleven glad ved det idag, da jeg havde mødt og set saamange Soldater, og faaet Indtryk af, de saa driftige og lykkelige ud.

„Nu er det ogsaa værd at være Soldater, Broder!“ sagde han og slog mig paa Hærden, „før var vi Hunde, nu er vi Herrer! Før gjorde saa at sige alle enten Nar ad os eller de hntedes over os, nu ved de snart ikke den Stads, de vil gøre ad os: vi skal ligge i deres bedste Senge og have deres bedste Mad, slet ikke noget er for godt!“

Men saa tog han fat at synge, „Dengang jeg drog afsted, min Pige vilde med,“ Saa sang han, „Kender I kanske den lille raske Kaptajn, Steu Bille? det var ham, der nylig kom hjem med Galatea som havde sejlet Jorden om! Domderum derum derum!“ Af og til fik vi ham ogsaa til at fortælle

om Krigen, men snart sang han igen. Han havde været med ved Bov og Flensborg, men Paafstedag havde han været ved Midsunde. Her havde en Kugle gaaet gennem hans Bukser midt mellem Knæet og Fodleddet, og begge Hullerne var der endnu; dem viste han frem og paastod, Kuglerne i Fremtiden nok vilde gaa udenom ham, som de havde begyndt. Jeg talte med flere Soldater der fra Byen; og de var alle sammen ved en lige saa god næsten lystig Stemning, hvorfor det gjorde godt at se og tale med dem, da de fremdeles var rede til at vove alt.

Den 25. Maj kom. Et Par Dage iforvejen havde jeg brugt til at gæste Slægt og Venner, der alle gjorde Fordring paa at se og tale med mig, før jeg rejste. Jeg mærkede rigtig i de Dage, hvor højt Soldaterne vare komne til at staa for Folket: „Det er jer, vi stoler noget paa nu Børn!“ sagde den gamle mig. „Naar Soldater før rejste, sagde vi Farvel til dem som til nogle ullykkelige Statler, de Store nu et Par Aarstid skulde have den Fornøjelse at afrette til at gøre Stads for dem, ligesom Herremændene afretter deres Hunde og Heste. Vi vidste, I skulde døje Hug og Hunger, Hede og Kulde, for dette kunde Hundene ikke undvære, mens de skulde lære, og I lignede jo Hundene. Nu er det da bleven anderledes! nu ved vi, hvad I duer til, og det ved de Store ogsaa. Vi staar jo alle i Guds Haand; og vi er alle skyldig at dø; og for vor Time kommer døer ingen, som kun gaar paa sine lovlige Beje!“

En anden gav mig en gammel Solvfilling, hvorpaa der stod „16 Schilling Lybft“. Hun bad mig altid at bære den paa mig, og saa mindes hende,

hvergang jeg saa Skillingen. Hun lovede mig at Dykken skulde følge mig, saalænge jeg gemte den og tænkte paa hende. Jeg tog Skillingen af Kærlighed til Konen; men jeg var i Tvivl om det Hæderlige og Kristelige ved at gemme en Skilling, hvortil saadanne Ord knyttede sig.

Men den gennemgaaende Tanke hos de fleste var, at vi ikke kom tilbage fra Krigen mere; og under disse Forudsætninger tog de Afsted med os. Dette var især stærkt fremtrædende i den Kreds af unge Venner, som dengang var i Gudme og som den sidste Aften var samlet hos min Faders. — Det var den Kreds, som gik under Navn af „de Hellige“, og som nu ikke længer var saa forhadte, som de havde været i min første Barndom. Jeg havde helst talet og sunget en Time tid og dernæst sovet og hvilet mig, men de andre havde paa rigtig pietetisk Vis bestemt at vaage og bede med os den sidste Nat; og jeg maatte finde mig deri. Natten gik da ogsaa med Sagn og Sang, en Sommernat sidst i Maj er jo aldrig lang og især i Kredsen af virkelig kære Venner.

Klokken fire om Morgenen kørte vi endelig fra Byen: og Benner's Taarer og Ønster, der sammenfæltede med Fuglesangen i den solklare og venlige Sommermorgen, havde gjort et dybt Indtryk paa mig, som gik over til en drømmende Tilstand, jeg først reves ud af, da vi nærmede os Nyborg og kom i Følge med en lang Række Bogne, der ligesom vor førte saakaldte Rekrutter tilbyes. Det var i det tre stærkt læsede Bogne fasede forbi os og deres højroste Sang: „Sig mig, hvor skal Slaget staa? I kan stole paa, jeg skal slaa!“ naaede mine Øre, at jeg vaagnede. Den vemodig drømmende Stemning

svandt, og det var som en mægtig krigersk Strømning med et gennemfor mig, saa jeg fra det Øjeblik var Soldat.

I den lille By var Færdsel og Travlhed. Der bares med Tværsække, med Kister og Skrin, der blev sungene Krigsviser, og raabt Hurra Kammerater af Menneſter, der aldrig havde ſet hinanden før. Og ſaa ivrige vare Folk efter at blive meldt, for endelig dog at være Soldater, at de alt ſtrømmede i ſtore Flokke op paa Ekſerſerplafsen, da vi kom til Byes. Saaſnart vi fik ſpiſt en Mundfuld Mad, gik vi og ſaa derop, hvor de alt var iſærd med at raabe dem frem en for en, modtage Paſſene og ſtille dem i Geledder. Det blev dog en ſand Langeleg; og vi ſtod der, i en brændende Hede, udvaagede og inden længe plaget af en ſvær Tørſt, ligefra Kl. 10 om Formiddagen og til den var ſeks om Aftenen, uden at de egentlig fik Samling paa os. Vi havde forlængſt været trætte, nu ſyntes det, de Kommanderende ogſaa vare trætte; og endelig gav de os Indkvarteringsſedler, bød os opſøge vore Kvarterer, og ſtille næſte Dags Morgen Klokken otte.

Næſte Dag inddeltes vi i fire Kompagnier, fik hver et gammelt Gevær, men ingen Klæder, vi ſkulde for det førſte bruge vore egne; og vi følte Sandheden af den Snak, der havde gaaet om, at der var ſtor Træng paa Baaben og Klæder.

Det følger af ſig ſelv, at der er mange Optegnelſer i Dagbogen fra Ekſerſerſtolen, men da det vilde gjøre diſſe Meddelelſer alt for lange, om det toges med alt, ſkal det ſiges med Forord, at kun

enkelte Træk bliver her at læse og at Følgeordenen efter Dagene endogsaa bliver opgivet.

Der skal saa først fortælles, at vi var indkaldt 900 Mand, nærmest Fynboer og Langelænder, men Dag efter Dag strømmede der saa mange Sønderjyder til, at vi fire Uger efter var henad 1200 Mand. Der var nu saa stor Mangel paa Befalingsmænd af alle Slags, til at indøve os, at der kun var tre Offiserer: en gammel Major Ahlefeldt, som vi kun sjelden saa og aldrig uden tilhest, en Kaptajn Mathiasen og en Løjtnant Bylov, der begge havde været saarede i de tidligere Kampe, og hvoraf den sidste hele Tiden bar sin venstre Arm i et Klæde. Af disse havde Kaptajnen første og andet Kompagni og Løjtnanten tredje og fjerde. Hver Morgen, naar vi stillede, mødte de og fulgte os derud paa Eksercerpladsen, og ligedan om Eftermiddagen; ellers gjorde de de første fire Uger ingen Tjeneste, paa det nær, at de uddelte Lønninger til os. Efter fire Ugers Forløb kom der to Løjtnanter til, en fra Sygestuen og en fra Kadetstolen i København; denne sidste, der sagdes at være sytten Aar gammel, lignede et halvt Barn, og hans Kælingsnavn blev derfor „Løjtnant Dreng“. Men nu havde hvert Kompagni en Offiser, og vi begyndte at faa Øvelse i kompagnivis; ja enkelte Gange kom Majoren endogsaa ridende, og der blev lavet noget, der kaldtes Batajllonsøksersits; men det endte gerne med, at Majoren blev vred, skældte Offisererne og de andre Befalingsmænd ud og svor paa, det var ikke Karlens Skyld, det gik saa daarligt; derpaa sporede han sin Hest og red ind til Byen.

: Som Garnison i Nyborg laa der to Kompagnier af ottende Batajllon, og det var Folk derfra, baade

Underofficerer og Menige, som havde den Gærning at indøve os. Dog fandtes mellem disse to Underkorporaler fra trettende Batajllon, to „Sydslesvigere“, og en Gymnastiklærer fra femte Batajllon, en hynst Bondekarl, men ret en forvovent Krop, der for tidligere Haardhed mod Soldaterne, var forbudt at bære Sabel, og desuden frataget sine Værdighedstegn. Han holdt mest til med den ene Underkorporal fra trettende Batajllon, maaske fordi de begge vare fremmede mellem de andre. Denne „degraderede Gymnastiklærer“ var Skyld i den eneste Forstyrrelse vort ellers rolige og regelmæssige Liv paa Eksercerskolen blev afbrudt af; og dermed hængte det saaledes sammen. Vi var egenlig inddelte i saakaldte Tropper paa tredive Mand, under en vis Læremester. Den, jeg stod i Tropp hos, var en Menig fra ottende Batajllon, ved Navn Jens Beede, en rigtig vel dresseret Soldat fra Garnisonslivet, og desuden en trofast og godlidende Syde, der vist aldrig gjorde en Kat Fortræd, og endnu mindre de Karle, han skulde indøve. Han var jævn og godmodig overfor os, og gjorde sin yderste Flid for at indøve os, og da han desuden lod til enten at foragte eller at være ukendt med alle de Kneb saadanne Folk brugte, for at faa lidt „Levemaade“ (Øl og Brændevin) hos Rekrutterne, havde han været ganste, som jeg ønskede ham, dersom han ikke havde været meget frybende overfor alle højere staaende, lige fra Underkorporalen op til Majoren. Hos ham blev vi følgelig handlet mildt og tillige saa godt indøvet som muligt.

Undertiden kom der fire Tropper sammen og eksercerede under et, saa blev hin degraderede Gymnastiklærer vor Befalingsmand; han holdt et forfærdeligt

Hus med os, men egentlig slaa maatte eller gjorde han ikke. Selv drev han sin egen Tropp fra den ene Side af Marken til den anden, og var snart hist snart her. Den omtalte Dag var en meget hed Eftermiddag, og det var ikke saa sjælden, at de Kommanderende ved saadanne Lejligheder spændte deres Sabel og Gehæng af og lagte det fra dem. Som han nu drev omkring med sin Tropp kom han just forbi en saadan Sabel, som tilhørte hans Kammerat fra tretende Bataillon, der gjerne kaldtes „thyste Petersen“ for sin stærk thyste Udtale. Denne tog han i Haanden og svingede den, idet han marscherede frem med sine Folk. Han stødte tilfældigvis lige paa vor Tropp, der stod med Geværret ved Foden. Da han ikke vilde forandre Front, nødtes han til at gøre Holdt og lod sine Folk tage ved Foden lige tæt ved os. Vor egen Fører var gaaet affides et Øjeblik, og vi saaledes overladt til os selv, men stod forresten ganske roligt. Den anden gav sig imidlertid til at skælde og sige, vi stod som døde, ellers kunde vi da have gaaet af Vejen for ham, da han kom marscherende. En svarede, vi stod, hvor vor Fører havde bedet os staa, til han kom tilbage. Men en foroven og noget kaadmundet Karl bandte en styg Ed paa, vi gif ikke afvejen for nogen anden Tropp, vi var lige saa gode Karle, som de andre. Det ene Ord tog det andet, som der siges, og tilsidst lo og talte mange i Munden paa hverandre og det helt højroset; men med et falder det hin begraderede Gymnastiklærer, der egentlig selv havde været Marsag til, hvad der nærmest maatte kaldes et Drilleri eller Skænderi, ind, at en af Karlene i vor Tropp fisede, og det var at træde Respekten under Fødder, naar saadant

gjordes, mens Befalingsmanden stod for Fronten, han være nu General eller Korporal. — Om han havde Ret i sin Paastand, ved jeg ikke, men jeg troer, det var et rent Paaftud, og i hvert Fald var han ikke vor Befalingsmand, og heller ikke stod han for Fronten, da han stod bag vor Trop og foran sin egen, altsaa lige midt i Rlyngen. Han bød imidlertid den Skyldige træde frem og lovede, han i saa Fald skulde slippe for at blive meldt, naar han til Mellemmanden vilde give en Snaps til hver Mand i hans Trop, det vilde kun blive en Udgift af fire Mark. Men hvis den Skyldige ikke vilde det, meldte han Sagen, og der var ingen Tvivl om, det saa blev klaret og vedkommende Karl fik mindst fire og tyve Timers Krumslutning. Der var ingen, som meldte dem, og rimeligvis var der ingen, som kunde. Men nu traadte han med et frem for Fronten af vor Trop, sagde, han vilde tage begge Tropperne til Døvelse og kommanderede: ret! Mandskabet gjorde som han befalede. Men straks efter bød han, at aabne Geledderne og sagde nu, han var vis paa, en af dem, der stod i midterste Geled, var den Skyldige, og bød ham atter at træde frem. Der var endnu ingen, som kom frem. Men nu trak han Sablen, han havde taget henne paa Marken, og gav de ti Mand, der stod i midterste Geled, hver et dygtigt Slag. Under denne Færd kom vor egen Fører tilbage og sagde, han var nødt til at melde Sagen til Løjtnanten.

Smidlertid blæstes der Signal til at holde Hvil. Geværerne blev sat tilside og Mandskabet lagde sig og spiste. I dette Øjeblik red Majoren henover Eksercerspladsen; og det var vel sagtens, som det kaldes, et Slump, han holdt stille ved os og sagde: „Naa,

Karle! hvordan gaaer det? — De handler da vel med eder?" — Der var ingen, som svarede. Derpaa spurgte han: „Har nogen af Jer da noget at klage?" — „Ja, ja," lød det fra flere Stemmer. — „For tusind Pokker! lad os da høre! Kom to Mand frem!" bød han. En lille forthaaret Smedesvend og hans Sidemand, der helst vilde kaldes Gartneren, sprang frem. „Naa! J mener saa ikke at blive behandlet vel?" spurgte Majoren. „Jeres Befalingsmand, her staaer, er da en Menig og en Bondekarl som Jer selv, desuden ligner han jo Gudheden selv." „Ham har vi, „Dæ'len danse mig"! heller ikke noget at klage paa," svarede Smedesvenden. „Respekt Karle!" raabte Majoren med streng Røst. „Hust, hvem Du taler med! og vid Du staaer for Major von Ahl . . . , Forstander for Eksercerstolen i Nyborg. — Hvem har Du at klage paa?" — „Det er Strasborghus!" svarede Karlen næsten trodsigt. — „Strasborghus," gentog Majoren halv spørgende, men svarede sig selv: „Aha! den degraderede Gymnastiklærer. Hvad har han gjort?" — „Han har pryglet andet Geled med sin Sabel," svarede Karlen. — „Træd ind!" bød nu Majoren, vinkede vor Befalingsmand lidt affides og talde nogle Ord med ham. Lidt efter kaldtes Strasborghus og tyfte Petersen til. Der taldes længe, og Majoren blev lidt højroftet. Endelig kom Majoren hen til os med de tre Befalingsmænd. Vi maatte træde under Gevær, og Majoren tog Ordet: „Det fremgaaer af det, her er fortalt, at degraderet Sergeant og Gymnastiklærer, Undercorporal Strasborghus, paa en meget infam Maade har fornærmet tredje Kompagnies fjerde Troop derved, at han, medens deres egen Befalingsmand var nødt at gaa affides, og

Troppen stod med Gevær ved Foden og havde „rør“, vor marscheret klobs ind paa dem med sin egen Tropp, yppede Trætte med Mandskabet, og dernæst vilde true dem til at give Brændevin for ikke at blive meldt, for en Forseelse, han selv tilstaar, han vilde „dutte“ dem paa. Men nu vil jeg give Mandskabet at betænke,“ vedblev Majoren, „at vi lever under Forholde, da baade Høje og Lave helst skulde være Kammerater og kun have den fælles Fjende, Insurgenterne og Tyfkerne at kæmpe mod; og da nu Strasborghus er rede til at bede Troppen om Forlæbelse og særlig dem, han har slaaet med Peterssens Sabel, kan vi da ikke lade den Sag gaa hen, lade være med at melde Stymperen, der desuden alt er haardt ramt for lignende Ufærd, og i det Højeste lade ham sidde et Par Dage i „Brummen“ (Arresten i Hovedvagten), hvad vi kan gøre paa egen Haand? — Det gælder ijær Dig, forbovne Karl! her var fremme. Hvad svarer Du?“ — „Jeg forlanger ikke andet for min Part, end at han staar stille, mens jeg giver ham en lige saa god, som den han gav mig; — tyffe Petersen laaner mig nok sin Sabel.“

„Aha, — forbovne Karl dog! Hvor kan Du tænke og tale saa uforskammet! — Nej, det maa Du Gud fordomme mig, ikke! — Det er mod alle militære Regler, mod al Humanitet, og ret et talende Vidnesbyrd om, hvor brutal en Styngel Du er. — Hm, hm! hvad siger I andre?“ — „Vi lader Majoren raade for den Sag!“ svarede flere. — „Tak, Børn!“ sagde Majoren. „Det skal ikke blive til Jer Skade! Vil Du klage videre,“ sagde han dernæst til den anden, „kan Du komme op til mig.“ — „Det

vil jeg ikke," svarede han, „jeg kan taale den Skrub lige saa godt som nogen af de andre.“

Dermed var Sagen afgjort. Strasborghus fad to Dage i Bagten, kom saa til et andet Kompagni, og vi saa ikke videre til ham. Men det sagde alle, som hørte det, at Tiderne havde faare forandret dem, og de havde forandret dem i Hast.

De allerførste Dage, vi var paa Skolen i Nyborg fortaltes det for fuldt og fast, at Tyskerne havde forladt Jylland, og var trukket dem tilbage over Kongeaen. Og Wren derfor blev den russiske Kejsers, eftersom Ordet gif, han havde truet Tyskerne dertil, ja at han endogsaa stod ved Tysklands Grænse, med en Hær paa hundrede Tusinde Mand, og han vilde, sagdes der for fuldt og fast, rykke ind i Tyskland, om ikke Tyskerne gif ud af Jylland. Desuden kæmpede og sejrede Danskerne i Sundebed baade den 28. Maj og den 5. Juni. Men saa, sagdes der, var Kongen af Sverrig og Norge bleven vor fuldtro Ven, og at han vilde drage Sværdet for os. Dog havde Menigmand ondt ved at fæste Lid til, hvad der fortaltes, eller hvad de læste, om de engelske Underhandlinger og de svenske Rustninger. Vi husker nok, sagde de, Engellænderne fra 1807, de tog vor Flaade; og at Svenskerne tog Norge fra os 1814. Derimod havde Folk nu engang faaet i Hovedet, at Rusland var vor Skytsherre, og de følte dem styrket i denne Tanke, da Tyskerne paa Ruslands Bud trak ud af Jylland.

Endnu i de Dage, da der fortaltes, at Svensken var ved at indskibe 6000 Mand hertil og at over 20000 Mand blev staaende i Skaane, ville ingen rig-

tig fæste Lid dertil, skøndt det til samme Tid hed, der var bestilt Kvarter til dem her paa Fyn.

Nogle Dage blev de da ogsaa ventet forgæves; saa hed det sig, Vinden var imod. Men mange Lo og rystede paa Hovedet. Smidlertid var det en Dag, allerbedst som vi var midt i Øvelserne ude paa Eksercerpladsen, der lød Signaler ind til Byen. Vi saa alle mod nordost efter de ventede svenske Transportskibe; men endnu var der ingen Ting at se, og først en god halv Time efter kom der en stor Mængde Sejlere tilsyn. Tvivlen var nu løst; og det var en underlig Følelse, der gennemstrømmede os alle. Der blev slet ikke Tale om flere Øvelser, men baade Befalingsmænd og Menige stirrede mod de kommende Skibe, der dukkede mere og mere frem af det let krusede Belt. Med et fik alle Skibene Flag i Top, just som de gjorde et Slag for at vende ind i Fjorden og kom temmelig nær til Land, og just som de mørkeblaa Flag med de gule Kors udfoldede dem, hundrede Vreskfuddene løs fra Bagtkibet, som første Velkomsthilsen til dem her fra deres Bestemmelsessted, Fyn. Da vi havde staaet og set paa dem en god halv Time, blev der blæst Signal til at marchere hjem; og vi kom til Byes, ligesom de holdt ind ad Fjorden med jevn Sidevind. Men vi hørte nu til vor Sorg, vi slet ikke maatte komme paa Skibsbroen eller Boldene, idetmindste ikke paa den Del deraf, som vendte ud mod Fjorden.

Bed Middagstide lagde de første Skibe til Broen, under, hvad Folk kalder, en uendelig Jubel. Generalen og hans Følge steg straks i Land, hvor de blev modtaget af Kommandanten, og hvad der ellers fandtes af Offiserer der i Byen. Han red straks ind i

Byen til Kommandantens Bolig; og det fulgte jo af sig selv, Bagten traadte i Gevær, og hvad der ellers fandtes af Militære der i Nyborg var opstillet paa Torvet. Byen var saa at sige helt overdænget med Flag, baade danske, svenske og norske, og Gaderne var helt strøet med Blomster og Grønt. Og Stemningen hos den store Mængde Mennesker fra By og Land, hvorfra Kanonkuddene havde kaldt dem, lader sig slet ikke beskrive. Skøndt vi var forbudt at komme paa Skibsbroen og Boldene, var det umuligt at overholde Befalingen, da der jo slet ingen Forskel var paa os og den øvrige Menneskemasse, vi gik jo, som de, klædt i vore egne Klæder, vi saa da ogsaa saameget, vi lystede.

Klokken halv fire skulde vi igen stille til Ovelse paa det sædvanlige Sted, tilvenstre for Strandporten. Saa snart Klokken var slaact tre, strømmede vi derud, før var det ikke tilladt. Men vi vidste, at Svenskerne stod der, eller da en Mængde af dem. Et Infanteriregiment, der sagdes det Smaalandske, stod henad Bejen der førte til Holfkenhavn. Det var ligeved at afmachere, dem fik vi altsaa kun et Glimt at se af, men det var vi enige om, de saa ikke saa godt ud som Danskerne, hvad Klædebragt og Udrustning angik, men deres mørkeblaa Fane med det gule Kors fik vi en Følelse af maatte tage sig godt ud i Kampen ved Siden ad Dannebrog.

Men paa selve Skibsbroen stod et Garderegiment, eller rettere deres Geværer stod i Pyramider, mens Folkene gjorde dem tilgode med de Forfriskninger, der uddeltes til dem i saa rigt Maal af Folk baade fra By og Land. Det var et smukt Regiment, jævnt store Karle, om just ikke saa voksne som vore Garder.

De havde Pikkelhuer paa, og bar ikke faalidt Sølv paa deres Bandoler, Gehæng og Taster. Deres Klæder var kendelig af bedre Tøi og syet med mere Omhu end det forrige Regiments. Desuden bar de Skæg over hele Ansigtet, ganske som det vilde vokse selv. Der var blandt dem mange ældre Mænd, og ikke saa faa, hvis Haar og Skæg graaned. Da de saa os flokkes paa vor bestemte Plads, hvorfra vi stod og saa saa langelig hen efter dem, kom de hen og blandede dem mellem os. Vi blev noget undseelige ved, at de gamle skæggede Karle, der saa ud, som havde de været Soldater en Menneftaalder, toge os saa venlig i Haanden og se os saa venlig i Øjnene, som om de i os fandt en længe savnet, men kær Broder, de var dragen ud at oplede. Det var ikke fri for, der listede sig Taarer fra mangt et tindrende Krigerøje, naar de trykkede os i Haanden, og vi danske Ungerspende kunde heller ikke holde vore tilbage. De talede ivrig med os, men det var kun tilnøds, vi kunde gøre os forstaaelige for hverandre. Dog forstod vi af Klängen i Ordet og Glansen i Øjet, at de elskede os, og at vor Sag var deres Sag; at de virkelig var kommet her for at hjælpe os; og at de troede ingen kunde modstaa Nordboerne, naar vi rigtig tog os sammen, Den halve Time, til der raabtes: „træd an“ til os, svandt som helt umærkelig hen; og med det samme henvejredes ganske det gamle Fjendskab til Svensken, jeg havde faaet som et Arve-gods fra Fædrene; og denne Overgang udviklede Mødet med det svenske Garderegiment.

Noogle Øjeblikke efter marscherede vi takkefulde ud til vore Øvelser. Da vi holdt Hvil, faldt Talen igen om Svensterne, som nu alle vare enige om vare

vore Benner trods Russer og Englændere. I Ordskiftets Løb gjorde en den Paastand, at ingen Dansker nu mere maatte bruge Ordet: „Her ser ud, ligesom Svensken har været her!“ om noget der saa forstyrret og ødelagt ud, da Svenskerne nu ikke vilde øde vort Land og Gods, men værne det mod Tyfterne. Det var bedst, mente han, vi skyldte Tyfterne for al Ufærd. Og det følger næsten af sig selv, det blev enstemmig vedtaget. Det hundreaarige Nag til Broderfolket var saaledes svundet som Dug for Solen; men det gamle Ord; „Tyften var aldrig Dansten god,“ blev ristet endnu dybere i Folket. Det var mærkelige Dage, Aaret 1848 gav, og mellem disse Mærkedage blev denne mig en af de mest afgørende.

Da vi Kloffen syv kom tilbage fra Øvelserne, blev der et Husar-Regiment udfibet, der sagdes, det kaldtes det Staanste. Dem kunde vi bedre tale med, men der blev ingen Lejlighed dertil, da Ordren om at sidde til Hest snart blev givet, og vi maatte saa nøjes med at se dem ride gennem Byen med flyvende Standarter og skuldret Sabel.

Lige i Aftenstunden kom Mandstabet fra Artilleriet i Land. De blev indkvarteret i Byen, men Mandstabet maatte arbejde stiftetvis om Natten med at faa Hestene udfibede. Byen var i Forvejen overlæstet med Indkvarteringer, og da de dog gerne vilde modtage og beværte deres svenske Gæster saa godt som muligt, maatte vi Rekrutter finde os i at rykke sammen, og tildels ligge i Halm. — De svenske Artillerister talte vi ikke meget til eller med; de lod ogsaa til at støtte mindst om vi Danske. Men, set fra den anden Side, havde de vist ogsaa meget lidt

Tid, da de, de faa Dage de var i Byen, stadig arbejdede med at udstibe deres Kanoner, Bogne og det hele Materiel, som fulgte med Korpsset. Der klagedes ingen Steder over deres Opsørsel i Kvartererne; men der blev baade talt om og leet af deres underlige Færd ved Bordet, og om den daarlige Smag de havde for den fine Mad, Nyborgerne opvartede dem med. Blandt andet fortalte Kockepigen i mit Kvarter Dagen efter, for vi danske Rekrutter, at der var labet den dejligste „Lammestrikase“ til dem om Aftenen, de kom. Der var endogfaa Asparges til, men hun mente endda, de gik faa godt som sultne fra Bordet. De havde i det hele kun nippet til Maden, ja den ene havde endog spyttet en Asparges ud under Bordet. Derimod havde de, til Harmen baade for Madammen og Pigen, spist tørt Rugbrød og druffet Öl og Brændevin til, og især Brændevinen levnede de ikke en Draabe af, støndt den lille Karaffel til halvtredie Bægl var sat fuld for dem.

Til Frokosten havde der været dækket med kold Steg, Radiser og Rejer, men de havde saagodt som ganste vraget Maden, Teen rørte de slet ikke; og det eneste de havde nydt var hver nogle faa Mundfulde Rugbrød, hvorpaa de ikke engang smurte Smørret, som stikkelige Mennesker gøre, men de spiste det til med Gaffel og Kniv, som havde det været Flæsk. Brændevin var der ikke dækket med, som jo ogsaa vilde været flodt, naar der skulde stænkes Te, derimod var der en Flaske Öl til hver Mand; og den havde de tømt.

Pigens Harmen naaede imidlertid sin Højde, da vi fortalte hende, vi havde set dem sidde i deres Kammer kort efter Frokosten og gnave af deres Kommiss-

brød, uden at skære det af eller engang tage det af Posen, og uden at spise noget Sul til. — „Su, ha!“ sagde Bigen, „mon de dog ere rigtige Menneſter? Jeg kunde, ſaa Gud, ikke regne dem for andet end Fæ, derved ikke de var kommet ſaa ſtikkeligt at hjælpe os mod Tyſkerne. Men baade Madamen og Meſter ſiger, vi ſkal bære over med dem af den Grund!“

Da vi havde gaaet paa Ekſerſerſkolen ſeks Uger, blev vi udflyret med nyt Løi lige fra Top til Taa. Ordet gif at vi ſnart ſkulde ſendes til Armeen; men der var indtraadt en ſær Standſning i alt, ſiden Svenskerne var kommet hertil Fyn. Egentlig higede vi ogſaa efter at komme afſted, da vi igrunden følte, vi ikke var, hvor vi ſkulde være, og derfor var uheldige naar nogen ſpurgte os, om vi dog ikke ſnart ſkulde derop: „Her ligge I, og Svensken ligge ved Middelfart,“ lød Ordet, „og hvad kan det dog hjælpe at nøle!“ Vi var 1100 Mand ialt, men endelig blev der ſendt 400 Mand til femte Bataillon og kort efter 100 Mand til 3die Reſerve Jægerkorps. Vi øvrige 600 Mand ſkulde vente paa nærmere Ordre; men den kunde komme hver Dag, hed det. Nu fik vi Offiſerer. Det vil ſige, vi inddeltes i to Kompagnier, fik Numer, og der blev anſat en Kaptain og en Løjtnant ved hvert Kompagni. Det var kun lidt; men noget er bedre end intet; og det hed ſig, vi ſkulde have flere, naar vi kom til Armeen. Vi fik endelig ſtarpe Patroner; og det hed vi vare marſfærdige; men en Dag gif Ordet, vi ſkulde til Alz, en anden Dag at vi ſkulde til Fylland. Bore Forældre, Slægt og

Benner kom og tog Farvel med os og bragte alle Slags gode Sager, vi skulde have med paa Rejsen, for det hed immer, det var saa omtrent at komme paa Sultekur, naar vi kom til Armeen.

Endelig kom den 22. Juli. Og om Morgenens Klokken seks stillede vi til Afmars udenfor Strandporten, paa den ny Vej, der førte efter Høllenhavn. Og først her overrakte vor gamle Skolemajor vor Kaptain en Ordre, der lød paa, at han skulde føre os til Als. De to første Dage skulde vi marsjere til Faaborg og derfra overføres til Mummarsk paa Als, hvor vi skulde vente eller modtage nærmere Ordre.

Den 23. Juli, det var en Søndag Eftermiddag, naaede vi Faaborg, med somme Fødder og noget forfagte efter de to første Dages Marsch. Vort Kompagni havde ligget i Kværndrup Sogn om Natten, og Morgenens efter stillet paa Egskov; og saaledes nogenlunde gaaet halv fjerde Mil hver Dag. Fra den ene Side følte vi, det var snart alt, vi kunde taale, men fra den anden Side, at der ikke godt kunde gøres mindre Fordringer til os.

Jeg blev indkvarteret hos en Skibsbygmester Dyreborg, som jeg forresten ikke saa og endnu mindre kom til at kende, men hans Kone opvartede os godt, og Pigen, der viste sig saa forekommende, at det var nær ved at grænse til det Væmmelige, indbød os, før vi endnu gik fra Bordet, til at gaa med ud at spadserere om Aftenen.

Mandag Morgen, den 24. Juli, stillede vi paa Skibsbroen. Vi troede, vi skulde indstibes til Als; men fik bekræftet at Skibstømmerfolkernes Paastand, at der var ingen Skibe til os, var rigtig. Vi kom

igen tilbage til vore Kvaterer, hvor vi om Eftermiddagen var Bidne til, at en Skonnert løb af Stabelen paa vor Værts Værft; og vi deltog i et lille Gilde, der blev holdt ved denne Højtidelighed.

Den 26. Juli om Morgenen var de forventede Skibe komne, men baade denne Dag og den følgende var det en saa rygende Storm og Modvind, at det blev set halv hen som en Umulighed at sejle over.

Den 28. sagdes der Stormen var lagt sig lidt, og var heller ikke saa stik mod, som de forrige Dage. Vi var da ogsaa ombord alle Mand Klokken fem, men saasnart vi kom udenfor Bjørns, rejste Stormen sig igen, Topsejlet paa Sluppen, vi var ombord paa, blev bjerget, de andre rebet, og hele Mandstabet, paa nogle saa nær, kom ned i Last og Kahytter, for ikke at være Søfolkene ivejen. Vi var en halv Snæs Mand, der blev paa Dækket, vistnok af den Grund vi kunde ikke stoves ned i Kummene. Vi saa det som en Dykke, og saa meget er vist, vi havde det ogsaa friere med Luften, men vi blev drivvaade af Søerne, der gif luft over Stibet. Klokken tolv kastede vi Anker udenfor Mummark, hvor vi laa godt i Læ under Skoven, og tre Timer efter stod vi allesammen opstillede udenfor Færgegaarden. Vor Kaptain havde ventet, at modtage Ordre der, men da der ingen var, sagde han, saa faaer vi, Satan brække mig, gaa til Sønderborg. Han lod os dog først spørge, om vi havde Mad i vore Poser, med den Tilføining, at vi nu var paa Feltfod og fik tage det, som det kunde falde sig for os. Mad havde vistnok ingen af os Trang for, men de fleste valgte ligegodt at smage Kaffen hos Alsingerne og stormede derfor til Gæst-

giveren. Sagnetens have vi 600 Mand ordentlig taret paa hans Forraad baade af Mad og Drikke; men det fandt vi, Maden smagte godt og var, trods al Snak om de dyre Tider, vi blev truet med paa Fyn, noget billigere end vi var vant til at faa den i Nyborg. Efter en Times Hvile og Spisetid gif vi hen mod Sønderborg, men modtog undervejs Ordre til at indkvartere os i Bollerup.

Vi skulde have Spise i vore Kvarterer, og vor Vært spurgte os, om vi helst vilde have „Taregrød“ eller Kaffe og Smørrebrød, som var de eneste Retter, der i Hast kunde skaffes tilveje; og det var ligestraks Aften. Vi saa spørgende paa hverandre; dernæst smaasnakkede vi om Sagen, men da ingen af os vidste, hvad „Taregrød“ (Boghvedegrød) egentlig var, erklærede vi os for Kaffe og Smørrebrød. En halv Time efter sad vi ved de dampende Kaffe-kaaler, som det vel egentlig burde kaldes, og de store Smørrebrødsfade, rundt om det lange Bord, i ivrig Samtale med vor Vært.

Den 29. Juli om Morgenen skulde vi marschere Nord paa, hvor vi for en Tid skulde gøre Tjeneste. Men vi blev først trukket ud paa en Mark udenfor Byen, hvor vi stod en hel Time uden at vide, hvad vi ventede efter. Men nu kom der to Officerer i Generalstabsuniform, fulgt af flere Ordonantser, ridende hen til os. Da vi havde gjort den befalede Høneur, nævnede den ene sig som Stabschef hos General Hansen, den Højstkommanderende paa Als, og den anden som Adjutant i sammes Stab. De var kommet i Følge med Flankekorpsets Overauditor for at kræve os til at aflægge Trostabsed til hans Majestæt Kongen, hvilke han antog vi som ærefære

Soldater gjorde med Glæde. Han stansede og saa spørgende paa os. Men straks stemmede vi i med saa stærke Bifaldsraab, at vor Kaptain blev helt forfippet, vimsede om og truede ad os. Vi stod et Øjeblik efter som Støtter med Gevær paa Skulder, og vor Kaptajn tog Ordet i en næsten krybende Tone og sagde: „Hr. Obersten maa undskyldte dette grove Brud paa Disciplinen! Folkene er allefammen Rekrutter; paa deres Dressur paa Skolen har jeg ikke havt nogen Indflydelse, da jeg først kom til dem tre Dage før Afmarsen fra Nyborg, men bliver jeg deres Kaptain ret længe, lover jeg helligt, at de nok skal glemme deres Begejstring for de højere Soldaterpligter!“

„Min kære Hr. Kaptain!“ svarede Obersten, „lad os takke Gud for denne Begejstring hos vor brave Menigmand, det er den, der gør dem til de udmærkede Soldater, saa de tør gaa mod alt og kan taale alt. Den stive Højtidelighed, der gaar under Navn af Disciplinen, er ganske uholdbar i vore Tider; og det vilde derfor være mod al Røndnjte, om De stræbte at udrydde Begejstringen hos deres Undergivne, og i dens Sted plantede den gamle Disciplin!“

„Det skal blive, som Hr. Obersten befaler,“ svarede Kaptajnen, „forsaavidt jeg ad den Vej kan bevare min egen Værdighed og opfylde mine Pligter.“

Derpaa kom vi til at danne en stor Rundkreds. Obersten og Adjutanten blev i Midten, medens Auditøren oplæste Eden for os. Vi stod imidlertid med Gevær i venstre Haand, den højere og særlig de tre Fingre raft mod Himlen, og da Eden var oplæst, udtalte vi Ordene: „Saa sandt hjælpe os Gud og

hans hellige Ord!" — Der indtraadte ovenpaa en dyb Tavshed, hvorunder jeg kunde høre mit eget Hjertes Banken; men Obersten afbrød den ved at udbringe et Leve for Konge og Fædreland, der fulgtes af et rungende Hurra. Derpaa vendte han sin Hest og red bort med sit Folge. Kaptajnen gentog de sædvanlige Kommandoord, og snart var vi paa Marsen til vort Bestemmelsessted, Byen Braballig.

Paa Marsen gennem Landet var alt Nytt og Fremmet for os; men næst efter de immer bugtede Beje, hvorpaa vi ikke kunde se længere, end vi kom, var det Kvindernes særegne Dragt, og den underlige Klang, der lød til os fra deres Ord, naar vi spurgte de forbigaaende om et eller andet. Særlig spurgtes der tit for Vojer, hvor langt vi havde til Braballig; men Svaret lød længe: „En tre Stunds Gang;" senere blev det „to Stunds Gang" og „en Stunds Gang." Og dette blev paa en Maade det første ejendommelige Afsingste, vi lærte.

Det vilde baade blive for langt og for kedeligt for Læserne, om jeg meddelte alt, der staar skrevet i Dagbogen baade fra Opholdet i Braballig fra den 29. Juli til 24. August, og ligedan fra det senere Ophold i Sønderborg i Aarets fire sidste Maaneder. Derfor meddeles kun enkelte Træk af Dagbogen; og det øvrige enten rent forbigaaes, eller sammensmeltes til et Hele.

Det var en stor Bondegaard, jeg var indkvarteret i. Manden var ung og hans Kone ligedan; og alt synes at tyde paa de levede lykkeligt; og alt var i god Drift. Der var sørget saagodt som muligt for

vort Belvære, faavel paa den ene Maade som paa den anden; og Manden sagde det mer end en Gang, at han gjerne vilde huse og føde os hele Vinteren, naar vi blot kunde holde Lyfterne derfra.

Men foruden denne unge Mand, den virkelige Arbefæster af Gaarden, boede der en hel Familie til, og det var Mandens Fader, der var Aftægtsmand. Hans Kone og en voksen Datter boede hos ham og der saa i det hele taget baade rigere og finere ud hos Aftægtsfolkene, end hos Gaardmandsfolkene. Jeg havde ikke været der mange Dage, før Datteren, der i „Aftægten“ paa en meget fortrolig Maade nærmede sig til mig, hun indbød mig til at sidde hos sig under Lindetræerne udenfor deres Dørre, og, endda Udtalen lagde mange Hindringer i Vejen, fik vi lange Samtaler med hinanden. Da der var gaaet nogle Dage dermed, holdt hendes Fader sig til mig; og han var en meget livlig og snaksom Mand, der fortalte mig mangt og meget om Hertugens tidligere Færd der paa Als. Han talte ogsaa meget om Krigen og spurgte ud om alle mulige Forholde herhjemme paa Fyn. — Til sidst bød han mig ind i Stuen, uden at jeg i mindste Maade anede Grunden dertil.

Da jeg sad der og samtalede med ham, kom Datteren ind fulgt af sin Moder. De hilsende mig; og Datteren vendte sig til Faderen og Moderen og sagde: „Se nu da, hvor han ligner Esben!“ — Idet hun sagde disse Ord, rødmede hun stærkt og slog Djnene ned. Jeg selv maatte ogsaa slaa Djnene ned, og det faldt mig ind, jeg var i en rigtig underlig Stilling. Men hendes Fader tog Ordet og sagde: „Vor Datter her havde sig en Fæstemand, der stod

ved 10. Bataillon, men han faldt Paastedag i Slaget ved Slesvig. Nu har hun mellem alle Soldater, hun har set i Sommer, søgt hans Lige, men først fundet ham i Dig. Hun forlanger af os Gamle, vi skal tale for hende hos dig. Hendes Udseende kender Du, hendes Hjærtelav kommer Du aldrig til at klage over, hun har godt til Bedste, og vor Willie giver vi til det; men sig os nu din Mening om Sagen, og lidt om dine Udsigter for Fremtiden!"

Jeg blev meget overrasket over det ubentede Fricri, men jeg kendte aldeles intet til, hvad det var at blive forelsket, og heller ikke dette vakte mindste Følelse hos mig i den Retning, saa det gjaldt kun om at slippe saa ærligt fra det som muligt, og uden at krænke Pigen eller hendes Forældre paa nogen Maade. — For jeg fik svaret, sagde Pigens Moder til sin Mand: „Det kommer an paa, om Karlen ikke har sig en anden Fæstemø, vor Fader!" — „Det har jeg ikke," svarede jeg, „og det har aldrig staaet for mig, jeg skulde have nogen, derfor kan jeg hverken svare ja eller nej idag paa det Spørgsmaal, I gav mig. Men maaste jeg ikke behøver at give noget Svar, naar jeg ligesvem siger Eder min Stilling og mine Udsigter i Livet; og det skal jeg gøre ganske ærligt."

„Min Fader," sagde jeg, „er Stræder og Fæstehusmandovre paa Fyn. Han er en i alle Maader hæderlig Mand og noget mere fremmelig end de fleste. Han er slet ikke fattig, men han har havt ti Børn og otte af os lever endnu, og de tre af hans fire Sønner er ved Armeen. Formuelejer han ikke, da han altid kun har havt af Haand og i Mund, Mine Udsigter for Fremtiden er altsaa, hvad rige Folk

kalder mørke, og for mit eget Bedkommende kan jeg sige, jeg endnu aldrig har tænkt paa min Fremtid."

Moder og Datter listede dem nu ud af Stuen, men Faderen svarede: „Du kan derfor være lige god Karl.“ Men heller ikke mellem os vilde Talsen flyde; jeg saa til mit Uhr og sagde: „Vi skal paa Vagt Klokken fire; jeg skal hen og se efter mit Løj.“ Jeg tog Farvel og gik. — Frieriet voldte mig ikke videre Hovedbrud; jeg var bestemt paa ingen Ting at gøre og altsaa aldrig mere tale om Sagen, hvis de ikke gav Anledning, og sige bestemt Nej, om de slog den for.

Natten efter, da vi stod paa Vagt langs Alsfjundet, traf der et forfærdeligt Uvejr op, med Torden, Storm og Regn, langs Sundet og over Den. Lyn og Tordenstraal vare skrækkelige, og Storm og Regn var det ikke mindre. Naar der kom et Lyn, kunde vi et Øjeblik se alle Genstande om os, endogsaa en lille Patruilliebaad der netop gik ned ad Sundet og gnygede som en Spaan paa Bølgerne. Naar saa Lynet sluktedes, var det saa mørkt, at vore Bajonetter lyste i Natten som smaa Lys. Tordenen slog først ned bag os, gennem Storstenen paa et Hus, hvor en gammel Kone blev slaaet ihjel og dernæst for os i Sundet. Vi fornam et heftigt Tryk ved Nedslaget, men en Afløsning paa otte Mand, der gik noget fra os, blev kastet til Jorden, men kom dog ikke til Skade. Og under dette styrtede Regnen saa voldsomt ned, at jeg kunde fornemme, det klare Vand flød ned mellem Klæberne og den bare Ryg,

Mens vi laa der i Braballig, blev vi aldrig forstyrrede af Lyfterne forfra, vi saa endog slet intet til

dem. Der havde tidligere slet ikke været Tale om, at have Bagt Nord for Avgustenborgfjorden, men et Rygte havde fortalt, Tyskerne vilde nytte Lejligheden og gøre Overgang, derfor var vi sendt der nord paa. Men om Morgenen tidlig den 17. Avgust stræmmedes vi af en stærk Kanonade syd fra. De fleste mente, det var paa Sundeved, og at Tyskerne, der sagdes at være bleven meget forstærkede i Sønderjylland, var ifærd med at gaa over eller da forsøge derpaa. For et saadant Tilfældes Skyld skulde vi trække vore Strandvagter ind og enten gaa til Sønderborg eller ombord paa de i Avgustenborgfjorden liggende Krigsskibe. Vi drog ogsaa afsted, men efter en lille Mil's Mars mødte vi en Ordonants fra Sønderborg, der meldte, at Kanonaden hidrørte fra en Kamp mellem Skibene i Flensborgfjorden og Batterierne ved Holnæs. Vi gik altsaa tilbage til vore Kvartierer igen, og opstillede Strandvagter.

Hele Høsten blev endt, medens vi var i Braballig; vi tog Del i Markarbejdet, og undrede os over mange af deres sære Skikke, baade ved Arbejdet og i Mad og Drikke. Men intet undrede os saameget, som deres store Hang til Kaffe og Kaffe-puns, der ligefrem var Kaffe med Brændevin i. Det var baade Mand og Kone, Karle og Piger, der drak Kaffe-puns, og det indtil ti Kopper hver. — Friet med Datteren i „Aftægten“ kom aldrig mere paa Tale, og dog blev den gamle Mand ved at være venlig og bød mig snart daglig ind at læse Aviser, men Datteren saa jeg næsten aldrig mere.

Den 24. August marscherede vi fra Braballig-
laa en Nat over i Landsbhyen Bro og kom Dagen
efter til Sønderborg, hvor vi blev indkvarteret i den
store Borgerstole. Her fandt vi Byn fuld af Sol-
dater og stødte sammen med mange Kendsfolk, der
bød os velkommen paa Krigens virkelige Stueplads,
hvor de paastode, vi ikke før havde været.

Dagen efter kom der to Kompagnier til, der sam-
men med vi to Kompagnier, der var kommen fra
Nyborg, kom til at udgjøre en Bataillon. Vi var
nu 1200 Mand, allesammen Frilødsmand i 23—24
og 25 Aars Alderen. Der blev sagt os, vi maatte
blive en udmærket Bataillon, men at vi endnu vare
uovede. Samme Dag fik vi en Major Krabbe til
Bataillons-Kommandør. Vi var nu ogsaa forsynede
med Underofficerer, men Underkorporaler blev der ud-
taget af vor egen Midte. Jeg blev ved denne Lejlig-
hed udtaget til Underkorporal, men jeg skulde, sag-
des der mig, endnu gjøre tre Feltvagter som
Menig.

Den 26. August gik vor Bataillon for første Gang
over Alsfundet paa Pontonbroen. I det nordre
Brohoved stod en Liniebataillon, der drev Spot med
vore helt nye Klæder og Geværer og sagde, det var
godt kendt, vi var nys lobet fra Mester, da vi hver-
ken var „vejrbit“ og heller ikke havde lugtet Krudt.
Vi holdt Fodslag, idet vi gik op ad Skrænten, men
ogsaa dette fandt de gamle Soldater lastværdigt og
sagde: Ja gøre Stads kan I, „Rekrutsnuder,“ som
I er! men kan I genne Tyfterne? Og bær Jer ikke
ad som tredie Bataillon, der troede Tyfterne rykkede
frem en Nat, der var et Par Køer der bispede løse.
De gav dem straks til at styde paa de stakkels Køer,

og hver Soldat, der laa i Sønderborg og paa hele Als, blev blæst ud. Dette og meget mere maatte vi høre af de gamle Soldater; men snart kom vi dem forbi og hørte ikke mere til de Drillerier.

Forpostkæden stod om Dagen fra Bemmingbond og over den vestlige Skraaning af Dybbelbaner og stødte til Alsfundet om mod Sandberg. Her togte vi for første Gang vor Suppe paa aaben Mark; men Tyskerne saa vi ikke noget til. Om Natten derimod stod Kæden i en Halvkreds 5—600 Alen fra Brohovederne. Det var en meget mørk Høstnat, første Gang vi stod der, smaaregne gjorde det, og fedelig blev Natten tilgavns, med det Selskab jeg havde. Vi kom paa Post Klokken 10 om Aftenen, og det blev sagt os, det var en meget vigtig Post, da Tjenden let der kunde liste dem frem ad Landevejen, mellem endel nedbrændte Huse og Gaarde, og at vi derfor maatte lytte skarpt, og af og til lægge os ned og fige henad Jorden. Jeg var imidlertid vis paa, Tyskerne ikke skulde overraske os, jeg saa skarpt i Mørket, og i det mindste paa et Halvhundrede Skridts Afstand skulde jeg nok hilse paa dem med et Skud, saa alle andre kunde tage dem iagt.

„Hvordan skal vi dog bære os ad?“ spurgte min Kammerat, Rasmus E . . . , en Karl, der næppe 24 Aar gammel, næsten var helt afkræftet af Drik og, idetmindste efter hans eget Praleri, af andre hemmelige Synder. „Vi skal jo bære os ad,“ svarede jeg, „som der er sagt os, og som vi jo alt har prøvet det saamange Gange ovre paa Als. — Nu gaar Du mod Vest hen til næste Post, og mens staar jeg og ser om Tyskerne ikke kommer fræm ad Vejen, naar Du kommer tilbage, staar Du, mens jeg gaar hen til

den mod Øst; og saaledes stiftes vi til." — Han vendte sig og vilde gaa mod Vest, men sagde: „Na, maa jeg ikke gaa mod Øst, jeg har Regnen lige i Næsen mod den Kant?" — Jeg lo og gif naturligvis ind paa hans Forlangende. Saa gif han mod Øst, men kom tilbage og bandte, det var ligegalt den Vej, for saa havde han Regnen i Ansigtet, naar han gif tilbage. „Nu bliver jeg staaende," sagde han, „til Afløsningen kommer." „Enten skal Du gaa, som Du bor, eller ogsaa Du skal gaa tilbage til Feltvagten og melde Dig syg, at jeg kan faa en anden Kammerat," svarede jeg. — „Melde mig syg, bliver det sidste, jeg gor," svarede han, „for saa lukker de mig ind paa de Satans Lajaretter, hvor jeg hverken kan faa Brændevin eller K . . . , det prøvede jeg i Nyborg, og jeg ved nok, hvad det giver. Skal det være et af to, saa gaar jeg helst mod Øst, at jeg dog kan have Vinden paa Ryggen, det længste muligt." Han drak dygtig af sin Flaske, tog sig en Skraa og begyndte sin tunge Vandring.

Vi havde staaet en Time, og Kloffen var nylig slaact elleve ovre i Sønderborg, da han gjorde mig opmærksom paa et Lys, der bevægede sig frem og tilbage paa Tomten af et nedbrændt Hus, et halvt Hundrede Alen foran os paa venstre Side af Vejen. Det saa ud som en Mand, der ledte efter noget med en Lygte i Haanden. Først vilde han styde, men det hindrede jeg ham i; dernæst vilde han melde det til Feltvagten, men det fandt jeg heller ikke passende, endelig maatte jeg lade ham gaa nogle Skridt frem ad Vejen, dog kom han hastig tilbage og paastod, det var en gammel Mand, klædt i en Dragt ingen nu om stunder bar, han bad, den Mand tage sig, det.

var Spøgeri, og at vi var de ulykkeligste Mennesker, der var til, at vi skulde staa der i Nat i Regn og Mørke, omgivne baade af „tykke Djævlø“ og andre „onde Mander.“ Skøndt baade Tiden og Stillingen opfordrede til spændt Alvor, maatte jeg le ad hans overdrevne og utidige Frygt. Han ærgrede sig derover og spurgte, om jeg da slet ikke var bange for Spøgeri, om jeg turde gaa hen og spørge Manden, hvad han gif efter. — Jeg svarede, jeg turde gaa paa mine lovlige Beje, hvor de end faldt, og kom der Ordre til os, at vi skulde gaa frem til Manden og spørge ham, turde jeg godt gaa forrest. Men nu havde vi netop faaet Ordre at blive her; og saa blev vi her. — „Du ved Svar altid,“ svarede han; „men Du er ligegodt ikke saa taabelig. Jeg har før bildt mig ind, at alle de Hellige var nogle Faarehoveder, men det er Du dog ikke. Mon jeg ikke ogsaa kunde blive af de Hellige?“ — „Det vil Du jo slet ikke være,“ svarede jeg. — „Na nej, Du har Ret,“ svarede han. „Jeg vil ikke være af de Hellige, for saa lo alle Mennesker ad mig, og jeg kunde hverken faa Brændevin eller det andet, jeg holder saameget af, men som Du ikke kan lide jeg nævner, nei jeg vil ikke være af de Hellige, selv om jeg kommer til Helvede, for det kan aldrig have Rimelighed, der skal være saa ringe, som Præsterne mener. Der maa jo være mange Fornemme og Rige, ja selv Konger, for de drikker jo og horer allesammen, lige saavel som jeg. Men der er jo ogsaa en langt nemmere Maade at slippe uden om Helvede paa, og den vil jeg holde mig til. „Troer Du ikke,“ spørger han mig, „at det er sandt, Vorherre er saa god, som de siger om ham?“ — Jeg maatte svare ja, men hørte med Gru, at han

fandt, Vorherre saa heller ikke tog det saa nøje med hans Færd, især naar han trolig gif til strifte og alters. Jeg vilde talt mere med ham, men han drak af sin Flaske, paastod atter, vi var de ulykkeligste Menneſker paa Jorden. Lidt efter bød han mig en Flaske Vin og et godt Maaltid, naar vi blev løst af Vagt, om jeg vilde staa Poſt ene, mens han satte sig ned og sov. Jeg bød ham atter, at gaa til Feltvagt og melde sig ſhg, men fik de ſamme Svar. Fra den Tid af nøjedes han med at ſige: „Vi bliver aldrig løst af!“ — Det havde forreſten ogſaa nær bleven en vel lang Poſt, for hvordan det hang ſammen eller ikke hang ſammen, ſaa blev Klokken næſten halv fem, for vi blev løst af.

Vi var egentlig paa Feltvagt hver anden Dag, dog ſtod vi kun Forpoſt den ene Gang og den anden Gang i Brohovederne og Løbegravene. Der taltes i diſſe Dage stærkt om Vaabenſtilſtand, men den ene Dag gif efter den anden, uden der kom nogen ſikker Tidende derom. Men om Morgenen den 3die Septem-ber, noget efter Solen var ſtaaet op, og Forpoſterne havde indtaget deres Dagſtilling, ſaa vi fra Brohovedet, hvor vi havde ſtaaet den Nat, en vældig Røgſøjle ude paa Søen, der længe ſkjulte Skibet, der udfendte den, for os. Men endelig drev den tilſide og vi ſaa Dampſkibet Gejzer med hvidt Flag paa Stortoppen ſtyre ind mod Sønderborg. Somme pa-ſtod, vi maatte have ſaaet Fred, andre mente der var ſluttet Vaabenſtilſtand, atter andre, at Fjendtlig- hederne ſkulde ſtanses indtil videre. Men for første Gang i mit Liv følte jeg Sandheden af Ordet: „Fre-

den er fød," da den stolte Sejler med det hvide Fjendens Flag gled ind i Havnen. Inden en halv Time havde vi Tidende om, at der var sluttet Waabenstilstand paa fets Maaneder; og at den skulde opsiges med en Maanedes Varssel. Vi ansaa det saagodt som en Fred, vi var jo ukendt med Sagernes Gang. Samme Dag marscherede to Batailloner fra Bhen for at indkvarteres paa Landet; og vor Bataillon blev indkvarteret i Bhen.

Egentlig blev Tjenesten ikke lettere for os, da det hed sig, alt skulde gaa sin vante Gang til Kongen havde været der og set, hvordan alt var ordnet. Kongen tog først til Jylland; men den 15. og 16. September tydede dog alting paa, han kom snart: en Mængde Krigsskibe var der samlede udenfor paa Rheden, fra de største til de mindste: Der var et Linieskib, fire Fregatter, Korvetter, Brigger, Kanonbaade og Kanonjoller, idet hele nogle og fyrrethve foruden Dampskibene, der kom og gik. Det var alle dem, der havde blokeret de tyske Havne, eller paa anden Maade deltaget i Krigen. Vi var saagodt som altid paa Forpost, og med Tjenesten blev det taget langt strængere end før Waabenstilstanden, og det hed sig, det var for at kunde vise Kongen den paa den værdigste Maade. Tilfidsst hed det sig imidlertid, at der slet ingen Stads maatte gøres for Kongen, mens han saa Forposterne; ingen maatte forandre sin Stilling, fordi han red forbi, men blive staaende, som spejdede han efter Fjenden,

Endelig kom Kongen en Aften, eller da henimod Aften, sejlende ned ad Alsundet paa Dampskibet Slesvig. Vi stod heldigvis i det nordre Brohoved, hvor vi havde ingen Ting at tage os for, men god

Lejlighed til at se alt. Skibene vare næsten helt dækkede med Flag, Matroserne stod smykkede paa Ræer og Stænger, paa Mærk og Dæk. Kanonerne drøede og Hurraerne rungede, som hele Jorden derved skulde ryste. Kongen kom til at bo i et stort Hus lige for Havnen, hvorfra han kunde se paa det prægtige Fyrværkeri, Skibene afbrændte for ham, og som varede til Kloffen elleve om Aftenen.

Næste Dag saa Kongen Forpoststillingen om Formiddagen og var paa Skibene om Eftermiddagen. Der var Stads nok, men, at „vi kan saa formeget af det Gode,“ mærkede vi her, for saasnart vi kom af Forpost, skulde vi paa Vresvagt for Kongen; og saa snart vi kom af Vresvagt, skulde vi paa Forpost; saaledes gik det i over tre Døgn. Endelig rejste Kongen til Augustenborg en Morgen, og samme Dag skulde han se Tropperne paa Als, der vare samlede paa Marken ved Landsbyen Kjettinge. Ved denne Lejlighed blev der uddelt Ordenstegn til dem, der særlig havde udmærket dem under Feltoget, Her kunde vor Bataillon ikke komme i Betragtning, da vi jo kun var paa Eksercerstolen i Nyborg, mens der egentlig blev kæmpet, og at vi nu et Par Maaneder havde gjort Forposttjeneste, toges der følgerigtigt intet Hensyn til. Men en Underofficer havde vi faaet fra flyvende Bataillon, der i Slaget ved Slesvig var bleven afstaaen med syv Mand, men som havde valgt at kæmpe sig igennem med sin lille Flok, hellere end lade sig tage tilfange, han fik Ordre at møde der; og han kom tilbage næste Dag med et Dannebrogskors paa Brystet, som han havde modtaget af Kongens egen Haand.

Denne Aften fik vi endelig Frihed efter at have været i Tjeneste tre Nætter og fire Dage, i hvilken Tid vi næppe havde faaet en Times Sovn om Døgnet. Jeg var da ogsaa træt tilgavns, ja saa træt var jeg, at jeg slet ikke kunde spise, da jeg kom i Kvarter; og da de sagde mig, Kongen kom tilbage fra Augustenborg Klokken ni, og at jeg endelig maatte blive oppe til den Tid, da Byen skulde illumineres, følte jeg hverken Vhst eller Kraft dertil, men gik i Seng.

Dog fik jeg at se et Glimt af Stadsen. Mit Kammer vendte heldigvis ud mod Gaden, Kongen skulde ride ned ad, saa mine Vinduer skulde ogsaa illumineres. Da de kom derind med Vhsene, vaagne de jeg, trak i Klæderne og gik hen til Vinduerne. En lille halv Time efter saa jeg Kongen komme ridende i Skridt ned ad Gaden paa sin prægtige hvide Hest og gengældte Folkets Hiljen til begge Sider. Jeg synes aldrig, jeg har set ham med saa kongeligt et Mæsyn hverken før eller siden. Jeg følte ogsaa, der hørte et kongeligt Mod til at ride saaledes skilt fra sit Følge i det stærke Vh, medens hundrede af Mordere kunde staa i Mørket og stjæle Livet af ham. Det hed sig rigtignok, Sønderborgerne saavel som Bønderne vare „loyale“, og det var ogsaa tildels sandt; men enhver vidste ogsaa, der manglede ikke paa „Wülere“, og at Hertugen havde mange tro Benner rundt paa Den. Men Frederik den Syvende kendte ingen Frygt, det var klart at se. En tyve tredive Skridt bagefter kom imidlertid hans eget Følge og den kommanderende General paa Als med sin Stab og et stort Følge af Ordonantser. Saasnart Toget var forbi, lagte jeg mig igen til Sengs og

faa saaledes ikke noget til Stadsen i Byen den Aften. Den næste Dag skulde vor Bataillon fremstilles for Kongen, før han tog fra Byen. Vi var opstillet paa en Mark ude ved de saakaldte Kirkebatterier, og da vi havde staaet en halv Timestid, kom Kongen paa sin hvide Hest, med Pikkelhue paa, men ellers klædt som en af sit Følge. Han red langs Fronten, mens der præsenteredes Gevær, vendte dernæst og hilste paa vor Kommandør, og holdt lige foran os. Han sagde derpaa: „Det er en vakker Bataillon, Du har der, Krabbe; og Karlens Holdning er god, eftersom de er Rekrutter. Men hvad Navn bærer den?“ — „Den har endnu ikke faaet noget bestemt Navn, Deres Majestæt!“ svarede Majoren. — I midlertid nærmede Generalen sig og sagde: „Efter Forhandling med Krigsministeren foreslaaer jeg Deres Majestæt at kalde den „3die Forstærknings Bataillon.“ Og tager jeg mig den Frihed, allerunderdanigst at minde Deres Majestæt om, Bataillonens har ingen Fane.“

Kongen vekslede nogle Ord med den af sit Følge, der red ham nærmest, saa med Generalen og vor Major. Derpaa vendte han sig til os og sagde: „Ederes Konge giver eder idag Navnet „3die Forstærknings Bataillon“ og sit kongelige Ord paa at sende eder en Fane det snarest. Det glæder mig at se alle mine kære og tro Underjaatter, men særlig dem, der i disse Kampens Dage vover Liv og Blod for Fædrelandet. I har endnu ingen Lejlighed fundet til at vise eders Trostab og Kærlighed; men eders Konge er forsikret om, I vil glæde hans Hjærte paa Kampens Dag. Og dermed Gud befalet!“ Et „længe leve Kongen“ fulgtes af et nidobbelt Hurra, mens han vendte sin Hest og red bort.

Efter Kongens Bortrejse fik alt et helt andet Udseende. Forposttjenesten blev afføstet, Soldaterne rejste bort fra Den paa vor Bataljon, nogle Artillerister og Ingeniører nær, Krigsskibene sejlede ogsaa bort, saa at kun Briggen Mercurius blev liggende som Bagtskib. Der kom en Skole igang for vi Underkorporaler paa Slottet, hvor vi ovedes i Gymnastik, Bajonettfægtning og Sabelhugning, men dog særlig i Felttjeneste og Kommando. Noget Eksercits havde vi ogsaa paa Ladegaardsmarken, men som i Fredstider gif vi uden Oppakning. Vi ventede længe at komme hjem under Vaabenstilstanden, fordi vi kaldtes Forstærkning, og ifølge vor Stilling som Frilodsmænd var vi det ogsaa; men det blev der ikke noget af. Derimod blev vi, da Oktober Maaned kom, forsynet med hver en Feltskappe, der tildeltes os hver to Par Strømper af den store Mængde, der var indkommet ved frivillige Bidrag; og det blev os nu klart, vi skulde ligge Vinteren over.

Uden sænderlig Forandring gif to fulde Maaneder til sidst i November. Og ved at gennemlæse Dagbogen, finder jeg ikke noget, der er værd at fortælle paa et Par Smaatræk nær. Det første lyder saaledes: „Det var idag et velsignet Efteraarstvejr, og vi maatte ordenlig tænke os om for at mindes, vi var midt i Oktober Maaned. Vi var til Eksercits paa Ladegaardsmarken, og det var allerede nær Middag, da der kom Ordre fra Overkommandoen, at der skulde straks 100 Mand over og indtage Forpoststillingen ved Dybbøl, da der var kommet foruroligende Tidender. Vi kom snart ned til Skibsbroen, hvor vi fandt Generalen og hans Adjutanter og desuden en Løjtnant , der sagdes at være en Købmand fra

Flensborg, men som tjente Dansterne som Spion. Der var ogsaa dem, der paaftod, han ogsaa var Spion for Slesvig-Holstenerne. I hvert Fald kunde han jo ligesaagodt være det ene som det andet; men det var ham, der skulde være kommet med den Tidende, at Slesvig-Holstenerne for Alvor tænkte paa at rejse ned en Natstid og ødelægge vore Brohoveder paa den sundveds Side. Men hvorom alting er, maatte vi i Færgen og derover det snarest mulige, skønt vi hverken havde Oppakning, Rugler eller Krudt, og heller ikke sønderlig at spise og drikke. Da vi vare komne derover og havde indtaget Stillingen, blev der spurgt om, hvad vi havde at iagttage. „Det ved jeg, Gud forbømme mig, ikke“, svarede Løjtnanten, „jeg har ingen Instruks. Men der var jo Tale om, at Slesvig-Holstenerne vilde komme og ødelægge vore Brohoveder; og skulde vi se dem komme med Øfser, Hakker og Spader, gør vi vel bedst i at drive dem tilbage.“ Vi stod der saa til i Mørkningen, hvorpaa vi fik Ordre til at opgive Stillingen og gaa hjem i vore Kvarterer. Da vi blev sat over Sundet, fortalte Færgeføskene, at der nu var lejet fire Fiskere, som havde deres Huse derved, til at have Tilsyn med Brohovederne Nat og Dag, da det var mod Vaabenstilstands-Betingelserne at have Militære derovre. Bort Strejftog derover var saaledes ogsaa et Brud paa denne Aftale, men, sagde Færgeføskene, det havde jo intet at sige, for det var jo efter Ordre fra de Store.

Vi fik ogsaa at høre, da vi kom over i Byen, at Bagten, der ellers bestod af 30 Mand, hver Nat fra Klokken syv Aften til Klokken seks Morgen skulde forstærkes til 100 Mand, der skulde møde med fuld

Oppakning og skarpladte Geværer. Desuden skulde Færgen altid ligge ved Sønderborg Skibsbro om Natten, og Vagtskibet altid holde sig rede til at aasfistere. Dette var den første Begyndelse til de mange Uroligheder, Vinteren førte med sig.

Det andet lille Træk, jeg pegede paa fra disse Fær Maaneder, var fra en af disse Nattevagter. Det var en Søndag Aften og jeg var selv med blandt de 70 Mand, der skulde forstærke Vagten. I Reglen havde vi ingen Ting at gøre, saa vi kunde ligge og sove i en stor Sal, der var anvist os, om vi havde Lyst. Dog skulde der hver Time gaa Patroljer langs Stranden til begge Sider af Byen; men for ikke at forstyrre det hele, blev det om Aftenen bestemt hvilke fire Mand, der skulde gaa hver Time, og det var desuden Portvagtens Pligt at purre disse ud, saa vi andre havde ingenting at gøre.

Denne Aften var en af Vagtmandskabet ved Navn B. . . . by saa rufende, at han kun tilnøds kunde staa i Geleddet. I det Hele taget var han en daarlig Karl, og nylig kommen ud efter en femten Dages Band og Brod Straf, han var idømt, fordi han aldeles havde ødelagt sit Løj og navnlig sit Gevær, der fire Maaneder efter at han havde faaet det af nyt, fandtes aldeles ubrugeligt paa Grund af hans Forsømmelse. Nu var han som sagt kommen ud og var samme Dag meldt til Tjeneste og havde nu gjort sig tilgode efter det femten Dages Savn. Det lod som alle saa gennem Fingre med ham, selv vor temmelig iltre Løjtnant sagde, da vi marsjerede ned paa Slottet: „Na styr lidt ved Svinet, han falder vel ellers for os!“

Da vi var aftalt til at patroljere, gif han atter

ind i Markentenderiet og svirede; men naar Tappens-
stregen var gaaet, skulde Mandskabet være samlet i
den store Sal, hvor der var Salm til os at ligge i,
og hvor der skulde være roligt. B. . . . by kom da
ogfaa derind, lagde sig ned og sang. Lidt efter bad
en Underofficer ham at være stille, men rejste sig i
det samme, hang sit Tøj fra sig paa Knagerne og
meldte til Sergenten, han gif paa L. . . . B. . . . by
tog nu vældig paa med at straaale, og Sergenten, der
havde Kommandoen der, mens Løjtnanten sad hos
den anden vagthavende Officer, bod ham med Hef-
tighed at holde sin Mund, eller han kom i Hullet.
Men B. . . . by bandte ligejaa heftig, han skulde
lære saadanne Keppedrenge, hvad det betød at stælde
Kongens Karle ud i Krigstider. Han sprang op,
rev den udgaaende Underofficers Sabel af Skeden,
foer mod Sergeanten og bandte, han skulde sprætte
hans Mave op. Til Lykke kastede en lille vims Fyr,
der gif under Navn af Gartneren, sig for hans
Fodder, saa han faldt og hug Sabelen i Gulvet og
slog desuden Næsen tilblods. Tre andre kastede sig
nu over ham og kunde tilnøds holde ham nede; men
da de tog Sabelen fra ham, rev og bed han som
rasende, og desuden rullede Djnene vildt i Hovedet
paa ham, og han bandte og hylede som rent affindig.
Snart trættedes de af at holde paa ham, og de
bandt ham Hænderne paa Ryggen med hans Brod-
posserem og hans Fodder med hans Geværrem, bar
ham hen i Galmen og fatte ham, saa han kunde
støtte sig til Væggen. Her syntes han at ville slaa
sig til Ro, og jeg var allerede halvt sovnet hen, da
Portvagten raabte ind ad Døren: „Patroljen til
Kl. 11 skal nu ud!“ Ved dette Raab vaagnede

B by og raabte: „der skal jeg med!“ Han vilde springe op, men faldt som Følge af Waandene. Nu blev han atter rasende; bandte, han skulde gaa Patrolje og han vilde gaa Patrolje. Men hvis de ikke løste ham, meldte han dem alle, Hallunker, som de var, til Kaptejnen. De tre andre paastod imidlertid, de vilde slet ikke have ham med, da de syntes ikke, de kunde være visse paa deres Liv, naar de fulgtes med ham i Mulm og Nat og han havde Waaben i Hænder. De gik saa fulgt af en fjerde. Men B by blev rent ellebild; han rev og sled stræffelig i Waandene, skar med Tænderne, og da intet vilde hjælpe, bøjede han sig frem og slog derpaa Hovedet tilbage mod Muren, idet han snart streg: „Jeg skal gaa Patrolje og jeg vil gaa Patrolje!“ og snart raabte, han vilde tage Livet af sig selv. Men saa slæbtes han ud paa Gulvet, og to Mand fatte sig ovenpaa ham. Her hujede han endnu noget, men tabte saa Kræfterne og faldt i Søvn. Da han vaagnede, fortrød han dog sin Galstak, og, mærkelig nok, blev han ikke meldt.

Mod Slutningen af November ophævedes Underkorporalskolen, da adskillige Forandringer i Stillingen gjorde, at der ingen Tid blev dertil. Først skal nævnes, at vi blev sat paa Feltfod, som vi til at begynde med kun kendte paa, vi fik to Skilling mere i Lønning om Dagen og ligeledes i Afregning eller Undermunderingsgodtgørelse, men som snart gik over til at blive den strængeste Tid, vi nogensinde havde haft, hvad Tjenesten angaar. I disse Dage blev General Hansen kaldt fra Als, og i hans Sted

overtog General Rye Overkommandoen. Det saa snart alle som et godt Bytte, da de mente, General Hansen var langt bedre skiftet til at sidde i Ministeriet, hvortil han blev kaldet, end til at føre Folk i Marken, hvortil Rye ansaaes som den allerdygtigste. Tillige var Rye en forunderlig jævn og mild Mand, i hvis Nærhed Folk følte, der var godt at være, og hans simpleste Optræden indgød en Tillid, jeg ikke vil forsøge at beskrive. Derimod synes General Hansen at være Udtrykket for den militære Storsagtighed i sin aller ælteste Skikkelse. Rigtignok hørte jeg Offiserer sige, hans Færd var slet ikke militærisk, men derimod egoistisk indtil Afstyelighed. Dog disse Sammenstillinger af Begreber bliver jo en ren Smags-
sag, hver kan se med sine egne Øjne. Jeg vil derfor meddele enkelte Træk af mine tilfældige Sammenstød med disse Herrer.

Jeg var en af de sidste Dage, General Hansen var paa Als, kommanderet til Ordonants hos ham med tre andre Underkorporaler og Underofficerer. Vi meldte os til bestemt Tid om Morgenens og fandt fire andre, som vi skulde løse af, staaende gabende i en stor Forstue, hvor det eneste Bostab var et stort Klædestab og en stor Kiste. Da vi hilste paa dem, lo de ad os og sagde: „J kommer paa fine Steder, Karle! Som J ser, er her hverken at ligge eller sidde paa, og det er altsaa værre at være Generalens Ordonants, end sidde i Brummen (Arresten ved Bagstuen). Det skal nu være Disiplinen i sin fineste raffinerede Skikkelse, at kunne staa op et helt Døgn, og bliver Hr. Generalen Krigsminister engang, oplever vi maaste, at Krumslutningsstraffen afløses af staaende Arrest.“ Da vi lo ad Ordsføreren, en over

midaldrende Underofficer, sluttede han og sagde: „Ja, Herre Gud, det er dog en Forandring!“

Inden et Minut efter Klokken slog otte paa Raadhuset, kom Generalens Tjener ud og sagde, de gamle Ordonantser vare nu afløste, og de ny havde at blive staaende her i Gangen og vente paa nærmere Ordre. Enkelte Officerer gik ind og ud hos Generalen om Formiddagen, men ham selv saa vi ikke noget til. Vi stod eller lænede os til den omtalte Kiste, som vi kunde bedst. Vi gik skiftevis frem og tilbage paa Gulvet for at minde ham om, vi var paa vor Post. Klokken gik til tre, da hans Tjener kaldte den Ordonants, der stod først for Tur, ind til Generalen. Ingen havde sagt, hvilke af os det var. Vi saa paa hinanden; men jeg sagde: „Jeg har lavest Numer“. Og da der ingen Tid var til Forhandling, bankede jeg paa Døren, efter at have samlet al min militære Anstand, og traadte modig over den farlige Tærskel, da Generalens: „kom ind, Ordonants“ naaede mit Øre. Jeg hilste og udtalte Ordene: „jeg melder mig, Hr. General!“ med saamegen Værdighed som muligt, og jeg blev næsten forundret ved at høre Ordet: „godt Ordonants!“ Han talte nu og sagde: „Sig, Ordonants, kender De min Stabschef, Kaptejn Kaufmann?“ — „Vel, Hr. General!“ svarede jeg. „Han er nu at finde paa Generalkommandokontoret“, vedblev Generalen, og De har at bringe ham dette Brev egenhændigt! forstaar De det?“ — „Ja vel, Hr. General!“ svarede jeg. — „Altsaa, De har at bringe ham det egenhændigt, og atter bringe mig Hr. Kaptejns Svar, ligeledes egenhændigt!“ — Han gav mig et Brev og sagde: „Træd af!“ — Der var næppe halv-

tredefindsthye Skridt mellem Generalens Dør og Døren til Kommandokontoret. Den Tur var altfaa snart endt, og den løb ogsaa heldigt af.

Lidt efter kom Tjeneren igen og sagde, at de to næste Ordonantser skulde følge Generalen, naar han gik i Byen. En halv Time efter kom han ud af sin Dør, svøbt i sin Kappe. De tre af os gik frem og tilbage paa Gulvet, og vi gjorde straks Front mod ham og hilste; men uheldigvis sad den fjerde paa Kisten, og skönt han var en rap Karl og skyndte sig som bedst, opdagede Generalen det dog, og skar i med en frygtelig Straffeprædiken over den Mangel paa Respekt mod Arme-korpsets Overstbefalende, der fandtes mellem Underbefalingsmændene, og som igen virkede paa Menigmand, saa den snart lignede en ubidisciplineret Hob. Han skulde dog ikke undlade at gøre, hvad han kunde, og for at Kisten ikke skulde friste nogen oftere, skulde den, Gud fordømme ham, blive flyttet den Dag i Morgen. Derpaa gik han, fulgt i ærbødig Afstand af de to Ordonantser, den lange og farlige Vej af 50 Skridt; men maaske det var ikke for hans egen Værdigheds Skyld, men for at hjælpe lidt paa Underbefalingsmændenes Opdragelse. Om den omtalte Kiste blev flyttet, ved jeg ikke, men to Dage efter rejste Generalen til København som Krigsminister.

Der gik nu en otte Dages Tid, saa kom General Rye, og samme Dag fik jeg Ordre at melde mig som hans Ordonants næste Morgen Klodden 8, og hans Bopæl blev mig opgivet. Til den befalede Tid mødtes jeg der med tre andre Underkorporaler. Lidt efter kom Generalen ud og spurgte, om det var hans Ordonantser. Vi meldte os, og han kaldte straks

paa sin Tjener og spurgte, om der muligen kunde blive et Bærelse, hans Ordonantser kunde faa at sidde i, for de skal ikke opholde dem her paa Gangen, fojede han til. Tjeneren svarede, der var anvist ham et stort Bærelse med Varme, og der var Plads nok til Ordonanterne ogsaa. Generalen faa det, fandt Vejligheden god og sagde: „Her maa I sidde, Børn, til jeg kalder paa Jer. Men I behøve ikke at sidde her alle, I maa godt enes om at gaa i Byen, jeg forlanger bare, her altid er en af Jer. Dog maa I være her alle fire Klokkerne otte i aften. „Det var en Forandring til det bedre“, sagde vi til hverandre, da Generalen var gaaet bort, og vi aftalte hvilke Timer hver af os skulde sidde i Generalens Ordonantsstue. Om Aftenen Klokkerne otte kom vi igen, men en halv Times Tid efter kom Tjeneren og sagde, der var ikke indløbet noget Nytt, og Generalen tillod, vi gik hjem i Seng, og skulde heller ikke umage os til ham i Morgen tidlig; kun, hvis der blev gjort Alarm om Natten, skulde vi skyndsomst komme til ham.

General Rye blev der kun en Maanedstid og blev afløst i Kommandoen af General Byllov, der forøvrigt behandlede sine Ordonantser ganske som Rye. Der fandtes intet passende Bærelse i hans Kvarter, men faa lejede han et Bærelse til os i et Hus ved den modsatte Side af Gaden. De to sidstnævnte havde begge to de Ord paa Tunge, at der skulde spares paa Kræfterne under Vaabenstilstanden, for at Folk kunde tage fat med Kraft, naar Kampen skulde gaa for sig, hvorimod General Hansen vilde samle Styrke ved at udvikle Disiplinen. Dette eller denne Forskel virkede i hvert Fald paa Menigmand, saa at General Hansen blev hadet i saa fuldt Maal, som

Generalerne Rye og Bylov blev elsket, for Menigmand regner Disciplinen til de fremmede Guddomme.

Fra min Ordonantsfærd skal her endvidere meddeles følgende Træk. Jeg havde en Dag, jeg var Ordonants paa General-Kommandokontoret, været sendt ned ombord paa Bagtskibet, Briggen Mercurius, som laa ved Broen, tæt ved Slottet, for at melde Løjtnant G. at hans Ansøgning om Permission var tilladt eller bevilget, og desuden bragte jeg ham et Rejsepas. Som det var mig befalet, bragte jeg Løjtnanten Meldingen mundtlig og Passet egenhændigt.

Jeg var atter Ordonants paa General-Kommandokontoret, og det var om Natten Kloffen henad 1. De tre Infanteri-Ordonantsfer og de tre Dragon-Ordonantsfer laa paa deres Tæpper og sov. Den fjerde Dragon var i Stalden ved Hestene, og jeg sad ved et Bord og læste i Aviserne, som Stabschefen altid lagde ud til os om Aftenen, naar han gav os Ordre for Natten, før han gik i Seng. Bordet havde jeg stillet ligefor Kontordøren, der forøvrigt var laaset indvendig fra. Som jeg nu sad og læste, aabnedes Gadedøren og en ung Mand traadte ind, tæt indhyllet i en stor graa Hætte-Kappe. Jeg skottede til ham og tog ham for Borgmesterens Fuldmægtig, der havde sit Værelse ovenpaa og kom tit sent hjem om Natten. Han havde selv bedet os at være ganske rolige, fordi han kom og gik ind. Vi troede, det var fordi, Borgmesteren, der ogsaa boede i det samme Hus, ikke maatte blive kendt med hans natlige Færd, da han selv brugte den yderste For-

figtighed og altid trak sine Støvler af, før han gik op ad Trapperne. Altsaa, jeg antog den Indtrædende for at være denne Fuldmægtig, men blev dog snart revet ud derfra, da han siger med lav men bister Stemme: „Er Kontoret lukket, Ordonants?“ — „Kontoret er lukket“, svarede jeg og rejste mig, „men har De Meldinger, der ikke taaler Udsættelse til Kloffen halvotte i Morgen, har jeg Ordre at vække Kaptejnen, der sover i Sideværelset.“ — „Værsgod at luk mig ind til ham!“ bød den Fremmede. — „Dertil har jeg ingen Ordre“, svarede jeg. — „Ingen Ordre!“ gentog han heftig. „Er det ikke nok, naar jeg giver Ordre? uforstammede Karl!“ — „Jeg modtager kun Ordre her af en Mand, og han har givet den Ordre, han vil sove til Kloffen halv otte, hvis intet uopsætteligt indtraf, og vil De af den Grund forlange, jeg skal vække Kaptejnen, staar jeg til Deres Tjeneste“, svarede jeg rolig. — „Gør han Mytteri her paa Hovedkvarteret ved Nattetide, ham der staar hyllet i Vægterkappen?“ spurgte en af Ordonantsjerne, idet de alle seks traadte frem, strømmede op af Søvnens ved vort Ordskifte. „Ja gør han Mytteri, skal han snart sidde i Brummen“, sagde en af Dragonerne med Haanden paa Sabelen. „Han vil, jeg skal føre ham til Kaptejnen“, svarede jeg, „og det kan I da vidne med mig, vi slet ingen Tilladelse har til.“ — „Saa har vi Grund til at anse ham for mistænkelig“, sagde en ældre Underofficer, „lad os følge ham ned i Vagten til i Morgen.“

„Jeg er Marine = Løjtnant G. . . .“, sagde han og rev Hættekappen af sig; „men jeg blev rasende over den Underkorporals Mangel paa Respekt. Han har staaet Ansigt til Ansigt med mig, og maatte

kende mig, men undlod at gøre Hønnør for mig. De kendte mig, Underkorporal, men De vilde holde mig for Nar i Rappen!" vendte han sig til mig. — „Det bliver i hvert Fald Hr. Løjtnantens Sag at godtgøre“, svarede jeg; og vi stod alle tavse overfor hinanden.

„Nu ja, ja“, svarede han, „saa vil vi lade den Fugl flyve!“ Men vil De nu melde Kontorchefen i Morgen tidlig, at Marine Løjtnant G meldte sig her Klokken 1, og føje til, at jeg blev forsinket paa Dampstibsfarten.“ — Jeg modtog Ordren, og Løjtnanten gif. — „Kendte du ham?“ spurgte de andre, da han var borte. „Jeg antog ham for Fuld- mægtigen, der boer ovenpaa“, svarede jeg. „Hvem kunde tro“, spurgte jeg, „at en Marine Løjtnant kom støjende her til saadanne Tider.“ — „Han maatte falde tilføje“, lo den ene, „ellers var han ikke for god at melde.“

En anden Gang, det var en Morgen i Desember, stod jeg paa Trappen udenfor Gadedøren og figgede efter om Afløsningen ikke kom. Klokken var slaaet 8 paa Raadhuset; men der hvilede en tæt Frosttaage over Byen, og Lysene, der endnu for en Del vare tændte, kastede et mat Skin gennem de frozne Ruder. Og som Mørket den Morgen var forstrækkelig trevent til at dige for Lysen, saaledes lod det til, at hver og en var kommen lidt bagefter, uden netop os, der havde holdt Vagt den lange, lange Vinternat, for paa os sandedes Ordet: „Bentetiden er altid laug!“ Kontoret var mod Sædvane endnu ikke aabnet, ingen af dem, der arbejdede, var endnu kommen, og, som sagt, Ordonanserne, der skulde løse os af, vare endnu heller ikke komne.

Det var disse sidste, jeg stod og saa saa langelig efter, snart til den ene snart til den anden Ende af den brede Gade, der mere og mere fyldtes med tavse og travle Folk. Som jeg staar, kommer der en Politibetjent eller Bygvend med ædel Holdning og raske Skridt. Han hilser som Soldat og byder desuden venligt „Godmorgen, Ordonants!“ Han pikker dernæst paa Døren til Kontoret, men faar ikke noget Svar. Han lytter, men det sædvanlige „Kom ind!“ høretes der ikke noget til. „Jeg troer ved min Ære, de sover endnu, Ordonants!“ henvendte han sig til mig. — „Kontoret er ikke aabent endnu“, svarede jeg, „men har De Meldinger, der ikke taale Opsætelse, skal jeg vække Kaptejnen.“ — „Na, nej, det er kun den sædvanlige Morgensang, vi nu har sunget i længere Tid: „Intet påsferet!“ men“, føjede han til, „men det er skammelig at sove over sig, saadan en Morgen!“ — „Det gaar flere over end Kaptejnen“, svarede jeg, „Afsløsningen er ikke kommet endnu, og Klokken er nu et Kvarter til ni.“ — „Det er skammelig paa saadan en Dag“, sukede han og rystede det graasprængte Hoved. Da jeg nu ikke vidste, hvad jeg skulde svare til denne, som jeg syntes, sære Snak, saa jeg stivt paa ham. — „Naa, jeg troer ved Gud De falder i Staver, Ordonants! Ved De da ikke, vi i Dag har den 10de Desember?“ — „Jo, det ved jeg nok“, svarede jeg, idet jeg tænkte mig om. — „Men ved De saa intet mærkeligt om den Dag?“ — „Nej, ikke det jeg mindes.“ — „Har De da aldrig hørt tale om Slaget ved Sehested 1813?“ — „Jo, derom har jeg hørt mange Gange og hørt med Byst, især om de fynske Dragoners Kamp“, svarede jeg; „men jeg har aldrig vidst Dagen, jeg har kun hørt,

„det var om Vinteren, kort før Jul.“ — „Naa ja“, sagde han noget mildere, „det var den 10de Desember. Jeg mindes Dagen; men — jeg var ogsaa med! Det er i Dag 35 Aar siden. Nu skal De høre, hvordan det gik til; men saa maa De heller aldrig glemme det.“

„Vi havde staaet nede ved den anden Side Lybæk, men vi havde maattet trække os tilbage. Baaede Russer og Svensker, Prøjsler og Hannoveraner med andet tykt Paa var os i Hælene. Ja de omgik os i Grundden, for endel af dem vare komne foran os, vare gaaede over Ejderen og havde sat sig fast i Sehested for at spærre os Vejen til Rendsborg. Nu var det om at gøre, om vi kunde hugge os igennem, mens vi endnu havde Rum til at røre os, for det var klart, de havde tænkt at klemme os sammen og tage os alle. Men de kom bagefter.“

„Vi havde lagt os til No som iaftes Klokken 7; men saa fik Prinszen, der anførte os, at vide, hvordan vi vare stillede — helt omringede af Fjendernes Hære vare vi. Vi fik saa lidt Brød og Brændevin og Heitene en Smule Havre. Da Klokken atter var 7, altsaa som nu i Morges, stødte vi paa Fjenden i og foran Sehested, og vore Regimenter gik straks paa dem med Bajonetten. Dog, hvordan det gik til, kan Fodfolket bedre fortælle. Men varmt kan jeg forsikre Dem, det var, saa varmt at Sablen brændte mig og mange flere i Haanden, før vi endnu vare komne i Slden. Hvor hedt, troer De saa ikke, det blev, da vi kom med, og vi saa rigtignok ikke til hele Dagen.“

Ved Middagstid var Sehested ryddet, men vest for Byen havde Fjenden dannet en „Karrée“, der ikke var god at rokke. Der kom saa Bud til os

fyndte Dragoner, om at tage denne „Karrée“ paa vor Samvittighed, og Regimentets Fører stiftede Ritmester Guldbergs Eskadron frem. Jeg var Bagnmester ved Eskadronen dengang, kom derfor med, og derfor blev den 10de Desember en Mærkedag for hele mit Liv.

„Ritmesteren lod os rykke frem i en Trefant. Selv red han forrest, i den næste Række kom to Mand og siden stadig flere. Da Trefanten var dannet, gjorde han „Front“ mod os, og idet han spændte Hjelmen fastere om Hagen og trak et Par Stridshandsker paa, der naaede til Albuen, sagde han med en Røst, jeg ikke kan gengive: „Naar jeg rider frem, følger mig! Hvis jeg vender om, saa skyder mig!“ Derpaa vendte han sin Hest og raabte: „Fremad!“ — Vi fulgte.

„Hvordan det ellers gik til, kan jeg ikke videre fortælle noget om. Jeg tænkte kun paa at bruge min højre Arm; og jeg ved kun, jeg lagde ikke Løb imellem. Først da vi vare langt paa den anden Side Fjenden, blev der raabt: „Holdt!“ — Vi saa os tilbage. Der saa forstrækkeligt ud. Men vi fik endnu ikke Tid til „opbyggelige Betragtninger“. Guldbergs Røst lød atter — han raabte: „Former Linien!“ — Med aabne Rækker overfoer vi Marken en Gang til, og Fjendens sprængte firkantede Fylking fik rigtig sit Fedt: mange bleve nedtraadte af Hestene, andre kløvede af Sablerne, og en Del bad om „Pardon“, hvad de ogsaa straks fik. Da vi kom tilbage, raabtes der et ægte danskt Hurra for os. Det var det stolteste Øjeblik i mit Liv.“

„Nu først fik vi Stunder til at se paa hinanden, hvor mange vi vare, men det var endda albrig mange,

vi favnede. Mit venstre Laar fved imidlertid hæsligt, og det blev sagt mig, Blodet tapløb af mig. Jeg havde faaet et Bajonetstik, som jeg maatte blæse paa i længere Tid. Men jeg trøstede mig med, og gør saa endnu, at han, der gav mig det, aller mindst maatte bøde derfor med sit Hoved, for jeg huster godt, at jeg især en Gang hævede mig i Sadelen og hug vældigere til end ellers. Det var selvfølgerlig den Gang, jeg blev truffen. Jeg havde ogsaa en vanstelig Plads, ellers tror jeg aldrig, han havde faaet Ram paa mig. Jeg red nemlig yderst til Venstre i tredje Række og skulde, som De kan tænke Dem, bruge Armen paa den modsatte Side af Hesten."

"Guldberg viste sig ellers som Mand nu sidste Foraar", vedblev han, men blev pludselig afbrudt. Døren til Kontoret blev nu luffet op, han traadte ind, og jeg kom ham ikke i Tale tiere.

Jeg forstod imidlertid straks, at der svævede ham et Sagn paa Læben om Guldberg, som i Lobet af Sommeren var bleven fortalt og troet. Jeg troede ogsaa at forstaa, Meddeleren ved sin Fortælling først vilde skildre sin egen Deltagelse i Kampen, men dernæst ogsaa fremstille Guldberg som en virkelig Mand, der først kunde handle i sin Time, og naar hans Daadstid var forbi, dog ikke staa andre i Vejen med sin Skygge, og jeg vil derfor udfylde hans Fortælling med hint Sagn, da begge hører med for at være en Dannemand. Det lyder saaledes:

"Da Krigen brød ud i Foraaret (1848), henvendte Kongen sig til Guldberg og bad ham føre Krigshæren. Han sagde da til ham: „Jeg har altid agtet dig som Helten fra forrige Krig. Jeg var kun

et Barn, da du red foran dine Dragoner ved Schefted; men jeg har altid tænkt, at fik jeg Krig, naar jeg blev Konge, saa skulde du være General, og saaledes slaa mine Fjender sønder og sammen, for — saaledes er det, de skal have det!”

Men Guldberg svarede Kongen: „Seg takker Deres Majestæt, fordi De mindes min Vaabendaad, og jeg er stolt af min Konges Tillid! — Men, Deres Majestæt! min Tid er omme, der maa friske Folk til; med Skyggekæmper slaas der ingen Hære!”

Da Kongen dernæst bad ham at nævne sig en Mand, der kunde gøre Hyldest, sagde han: „Seg kender ingen bedre end Læssjøe!”

Det var en sær urolig Tid der paa Als og i Sønderborg fra Midten af November Maaned. Det lod slet ikke til Slesvig-Holstenerne brød dem noget om den indgaaede Vaabensstilstand, men skaltede og valtede, ganske som de vilde, over hele Sønderjylland, og navnlig indkrævede de Skatter overalt, og udstreb Mandstabet til deres Hær, saavidt disse ikke flygtede. De vilde gøre det samme paa Als, men det vilde Danskerne ikke tillade. Saa truede Slesvig-Holstenerne med at gøre Overfald. Dette var dog nemmere sagt end gjort, men Danskerne maatte jo være paa deres Post og Tjenesten blev derfor strængere og strængere. Da det gik hen sidst i November, begyndte Vinteren at melde sig, og det hed sig, at det var netop denne Tid Tyfterne ventede paa, da deres egentlige Overfald skulde gaa for sig over Ifen fra Broagerland til et Sted mellem Sønderborg og Regencæs. Dette

fandt kyndige Folk ikke saa urimeligt, da Isen der mange Vintere laa fast og længe. Det hed sig ogsaa, Slesvig-Holstenerne havde gjort alle mulige Forberedelser til Toget, blandt andet havde de Beflag til deres Heste paa rede Haand, hvormed de kunde stærpe dem. De havde ogsaa labet Tusinder af Tspigge til Fodfolket, ved hvis Hjælp de hastig skulde kunne løbe over Isen. Danskerne maatte vel saa ogsaa gøre lidt, og de gjorde det. Forst anlagdes der en Mængde Stanser mod det Sted, Dykkerne kunde ventes fra. Der sagdes nemlig, at selv om Dykkerne vovede sig ud paa Isen, vilde det være en let Sag at sprænge den med nogle faa Rugler eller Granater. Men dernæst holdtes der idelig Vagt, og da vor Bataljon var saa godt som ene der, blev Tjenesten saa stræng, som den aldrig havde været. Vi havde det i længere Tid paa følgende Maade: En Morgen Klokken halv otte (altsaa før Dag) stillede vi til Vagt i Byn og paa Slottet. Her blev vi løst af fra næste Morgen til samme Tid. Men en halv Time efter, eller saasnart vi fik Tøjet smøget af os, stillede vi atter til Arbejdskommando ved Stanserne, hvor vi arbejdede til Aften. Den følgende Nat havde vi Hvile. Men allerede næste Formiddag skulde vi atter have Vagt paa Strækningen mellem „Rjærvig“ og „Arnkilsøre“. Vi skulde være ved Rønhave Klokken 12 Middag, og maatte derfor i det forfærdelige Føre gaa fra Sønderborg straks om Morgenens. Her var vi nu til næste Middag og kom atter hjem til henimod Aften. Vi havde atter Hvile den Nat, men kom igen næste Morgen paa Vagt paa Slottet. Saaledes var vor Tjeneste inddelt i et Kredsløb af fire Dage for en

lang Tid. Vi fandt det meget trykkende, og der lovedes os ogsaa, vi snart skulde blive afløst, eller da faa Hjælp. Fra Midten af Desember kom der daglig ny Troppesafdelinger til Den, snart en Bataljon, snart et Batteri; men de laa kun over i Byen en Nat, som vi havde maattet forlade og var rykket ind paa Slottet, men næste Morgen rykkede de ud paa Landet. Endelig om Morgenen før Dag, som det var Juleaften om Aftenen, rykkede et Kompagni af 10de Bataljon ind paa Slottet og overtog Vagterne, og en Time efter stillede vor Bataljon til Afmars fra Byen, efter at have ligget der fulde fire Maanedes.

Det var den Morgen klar og stærk Frost, og det var med lettet Hjærte, vi drog gennem Byen, og saasnart der udenfor samme var blæst: „Gevær paa højre Skulder“, løb Sangen: „Dengang jeg drog sted“, saa det rungede efter, og siden fik vi den ene efter den anden.

Lidt over Middag gjorde vi Holdt ved Tanslet Kirke. Vi fik høre, vor ny Bataljonschef, Oberstløjtnant Gerlach, tog sit Stabskvarter i Tanslet Præstegaard, og Bataljonen skulde indkvarteres i det store Sogn. Det var ogsaa med Velbehag, jeg hørte, det tilfaldt vort Kompagni at indkvarteres i Tanslet By, som vi stod midt i, for mine Fødder var bleven meget ømme af Marfjen paa den haarde Frostvej. Jeg fik Kvarter i en af de nærmeste Gaarde hos Esben Johansen, hvis Kone tog meget venligt imod os og forsikrede os, at Borherre idag rigtig havde hørt hendes Bøn og givet hende lutter Fynboer i Indkvartering; dem holdt hun mest af, efter dem kom Fynderne, men Søllænderne bad hun Gud fri sig fra,

„for de var rigtigt onde“. Dernæst bad hun os undstykke, hun gav os opvarmet Kaal til Middag; det var ellers slet ikke hendes Skik, at modtage Folk med opvarmet Mad, men det var jo dog Synd at spille Guds Gaver, og et af to var hun nødt til, enten spille det, eller give os det, for nu kom Helligdagene, og i dem kunde det da slet ikke gaa an at æde opvarmet Mad. Saa tog hun Mod til sig og gav os det, og eftersom vi var Fynboer, ventede hun, vi optog det paa bedste Maade. Vi skulde, sandt for Herren, faa en saa meget bedre Madre, saa god, at vi aldrig havde faaet en bedre Zuleaftens Madre i vort Hjem paa Fyn.

Juden Konen var færdig med sin Tale havde vi tømt hendes Kaalskål. Og da vi skrabede det, udbrød hun: „Guds Død og Krone, Karle! jeg kunde sparet mine Undstyldninger for Kaalen, nu har I vist mig, den smagte jer.“ Hun løb ud, men kom snart igen med et vældigt Fad fuldt af Kød og Flæsk. Dette satte hun for os og bad at se os tilgode. Der stod et Fad fuldt af Kartofler paa Bordet, men vi bad ligegodt om lidt Brød at spise til Kødmanden. Konen lo ad os og sagde: „Kender I ikke det gamle Ord: „Du skal Skik holde eller Land fly“? Men nu er Landsens Skik, aldrig at æde Brød til Middag. Forsaavidt vi ikke tygger vort Sul til Søbemanden, saa æder vi „Poteter“ til, men aldrig Brød. Nej fy — det vilde være æfelt. Men naar jeg nu staar og lærer jer Skik og Brug, maa jeg da ærlig tilstaa, jeg skulde sat Kødmanden ind tilligemed Kaalen, men det glemte jeg af Frygt for I vilde vrage min Kaal.“

Saaledes blev Konen ved at snakke op til os, til

vi gik fra Bordet og havde baade spist og druffet Kaffe. Vi tog en lille Hvile, men Konen skulde hen at syse med Zulemaden, sagde hun.

Jeg fik imidlertid ikke hendes Zulenadre at smage. For inden to Timer efter vort Komme fik jeg Ordre at møde i Præstegaarden som Oberstløjtnantens Ordonnants. Det var lige i Mørkningen, jeg meldte mig, og blev anvist Plads i Præstens Folkestue, hvor jeg forresten sad lunt og godt. Præstekonen havde vist meget travlt i Køkkenet, i det mindste løb hendes Mund ud i et, snart bydende, snart skændende. Da Madvertiden kom, modte hun selv inde i Stuen, hvor jeg sad, og fik sine Folk bænket, og da de allesammen havde faaet Plads, siger Pigen: „Der er rigtignok endnu ham, der sidder henne i Krogen; han skulde dog egentlig spise med.“ — „Du søde Frelsens Gud! har vi endnu faaet en til?“ udbrod Præstekonen. — „Han skal nok kun være her i Nat“, sagde Pigen. — „Kun være her i Nat“, gentog Præstekonen. „Du søde Frelsens Gud; er det ikke Ulykke nok? Saa skal vi jo give ham Zuleastens Madre“, jamrede Madammen; „og vi kan slet ikke skaffe ham Seng. Hvor kommer han fra, Karl? og hvorfor skal han just indkvarteres hos os i Nat?“ vendte hun sig til mig. — „Jeg kommer fra mit Kvarter henne i Byen, Madame“, svarede jeg; „og jeg skal slet ikke indkvarteres hos Dem.“ — „Hos hvem er han da indkvarteret, Karl?“ — „Jeg er indkvarteret hos Esben Johansen“, svarede jeg. — „Saa skal han min Sandten gaa straks hen til sit Kvarter. Fy skamme sig“, vedblev hun, „at være ude en god Zuleaften; og sidde og snylte hos Fremmede. Men det nytter ham ikke, — hos os faar han Skam ikke noget!“

Folkene ved Bordet, for størstedels Soldater, lo næsten højt; og jeg selv havde ondt ved at holde mig. Dette havde vist opirret hende, og hun sagde nu ligefrem, jeg skulde pakke mig ud af hendes Stue. Jeg tog mit Tøj og tog det paa med Langsomhed; imens holdt Madammen følgende Foredrag: „Vi er Skam nødt til at holde tilraade, naar vi skal ikke komme til at sulte og tørste selv. Vi er ogsaa haardt belagt med Indkvartering. Lad os se, der er nu Oberstløjtnanten, han gaar for fire Mand; Adjutanten gaar for tre, det bliver syv; Bataljons-Skriveren for to, det bliver ni; to Heste gaar for fire Mand, det bliver tretten; to Tjenere og to Hestepassere er fire, det bliver sytten.“ — Alle ved Bordet lo, og den omtalte Skriver sagde: „Madammen kan dog noget Hovedregning.“ — Det lod imidlertid, som hun ikke mærkede det, men sagde: „Der skal Skam Mad til saamange Munde! til hele sytten Munde!“ — „Nej nu er det dog for galt“, sagde Korps-Skriveren. „Madammen gaar, Fanden gale mig, for vidt ud i det; jeg er bange, De finder aldrig tilbage igen!“ — „Har jeg fejlet, min Herre?“ spurgte hun. — „Højlig fejlet, Madame“, svarede han. „De bilder Dem jo ind, De skal skaffe Mad til sytten Munde.“ — „Det var nok saa“, svarede hun. — „Men tillad, jeg viser Dem, De regner galt“, bad han. — „Vær saa god“, svarede hun.

„Ser De“, vedblev han, „jeg forudsætter, De indrømmer Oberstløjtnanten har kun en Mund, Adjutanten har heller ikke uden en Mund, og min Ringehed heller ikke uden en Mund.“ Han saa paa hende. Hun nikkede og sagde: „Forstaar sig!“ — „To Tjenere har to Munde“, vedblev han, „og to Hestepassere

heller kun to, det bliver fire Munde til de andre tre altjaa syv Munde istedetfor sytten." — „Det synes, De har Ret“, sagde Madammen. „Men derfor har vi da ikke nodig at give Esben Johansens Indkvartering Juleaftensnabre“, gentog hun og løb ud i Koffenet. Jeg havde taget mit Tøj paa; Skriveren bad mig gaa om i Gangen, og selv gif han ind til Adjutanten og fortalte, jeg maatte ikke blive i Folkestuen. Adjutanten fatte et Væs og en Stol ud til mig og sagde, jeg fik tage til Takke med Opholdet i Gangen til videre.

„Jeg sad nu i Gangen i en klingrende Frost fra Kloffen seks til elleve, uden at have andet at gøre end rejse mig, da Oberstløjtnanten og Adjutanten gif fra deres Værelse og ind at spise. Jeg rystede derfor ogsaa af Kulde, da de gif fra Spisestuen til deres Seng. „De fryser, Ordonants!“ sagde Oberstløjtnanten til mig. „Det har han da heller ingen Skam af“, sagde Adjutanten; „han har siddet her siden i Mørkningen i en saadan Frost, det er snart værre, end at gaa ude paa Marken.“ — „De har, Satan annamme mig Ret, Løjtnant R....“, svarede Oberstløjtnanten; „her maa min Ordonants ikke tilbringe Natten. De maa“, vendte han sig til Præsten, „som en hellig Guds Mand, sørge for en varm Stue til Underkorporalen i Nat eller maaste det skal være vor Værtindes, den ædle Frues Sag, at sørge paa dette Omraade“, vedblev han, vendt mod Madammen, der meget pænt stod ved sin Mand's Side, vel sagtens for at faa det sidste Godnat af deres ærede Gæster. Alles Djne hvilede efter denne sidste Bending, Talen havde taget, paa Madammen, og hun saa paa mig. Men endelig fattede hun sig og sagde:

„Kom Karl! jeg skal følge ham ud i Folkestuen.“ —
 „Sørg for Varme, Frue“, bad Oberstløjtnanten og
 bød mig at gaa med hende.

Snart stod vi i den godt kendte Folkestue, hvor-
 fra alle nu var gaaet. Hun bød Pigen, der hyslede
 i Køkkenet, at sætte en Lampe ind til mig og lægge
 en Smule i Kaffeovnen, men ikke altfor meget, fojede
 hun til, for han behøver da ikke at steges. Dermed
 løb Madammen. Jeg fik Lampen; Brænde var der
 nok i Kassen, sagde Pigen mig, og desuden gav hun
 mig fem Ublestiver paa en Tallerken og et Krus Ol
 med den ligefremme Bemærkning, det var uden Ma-
 dammens Befaling, for hun var af det Slags, der
 aldrig „gav sit Uble bort, uden hun fik en Bære
 igen.“

Jeg var saa overladt til mig selv og tog min
 Dagbog frem og skrev, da jeg syntes, jeg aldrig fik
 bedre Lejlighed, og jeg desuden skulde have noget at
 fordrive Kedjomheden med. Jeg skrev endda om
 Morgenen, da Pigen og Oberstløjtnantens Tjener
 omtrent paa en Gang kom ind til mig og ønskede en
 glædelig Jul. Jeg gav mig til at gemme mine Sa-
 ger, og saasnart jeg var færdig dermed, skænkede
 Pigen Kaffe til sig selv, Oberstløjtnantens Tjener
 og mig. *Jeg sagde, at dette vist ogsaa var udenfor
 Madammens Befaling; men dertil svarede hun bare:
 „Misundelsens Brød bliver ogsaa ædt!“

Da vi havde druffet Kaffen, sagde jeg, jeg nu atter
 vilde gaa om i Forstuen ved Oberstløjtnantens Bærelser,
 for ikke at udsætte Madammen for det ubehagelige Syn,
 at jeg skulde sidde her, naar hun kom. Men Tjeneren
 sagde, nej det er ikke værd, jeg gaar nu ind til Oberst-
 løjtnanten, saa faar jeg at vide, om der er noget til

dig at gøre, ellers faar du Lov at gaa. Han løb, og kom noget efter tilbage og sagde, jeg havde bare at melde Kommanderserganten, der skulde møde en anden Ordonants Nr. 10, men jeg maatte saa gaa til mit Kvarter, og havde ikke nødig at komme tiere. Det følger af sig selv, jeg tog denne Ordre for gode Varer, sagde Farvel til Tjeneren og Pigen og gik til Kommanderserganten med den omtalte Ordre. Han sendte mig i Byen med Ordre til en anden Underkorporal, der straks skulde melde sig som Ordonants i mit Sted.

Jeg havde imidlertid ikke været længe i mit Kvarter, før samme Underkorporal kom og meldte mig, jeg havde straks at indfinde mig hos Oberstløjtnanten, der paastod, jeg havde forladt min Post som hans Ordonants uden at være løst af, og, føjede han til, Oberstløjtnanten er meget vred. Jeg tog mit Tøj paa, fulgte med Ordonantsen, der undervejs spaaede mig meget ilde, og snart efter stod vi i den omtalte Forstue, udenfor Oberstløjtnantens Dør.

Vi traf Adjutanten derude, og mens Ordonantsen meldte mig hos Oberstløjtnanten, formanede Adjutanten mig til at bede om Forladelse for den begaaede Forseelse. Men før jeg fik Tid at give Svar, kom Oberstløjtnanten ud af sin Dør, og han saa da rigtignok ogsaa meget vred ud. Han raabte straks og sagde: „Forbavne Karl! De døver at forlade Deres Post som min Ordonants og gaa til Deres Kvarter uden min Tilladelse. Tal! — hvad har De at sige til Deres Undskyldning? Og kan De ikke klare for Dem, skal jeg, Satan gale mig, tage Dem ved Bingebenet!“ — Jeg følte mig krænket ved denne Tiltale, men det var jo noget dagligdags mellem de

Folk, og jeg svarede rolig: „Jeg har kun forladt min Post her efter en meget bestemt Ordre eller da Til-
 labelse fra Oberstløjtnanten selv!“ — „Hvad siger
 De, Karl? — fra mig?“ gentog han lidt sagtere. —
 „Jeg modtog Ordren af Oberstløjtnantens Tjener, at
 gaa til Kommanderferganten og melde ham, her
 skulde møde en Ordonants i mit Sted, og tillige Til-
 labelse at gaa til mit Kvarter uden at vende tilbage.
 Jeg var vant til alle Steder, hvor jeg havde været
 Ordonants, at modtage Ordre gennem Tjenerne, og
 havde altid taget dem for gode Varer, og saaledes
 har jeg ogsaa taget det for gode Varer, men hører
 nu, der er en Hage ved.“ — „Har De modtaget
 Ordre af min Tjener, skal der, Satan annamme mig,
 ikke krummes et Haar paa Deres Hoved!“ „Hans!“
 raabte han, saa det gjaldede efter. — Hans kom
 springende ud af Stuen, idet han svarede: „Hr. Oberst-
 løjtnant!“ — „Har Du givet Underkorporalen Lov
 at gaa til sit Kvarter efter at have været hos Kom-
 manderferganten?“ spurgte han ham derpaa. — „Ja,
 jeg syntes det var Oberstløjtnantens Mening“, svarede
 han. — „Du skal gøre efter mine Ord og ikke efter
 min Mening, dit Asen!“ stampede han mod Tjeneren;
 „men De“, vendte han sig mod mig, „har gjort Deres
 Pligt. Vær saa god.“ Dermed gik han ind i sin
 Stue og jeg til mit Hjem.

1849.

Igrunden havde vi det meget hjemligt i Jule hos Esben Johansen i Tanslet, hvor vi som sagt var bleven indkvarteret Juleaften. Tiden løb for mig, saa de næste Optegnelser i Dagbogen staar under Overtskriften den 3dje Januar 1849, hvorfor de ogsaa her henregnes til det nævnte Aar. Og de lyder saaledes:

„Da jeg kom hjem fra den noget ubehagelige Ordonantstur i Præstegaarden og dennes ubehagelige Efterflæt, dækkede de Middagsbordet hos min Vært. Der skulde denne Dag spises i det saakaldte „Døns“ eller „Dønsf“, en hyggelig Stue, der tjente til Sovekammer. Solen skinnede nu derind, og der saa lyst og venligt ud. Der var dækket pænt Bord, og lidt efter vi havde taget Sæde, blev Maden baaret ind. Det var tre store Fæde med Urtegrød, der saa at sige flød i Fedt, og som desuden havde hvert et stort Hul med smeltet Fedt i Midten. Ved Siden af hvert Fad med Urter, blev der sat et tilsvarende med fedt, kogt Flæsk, og Konen bad os nu lange til Maden. Vi saa til Sagerne. Der var sat Tallerkener til os, der var lagt Kniv og Gaffel, men der var ikke lagt Steer, og spise Urter med Gasler havde

vi som Fynboer ikke set. Da vi nølede, sagde Konen: „Tag du fat, vor Fa'er, Karlene kan vist ikke hitte Rede i Skit og Brug.“ Paa denne Opfordring tog Manden et Stykke Flæsk og skar det i passende Mundfulde; Husets Folk gjorde som han, og vi Soldater gjorde ligesaa. Derpaa tog han Gaffelen stak i Urterne, dypede dem i Fedtet og spiste. Det gik nu stiftevis med en Gaffelfuld Urter dypet i Fedt og en Gaffelfuld Flæsk. Vi andre efterlignede ham, som vi kunde bedst, men fandt Konen havde Ret, naar hun kaldte os nogle Sinker til at spise Flæsk. Vi undskyldte os med, det var fedt, at efter vor Opdragelse skulde Folk spise Brød til deres Mad, og at denne Maade at æde paa vilde i vort Hjem blive set som et rent Fraadsferi. Konen paastod, det kunde kun være passende for Fattigfolk at tygge Brød til Urter og Flæsk, og selv for dem kunde det ikke gaa an i Julen. Desuden var hun af den Mening, Folk kunde ligesaa godt fraadse med Brød, som med Flæsk, for efter hendes Børnelærdom var det først Fraadsferi, naar de aad for meget. I det Hele taget mærkede jeg ikke til, at Alfingerne kendte Julen uden fra Madens Side. Ja saa holdt de unge Folk da ogsaa Dansegilder; og disse Gilder spillede en vigtig Rolle. Et saadant Gilde skulde der være anden Juledags Aften henne i Byen. Karlene og Pigerne der fra Gaarden skulde med, og de bad os følge. De fire tog imod Indbydelsen, men en til foruden mig blev hjemme. Vi blev udlet derfor; men vi blev ved vort Forsæt; jeg, fordi jeg hverken kunde danse eller drikke, og desuden efter min Tankegang saa det som en Synd; den anden, fordi han ikke nænnede at øde sine Penge.

Vi kom lige godt til Gilde, rigtignok af et andet Slags og hjemme i vort Kvarter. Ret før Klokkens kom tre Gaardmænd fra Byen fulgt af deres Koner; de bød en glædelig Sul og bleve bænkede ved det lange Bord inde i „Dønst“, hvor vi to Soldater sad i Samtale med Manden. Vi rejste os, da vi saa der kom Fremmede, og vilde gaa ind i et eget Kammer, hvor vore Senge stod, og hvor vi for det meste sad i vor Fritid; men baade Mand og Kone nødte os at blive og dele deres Gilde. Vi blev saa bænkede tilligemed de Fremmede og Manden og hans Kone. Denne sidste satte sig for Bordenden og Manden ved hendes højre Haand paa Yverbænken, her sad ligeledes de andre Mænd, men bagved Bordet sad de tre fremmede Koner. Vi to Soldater sad ved den nederste Ende. Fra Madens Side var Anretningen ikke overflødig, men desto rigeligere gik det til med Drikken. Først blev der sat Ublestiver frem, som vi dypede i Sirup og hertil blev skænket baade Brændevin og Mjød; men der blev kun spist og druffet lidt. Lidt efter blev der sat en stor, dampende Kaffekande ind paa Bordet med tilhørende Kopper, og Konen skænkede en Kop Kaffe til hver af os. Vi to Soldater vare her atter fremmede for Skif og Brug; vi satte vore Kopper paa Bunden i Underkoppen og der blev uden videre skænket en Kop fuld til os til. Alle de andre lagde deres paa Siden, og til dem blev der skænket Kaffe-puns, det vil sige, de fik et Glas Rom i deres Kaffe. Vi gjorde Indsigelse mod at drikke mere, men det hjalp ikke. Vi bad om at blive kendt med Skif og Brug, og vi fik saa høre, at ved saadanne Lejligheder skænkedes der først en Kop Kaffe, dog kunde den enkelte saa mere,

om han lystede; Tegnet herpaa var, at han lod sin Kop staa oprejst. Vilde de derimod følge Skik og Brug, skulde de lægge Koppen paa Siden efter den første Kop, og det var Tegnet til, at de vilde begynde at drikke Kaffe-puns. Vilde de endelig ikke have mere Puns, skulde de vende Bunden i Bejret paa Koppen. Paa samme Maade gif det til med Teen og den virkelige Puns.

Der blev altsaa først skænket en Kop Kaffe, dernæst Kaffe-puns saalænge nogen vilde drikke, og jeg saa dem, der drak syv Kopfulde. Da nu alle vare tilfredsstillende og alle Kopperne laa med Bunden i Bejret, skulde vi da endelig have hver en Kop ren Kaffe at skille Halsen af med. Endelig var det da forbi med Kaffen, og Kande og Kopper blev taget af Bordet. Da Klokken var nu begyndte et nyt Afsnit: En stor Temaskine blev sat frem, og der blev skænket en Kop Te til hver af os. Tvebakker stod paa Bordet, hvoraf vi spiste til. Efter at den første Kop var tømt, blev de alle lagte paa Siden, og nu gif det for sig med Tevandspuns eller, som de kaldte det, Knægte. Da ingen syntes, han orkede mere, laa alle Kopperne igen med Bunden i Bejret. En Kopfuld Te nødtes igen hver enkelt paa at skille efter med, og dermed var det Afsnit forbi. Mellem Klokken elleve og tolv bares endelig Punsen frem, hvortil der atter gaves Tøblestiver, dyppet i Sirup. Af Punsen blev der ligeledes drukket saa meget, at jeg højlig forundrede mig derover. Den ene Mand drak i det mindste atten Kopfulde af de forskellige Slags den Aften.

Da Klokken var tolv gif de Fremmede, og i det mindste gif de ikke tørstige hjem, hverken Mænd eller

Roner, og disse sidste drak lige saa trofast som de første. Da de var borte talte Mand og Kone endnu lidt om Aftenens Færd med os, og begge paastode de, at vi Fynboer ikke havde drevet det vidt i Drickes-kunsten, hvad vi nødtes til at indrømme. Under denne Samtale lagde jeg Mærke til, at Konen et Par Gange forsøgte at rejse sig fra Bordenden, men hun sank immer tilbage igen. Hun havde ikke vejet fra sin Blads hele Aftenen, hun havde stænket til alle og dog ikke forsømt at drikke selv, saa det var let at forstaa, hvad hun fejlede. Endelig sagde Manden: „Vi faar vel til at lette paa os, Moer!“ — „De Karle skal gaa først“, svarede hun. — Vi rejste os og gik; men hvordan Manden og Konen fik hjulpet hinanden i Seng, ved jeg ikke.

Ikke mindre storartet gik det til med Drikkeriet ved Dansegildet henne i Byen. Klokken var mellem fire og fem, da Gaardens Folk og Soldaterne kom hjem paa en temmelig støjende Maade; men de hørte til de Sykkelige: „De gik hjem ved deres egen Hjælp.“ Men Dagen efter var de saa medtaget, at de ikke engang kunde fortælle om Gildet. Men da de endelig kom til Mælet, fik vi blandt andet at høre, det var Pigerne, der havde begyndt at ville „kapdrikke“ med Karlene; men at hende, der vilde føre an, da ogsaa blev „sprøjtfuld“, saa fuld, at hun sank helt sammen og blev baaren ud i Loen, hvor hun blev liggende at sove ud. Dette fandt de dog hverken stødende paa den ene eller anden Maade, men undrede dem over, at hun først sank sammen efter at have drukket ni Glas eller rettere Ropper Puns. Jeg htrede, om en saadan nu ikke blev foragtet for sin Færd, men det var de enige om at sige

Nej til. Sa Tjenestekarlen føjede endogfaa til: „Nej hun bliver, „Satan ta'e mig, set som en „galant Tøs“ (en Stadspige eller noget lignende), Saa vidt var det gaaet derovre, at Svir og Drif ikke engang skæmmede Kvinderne. Det var om Eftersommeren, mens jeg endnu laa i Sønderborg. Det var en Markedsdag, og vi havde Fridag og sad i vore Kvartaler. Da hører vi et sært Skraal i et Bærtshus lige over for, vi gik ud i Gadedøren og saa gennem de aabne Vinduer lige for en hel Flok Bønderpiger sidde om et langt Bord med en Bolle Puns for dem, som de tømte det ene Glas af efter det andet, under den mest overgivne, ja vi kunde næsten sige kaadeste Spøg. Hvor meget de drak, ved jeg selvfølgelig ikke, men det ved jeg, at jeg aldrig har set et uhyggeligere Syn, end da disse Piger støjende, med store røde Ansigter og rullende Øjne tog hverandre under Armen og svinglede op ad Gaden, idet de sang højt paa en Drikkevise.

Jeg har her rørt ved den svageste, ja ømmeste Side, jeg saa hos den alsingste Kvinde. I meget andet var der en Del husligt, trofast og elstværtdigt. Bor Moer, der drak saa voldsomt ved Sulegildet, og som ikke mægtede at rejse sig fra Stolen, var Dagen efter en huslig og flittig Kone. Snakksom var hun altid og spurgte nd om den ringeste Ting herovre, ikke alene om Mad og Drikke, men om Klæder og huslige Stikke. Og det maatte undre mig, at hun fandt det mest latterligt blandt alt, hvad jeg fortalte om Fynboernes Stikke, at de kogte Byggrhnsgrød i Mælk og ikke i Vand. Og efter at have let højt og længe heraf udbød hun: „Nej fy — det gad jeg saa Gud ikke havt! det bliver vammelft.“ — Forøvrigt

ønskede hun hver Dag, vi maatte blive liggende der, saa længe de skulde have Indkvartering, og da det endelig spurgtes, vi skulde bytte Kvarterer med anden Bataljon, som var Sællændere, græd hun hæftig.

Nytaarsdag, da vi havde modtaget Lønning og desuden hver et Par Strømper, blev der uddelt en Del gudelige Smaaskrifter mellem os, der var ikke knap Tid paa dem, og da mange slet ikke satte Pris paa at faa nogen, fik jeg hele tre til min Part. Blandt disse var en Præken af Grundtvig, holdt som Bededags Tale ved Åbningen af den grundlovgivende Rigsdagsforsamling, og den blev mig en meget kærkommen Nytaarsgave. Jeg havde aldrig før læst noget af Grundtvig; men jeg havde hørt en Del fortælle om ham af de saakaldte Hellige, og de var ham ikke gode; ja han var saa at sige fræmstillet for mig som en sfinhellig Hylker, der var dobbelt farlig, fordi han var saa begavet. Hans kristelige Livssyn kendte de ikke; men de vidste, eller da de troede at vide, han elskede Musik, tillod Dans, saa gennem Fingre med Kortspil og Søndagsarbejde, altsammen noget de Opvakte regnede for meget vigtige Sager. Han var for dem et Menneske, de skjede og raadte deres Benner at sky. Prækenen i det Hele fandt jeg god; men det der særlig fik mig til at se paa Grundtvig med andre Øjne, var et Par Linier af en Sang, som stod foran Prækenen. Sangen begyndte:

„Alfader, du hvis Navn i Nord
 kan aldrig gaa af Minde.“

Han bad deri saa hjærtelig til Vorherre, at han som den rette Styrmand vilde tage sig af Danmark, og det paa saadan en Maade, at vi kunde nødes til at tillægge ham Wren derfor. Han bad ham at give

de Mænd, der nu skulde give os den ny Grundlov, det rette Hjærtelov, at de maatte glemme smaalig Egennytte og ene have Fædrelandets Vel for Dje.

„For Dod er altid Syndens Sold
og blind er Egennytte!“

Det var især disse Linier, der blev ved at lunde for mig; og det var, som blev der sagt til mig, en Mand med saadan Klang i sine Ord, umuligt kunde være, hvad de Hellige sagde, en Hykler eller Skinhellig. Og var dette den bedste Glæde, jeg havde i Zulen.

Den 12. Januar rejste vi fra Tanslet. Vor Mars var ikke lang: vi skulde bare skifte, hvad de kaldte Kantonnement, med anden Liniebataljon. Vort Kompagni skulde ligge i Landsbyen Majng og paa Augustenborg Slot, og paa dette sidste Sted skulde vor Kaptejn være, hvad de kaldte, Pladskommandant. Der manglede imidlertid Plads til ti Mand paa Slottet, hvorfor jeg med ni Menige blev sendt ud til „Bro“, en lille Landsby tæt ved Augustenborg. Da der allerede var Indkvartering, blev vi fordelt en Mand i hver Gaard, og jeg selv i Kroen.

Her laa vi til Slutningen af Febrnar. Og jeg havde her den mageligste Tid, jeg endnu havde haft, mens jeg var Soldat. Alt mit Arbejde bestod i, at jeg hver Morgen Kl. ni gik ind til Augustenborg med mine ni Mand, hvor Kompagniet samlede sig til en eller anden Øvelse, naar da Bejret tillod det, ellers gik vi hjem igen. Hver Aften sendte jeg en af Mandskabet ind til Augustenborg for at høre Ordre til næste Dag, og naar der undtages, at den en enkelt Gang lød paa vi skulde til Bataljons-Etserfits paa eller ved Gammelgaard, hvor Oberstløjtnanten havde taget sit Stabskvarter, lød den altid paa at stille

paa Slottet Klokken ni. Jeg havde et meget godt Kvarter, og det morede mig meget at sidde i Skænkestuen et Par Timers Tid før Aften, naar Bønderne førte hjem fra Sønderborg; de kom nemlig alle ind, og troer jeg ikke, jeg siger formeget, om jeg paastaar, ikke en eneste førte forbi. De forlangte alle uden Undtagelse et Glas Grog (det vil sige Rødvinspuns), de drak da som oftest staaende og vekslede imens nogle almindelige Ord med Værten, der svarede med samme Overfladighed. Om det havde sin Grund i at Bønderne som oftest var kongeligsinde (loyale) og Kromanden en ivrig Forsvarer af Hertugen og hans Regimente, fik jeg aldrig rigtig at vide. Men det gik med den samme Regelmæssighed Dag ud, Dag ind, og kom der ikke andet ud af det, havde i det mindste Kromanden god Fortjeneste.

Mærkelig nok var Tiden mig ingensinde saa lang som netop i disse Uger, og naar jeg læser min Dagbog efter, finder jeg kun lutter kedelige Ting optegnet fra al den Tid. Til sidst fik jeg endog saa Hjemve, saa jeg længtes saa stærkt efter at se min Fødeby og mine Bekendte, at jeg tror næppe jeg havde modstaaet Fristelsen, men havde anset om nogle Dages Permission, hvis ikke Vinteren og Havlæget havde saa godt som stoppet al Samfærdsel.

I de sidste Dage af Februar flyttede vi ind paa Augustenborg Slot, der havde vi ikke nødig at lade os af Mangel paa Arbejde, det gik snarere til den modsatte Yderlighed: vi fik alt for travlt. Vi skulde nu ikke alene deltage i alle Øvelser, men ogsaa forrette Bagter og andet Arbejde, der foresaldt paa Slottet. Fra først af var vi dog kun paa Vagt 4 eller femte Dag, men Eygdom slog til, og inden

længe blev det hver tredie Dag; og som oftest maatte vi gaa lige fra Bagten til Øvelserne. Fra Opholdet paa Augustenborg har jeg flere Optegnelser, som jeg vil meddele til Efterslægten.

Da vi havde ligget indkvarteret paa Slottet en halv Snes Dage, kom der Ordre, det skulde rømmes og atter indrettes til Lafaret for det kommende Felttog. For mit Vedkommende havde jeg aldrig fundet det hyggeligt i Hertugens fine Sale, men mange fatte en Ære i at være indkvarteret der. Tilmed nu da det traf sig saa uheldig, at vi skulde flytte fra Slottet og ud i den Stald, der laa i Skoven ved det jaakaldte Sommerpalæ, og som gif under Navn „Trænerstalden“, og allerede Tanken om at skulde tage Winterkvarter i den forhadte Hertugs Stald, fræmkaldte en uhyggelig Stemning, der hele Dagen, vi flyttede derud, gav sig tilkende ved en dump Murren. Jeg lod nogle Ord falde om, det var et meget godt Kvarter, og da selv Vojtnanterne flyttede ind og boede der, havde vi ingen Grund til Klage. De Misfornøjede svarede, og med et Slags Ret, at der dog havde boet Mennesker, hvor Vojtnanterne og Kommanderferganten flyttede ind, men Underofficerer og Menige skulde ligge i de Rum, Hertugens Heste havde staaet. Vi var mange, som paastode, vi ingen Forstel kunde se mellem de forrige Staldkarles Kamre, hvor Vojtnanterne skulde bo, og de forrige Hestekamre (for hver Hest havde virkelig havt et seks Alen langt og otte Alen bredt Kammer at gaa i), hvor vi skulde bo, end at Binduerne sad noget lavere nede i Karlekamrene end i Hestekamrene, og at Gulvet i Karlekamrene var af Fjelle, men i Hestekamrene var de af Mursten, der var sat paa Kant. Begge Steder

var Loftet gipsket og Væggene kalkede hvide. Dette indrømmede de; men nu paastode de, det var Kaptejnens Skyld, de skulde blive ved at ligge og gøre Tjeneste paa Augustenborg, mens alle andre Bataljoner laa og rattede dem paa Landet og gjorde aldeles ingen Tjeneste, ja selv de andre Kompagnier af vor Bataljon gjorde ingen Tjeneste heller. Sa de paastode at vide, det efter en Brigade-Befaling var bestemt, at hvert af Bataljonens fire Kompagnier skulde skiftevis forrettet Tjeneste paa Slottet i tyve Dage, mens Vaabenstilstanden udlob, men at vor Kaptejn havde taget Penge af de andre Kaptejner, for at blive liggende der med sit Kompagni hele Tiden. Og derfor skal vi nu slide og slæbe, sulte og vaage, imens alle andre hviler dem ud til Krigen næste Aar; men, føjede de til, det kan ogsaa godt være, han faar den første Kugle, naar den Tid kommer, — han er ikke den Mand, der sparer sine Folk; hvorfor skal vi saa spare ham?

Lige i Mørkningen var Flytningen færdig, og Uroftisterne samlede dem om et Bord, drak og sang Viser. Hvor mange de egentlig var, ved jeg ikke, men de var næppe mange. Derimod er der altid nok, som har Lyst til Kommerfen; og, da Drikken og Skraalet begyndte, voksede Klyngen til vist over fyrrethve. Men gennem det højrostedede Skraal lød truende Ord mod Kaptejnen, og enkeltvis mod Oberstløjtnanten, der, som de paastode, saa gennem Fingre med ham.

Det bliver vist uroligt her i Aften, sagde en Kammerat til mig, lad os heller gaa i Byen; om lidt kommer Kaptejnen herved, saa kan ingen vide, hvad de Sviregaster tager dem for, og i hvert Fald

er det sikrest at være borte. Jeg fandt, han havde Ret. Vi talte med flere derom; og vi var mange, der gik, nogen til en Side, andre til en anden.

Lidt efter kom Kaptejnen ganske rigtig, for at se hvordan Sagerne vare ordnede. Sviren og Støjen var paa sit Højest, og da han traadte ind, lød Raabene: Der har vi ham, gid han faa en Ulykke over sine „Satans Skinneben“ (et af hans egne Udtryk). Kaptejnen mærkede ikke, hvormom Taleren var, eller i det mindste lod han, som han ikke mærkede det, gik midt ind i Rønnen og sagde højt: „Naa — hvordan gaar det? har I faaet jer indrettet? — her ser jo ganske hyggeligt ud. Vi maatte ønske, vi kunde flytte et saadant Kvarter med os i Felten.“ — Der var ingen, som svarede, men enkelte pek i Fingrene. — „Roligt her! og vid, Karle, jer Kompagnichef staar mellem jer og taler! — Respekt for jeres Førefatte!“ — Karlene lo højt og gentog: „Roligt her! Respekt for jeres Førefatte!“ — Andre pek i Fingrene og raabte: „Vi skal indrette dig, tov du kun!“ — „For en Ulykke, har vi nu Mytteri!“ raabte Kaptejnen og vilde trække sin Sabel. Mere vidste ingen med Visshed, om hvad der foregik, for nu sluffedes Lysene, og Kaptejnen raabte højt om Hjælp. Kommanderserganten kom ud fra sit Værelse med Lys; men det sluffedes. Inden han fik det tændt, var der imidlertid kommet Lys saavel fra Løjtnanternes Værelse og fra nogle Soldater, som havde tændt i den anden Ende med deres Løj. Rønnen var spredt noget, men Kaptejnen stod med en Mand i hver Haand, og disse kom det nu for det første til at gaa ud over, idet de straks maatte gaa med i Bagten.

Tre Dage efter var der Krigsforhør over hele den Afdeling af Kompagniet, der var indkvarteret i den omtalte Stald. Vi stillede udenfor det saakaldte Husfogedkontor og blev kaldt ind Mand for Mand. Auditøren sad i Højstædet, og Kaptejnen, Løjtnanten, der laa i Stalden, og Kommanderserganten stod ved Siden af. Det gjaldt først at udfinde, hvem der havde været med ved Optøjerne, eller, som det hed paa Auditørens Sprog, været med at „insultere“ Kaptejnen. Til den Ende forelagdes det Spørgsmaal hver af os, om vi havde været hjemme den Aften, Kaptejnen blev insulteret. Jeg svarede naturligvis Nej. Da jeg havde svaret, saa Auditøren til Kaptejnen, Løjtnanten og Kommanderserganten, og da de gav et Nif, blev der sagt mig, jeg maatte gaa ned. Da vi paa den Maade var gaaet igennem, og, som Auditøren udtrykte sig, Bukkene skilte fra Faarene, fandtes der at være fem og tyve Mand, som havde været samlede ved hint uhyggelige Optrin. Disse kom nu atter særlig i Forhør, men bleve frifundne paa tre Mand nær. Blandt disse var de to, Kaptejnen holdt fast, da der kom Uds. Dem paastod han med Bestemthed, de havde puffet ham for Brystet og slaet ham over Armene; men de paastode med lige saa stor Bestemthed, at de ikke vidste, det var Kaptejnen, men troede, det var nogen af deres Kammerater, der var lidt berusede. Og de søjede til, de bad om Forladelse, saa snart de saa, det var Kaptejnen, hvad de forøvrigt krævede Løjtnanten og Kommanderserganten til Vidne paa; og det blev da ogsaa gældende. Den tredie derimod svarede frit ja paa Spørgsmaalet, om han havde slaet sin Kaptejn. Og da Auditøren spurgte videre, om han havde gjort

det med fri Willie, svarede han ogsaa ja, og selv da han sluttelig blev spurgt, om han gjorde det med Overlæg, eller om det var et Iudfald, han havde faaet under Sviren, og som han maaske var ægget til af de andre misfornøjede, svarede han uden videre, han havde tænkt længe, Kaptejnen havde fortjent nogle „Lusfinger“, fordi han var Skyld i, Kompagniet skulde blive liggende og gøre Vagter og Arbejde, mens alle andre Afdelinger havde Frihed og gode Dage paa Landet, dette Forsæt var styrket ved, at vi nu til Spot og Skam, mens der ingen Ufred var, skulde ligge i Hertugens Stalde. Og da han aldrig syntes at have en bedre Lejlighed, end da Lydene bleve slukkede, og han stod tæt ved Kaptejnen, udførte han det uden videre. „Har du nu aldrig tænkt paa, du blev straffet derfor?“ spurgte Advokaten. — „Kaptejnen bliver jo aldrig straffet, fordi han slaar os andre“, svarede Karlen. — „Indgiv en Klage over ham“, sagde Advokaten. — „Det nytter ikke“, svarede Karlen, „for der er kun Ret for de Store og Rige og Galger til Smaaafolk.“ — „Jeg er en Gæk, jeg stifter Ord med en „Insultant“ om uvedkommende Sager“, sagde Advokaten og sluttede Forhørerne.

Det følger jo næsten af sig selv, at denne tredie Mand blev sat i Hullet, Sagen blev dernæst ført, og Krigsretten blev sat, efter at der var indhentet Oplysninger om deres Opførsel i deres Hjem, der forresten skal have lydt fordelagtigt for de Anklagede. Den endelige Dom lød paa, at de to, der, som det hed, havde slaaget Kaptejnen af Banvare, fik hver ti Dages simpelt Fængsel, hvorimod den tredie, der med fri Willie og efter roligt Overlæg havde lagt Haand paa sin Kaptejn, blev dømt til at ned sættes i de

Meniges anden Klasse, miste sin Kotarde, have 25 Rottingslag og 30 Dages Vand og Brød. Saa skulde han i Dagene mellem han fik Vand og Brød henjiddede i mørk Arrest. Desuden gif Ordet, at det var ved de Meniges og Underofficerernes Sammenhold i Krigsretten, at Straffen blev saa mild.

Jeg havde netop Vagten paa Slottet den Dag, han skulde have sine Rottingslag, saa jeg saa det ikke; men paa de 25 Mand nær, som udgjorde Vagten, var hele Kompagniet samlet i Ridehuset, hvor Eksekutionen gif for sig. Efter Befaling var Vagten traadt i Gevær, om de frygtede Døtøjer, eller det var en gangbar Skik, ved jeg ikke. Der sagdes ellers, at Rottingslagene blev ham tildelt paa en Maade, han næppe fik Svie og endnu mindre Lemmelast af, til stor Harm for Kaptejnen, der meget omhyggelig og, som han udtrykte sig, for at Stymperen ikke skulde do i Synden, men ordenlig kunde faa den udsonet, havde valgt den stærkeste Underofficer, som stod til hans Raadighed, til dette Arbejde.

Endvidere havde Kaptejnen den Sorg, at hele Kompagniets Underofficerer og Menige sammenfød hver en Mark til Arrestanten, for at han i det mindste kunde leve flot fem Dage, om end han skulde nøjes med Vand og Brød i andre fem i Løbet af to Maaneder. Over dette Skridt af Mandskabet holdt Kaptejnen idag (to Dage efter) en meget rørende, næsten opbyggelig Tale til Kompagniet, der dog, som det syntes, blev afbrudt i utide, rimeligvis fordi der begyndte en temmelig nærgaaende Hysjen i andet og

tredje Geled. Han begyndte med, at en Krigsmand altid gif med den ene Fod i Tiden og den anden i Ewigheden, og derfor altid burde have sit Regnskab opgjort. De militære Dyder, der ganste vist førte Mennesket til en salig Ewighed, naar de oprigtig dyrkedes, vare Respekt, Disciplin, Subordination, Moral og andre lignende. Men det stod paa et saa lavt Stade med disse „Kardinaldyder“ ved hans Kompagni, at han næsten var fristet til at tro, han var den eneste, der dyrkede dem. Det var en haard Tanke for en Kompagnichef, for her gjaldt Bibelens Ord: „Dyder Eders Ledfagere, og lader Eder lede af dem til det Gode.“ De skal gøre Regnskab for Eders Sjæle, o, at de kan gøre det med Glæde og ikke sukende, for det er Eder ikke gavnligt. Nej, det er Eder, Fanden brække mig, ikke gavnligt! I Satans Skind og Ben! Hvad gavner det jer, Slynkler, at en gammel Hædersmand, en født Soldat, der er sig levende bevidst, ikke at have sparet sig selv, men talt til Eder i Tide og Utide, med det Onde og det Gode, har brugt Mund og Haand, saavidt Reglementet tillod det, ja maaske til sine Tider overstredet det af hellig Tjenesteiver, hvorfor jeg tidt har maattet høre ilde af Høje og Lave; og dog skal jeg nu have den Harm at se Respekten traadt under Fødder paa en saa rædsom Maade, at en Menigmand kan i længere Tid gaa og lægge Raad op, hvordan han bedst kan komme til at knuse sin Kaptejn, der burde være ham et helligt Væsen, hvis milde Ord skulde være ham som „Dug fra Hermon“, og hvis Tugtens Ord skulde runge for ham som „Torden fra Sinai“. Men ingen af Delene; nej — det er ham ligegyldigt. Hans Kaptejn er ham ikke mer hellig end enhver lapset

Haandværksvend, han møder paa Vejen. Der er ikke Tanke af Respekt. Hvor skulde der saa være Tanke om Moral! — nej mit Kompagni er strækkelig demoraliseret. Derom taler intet tydeligere end dette infame Oprin, at et helt Kompagni, Underofficerer og Menige, skyder Benge sammen til en Infulant! Det er strækkeligt! — hvor skal man vel søge om Magen?

Jeg har før indstærpet det rædsomme, der er ved at den Enkelte forbrød sig; jeg paaviste da, at der aldrig blev gjort Rede for, om det var Rasmus, Beder eller Boul, der havde gjort det, det var jo ikke deres Sag; det hed sig bare: det var første Kompagni. Men, min sandten, nu gør de ingen Uret, fordi de sige — nej jeg kan ikke udtale det græskjelige Ord! Men I skal ikke dø i Synden, i Djævlens Skind og Ben! — Jeg skal finde paa Udvej og Raad fra Fordærvelsen! Ja jeg skal ved alle Sataner, finde paa Raad!" Hm, hm, hm! stønnede han, næsten ude af sig selv af Anstrængelse og Harm. Han kom da heller ikke tiere i Gang, for nu lod Oberstløjtnantens Stemme bag ham: „Hvad laver De nu, Kaptejn M? Spar dog Deres Lunger!“ Kaptejnen vendte sig overrasket og forvirret, hilse og svarede: „Det staar sig saa daarligt med Kompagniets Respekt, Moral og andre militære Dyder, jeg er i Færd med at hjælpe lidt paa de forfaldne Sager, og Hr. Oberstløjtnanten er nu mit Vidne, at jeg ikke sparer mine kostbare Kræfter, hvor det gjælder at fremme det Gode.“ — „Snak, Kaptejn M, De tager Sagen ravgalt; De gør Dindt værre! ser De ikke, Mandstabet staar og ler Dem ud? Og De gør det, ja jeg havde, Satan bræffe

mig, nær sagt det, ikke uden Grund. — De ved det, Deres Mandstabs er misfornøjet, fordi de ligger paa dette Sted, hvor der er saa megen Tjeneste at gøre, medens de andre Kompagnier ligger og gøtter dem paa Landet. Og fra denne Side set, har Deres Folk Grund til Misnøje; De maa have vidst i længere Tid, Misnøjen gærede og have søgt at afhjælpe den ved at søge at faa dem forlagt til andre Kvarterer, saa kunde alt blevet godt, og Forholdet til dem havde aldrig bleven saa spændt. I den sidste Færd kan Sugen holde med dem, eller da med de af dem, der øvede den. Men der skal, Satan brække mig, være Maade med alt! Og bild Dem aldrig ind, det styrker, hvad De nu kalder Respekten eller Moralen hos Deres Folk, at De der staar og ter Dem saa det er en Ynk at høre og se!" — Saaledes endte dette Skriftemaal, som mange spotvis kaldte det; og den Sag kom ikke mere paa Bane.

Næste Søndag blev vi sagt til Kirkeparade. Og det blev vi ved at maatte møde til hver Søndag, saa længe Kompagniet laa der. Dertil saa dog snart ingen surt. Jeg troer det smigrede, at Slotskirken aabnedes for os, i det mindste hørte jeg tidt sige: Det vil ærgre Hertugen, naar han nu læser i Bladene, at danske Soldater holde Gudstjeneste i hans Kirke. — En Dag sagde Kaptejnen os, Præsten havde tilbudt at tage os til Alters næste Søndag efter Gudstjenesten, dog kun dem, der valgte det frivilligt. „Jeg vil sige Jer, Karle!“ vedblev han, „jeg gaar selv med, og jeg venter af mit Kompagni, det

nu følger mig samlet til Livets Bord, som de nu om en Maanedstid skal følge mig i Dødningsdansen! Følger I frivilligt med Eders Kaptejn til Alters paa Søndag?" — „Ja!" lod det fra Rækkerne. — „For en Sikkerheds Skyld byder jeg dem træde frem, som ikke er delagtig i dette Ja", raabte Kaptejnen. En Underofficer var den eneste, der traadte frem. „Godt", sagde Kaptejnen, „De har Deres Frihed med Hensyn til Altergangen; men til Kirkeparaden skal De lige godt stille." Da Gudstjenesten nu var forbi om Søndagen, og Altergangen skulde begynde, vilde samme Underofficer forlade Kirken; men Kaptejnen traadte ham imøde og sagde: „De bliver, Fanden brække mig, her! Kirkeparaden er, som De vel maa vide, ikke endt, for Kompagniet har stillet efter at være kommet ud af Kirken og der er befalet: træd af!" Underofficeren maatte føje sig; men han bandte, da der endelig var befalet: „træd af!" at havde han tænkt, det skulde gaaet saadan, havde han ogsaa gaaet med, for det var uhyre ærgerlig at se hele Kompagniet drak, mens han alene skulde tørre sig om Munden; men han paastod immer, han holdt sig tilbage af bar Gudfrygtighed, da han ikke var vis paa, han kunde bære sig for at drikke alt, der var i Bægeret; og det var jo ikke tilladt. Men de fleste af Mandskabet gyste dog tilbage for denne Frækhed.

Da vi først blev indrettet i Hertugens Stald, havde vi det ganske godt der, og der forefaldt mange Vøjer. Men der forefaldt da ogsaa en Morgenstund et meget uhyggeligt Træk: Vi stod og lavede os til

at marsjere til Bataljons-Øtserfits. De fleste af os var i Færd med at tage deres Tøj paa, kun en enkelt Sinte var ikke færdig med Maden. Til dette Sæt hørte et Par Hornblæserdreng, hvoraf den ene endog saa kom lige ud fra Sengen, var hverken vasket eller redt, men bandte lige fuldt, han skulde ikke blive den sidste og tog sin Sabel og sit Tornhyster paa. I det samme maa vist hans Mave have sagt ham, han ikke fastende og maaste med tom Brodpose kunde give sig paa den en Mil lange Vej, og efter endt Løvelse den samme Vej tilbage, uden at have faaet Tid. Nu faldt hans Øje paa et Stykke Smørrebrød, som hans Kammerat, den anden Dreng, var i Færd at skære Rod paa, medens han af og til tog sig en Bid af et andet Stykke, der stod ved Siden ad. Dette sidste var sagtens bestemt til Rejsekost, men nu napper den anden det, bider en stor Mundfuld deraf, idet han siger; „Seg skal da ogsaa leve!“ — Denne Færd kom ham dog dyrt at staa; og dersom han ikke var blottet for al Mad og alle Midler til at skaffe sig noget paa anden Maade, maatte han rigtignok hellere taget af sit eget, for saa snart den Forurettede ser sin gode Mellemmad saa at sige i Svælget paa den anden Slughals, sprang han til og stak Kniven, han stod med i Haanden, dybt ind i Nakken paa sin Modstander. Denne gav et Brøl af sig, faldt om paa Gulvet, og Blodet væltede ud af Hullet. Han blev imidlertid straks baaret op paa Slottet og lagt paa Lafaretet; men da Kaptejnen hørte det, svarede han: „Na — den Hvalp! Han kommer sig nok igen. Det er dog alt for galt at melde den Sag. Kompagniet har nylig havt en Krigsrets-Sag, og det bliver regnet for aldeles demo-

raliseret, hvis denne Sag ogsaa kommer op." — „Hver er sig ogsaa selv nærmest“, svarede en inde i Rækkerne, og en anden føjede til: „Der er da ogsaa Forstel paa Kong Salomon og Jorgen Hattemager, eller hvad jeg skulde sagt, paa Kaptejnen og Hornblæserdrengen.“ — Da Kaptejnen hørte disse Ytringer, bad han Fanden brække sig, han var sig fuldt bevidst, han handlede ikke for sit eget, men for Kompagniets Vel, kommanderede Geværet i Hvil, med Sektioner højre Sving, mars, og vi gik saa vor Gang.

Fra denne Dags Bataljons-Eksercits er der optegnet et lille Træk i Dagbogen, der lyder saaledes: Det blev i Dag et meget slemt Jøre. Der var falden næsten en halv Alen Sne om Natten; men Jorden var ikke froset derunder, og da Solen kom op, gik vi til midt paa Benene hvert Skridt, vi tog paa de pløjede Marker. Vi blev sendt ud i Ræde mod en Fjende, der tænkes at true den højre Flanke. Vi tænkte os atter, Fjenden trak sig tilbage for os. Vi forfulgte den over et Par Marker, hvorpaa der blæstes Holdt til os, og de fleste af os dækkede os, som vi kunde bedst, enten bag Hegn eller ved at kaste os ned paa Jorden, hvor lidt tiltalende dette end var i den gruelige Søl. Kaptejnen stod bag ved og saa, om vi udførte Manøveren rigtig, her fik han Øje paa en Menig, der stod nok saa stolt op. Han raabte straks: „Dæk dig, Nr. 63! — Dæk dig, dit Satans Skinneben!“ — „Det er dog saa beskidt, Hr. Kaptejn!“ svarede den Tiltalte, „og Kaptejnen siger altid, jeg er et Svin; men nu har jeg tænkt at jeg vil være renlig i Dag; og det kan da ogsaa kaldes Svineri, at blæse Signaler, hvorefter vi skal falde

ned i dette Morads. Mon Hornblæseren dog ikke har blæst fejl?" — „Bist ikke nej“, gentog Kaptejnen. „Dæk dig, for Satan! Du dækker dig nok, naar det bliver Alvor. Og, hvem der vil sit Fædreland noget godt, han, Fanden pine mig, dækker sig!“ — Det lod imidlertid ikke til, den Forstøffede vilde lade sig sige, og Kaptejnen nærmede sig ham paa en noget truende Maade. Men et nyt Signal fik os alle til at springe op og skynde os tilbage. Lidt efter lod en stærkende lang Tone og et andet Signal, der meldte os, vi stod Fare for at angribes af Kavalleri, og derfor maatte løbe sammen og danne Kreds. Den ene Dre dre fulgte ellers saa hastig paa den anden, at der blev slet ikke talt mere til Numer 63.

Det vil ses heraf, at der paa Tiden var, hvad de Styrende pleje at kalde, en meget daarlig Mand ved Hæren. Sygdom, især Tyfus og Fnæt, udbredte sig meget stærkt; og alene fra vort Kompagni var over tredive Mand paa Sygehuset, og i Lobet af to, tre Maaneder døde der 16 Mand ene fra vort Kompagni. Men det maa lige frem føjes til, det var et ganske ualmindelig stort Tal mod det, der var Tilfælde ved de andre Afdelinger. Ogsaa denne ualmindelige Dødelighed og særlig mellem os, paaastod Mandstabet var en Følge af Opholdet paa Slottet og i Stalden. Maa ske var dette ikke uden al Grund, for strængt havde vi det med Bagter, Arbejde og Øvelser; og dertil kom, at vi tre Gange ugentlig blev opvartet med Urter, der var kogt paa næsten helt fordærvet Flæsk. En af mine bedste Kammerater

blev da ogsaa syg og døde af Tyfus, tre Dage efter han var kommen paa Lasarettet.

Der kom atter flere og flere Afdelinger Tropper til Als, og Baabenstilstanden var fra dansk Side op-
sagt til den 26. Marts. Det gjordes nødvendig, heb det sig, at indrette Stalden, hvor vi laa, til Lasaret, og vi blev indkvarteret i Byen. Jeg kom i Kvarter hos en Mand, over hvis Dør stod skrevet paa tyst: hertugelig Hofbager, og jeg maa sige, det gjorde underlig i mig, da jeg læste dette over Døren. Jeg blev dog meget godt modtaget, og fik en udmærket Middagsspise; men Skæbnen vilde lige godt, jeg ikke skulde blive der. Vi havde Ordre at stille om Aftenen klokken fem udenfor Kaptejns Dør og medbringe vore Kvartersedler. Dette var aldeles ikke noget nyt, det gentog sig ved hvert Skifte, og det heb sig, det var for at udbetale Bepisningspenge for os. Men som vi nu staar, og Kommanderferganten allerede var isærd med at samle Sedlerne, kalder Kaptejn mig frem og siger: „Lad mig se Deres Kvarterseddel.“ — Jeg rakte ham den, og han læste: „Hofbager . . .“ „Hvad Satan er dette?“ raabte han. — „Min Indkvarteringseddel, Hr. Kaptejn“, svarede jeg noget overrasket. — „Ja, det ser jeg jo til min Harm“, vedblev han og spurgte dernæst: „Hvem Djævelen har indkvarteret Dem der?“ — „Jeg modtog Billetten af Kommanderferganten, da jeg kom fra Oberstløjtnanten, hvor jeg var med Rapporten, da Kompagniet stillede og blev indkvarteret“, svarede jeg ganske rolig. — „Kommanderfergant!“ brølede han nu, saa det genlød i hele Slottet. „Hr. Kaptejn!“ svarede denne i næsten ligesaa høj Tone og kom springende. „De har atter uvovet at handle mod min Ordre“, sagde

han i streng Tone; „jeg bød at indkvartere Underforporal Gudme paa Kroen, og nu har De lige til Trods for min udtrykkelige Ordre lagt ham orme i en Askrog af Byen! Hvad skal det betyde?“ — „Det er ikke gjort paa Trods, Hr. Kaptejn“, svarede denne; „men Gudme var fraværende, og saa gæmte jeg den eneste Billet til en Mand, der stod til min Raadighed, og gav ham. Jeg troede ogsaa at opfylde Kaptejns Ordre, naar der kom en Underforporal til at ligge paa Kroen, saa indkvarterede jeg Ko der.“ — „Ja, De troer saa meget; men i Gudme har jeg en forsøgt Mand, og han skal straks, endnu idag, flytte derind. Kogs, den lille Bims, han drikker sig, ved alle Sataner! fuld hver Dag. Det er altsaa min gentagne Ordre“, vedblev han, „at Gudme flytter ind paa Kroen. Hører De?“ nikkede han til mig. — „Vel, Hr. Kaptejn!“ svarede jeg. — „Og nu hører De, hvad De har at gøre; og Kompagniet hører, hvad Myndighed De har.“

„Der er“, vedblev han, „næsten faren en ond Mand i hele Armekorpset her paa Als, og særlig i dem her paa Augustenborg. Derfor er strenge Forholdsregler nødvendige, og Overkommandoen har paalagt hver Afdeling at være aarvaagen med, at ingen gør Ufthyr i Bærtshusene eller gaar paa Gaden efter Tappenstreg og gør Optøjer mod fredelige Borgere, de have hvilken Tankegang de vil. Der er sat Dyrighed til at drage dem til Ansvar, der forsøge sig mod den danske Nationalitet, men det kan, ved alle Sataner! ikke gaa, at lade Menigmand udføre dette efter Behag. Vi har Overgeneralens Ordre for, at hver den, der gør noget lignende, eller som bliver truffet

paa mistænkelige Beje, og især efter Tappenstreg, bliver strængelig straffet.

J ved, hvor megen Umage fjerde Dragonregiment har med at holde Styr paa sig selv, saa de er næsten overlæsset med Tjeneste, idet nogen af dem har Vagt hist, andre her, blot for at holde Orden med hinanden; men de er da ogsaa Sællændere, der jo næsten alle er fødte Urostiftere. J er tildels Fynboer, og Oberstløjtnanten mener derfor, at han kan undgaa at bruge andre Forholdsregler, end indkvartere en paa- lidelig Underofficer i Kroen, med Pligt til at melde alt nordenligt, der foretages eller siges af vore egne Folk. Nu ved J det. Denne Myndighed faar nu Underkorporal Gudme. Jeg stoler paa ham, og jeg mener at være vis paa, J troer, han ikke vil misbruge sin Myndighed." — Han stansede, og en Bifaldsyttring fra Mandstabet gav mig lidt Mod til at flytte ind paa Kroen og begynde mit, som det syntes mig, vanskelige Svær.

Jeg fik nu nærmere at vide af Kaptejnen, det kun var vore egne Folk, jeg skulde have Tilsyn med. De maatte naturligvis nok komme i Kroen, de maatte bare ikke hyppes Klammeri eller Slagsmaal. Jeg skulde, især om Aftenen, men dog ogsaa naar Folk ellers flokkedes der, af og til gaa ind i Drikkestuen med Sabel ved Siden. Folkene vidste, jeg saa modte som et Slags Politi, det samme vidste Kromanden og hans Folk; var alt roligt, kunde jeg sætte mig eller gaa paa mit Kammer, som jeg vilde. Yppedes der Trætte, eller Kromanden havde noget at klage, havde

jeg straks at melde det til Bagten, eller bringe Vedkommende derhen selv, om jeg troede at kunne magte det.

Disse Forhold varede i tolv Dage; men der var aldrig noget i Vejen med vore Folk. Kom jeg derind og lod mig se hen mod Tappenstreg, sagde de som oftest: „Det lakker vel mod Polititid, Gudme.“ Og naar jeg svarede, det var paa Tid at bryde op, hvis de ikke vilde, Patroljen skulde træffe dem her, var der aldrig noget i Vejen. Hørte de i det samme Tappenstreg fra Bagten, gik de straks. Fjerde Dragonregiment havde immer tre Mand siddende der væbnet med Sabler, men deres Folk gik aldrig, fordi Bagten mindede derom. Selv naar Patroljen kom og mindede dem om at gaa, var de saa at sige aldrig færdig, men trak det ud til den henimod en Time efter kom tilbage igen. Først da fik de vagthavende Dragoner dem med en Del Ulempe, halvt med Magt, til at forlade Stænkfestuen. Det var forresten ikke alene paa Avgustensborg og den nærmeste Omegn der ved, Forholdene vare saadanne, og i Byer og paa Vejen gik og red Patroljer hver Aften. Det var især dem, Folkene i Løbet af Vinteren havde faaet snuset op, der hørte til Hertugens Parti, det gik ud over. Til dette Parti hørte for det meste alle Embedsmænd og Bestillingsmænd paa Den. Dertil hørte ogsaa alle Forpagterne paa de hertugelige Ladegaarde, og næsten alle privilegerede Folk, som Kromænd, og næsten alle Folk i Avgustensborg By bosatte Folk, for Avgustensborg var næsten helt og holdent en By af hertugelige Bestillingsmænd; derfor skrev de snart allesammen „Hof“ foran deres Bestillinger. Vi kunde blive ved at læse: Hofapotheker, Hofgartner, Hoflæge,

Hoffiiser, Hoffadelmager osv. osv. Disse havde Soldaterne og især Sællænderne, som det saa ud, om just ikke faaet i Sinde at udrybde af Jorden, saa dog at drille og gøre dem al den Fortræd, de kunde. Dette og en næsten urimelig Lyst til at drikke og slaas gjorde alle disse Forholdsregler nødvendige. Og hvor vidt Lysten til at gøre Optøjer kunde gaa, skønnes af, hvad her er sagt fra Kroen, og til yderligere Prove fortæller det for fuldt og fast, ja jeg saa det saa at sige med egne Øjne, at naar Dragonpatroljen om Aftenen kom tilbage til Augustenborg, efter at have været en Mils Vej ude, havde Mandskabet Stene i Hænderne, og, idet de red op ad Gaden, kastede de dem igennem Vinduerne til de Folk, de vilde tage Hævn over. — Det var ret en uhyggelig Tid; og jeg længtes tit efter at Krigen igen kunde bryde ud.

Ikke saa faa Fortællinger i min Dagbog blev i denne Tid skreven i Bagstuen, hvor jeg tilsidst tilbragte Tredjeparten af Tiden. Egentlig blev det jagt mig, da jeg blev indkvarteret i Kroen, at jeg skulde være fri for anden Bagttjeneste, men Engdommen tog saaledes Overhaand, at vi tilsidst kun var tre Underkorporaler til at gøre Tjeneste, og det var nu engang befalet, at Underkorporalerne skulde gøre Bagterne, som det hed, for deres Uddannelses Skyld. Her skal meddeles et Par Træk.

En Nat, da Mandskabet, der havde staaet Post fra Klokken elleve til et, var bleven løst af og kom tilbage til Bagstuen, og de saa at sige allesammen havde lagt dem til Ro, kom en hen og satte sig ved

Lampen jævne mig ved Bordet, hvor jeg sad og skrev. Han saa sig om i Stuen og sagde derpaa: „Maa jeg forstyrre dig et lille Korn?“ — „Har du noget, du vil snakke om? saa vær saa god“, svarede jeg. „Jeg kan saa Tid nok at skrive i, for de fire første Timer bliver jeg sagtens saa godt som ene vaagen her i Vagtstuen. Jeg lukkede min Bog, og han tog til Orde: „Jeg har disse to sidste Timer staaet paa en Post, hvor jeg aldrig har staaet før, men jeg har da ogsaa oplevet og set noget, jeg aldrig har oplevet eller set før.“ — Han stansede, og jeg spurgte: „Hvor har du da staaet? og hvad har du set?“ — „Jeg stod“, svarede han, „ved Indgangen til Trænerstalden og Artilleriparken; og, som du ved, staar Skilderhuset midt imellem Bejen og Indgangen. Men du har vel set, der i de sidste Dage er lagt Fjælle hele Bejen, fordi det var ellers umuligt for Skildvagten at gaa der i den rædsomme Sol, og dette var jo nødvendigt, da det skal være meget om at gøre, Ingen lister dem om i Parken. Det var dygtig koldt; og da jeg havde staaet der en Timestid (Klokken var lige slaaet tolv) begynder jeg at fryse stærkt, især mine Hænder, da mine Handsker var bleven vaade af det stærke Snevejr, vi havde haft om Aftenen. Jeg troede mig ganske sikker for, ikke at blive set af nogen, og gjorde derfor, hvad der faldt mig mageligst; jeg fattede Geværet ved Skilderhuset, løb frem og tilbage ad Fjællene og slang mine Arme. Men lige idet jeg vendte mig ved Indgangen til Stalden, ser jeg en med listende Gang og klædt ganske som de hertugelige Ribeknægte, vi har set at gaa her, komme fra Bejen og gif hen efter Stalden. Jeg blev angst, fordi jeg havde sat mit Gevær fra mig; jeg frygtede

det var en Gavtyv, der vilde tage det, og jeg sprang til, saa hurtig som muligt, tog Geværet og sagde halv højt: „det skal du ikke naa!“ Da jeg havde faaet Geværet, gjorde jeg „Front“ mod den kommende, der nu i Allens Afstand gik mig forbi. Og jeg saa ved Maanens Skin, han var bleg som en Dødning. Jeg var glad et Øjeblik; men nu saa jeg Døren til Stalden aabne sig for ham og lukke sig efter ham igen, og det slog mig med Gru, at det var et Spøgelse. — „Hvad siger du nu om det?“ spurgte han, da han havde endt sin Fortælling.

„Ja, jeg kan jo ikke sige noget videre om det“, svarede jeg; „men forresten ligger den Tanke jo nær“, vedblev jeg, „at du har set Genfærd eller Spøgeri; kun falder det mig underlig, ingen anden end du skal have set det, da vi dog nu har ligget her hele Vinteren.“ — „Jeg er født om Søndagen“, svarede han, „og det kan jo være, det er derfor, jeg kan se saadant noget.“ — Vi havde vist begge to gaaet ud fra, vi vare de eneste vaagne, men nu rejste en sig og siger: „Han er ikke den eneste, der har set det; jeg har ikke turdet snakke derom, før det var sagt mig, det var ikke godt at fortælle om Spøgeri, men naar vi tab stille dermed, saa havde det ingen Magt over os. Jeg har ellers set det alle tre Nætre, jeg har truffet at staa paa den Post fra Klokken elleve til et. Jeg ved for den Sag ogsaa flere, der har set det; og jeg har hørt af en Mand her fra Byen, det har spøget der hver Nat siden en af Ridesnærgtene blev klemt ihjel af en Hest.“ Fra den Nat af blev der talt aabenbart om Spøgeriet, hver Gang, der blev løst af efter Klokken et, og det slog da heller aldrig fejl, at Skikkelsen jo kom.

Det hørte i denne Tid til det Hverdagsagtige, at en eller anden sad i Bagten, som oftest havde de været oppe at slaas, eller de havde været fulde og var bleven opsamlede af Patrolierne om Aftenen. Men iblandt de mange var der især en fra andet Kompagni, der gik under Navn af „Maleren“. Han var fra Afsens-Eggen og var lidt over atten Aar gammel bleven arresteret som mistænkt for at være delagtig med en Bande, der havde lavet falske Penge. Det var hans Stolthed at tale om sin Aar lange Arrest, om alle Forhørene, han havde været i, uden at nogen kunde bringe ham til Bekendelse, skønt han havde gaaet Stofhusretten igennem og blandt andet nitten Dage i Kød været i Forhør to Gange daglig og faaet Prængl hver Gang. Spurgte nogen ham, om han da virkelig havde været med at gøre falske Penge, lo han og sagde: „Løb nu med det! — Men“, vedblev han, „det er aldrig saa farlig en Sag, at skrive en Bankseddel! Jeg kan godt vise jer, hvor vidt jeg har drevet det.“ Han tog saa et Stykke Papir, som han først gned og strabede paa; somme, der mente at være bedre underrettede, paastod at han flækkede Papiret. Men hvorom alting er, saa tog han, efter at have puslet en Smule med det, og skrev med sin Pen en Rigsbankdalerseddel. Han gjorde det mange Gange, og han gjorde det saa godt, at det ikke var muligt for os at stille den fra en almindelig Rigsdalerseddel, men han skrev aldrig nogen helt færdig, snart fejlede der noget et Steds, snart et andet. Dog det kunde mange vidne, at han godt kunde skrive den hele Seddel; men, som sagt, han gjorde det aldrig. Saasnart den havde gaaet Bag-

ftuen rundt, brændte han den, og derpaa krævede han os alle til Bidne.

Han sad ellers arresteret for en Tobakspibes Skyld, som naturligvis tilhørte en anden Karl, men som „Maleren“ havde taget og solgt for fire og tyve Skilling. Sagen var bleven meldt, og han var kommet i Forhor. Skønt han dristig paastod, han havde kun gjort det for „Lojer og Plaser“, og at alle fornuftige Folk dog nok kunde vide, han ikke gjorde sig til Tyv for saa lidt, vilde Auditoren dog slet ikke lade sig overbevise af den Snak, men han bare lo og sagde: „Hvem der stjæler for Lojer, faar lade sig straffe for Udvor!“ — Maleren fandt det var ærgerlig; han hævuede sig ogsaa, som han kunde bedst; men det bestod kun i, at han tegnede Auditoren af paa et Stykke Papir med et Faarehoved, og han fojede til, at saaledes hævuede „Sjeniet“ sig paa Folk, der manglede jævn menneskelig Forstand. Det trak sig længe ud med hans Sag, og først nogle Dage før Waabenstilstanden var udløben, blev han dømt til fem og halvfjerdsindstyve Rottingslag. Han havde Lov, at faa dem tre Dage i Rad med fem og tyve hver Dag, men han valgte at faa dem allesammen paa en Gang. Det fik han; og tog straks Oppakningen paa og marsjerede et Par Mil med sit Kompagni.

Den 24. Marts har jeg skrevet i min Dagbog: „Idag har jeg gjort en dum Streg og kom godt fra det; men jeg skal dog nok tage mig i Agt og ikke vove mig saa hyderlig tiere!“

Dermed hang det saaledes sammen: Vor Kom-

mandersergant var en meget dygtig Mand til sin Tjeneste, men han var meget forfalden til Kortspil, og siden vi var kommet til Avgustenburg, lagde han sig endog efter at spille Billard; ja han kunde rent glemme sig selv og Tjenesten, naar han fik fat paa Kortene eller Billardstokken. — En Dag for kort Tid siden var Bataljonens fire Kommanderserganter mødtes paa Gammelgaard, det var efter Ordre og for at faa deres Bøger, hvori Dagsbefalinger og andet lignende blev opskrevet, efterjete. De var bleven færdige der Klokken tre om Eftermiddagen, men de havde dernæst taget dem et Glas Puns sammen i Kroen der jævne ved. Hvor længe de tre var der, kom aldrig for en Dag, men vor holdt ud til Klokken elleve om Aftenen. Da han nu gik hjem, vel sagtens noget ør i Hovedet, mødte han Oberstløjtnanten og hans Adjutant, der kom ridende fra Sønderborg; og han blev kendt af dem. Nu er saadan noget jo stridende mod Reglementet, men desuden førte det ogsaa en Del Ulempe med sig, for det traf sig saa uheldig, at der skulde være Bataljons Eksercits Dagen efter, og Ordren derom bragte han nu forit til Kaptajnen Klokken tolv. Herfra skulde den nu til hele Kompagniet, hvoraf de længst fraværende laa en halv Mil borte, saa dem i hvis Lod det faldt, de maatte nu gaa til Klokken to for at tilsige Mandstabet. Det følger af sig selv, Kaptajnen var meget vred, men da Kommanderserganten frummede sig for ham, spillede han dog den Udelmodige, tilgav ham og lovede at lade være med at melde Sagen, men bandte derhos, at hvis han tiere gjorde saadanne dumme Streger skulde han ikke komme til at dø i sine Synder, men ordentlig komme til at udfone dem.

At Oberstløjtnanten eller Adjutanten, hvem det nu var, skulde have Nys om Sagen, tænkte vist ingen af dem paa. Saa stillede Bataljonen da om Morgen til den bestemte Tid, men det første, Oberstløjtnanten spurgte om, var: „Hvornaar modtog De Ordren af Deres Kommandersergant iaftez, Kaptejn . . .?“ — Kaptejnen blev noget forhippet og sagde: „Seg maa tilstaa, Hr. Oberstløjtnant, jeg saa ikke paa mit Uhr, og kan derfor ikke saa lige sige det!“ — „Sladder, Kaptejn . . .! kom os nu ikke med Dmfsvob — De ved da, om De fik Ordren til ordentlig Tid, eller om Deres Hr. Kommandersergant skulde været kommet for Skade paa Vejen fra Gammelgaard og til Avgustenburg og maaste sidde i en Kro til henimod Midnat, for at saa hele Kompagniet for hans Skyld skulde allarmeres ved Nattetide. Og ved De det ikke, Kaptejn . . .! saa ved, Satan regere mig, jeg det: De fik Ordren omtrent kl. halv tolv — ikke sandt, min Hr. Kaptejn!“ — „Om Forladelse, Hr. Oberstløjtnanten! Jeg horer, De ved det bedre end jeg; men ganske vist var det efter Klokker elleve.“

„Vil De behage at træde frem, Kommandersergant Lembke!“ bød nu Oberstløjtnanten, og Snyderen maatte for Fronten. — „Hvad har De at sige til Deres Forsvar? — tal, Menneske!“ raabte Oberstløjtnanten heftig vred. — „Seg har intet at sige til mit Forsvar, Hr. Oberstløjtnant!“ svarede Kommanderserganten. „Men jeg beder om Forladelse! jeg glemte ganske mig selv i Samlag med gode Venner, jeg traf ved Kroen; og jeg lover, at jeg aldrig mere skal glemme mine Pligter over mine egne Sager!“ — „De er ellers en dygtig Mand“,

svarede Oberstløjtnanten noget mildere, „og jeg har aldrig været ubønhørlig. Jeg lover derfor at glemme Sagen, hvis De ikke oftere handler saa lastværdig; men kommer de med flere dumme Streger, kommer Sagen over Deres syndige Hoved igen med Rente og Rentens Renter! — Træd nu ind!“

Saaledes faldt den Sag hen. Men der gik i hvert Fald ikke fjorten Dage hen, før han gjorde dumme Streger igen. Dermed hang det saaledes sammen. Kompagniet var tilfagt til Øvelse paa Augustenborg til næste Dag Klokken ni, men om Eftermiddagen kom der Ordre, at disse Øvelser skulde ophøre og Mandstabet have saa megen Frihed som muligt, de saa Dage, der var tilbage, før Felttogets Aabning. Denne Ordre modtog Kommanderserganten hos Kaptejnen, men paa Vejen hjem skulde han uheldigvis forbi Gæstgivergaarden, og Lyften til at komme derind tog Overhaand. Han fik atter fat paa Bil-lardstokken, men Ordren til Kompagniet glemte han. Næste Morgen tidlig var jeg efter Dmgang gaaet til Gammelgaard til Bataljonskommandøren med Rapporten, og Klokken ni stillede de forskellige Afdelinger udenfor Kaptejnens Kvarter. Denne støjede stærkt over at de vare mødte; men de forskellige Afdelingskommandører paastod som med en Mund, at de intet Afbud havde faaet, og derfor vare de mødte. — Kommanderserganten blev tilfaldt; han tilstod, Kaptejnen havde givet ham Ordre om, der ingen Øvelse skulde være; men han paastod, han havde givet den visiterende Underkorporal Ordre til at affige Øvelsen, og at Skylden saa maatte blive ham tilregnet. Og derom var alle enige.

Denne visiterende Underkorporal var netop mig.

Jeg var som sagt ikke tilstede, og derfor turde Kommanderserganten vove at skyde Skylden paa mig. Det var hans Tanker, at Kaptejnen nok mindedes, hvilken Underforporal, der havde Visiteringen i de Dage, og han troede at vide, jeg stod saa højt i Kaptejnens Gunst, at saasnart han fik at høre, jeg bar Skylden, vilde han lade Sagen falde, da han ikke nænte at straffe mig, der gjaldt for hans Skjæledægge. Men siger Kaptejnen: „Saasnart Underforporalen kommer fra Gammelgaard, tager De ham med hen til mig, han skal, Fanden brække mig, i Bagten, den Skyndel!“

En Time efter stod jeg i Kommandersergantens Bærelse. „Hvordan“, siger han, „er De kommet afsted iafte? De har jo ikke givet Kompagniet Kontraordre til den Dvælsel, det var tilfjagt til idag!“ — „Nej det er sandt nok“, svarede jeg; „men jeg udstæder jo aldrig hverken Ordre eller Kontraordre, kun hvad jeg faaer fra mine Foresatte, uddeler jeg videre, naar det bliver mig befalet.“ — „Sandt nok“, svarede han; „men sig mig, var jeg dog ikke inde paa Deres Kammer iafte og bød Dem bringe den Satans Ordre til Kompagniets Kundskab?“ — „Nej vist ikke“, svarede jeg. „Derimod var jeg tre Gange ved Deres Dør, uden at kunne komme ind.“ — „Ja, jeg er om en Hals“, sagde han; „jeg bliver straffet, maaske degraderet, hvis De ikke vil hjælpe mig ud af det. Men De kan hjælpe mig ud af det, uden Skade for Dem selv!“ — Han fortalte Sagen fra først til sidst, og sagde ligefrem, han havde skudt Skylden paa mig, fordi han var vis paa, det hele faldt hen, naar jeg skulde bære den, fordi jeg var Kaptejnens Skjæledægge. I det højest kommer De

kun i Bagten sels Timer, og derfor er De lige god Karl. Men jeg kender Kaptejnen, han melder mig, hvis jeg skal bære den, og saa kommer den anden forbandede Sag til." — Jeg var dog noget betænkelig ved Sagen; jeg skulde jo lyve mig selv en Forseelse paa, og udsætte mig for at komme i Bagten; det var jo da alle Dage at blive straffet. Men saa græd han; og jeg lovede det halvt om halvt. Saa fulgtes vi ad til Kaptejnen. Han gik først ind; men jeg blev kaldt ind straks efter. Saa snart jeg stod for Kaptejnen, sagde han: „Hvad for noget, Gudme! er det Dem, der er den vijiterende Underkorporal i disse Dage?" — Ja det er mig, Hr. Kaptejn!" svarede jeg. „Hm, hm!" sagde han, „det er rigtignok en infam Sag med den Ordre iafte, men saa taler vi ikke mere derom! Vær saa god at træde af og gaa hjem til Deres Kvarter!" — Jeg lod mig ikke dette sige to Gange; og snart stod jeg i mit Kammer, hvor Kommanderserganten kom farende ind, omfavnede mig, og havde nær trykket mig flad i sine stærke Arme. Han græd af Glæde og sagde: „Jeg skal aldrig glemme, hvad De har gjort idag! hele min Fremtid stod paa Spil og min Families med! Gaa med ind i Stuen, jeg giver en Flaske Vin." — „Det vil jeg ikke", svarede jeg. „Behold disse Penge til andet Brug, De ved, jeg støtter ikke om Vin!"

Vor Afrejse fra Augustenborg var bestemt til den 26. Marts, for den Dag var Vaabenstilstanden udløbet, og en lille Afdeling, som skulde gøre Tjeneste, naar vi tog bort, var allerede ankommet. Men Dagen

forud kom der Budskab om, at den efter Tyskernes Forlangende var forlænget til den tredje April. Dog rejste vi fra Augustenborg denne Dag, og vi marcherede i et stort Lag Sne til Lysabel-Skov, en Række Udflyttergaardte allerlængst ude paa det østlige Hjørne af Als. Det hed sig, det var for at være samlet med de andre Afdelinger af vor Brigade, der for det kommende Felttog skulde danne Armecens Avantgarde; og det lod til, vore Officerer vare meget stolte af at Bataljonen var blevet regnet dertil.

Søndagen den 1ste April om Aftenen fik vi Ordre at stille næste Morgen Klokken 7, for at drage til Sønderborg.

Vi kom dog lige godt ikke langt denne Dag: vi gik et Steds fra og et andet Steds til, vi modtog Ammunition, Lønning og Naturalforplejning, eller Brød, Kjød, Flæsk, Brændevin, Urter, Gryd og andet mere. Endelig henimod Aften den 2den April blev vi indkvarteret i Hørup By, hundrede Mand i hver Gaard, og med Ordre til at stille ved Hørup Kirke Klokken et Kvarter over tolv om Natten. Dog, for at vi kunde sove nogenlunde roligt, blev der sagt os, vi kunde blive rolige til der blev blæst Appel.

Jeg blev glad ved at kunne krybe ned i noget Hø, og træet, som jeg var, sov jeg rolig, til der blev blæst Appel. Jeg stod saa op og vilde se mig om efter et Sted, hvor jeg kunde komme til at ståre mig en Smule Mad, for vi skulde træde Marsen til Sønderborg. Men saasnart jeg kom ud i Gaarden, blev jeg bedt at gaa ind i Stuen og faa noget Mad for Afrejsen. Jeg tog mod Indbydelsen, kom ind og fandt flere Borde dækkede, og Manden og Konen nødte os til at spise og drikke og gøre os tilgode,

før vi skulde drage i Krigen og maaske aldrig vende tilbage mere. Vi fik allefammen, skønt vi var 100 Mand, baade Mad og Kaffe, desuden mange Lyf-ønstkninger og et saa kærligt Farvel, som kunde det have været af vore nærmeste Venner.

Et Øjeblik efter at de tolv dumpe Midnatsflag var lydt fra Taarnet paa Hørup Kirke, blev der raabt „træd an“. Oberstløjtnanten sagde os med kraftig Stemme, at Vaabenstilstanden i dette Øjeblik var udlobet, og Krigen begyndt. „Ret nu“, vedblev han, gaar den første Afdeling af vore Vaabenbrødre over Alsfundet og besætter Brohovederne til Dagen bryder frem, saa skal vi samlede rykke ind i Landet og op- søge og slaa Fjenden. Fædrelandet stoler paa os, og de skal, Satan annamme mig, ikke gøre det for- gæves. — Og naar jeg nu kommanderer: „Bataljon! — giv Agt — lad!“ saa lader vi virkelig med Kug- ler og Krudt; det er saa ikke en tom Forestilling.“ — Han udtalte Kommandoordet; Bataljonen ladede med „starpt“ og tiltraadte Marsen til Sønderborg.

Det var en mørk, taaget Foraarsnat, og et ræd- somt Føre, paa sine Steder gif det bogstavelig til midt paa Benene. Klokkerne stod vi paa Allarm- Pladsen, men maatte vente to Timer, før Turen kom til os at gaa over Broen, over i det fundevædske. Og ret som vi spredte os paa Markerne for at af- søge Eggen, brød Solen gennem Taagen og det teg- nede til en rigtig køn Foraarsdag. Fjender saa vi endnu ingen til, men der blev sagt os, de havde været der ret før Dag, og rimeligvis endnu var der

i Nærheden, hvorfor vi maatte gaa frem med den største Forsigtighed og undersøge hver Kro og paa hele Egnen. Hver Gaard og hver By blev randtaget, og især troede vore Føret, de maatte være i Dybbel. En Patrolje, der blev sendt derind, fandt dog ingen; og vi rykkede saa derigennem, rede til Slag, med en Skyttekæde foran. Som vi naaede Præstegaarden, gik en Løjtnant med en Afdeling ind i Gaarden for at tage Præsten, der var bleven indsat af Tyskerne, efter at de havde fordrevet den rigtige Sognepræst, som var dansksindet. De naaede dog ikke at faa fat paa ham, da de var for hidsege og trængte ind i Gaarden før vi, der gik i Ræde, kom omkring Gaarden. Men lige idet jeg, fulgt af fem—seks Mand, var ved at gaa ind i Haven, sprang Præsten ud af Døren til Haven, som en Kvinde, sagtens hans Kone, hastig lukkede. Han havde sin Frakke paa Armen og var ved at knappe sin Vest, da han løb hen over Haven og sprang ud i Marken. Nogle af vore Folk raabte: „Maa vi skyde ham? maa vi skyde ham!“ Men dertil blev der svaret bestemt nej og føjet til, vi aldrig maatte skyde paa Folk, der ikke bar Vaaben. Præsten slap altsaa bort, og vi kunde længe øjne ham, mens vi saa jævnt rykkede frem over Markerne; tilsidst tabte vi ham af Sigte. Før vi naaede Utsbøl, blev vi løst af fra vor hidtidige Stilling, at afsøge Egnen. Men vi var næppe bleven samlet i Kolonne og havde faaet løst op for vore Madposer midt paa en Rugmark, før vi hørte Kanonstød, og der kom straks en Ordonants med Ordre til os om at rykke frem. Vi lukkede for Maden, tog Geværerne og rykkede frem i en Lavning paa Markerne. I det samme kom den kommanderende General ridende med

sin Stab. Han red op paa en Bante jævne ved og saa derfra ud over Egnen, men lige idet vi gik forbi, slog to Granater ned, den ene midt imellem hin Flok og os. Ingen af os kom til Skade, men en Hest blev skudt død paa Stedet, en anden løb ned mod os med Tarmene hængende slæbende efter sig. Karlen sprang af, da Hesten et Øjeblik blev rolig, tog sin Karabin og stød den. Men ogsaa en af Ordonnantferne, en sællandsk Dragon, fik en Granatstump gennem Maven; han segnede af Hesten og blev af vor Bataljons Ambulanfer baaren tilside for at forbindes. Men idet de satte Baaren og Lægen kom til for at forbinde ham, slog han Øjnene op, saa paa os alle og sagde: „Seg blev saa den første, det gif som jeg havde drømt!“ Han smilede, lukkede sine Øjne og var død. Det var det første Optrin, jeg saa af det Slags, og det gjorde et dybt Indtryk paa mig. Men der blev ikke Tid til mange Betragtninger, da der hurtigt kom Ordre om at rykke frem. Vi gif nu ind midt i Atsbøl By, hvor vore Folk, der vare fremme, ikke kunde tage Kirkegaarden. Vort Kompagni fik Ordre at rykke frem og tage den med Storm, men da vi nærmede os Muren, sprang en Snæs Tyfker ud fra Klokkehuset, der var bygget af Bjælker og Træ og stød lige i Hjørnet af Kirkegaarden, de havde derfra fortsat en heftig Skydning mod vore Blænker. Nu trængte vi op paa Kirkegaarden, men her blev vi straks hilset med Granater fra nogle Kanoner, der var kørt op ret uden for Byen. Vi fik Ordre til at dække os; men Tyfkerne sendte den ene Granat efter den anden ind i Byen, uden dog just mange blev saarede. Endelig kom General de Meza, Avantgardens Chef, jagende med fire Kanoner,

men han fandt ingen Plads at anbringe dem. Saa flæbtes de to op paa Kirkegaarden, mens Heste og Forstillingerne blev nede paa Gaden. Saa snart de saa os, sendte de straks Granater igen: en gik gennem Livet paa Generalens Adjutants Hest, der straks faldt. Men en Stump rev næsten den ene Flig af Generalens Kappe. „Kap jer, Karle!“ raabte han; „I ser, De er Satans nærgaaende! Vi maa snart bide fra os!“ Generalen rettede selv den ene Kanon; der raabtes: fyr! og Granaterne vandrede over Huse og Gaarde ud til Thyserne. Endnu et Par Salver sendte Thyserne os; den første tørnede mod Kirkegaardsmuren, og Stumperne fløj os om Ørerne. Den næste Salve gik saa højt, at det lod til, den sent naaede Jorden. Smidlertid havde vore to Granatkanoner fra Kirkegaarden fyret en Mængde Skud, der jo maa forudsættes vare vel rettede, da den ene Kanon immer rettedes af Generalen. Vore Blækere viste sig temmelig stærke i Udkanten af Byen; og da de to Kanoner, der ikke kom op paa Kirkegaarden, førte op paa en Mark eller Toft temmelig nær ved dem, proskede de paa og jog ad Bejen efter Graasten.

Efter dette Puft marsjerede vor Bataljon igen samlet, men over Markerne og saa vidt muligt i Lavninger. Vi stod en halv Timestid i en Lavning, hvor der var hugget Skov om Vinteren. Vi var ganske dækket og kunde umuligt ses, da Bunden, vi stod paa, var mer end to Gange en Mand's Højde under de omgivende Jordlags Højde. Vi troede os derfor fuldkommen dækket, tog atter til vore Brødpøser, eftersom vi havde ikke spist siden forrige Aften Klokken 11 i Hørup paa Als, og nu var den alt 1 om Eftermiddagen. Men Stæbnen vilde nu, denne Dag skulde

være os en Fastedag, for jeg tror knap, der var gaaet to Minuter, fra Tilladelsen var givet til at spise, før Granaterne fandt Vej til vort Skjulested. Paa en eller anden Maade maa det være bleven robet, at vi stod der, og Lysterne rettede en heftig Ild imod os. Madposerne bleve lukkede i Hast; men alle Granaterne gik paa Grund af Jordlagets Højde foran os, over Hovedet paa os og ind i Bassen ved den modsatte Side. Stumperne fusede vel over Hovedet paa os, men saa godt som ingen rørte os. „Vi kunde godt for dette Pusleris Skyld tage vor Frokost, Hr. Oberstløjtnant!“ sagde en ung Løjtnant. „Uden Mad er Helten intet“, vedblev han, „og en er dog noget flov, naar han, som vi har gjort, gaar og ælter om i Mudder og Mørke tolv—fjorten Timer!“ — „Kan Soldaten, der i Dag lugter Krudtet for første Gang, skære Brød og smøre Mad med dette Slags Sangfugle over Hovedet, saa for mig, Satan regere mig, gærne!“ svarede Oberstløjtnanten. „Jeg skal se paa dem med Lyst, og tro de kan gøre mer end det.“

Der blev for tredje Gang taget fat paa Brødposerne. I det samme klapper en mig paa Skulderen bag fra, og en godt kendt Stemme siger: „Du kan da ikke spise, Rasmus?“ — „Saamænd kan jeg saa“, svarede jeg, „jeg er skrupsulten; jeg har ikke faaet Mad siden iastes.“ — „Ja“, gentog han, „men med Døden lige over Hovedet. Jeg tænkte, vi kunde overveje i Samlag, hvad det dog skal føre til med disse Kugler og Granater.“ — Jeg saa stivt paa ham og saa, han var bleg som en Dødning og rystede stærkt. „Lad os heller tage et Stykke Mad og en Taar i Samlag“, svarede jeg, „det trænger du haardt til. Kuglerne og Granaterne ved jeg ikke andet om, end

at Lyfterne ved deres Hjælp vil hindre os at rykke frem, men det lykkes dem ikke i Dag!" — „Seg kan ikke æde“, svarede han. „Seg troede ogsaa, du var mere gudfrygtig og sørgede for Sjælen, før du sørgede for Legemet i saadanne Tider, da Guds Bredde hænger over vore syndige Hoveder.“ Han vendte sig og gik tilbage paa sin Plads.

I det samme holdt en Ordonants paa Strænten foran os og spurgte: „Er dette tredje Forstærkningsbataljon?“ — „Vel, Søn“, svarede Oberstløjtnanten. — „Saa har jeg at melde“, tog Karlen Ordet, men stansede med et, da en seks—otte Granater fuserde forbi, og en af dem rev endogsaa hans Drefslip til Blods og Hageremmen af hans Hjælm. — „For Satan! rap dig med Ordren!“ raabte Oberstløjtnanten. „Maaske den næste Hilfen tager dit Hoved, saa staar vi her uden Ordre, og Tjenesten forsømmes. Rap dig, Karl!“ — „En er dog nødt til at vente til han atter kan drage sit Vej i dette rasende Hagelvej“, svarede Karlen. „Seg skal ellers melde fra Brigaden, at Oberstløjtnanten har med sin Bataljon at forsøge at tage eller mindst hjælpe Slesvig-Holstenerne bort fra Pladsen foran Slottet med deres Kanoner. Ordren lyder paa at trænge frem til Skoven, og naar den er vor, da affære Kanonerne, hvis de ikke forinden retirerer dem!“ — „Godt, Søn!“ svarede Oberstløjtnanten. „Meld Hr. Brigadekommandøren, det skal ske!“ — Karlen vendte sin Hest og foer bort gennem en ny Hagl af Granater.

„Naa, det maa jeg sige, Karle, det er et ærefuldt Hverv for en ung Bataljon, der aldrig har været rigtig i Flden“, sagde Oberstløjtnanten. Men de skal ikke finde dem stuffede. Seg gaar selv i Spidsen,

faa gaar det i Løb ned over Marken til Stoven. Hver blive paa sin Plads! — Hvem har „Teten“? — „Det er første Kompagnies Skytter, Hr. Oberstløjtnant!“ svarede jeg, da jeg just stod bagved. — Han vendte sig mod mig og sagde: „Godt, Søn; vi to har vist set hinanden før.“ — „Vel, Hr. Oberstløjtnant!“ svarede jeg. „Det var nok Sulemorgen i Tanslet Præstegaard paa Als.“ — „Rigtig“, svarede han. „Det maa jeg lide: De staar saa rolig i Kugleregnet, som De stod i Præstens Forstue. Det kalder jeg godt Følgestab.“

Han var allerede staaet af Hesten tilligemed sin Adjutant; men nu kalder han ad sin Tjener, der kom krybende og skælvende for Fronten. „Der, tag den Kappe og min Tasse og følg med min Hest med det, det er mig for svært, naar jeg skal gaa.“ Tjeneren tog mod begge Dele, men sagde: „Det er dog for galt, Hr. Oberstløjtnanten gaar selv foran — bliv dog lidt tilbage, for Guds Skyld, og spar Deres kostbare Liv!“ — „Hold Kæft, dit Afen!“ stampede Oberstløjtnanten og sendte ham et lynende Blik; og som en kuffet Hund lustedede han tilbage. Derpaa vendte Oberstløjtnanten sig mod sin Adjutant, der stod ved Siden ad og siger: „De er da ikke bange, Løjtnant K....?“ — „Vil De fornærme mig!“ svarede denne i stræng Tone. Oberstløjtnanten bukkede sig og sagde: „Om Forladelse!“

Derpaa raabte han: „Bataljon — løb!“ Og nu gik det i jævnt Løb ned over den temmelig store pløjede Ladegaards Mark. Tyskerne forfulgte os med deres Granater; men de stod immer bag os; og mærkelig nok blev kun en Underofficer faaret, der var stukket bag ud. Oberstløjtnanten kastede sig ned, da

vi naaede Skovhegnet, næsten aandeløs af det lange Løb. „Over Gærdet og frem til Slottet, hvem der kan“, bød han; og vort Kompagnis Skytter foer over Hegnet. „Jeg ved Skal snart ikke, hvor vi skal hen“, sagde vor Premierløjtnant, der førte os. — „Her!“ raabte jeg og tog Vejen langs det store Hegn. De andre fulgte. Men alt vi løb, kom vi dog for silde; vi manglede vist 100 Alen til Vejen, da Tyskerne i strakt Galop jog forbi Slottet hen ad Vejen, der førte over en lang Dæmning. Træerne hindrede os endog at skyde efter dem. Ligesom vi trængte ud af Skoven, sprængte en lille Afdeling Ryttere ud af Slottet og efter Kanonerne. Vi sendte nogle Kugler efter dem, og en Hest faldt, men Rytteren løb efter de Dvrigte. Slottet blev dernæst undersøgt, og der fandtes to Mand, som bleve gjort til Fanger. Snart var Bataljonen samlet foran Slottet. Flere Afdelinger kom til; selv General de Meza kom. Han bød straks at føre to Kanoner frem paa Vejen, til det Sted Dæmningen beghndte, og hvorfra Byens Hovedgade kunde beskyttes med Granater; for han og alle troede, Tyskerne vilde forsvare dem i Byen. Men da disse Forberedelser saaes fra Byen, samlede mange Folk sammen, de raabte Hurra for de Danske og svingede et stort Dannebrogsslag. „A send en Løjtnant med tyve Mand over at undersøge Byen, Oberstløjtnant Gerlach“, bød Brigadeførendøren, og det faldt i min Lod at komme mellem disse 20 Mand. Vi løb over Dæmningen, blev modtaget ved den anden Side med Hurraer og Velkomsthilsener af Mænd, Kvinder og Børn, som vare samlede der. Desuden næsten rent overvældede de os med Mad,¹ Æl, Vin og tusinde andre Ting.

„Er Fjenden her i Byen?“ spurgte Løjtnanten ivrig, og mens han skaffede sig Rede paa det, havde vi andre drukket Øl, Vin, Kaffe og faaet os hver en Haandfuld Mad, Smørrebrød, Pandekager eller Hvedebrød, som det nu kunde falde for enhver af os. „I maa skam ikke spise“, bød Løjtnanten, men rakte i det samme Haanden ud efter et Glas Vin, der bødtes ham. Snart gik det dog til Udkanten af Byen, hvor vi gjorde Holdt, sendte Bud tilbage at Byen var tom, og nu kom hele Styrken over.

Affides for Byen ligger en temmelig stor Skov paa et Næs eller en Odde, der gik ud mellem Flensborgfjorden og det saakaldte Nybølnoer. Den blev to Kompagnier, vort og et til, sendt ud for at afføge. Begge Kompagniers Skytter blev sendt fræm i Ræde. Vi trængte ind i Skoven, der var sumpig og gennemskaaret af mange Vandgrøfter, som vi havde ondt nok ved at komme over. Til sidst stod vi ved Stranden; men Fjender traf vi ingen. Der var ingen Offiserer fulgt med, og ingen vidste, hvem der havde der at byde, for vi var fra to Kompagnier. Saa enedes vi om at gaa langs Stranden syd paa; og mente vi med det første at støde sammen med vore Afdelinger.

Da vi havde gaaet en halv Timestid, slap vi ud af Skoven; Markerne faldt der temmelig brat af ned mod Stranden, saa vi kunde ingen Steder se; men lidt fremme laa et Par Huse tæt nede ved Strandkanten. En halv Snæs Stykker af os, der var kommet noget forud for de andre, vilde derhen og spørge os for. „Der ligger et Par Krigsstibe ude“, siger en, bedst som vi gaar, „om de tog os nu for Dystere og stød paa os“, vedblev han, „var det snart en

stammelig Død." — „Det har ingen Rød", siger en anden. „De vender Enden mod os, og de skal jo have Siden til for at fyre". Jeg syntes at være enig med ham; og ingen af os ændsede et Par Kanonbaade, der laa jævne ved, ogsaa med Enden vendt mod Land. Under saadanne Samtaler naaede vi det første Hus. Mand og Kone, to aldrende Folk, kom ud til os, Konen med et Fad Pandekager og Manden med en stor Kande fuld af Kaffe. Vi talte og spiste og drak, og fik høre Landevejen gik ret ovenfor Bakken og at Afdelingerne havde gjort Holdt der.

Men som vi staar, glimter det fra den ene Kanonbaad og en Kugle hvisler over vore Hoveder og gaar ind i Banken højt oppe. „Lad os skjule os", raabte somme og foer om bag Huset; med dem drog Konen. Lidt efter kom nok en Kugle, den tog en stor Gren af et Træ, men gik ind i Banken længer nede. Snart kom en tredje, men den faldt i Tanget ved Strandbredden. Imidlertid viser der sig en Trompeter oppe paa Brinken. Han holder en Standart og blæser et Signal; men nu forstod de ombord, de havde taget fejl og skudt paa Danste. De raabte nu et rungende Hurra, men sendte os ikke flere Kugler.

Nu begyndte det at mørkne. Og da vi kom til vore Afdelinger, tiltraadte vi en næsten halvanden Mil lang Mars tilbage til Stenderup, hvor vi skulde blive om Natten. Det var en meget stræng Gang i den mørke og raakolde Foraarsnat; og da vi engang havde Hvil undervejs, følte jeg mig saa træet, at jeg udbrød: „Gid en vilde bære mig til Kvarteret!" — „Det vilde jeg, hvis bare jeg kunde", svarede Kommanderserganten lige jævne mig i Vejgrøsten; „De har gjort mere for mig end det." — Jeg mindedes

den Dag, jeg friede ham fra at blive meldt fordi han ved Billardspillet glemte Ordren til Kompagniet. Jeg mærkede, at han dog var lidt taknemmelig, hvad jeg forresten næppe havde troet før.

Klokken 11 kom vi til Stenderup. Vi blev indkvarteret to Kompagnier, omtrent 600 Mand, i hver Gaard. Manden var dog slet ikke forkynt, men sagde: „Saa høj en Sø har vi sejlet før! Hele Gaarden staar til jer Raadighed, saa nær som den Lade der, som er laaset, den ligger fuld af tærsket Byg; og alle Stuerne paa et lille Kammer nær, for der ligger vor Søn Lig.“ Han viste os omkring med en Lygte i Haanden; men det var umuligt, alle kunde komme ind, og jeg med mange andre lagde os i noget Halm ved Møddingen midt i Gaarden.

En Timestid efter kom en Afdeling jællandske Dragoner ind i Gaarden, og vi der laa ved Møddingen sprang op for ikke at blive traadt fordærvet af Hestene. De raabte paa Plads til dem og deres Heste. Der sagdes dem, der kunde ikke være Tale om Plads, da vi allerede var 600 Mand der, og mange af os laa paa Møddingen. De bandte, det var godt nok til noget Infanteri, især naar det var Fynboer og Fyder; men Dragoner skulde have Plads, om saa Satan stod for Døren. De ledte og fandt Loen, hvis Dør var laaset. Denne sprængte de og trak deres Heste ind i Loen og fatte dem i viftnok over 30 Tønder Byg.

Klokken 3 om Morgenen den 4de April blev vi atter blæst ud. Vi rykkede frem til ret bag efter:

Forspostkæden, hvor vi maatte staa nogle Timer, da der frygtedes et Angreb af Tyskerne paa vor Stilling lige i Dagingen. Dette udeblev, og vi fik atter Lov at gaa tilbage til vort Kvarter i Stenderup. Da vi kom i Gaard der, var der en frygtelig Træthed, idet Manden havde meldt de tyve Dragoner og en Vagtmester, der havde brudt hans tillaaefede Loop om Ratten og selv indkvarteret dem i hans Bygninge. Der var baade militære og sivile Øvrigheds Personer, og der var Mænd til at vurdere Skaden. Hvordan Sagen endte er ikke godt at vide.

Vort Ophold i Kvarteret var ikke langt. Lidt efter Middag fik vi Ordre at rykke ud og understøtte Forsposterne, der trængtes af Fjenden. Det var især fra Graasten, de trængte frem med større Styrke; vi gik derfor fræm ad Vandevejen, og spredte os dernæst paa Markerne for at trænge Tyskerne tilbage bag Graasten. Andet Jægerkorps stod paa Forspost, og de skulde egentlig blive staaende, men vi, som det kaldtes, rensede Terrænet foran Stillingen; men da vi naaede de yderste Poster, siger en: „J Rekruter er ellers brave Folk, J kommer og hjælper vi gamle Karle; og det kan godt gøres nodig idag, for vi har reves „fælt“ med dem hele Formiddagen; og, endda vi har gjort vort Bedste, er de lige „visnæset“. Men tag jer nu i Agt, Kammerater, de ligger henne bag Hegnet!“ J det samme hvislede en halv Snæs Kugler omkring os, og han udbrød: „Er det ikke fælt? saadan tage de Skabhalse altid mod honnette Folk! J skal ellers ikke bryde jer om, fordi Kuglerne suser lidt om Ørerne paa jer, for jeg kan forsikre jer, der er slet ingen Fare paa Færde, naar først vi har hørt det lille Fut. Men det kan J jo nu ikke vide, da J

hører det idag for første Gang." — „Du tager fejl, Kammerat“, sagde min Sidemand, „vi var foran hele Dagen igaar, og det kan nok være, vi mødte baade store og smaa Kugler.“ — „Ja saa“, svarede han, „saa er I snart krigsvante. I detmindste tør jeg bande paa, I bliver snart regnet med til de gamle. Men hør! — nu blæser de „avanser“. Det er sagtens til jer; men hvad, for den Lede, behøver jeg at staa her! jeg hjælper jer at storme det Hegn.“ — „Hurra! Hurra!“ raabte han og løb mod Hegnet; vi andre fulgte ham.

Det gik nu fra Hegn til Hegn hen mod Graasten; men her blev vi modtaget af saa stor en Styrke, at vi atter maatte trække os tilbage. Tre Gange maatte vi trænge dem tilbage saaledes. De to første Gange havde de fulgt os i Hælene tilbage, men tredje Gang var vi, hele Bataljonen, fulgt af et Par Kanoner, og da trak de af syd paa, da vi nærmede os. Den Karl fra andet Jægerkorps, der gik med os første Gang, havde fulgt os hele Tiden; og da vi nu trak os tilbage, endnu i Ræde, stod en Løjtnant paa hans Post. — „Hvor har du havt at gøre?“ spurgte han. — „Det kan disse Folk vidne om, Hr. Løjtnant!“ svarede Karlen. „Det blæste jo „avanser“, og saa sluttede jeg mig til de forreste. Var det en Fejltagelse maaste?“ — „Det var en Fejltagelse“, svarede Løjtnanten, „hvad du vistnok vidste; men en Fejltagelse af det Slags er tilgivelig, især hvis Karlene give dig et godt Lov.“ — „Det kan vi“, svarede flere af os paa en Gang. Løjtnanten nikkede til os, og vi trak os tilbage, ja maatte endogsaa til at skynde os, da der blæstes Appel til vor Bataljon.

Over den Egn, hvor vi havde tumlet os de sidste

Timers Tid, løb en lille Aa. Jeg havde sprunget over den fem Gange, men den sjette og sidste sprang jeg midt i den i Vand til over Hofterne, og saaledes tilraffet drog vi tilbage. Paa Tilbagemarsen kom vi sammen med flere og flere Afdelinger, og vi hørte, der var Mening om, det vilde have udviklet sig til et større Sammenstød. Ved en Kro gjorde vi Holdt; og vi var der otte Bataljoner, tolv Kanoner og endel Dragoner. General Bülöw, den kommanderende General, var der med sin Stab, han og alle de højere Offiserer og alle Bataljons-Kommandørerne var inde i Kroen. Somme sagde, der holdtes Krigsraad, andre, der blev kun givet Rapport om det Skete. Saa meget er vist, vi stod der over to Timer. Somme Bataljoner stod under Gevær; vi havde vore sat i Pyramide og maatte se os lidt om, dog ikke for langt.

Jeg saa her mange Kendsfolk, talte med somme og hilsede paa flere. Men blandt disse var en, jeg hverken turde tale med eller hilse paa. Det var en ung Herremand fra min Hjemegn, der var gaaet med som Frivillig 1848 og var bleven ansat ved Herregaardsstytterne. Ordet gik, han gjerne vilde have trukket sig tilbage kort efter, men at han skulde tjene Haret om. Han skal saa have ansøgt om at blive ansat som Offiser, og han naaede da ogsaa at blive et Slags Ordonants-Offiser og havde Lov at bære Løjtnants Dragt, mens han var i Tjenesten. Nu saa jeg ham for første Gang. Han holdt til tilligemed nogle yngre Offiserer i sin grønne Herregaardsstytte-dragt med Fjeren i den graa Hat. Det havde naturligvis ikke faldet mig ind at hilse paa ham i Hjemmet, — nej der var Afstanden alt for stor mellem en Herremand og en Tjenestekarl; men, som vi

nu stod, fristedes jeg til at mene, Afstanden mellem os var noget rent ubetydeligt: jeg var jo Underkorporal, han havde været og var jo egentlig menig Herregaardskytte, der efter Ordet, der gik, kun havde faaet Lov til at klæde sig som Vøjtnant, mens han gjorde Tjeneste. Jeg gjorde Tilløb og vilde hen at tale med ham, men hans Afsyn stræmmede mig tilbage. To Gange tog jeg Mod til mig og gik hen imod ham, men hver Gang stræmmedes jeg tilbage. Jeg ærgrede mig endnu over min Færd, da Oberstløjtnanten kom og der raabtes „træd an“. Vi skulde atter til Stenderup denne Nat. Det var lige i Mørkningen, vi kom dertil. Jeg syntes at være trættede, end jeg nogenfinde havde været. Jeg var sulten og vaad snart til Armhullerne; men Madlysten veg for Øysten til Hvile, og Frygten for den Fare, jeg udsatte mig for ved at lægge mig med det vaade Tøj, overvandedes af Træthed. Saasnart der sagdes, Mandstabet maatte gaa til Hvile, søgte jeg en Høsløde, borede mig ned i Høet og sov straks.

Da jeg vaagnede, knugede Kulden mig skræffelig, og Tænderne klappede i Munden paa mig. Det var saa mørkt som i en Bagerovn, men jeg følte mig for, fik en tør Skjorte, Underbukser og Hoser frem af Tornhysteret, jeg trak det vaade af og det tørre paa, jeg fik igen Tøjet pakket sammen, tog lidt Mad og en Mundfuld Brændevin; men jeg rystede endnu, som havde jeg en stærk Feber. Jeg krøb derfor ned og gik ud paa Gaden for at gaa mig varm, hvad dog heller ikke vilde lykkes. Nu opdagede jeg Øys i Kroen, gik derind og fandt den helt fyldt af Soldater. Med Nøje fik jeg et Glas Puns, efter at have fortalt en Mængde Kulsviere, der sad, hvordan

jeg træt og udmattet af Dagens Kamp havde lagt mig til at sove i de vaade Klæder. — „Deres Bataljon har været i Fjlden to Dage“, raabte de, „han skal have et Glas Puns, saa han kan blive varm og sove med Ro! Rap dig, Kromand, hvis du ikke er en tyff Hallunk, som de fleste af dit Slags derovre paa Als!“ — Endelig kom Punsen, jeg drak den, betalte mine to Skilling Lybft, takkede Kulsvierne og gik til mit Kvarter, hvor jeg nu sov trygt.

Skærtorsdag Morgen, den 5te April, stod vi atter før Dag paa Alarmpladsen. Der ventedes et Angreb af Tyfterne, men det kom ikke. Selv den kommanderende General var kommen derud Klokken syv—otte. Vi blev kaldt til Gevær, og han talte til os og takkede os for vor Holdning de to forrige Dage. Han sagde, vi kunde stilles ved Siden af de bedste Afdelinger, og han lovede til Tid og Sted at omtale os med Ros. Vi gik atter tilbage til Stenderup. Den store Lo var atter tillaaet. Men alle de andre var overladt os. Der var denne Dag Begravelse i Gaarden; men Gilde var der, saa vidt jeg saa, ikke. En af vort Kompagni ovede denne Dag, mens de sang over Liget, en affhyelig Gærning. Han krøb fra et tomt Kornlad over Stænget paa den tilaaefede Lo og over paa Loftet, hvor han stjal et Stykke Flæsk og nogle Pølser; men paa Tilbagevejen faldt han ned i Loen, slog sig en Del og vilde sagtens have slaaet sig rent til Stamme, hvis der ikke havde ligget saa meget Byg paa Logulvet. Han kunde ikke komme ud af Loen ved egen Hjælp; men

gennem en Sprække i Døren fik han mig at se, kaldte mig til sig og bad mig hjælpe sig ud, hvad jeg ogsaa gjorde med et Par andre Kammerater.

„Hvad vilde du dog ovre paa Loftet?“ spurgte jeg, da han stod hos os derinde. — „Det skal I faa at se“, svarede han, spændte sit Tornhyster af, aabnede det og trak et dygtig Stykke Flæsk og tre Pølser frem. — „Fy — skamme dig“, siger jeg, „havde jeg troet, du var saadan en Tyveknekt, skulde du for mig blive staaende til Manden havde truffet dig“. — „Kalder du saadan noget Tyveri?“ spurgte han noget spændt. „Jeg ser det som en ærlig Sag, at tage lidt, hvor vi kan faa noget; der er saamænd ingen, der ved, hvor længe vi lever, Ruglerne juser os jo om Dorerne hver Dag.“ — „Deri har du et Slags Ret“, svarede jeg; „men troer du da virkelig, du er bleven Soldat for at stjæle?“ — „Hvad mener I andre?“ spurgte han. „Gudme er nu engang saa retfærdig, men han er jo nu ogsaa af de Hellige.“ — „Jeg er enig med Gudme“, svarede en straks, „jeg ogsaa, jeg ogsaa“, gif det Kredsen rundt. Og en søjede endogsaa til: „Jeg ved ikke, hvor du tør, da vi hver Dag gaa med Døden for Dje. Du skulde dog tænke paa at komme hen, hvor der er godt at være, naar du engang gaar herfra.“ — „Det er noget Sludder“, svarede Thyen, „det er jo en gammel Tro, at alle, der falder i Krig, bliver salige.“ — „Mennesker spaar, men Gud raader!“ svarede den anden; „og, saa vidt jeg ved, har Vorherre sagt: Tyve og Røvere skal ikke arve Guds Rige!“ — „Jeg er ikke præstelærd“, svarede Thyen, „og ved ikke stort Rede til, hvad Vorherre har sagt eller ikke sagt, og hvad jeg ikke ved, kan Vorherre ikke kræve

mig til Regnskab for; men jeg har hørt, at naar vi befender, er den halve Synd forladt. Nu har jeg bekendt for jer, og jeg vil ærlig dele med jer, baade Flæstet og Pølsen, saa tænker jeg, Vorherre forlader mig nok hele Synden, forsaavidt det er Synd. Og naar I faar jer Bart eller da saa nogenlunde, kan I ikke melde mig, saa er den Sag klar. Lad os dele strafs, inden her kommer flere."

"Jeg vil ikke have noget deraf", svarede jeg, "jeg trænger ikke til noget, og har aldrig med min Willie ødt Tyvekoster. Desuden er Hæleren ligesaa god som Stjæleren." — De andre nægtede ogsaa at modtage noget deraf. — "I vil da ikke melde mig?" spurgte han halv forbløffet. — "Jeg ikke", svarede jeg og gif. De andre gif ogsaa. Et Par Timer efter sagde han mig, han havde bragt Sagerne over paa Loftet igen. Om det er sandt, ved jeg ikke, for Løgn og Tyveri følges jo gerne ad.

Om Aftenen fik vi Ordre at marsjere paa Piket-Vagt, hvor vi stod til Fredag Morgen. Da vi blev afløst, gif vi tilbage til Dybbøl By; her laa vi paa en Plads foran Præstegaarden den meste Dag. Det forventede Angreb paa Stillingen skete denne Dag, dog ikke hvor det i flere Dage havde været ventet, fra Flensborgvejen, men derimod fra Aabenraabejen, gennem Satrup og Ulderup. Det blev altsaa ikke os, der maatte modtage det, men derimod den Brigade, som stod der. Vi fik ogsaa denne Dag Tidende om Slaget i Egernførde Fjorden Dagen forud; og godt var det, vore Folk vandt ved Ulderup, ellers vilde

Tabet af Vinestibet Kristjan den ottende og Fregatten Gefion havde virket altfor nedslaaende.

Vi havde denne Dag Lov til stiftewis at gaa om i Byen, for at faa os lidt Mad og Kaffe, eller hvad enhver nu havde Lyst til. Jeg kom ind et Steds, hvor Konen kogte Mad og bagte Pandekager og folgte til Soldaterne; jeg fik Lov at spise men jeg gad af Bygsuppe og Pandekager for tre Skilling Lyst, og gik bort med Løfte om at komme næste Dag igen, forsaavidt vi da blev der.

Om Eftermiddagen hørte vi hele Tiden stærk Skyden nord fra; og da ingen vidste, hvorvidt vi kom med eller ikke, maatte vi ikke forlade Allarmpladsen. Tiden gik hen under gemhytlig Pasfiar. Rogle sang, andre samtalede, men der var ogsaa dem, der sov. Det viste sig her, det kan være farligt nok, at sove altfor nær ved de opstillede Geværer, idet en i Søvne kom til at sparke til en Pyramide, saa den faldt; et Skud gik af og Kuglen pøb højt i Vejret og faldt ned inde i Præstens Gaard uden at gøre Skade. Vi fik nu Ordre at tage hver sit Gevær og se efter, om den saakaldte Sikkerhedsfrog var sat godt for og om den virkelig var sikker. Just som vi var færd med dette, gik der nok et Skud af lige midt i Flokken. „Blev der ingen saaret?“ raabte Oberstløjtnanten. „Av“, raabte i det samme han, for hvem Skuddet gik af. Kuglen faldt og traf ham oven i Hovedet, „Godt, vi slap saa let fra to dumme Streger!“ sagde Oberstløjtnanten. „Hvis Gevær var det, der gik af?“ — „Det var mit“, svarede han, der endnu gned sig Hovedet. — „Lad mig se Geværet, Karl!“ bød Oberstløjtnanten, og Karlen rakte ham det. Oberstløjtnanten saa det, stiftede Farve af Brede

og udbrød: „Aldrig har jeg set et Gevær handlet saa stødesløst. Hvorfor Djævelen er det dog ikke struet bedre sammen?“ — „For saa er det lettere at eksercere med“, sagde Karlen; „det høres bedre, naar jeg slaar paa det.“ — Er han en dygtig Karl til sin Tjeneste, Kaptejn M?“ spurgte Oberstløjtnanten. — „Nej, Gud bedre det!“ svarede Kaptejnen. „Naar vi undtager lidt raa Spas, er han ingen Ting til. Det var ogsaa ham, der sov og væltede sig hen og sparkede Pyramiden om“, vedblev Kaptejnen.

„Sag maa se, om han har mange Brødre i Kompagniet“, sagde Oberstløjtnanten og bød Kaptejnen lade Kompagniet træde an. Han saa dernæst alle vore Geværer uden at sige et Ord, først da han var færdig, sagde han: „Alting i god Orden paa den ene nær; det vilde derfor være for galt for ens Skyld at lade flere undgælde. Kom frem, Karl!“ raaber han til den omtalte; og da han havde ladet os sætte Geværerne sammen og træde af, bød han den anden indtil videre at gaa og holde Vagt ved Geværerne. Vi andre lagde os atter ned, og Offisererne gjorde dem megen Umage for at saa en lystig Stemning i Stand hos Mandstabet, der var noget forstemt efter det underlige Tilfælde med de to Skud. Det lykkedes ogsaa: mangan Bise blev sungen, mangt et Sagn fortalt og mangan drøj Vittighed kom til Orde.

Da vi naaede Aften, blev vi indkvarteret et Kompagni i hver Gaard, men jeg var dog saa heldig at slippe ind i en Stald, hvor der laa lidt Halm; jeg

var kun lige kommen til Leje, da vor Kommanderfergant raabte højt i Døren paa mit Navn og Nummer. Jeg tog mit Tornhyster paa Armen og gif ud saa hastigt som muligt. „Seg melder mig!“ sagde jeg, ibet jeg traadte udenfor, hvor Kaptejnen og Førsteløjtnanten stod i ivrig Samtale med nogle Serganter. Endelig afbrød Kaptejnen Samtalen og sagde: „Kald saa en Underoffiser og 30 Mand frem, Kommanderfergant.“ — „Underkorporal Gudme!“ brølte han, som havde jeg ligget i den dybeste Søvn, eller været et Geværskud borte. — „Her!“ svarede jeg temmelig højt lige ved ham. „Naa, for Satan! hvor bliver De af?“ — „De kender kun slet Deres Folk, Kommanderfergant“, sagde Kaptejnen, „ellers brølte De ikke saaledes, naar De en Gang havde kaldt, og han svaret. Desuden har han meldt sig for længe siden.“ — „Om Forladelse!“ sagde han og kaldte de 30 Mand frem.

Vi blev overgivet til Førsteløjtnanten, og der blev fagt os, det gjaldt en Kantonnementsvagt; den skulde forstærkes i Nat, fordi Fjenden var saa nær. Egentlig havde vi Ingenting at gøre, da vi kun havde to Boster; men vi skulde allesammen staa med Geværret i Haanden, saa det var en meget trættende Nat. Vi stod i en Port, men Foraarsnattens kolde Vind susede derigennem, og vi blev helt gennemisnet af Kulde. Klokken henad tre var Folkene i Gaarden oppe, der blev gjort Ild paa Skorstenen i Bryggerstet og vi kunde lugte, der blev kogt Kaffe. Vi fik Lov at gaa derind i to Hold for at drikke en Kopsfuld. Den var imidlertid ikke færdig, og i et Nu var hele Huset fuldt af Gaardens egen Indkvartering, hvem Kulden havde vækket saa tidlig, da endel af dem

havde maattet ligget udenfor. Alle raabte de paa Kasse og trængte nærmere og nærmere sammen om Konen og en Pige, der var ifærd med at koge den i en Kedel til 30 Kander, der stod paa en Trefod i Skorstenen. „Stynder jer, I Kvinder!“ raabte nogle Sællændere, „Soldaterne skal have lidt Barmt i denne allerhelvedes Kulde!“ — „Er I alle Sællændere?“ spurgte Konen mig. — „Nej, de fleste af os er Fynboer og Thyder“, svarede jeg. — „Na, Gud ske Lov da!“ sagde hun, „de Thyder og Fynboer er fredelige Folk.“ — De fyrede dygtig under den store Kedel, og da den kogte, slængte Konen et Fad fuldt af malet Kasse i og Pigen bukkede sig og tog en Brand og rørte om med. Derpaa tog de med hver en Jernkrog fat i Kedelens Hænker og hivede den ud paa Bryggers-Gulvet.

„Nu staar den til Tjeneste“, sagde Konen; „men hør nu først paa hvad Maade: Fløde faar I ikke i; men ellers sælges saadant et Maal fuldt af Drikken for en Dybst Skilling, og der skal ikke spares paa Sukkeret.“ — „Er det Kasse, hun har kogt, Moer? eller er det maaste noget andet Svineri, der kan være godt nok til de Danske?“ raabte Sællænderne. „Vi faar vel da smage uden at betale!“ — „Sønderthyder er lige saa gode Danske, som Sællændere“, svarede Konen; „i det mindste de, der her boer i Sundeved.“ — „Ja vist“, raabte Thyderne, „alle Thyder er Danske, baade dem i Nord og i Syd. Øser nu Kaffen op, ingen faar en Draabe, før han giver sine to Sysslinger, saa længe Thyden kan røre sig.“ — „Et godt Ord igen, Kammerat!“ raabte Sællænderne.

Under dette Ordstifte var alle Forberedelser gjorde. Bigen stillede sig ved Kaffebedelen med en stor Blikøse i Haanden. Konen stod ved Bordet ved en Siebøtte fuld af Sukkerstumper. Bigen tildelte hver, der mødte med en Kop, en Skaal eller et andet „Mon“, et bestemt Maal med sin Øse, og Konen tildelte, som hun havde lovet, rigeligt Sukker. Alle maatte betale først, noget Syderne satte igennem for at drille Seelænderne, om hvem Ordet gik, kun hveranden betalte ved saadanne Lejligheder. Alle roste Kaffen. Den gjorde jo ogsaa sin Gærning, den varmede godt. Alt, hvad der kunde bruges, brugtes til Kaffeøj; jeg drak saaledes af en Strippe. Ja der læres meget paa saadanne Tider.

Da vi kom fra Vagten, blev der sagt os, vi skulde have Frihed den Dag. Jeg skrev til Hjemmet og nok et Par Breve. Jeg spiste atter Bygsuppe og Pandekager til Middag hos den gamle Kone, og var hen paa Eftermiddagen lagt mig til at sove, da jeg jo havde været paa Vagt de to foregaaende Nætter. Jeg var dog ikke faldet i Søvn, da der blev fortalt i Gaarden, at Kongen med sit Følge om et Øjeblik kom ridende gennem Byen og vilde ud til Forpostkæden. Vi vilde alle se Kongen, men kom bagefter, han var sluppen forbi, før vi naaede hen til Vejen, han skulde ride.

Nu fik vi Ordre at marsjere paa Forpost for Natten, men, hed det sig, vi skulde have Forplejning først; Tiden gik imidlertid hen, og Proviantvognen kom ikke. Vi maatte altsaa gaa en Mil bort paa

Forpost, skønt faa af os havde en Vid Brød. Vige i Mørkningen havde vi stillet Forposterne ud, og kort efter kom en Mand, der sagde, han boede der i Nærheden og havde noget Vigtigt at fortælle dem, der havde at befale. Vedetterne turde ikke lade ham slippe igennem Ræden, da han ikke havde Feltraab, og heller intet Bevis for, han maatte passere. Men de meldte Sagen til Feltvagten, og derfra meldtes det igen til Oberstløjtnanten, som bød os at binde for hans Djne og føre ham til Stedet, hvor han selv stod. Dette gjorde jeg og tre Mand. Vi hørte da han navngav sig som en der tæt ved boende Mand, der havde været kørende i Flensborg om Dagen og der hørt, at Prøjsjerne og de saakaldte Rigstroppe vare samme Dag gaaede Nord paa. Der sagdes at være 40 Bataljoner og 120 Kanoner. Manden mente, det Tal var maaste nok noget overdrevent; men mandstærke var de, og han paastod, at Egnen fra Bob og forbi Rintencæs op til Graasten vrimlede af dem. Om nogen vare gaaede længere mod Nord vidste han ikke. Der taltes ogsaa om i Flensborg, paastod han, at Tyskerne havde ifinde at vinde et Slag Dagen efter, Paaskebag, som de vandt ved Slesvig Paaskebag 1848. Mere hørte vi ikke, men Oberstløjtnanten talte endnu noget med ham og sendte ham dernæst bort.

Forposterne blev en Timestid efter paalagt den største Arvaagenhed, og Underofficerer og Underkorporaler gik idelig frem og tilbage ved Ræden. Fuldmaanen stod klar paa Himlen, der blæste en stærk Østenvind og var temmelig haard Frost, men for ikke at blive sete af Tyskerne, der var i Nærheden, maatte Feltvagten staa ved den Side af et Hegn, hvor den skarpe Blæst stod paa. Jeg var der-

for bedst tilpas, naar jeg efter Tur maatte gaa ude ved Ræden, hvorfra vi henad Midnat troede at kunne se Lyfterne nærmede sig, men blev staaende i nogle Hundrede Alens Frastand.

Klokken et kom jeg atter tilbage til Feltvagten, hvor der var Hvisten og Smaasnakken om, det vist vilde blive en Paastedag iaar lig den ifjor. En gjorde den tørre Bemærkning, at vi godt kunde have nødig at faa lidt varmt, naar Dagen kom, vi havde det saa koldt i Nat. Andre bandte over, vi skulde fryse som Hunde og hverken havde Brød eller Brændevin, og at det var jammerlig Færd at skulle trække paa Forpost uden Forplejning. Løjtnanten tussede paa os og forbød os al Samtale og mindede os allesammen om at være opmærksomme. For et Øjeblik døde al Tale hen, og de fleste stod vist i en halv sovende Tilstand, da jeg raabte: „Her kommer Bedetterne slygtende.“ — „Skamfærd!“ raabte Løjtnanten, „vi maa se at holde Stillingen saalænge som muligt! Om igen! og Feltvagten til højre og venstre former Ræden!“ — Feltvagten opløste sig allerede i Ræde for at tage mod den ventede Fjende; men Ræden eller Bedetterne paastod at have Ordre til at trække sig tilbage; men Løjtnanten trampede i Jorden og paastod, Bedetterne kun havde at modtage Ordre gennem Feltvagten, og at de derfor skulde indtage deres Stilling til der kom rigtig Ordre. I det samme kom en Ordonants og meldte, at hele Stillingen skulde foretage en tilbagegaaende Bevægelse ligesom den stod, og at vi skulde tage den lige Retning efter Stenderup, uden at drage vore Poster ind; var de Afdelinger, der stod i Stenderup, ikke komne tilbage, før vi naaede dertil, skulde vi dække Byen, mens de ordnede dem.

Saa snart Karlen havde afslagt sin Melding, red han Stenderup laa vist henad en Mil tilbage, og Marsjen dertil skulde vi fortsætte over Grofter og Gærder, pløjede og upløjede Marker. Men, der er saa meget, der kan gaa; dette gif ogsaa. Intet videre tilstødte os; men det kan nok være, at den sidste Del af Paastenatten blev varm, havde den første Del været kold. Før vi havde gaaet den halve Vej, dryppede Sveden af os. Da det dagedes, saa vi Stenderup lige for os; men det var knap en eneste Afdeling, der havde forladt Byen. Der var ellers en skrækkelig Støj derinde med Fodfolk, Dragoner og Kanoner. Det var forresten kendelig, de vidste ikke hvilken Ende de skulde til, ja de begyndte endog at rykke ud mod Fjenden, men da de straks stødte paa os og fik at høre, vi vare de yderste Forposter, og at vi bare ventede paa, de skulde komme bort, for at trække endnu længere tilbage, syntes det, som Raadviligheden blev endnu større: alle kommanderede, men intet blev udført. Lidt efter kom den kommanderende General med sin Stab. Han holdt vist et Slags Krigsraad, som varede en halv Times Tid; imens blev Dragonpatroljer udsendte for at spejde efter Fjendens Fremrykken, men det lod ikke til, Fjenden var synderlig ivrig i at rykke efter os. Dragonerne saa ingen, dog sagdes der, fjendtlige Blækere var set fra Aalsbøl. Der var saa ingen øjeblikkelig Fare paa færde, og da vi blev trukken sammen i en Halvkreds udenom Byen med nogle saa Poster ude, fik vi Lov at lægge os ned og tage lidt Forfriskning efter det natlige Tog. — „Det er nu godt nok med disse Forfriskninger“, sagde en temmelig højt, „men hvad skal vi forfriske os med?“ — „Nu har vi Tilladelsen“, sagde Kap-

tejnen, „saa tager vi tiltakke med det, vi har.“ — Vi satte Geværerne sammen og satte os ned.

„Seg har ingen Ting“, sagde en. „Seg har heller ingen Ting“, sagde en anden. Og det syntes, at saa mange istemte denne Vise, at der kun kunde være lidt Haab. Men saa siger Kaptejnen: „Seg har, Fanden brækkte mig, et helt Bund Flæsk, og jeg har hørt et Ord, der siger: „Den Mad, der er paa Skibet, føder Folket“, lad os nu dele deraf saa langt det kan naa.“ — Mandstabet blev helt overrasket ved dette Forslag, Ingen af os havde nogensinde set, Kaptejnen havde spist, han havde vist heller sultet, mente de fleste, end han spiste i Mandstabets Nær-
værelse; nu vilde han endog dele sin Mad med alle. Han aabnede virkelig for sin Pose og trak et Stykke Flæsk frem og bød dernæst sin Tjener at skære det i Smaastykker. — „Seg har Brændevin i min Flaske“ sagde jeg, „vistnok over en halv Pot.“ — „Det var prægtig“, sagde Kaptejnen, „giv hid!“ — Kaptejnen drikker først! — „Sikken en Paastemorgen vi holder her med Spegeflæsk og Brændevin. Det skal hver mindes, mens han lever, at vi spiste Spegeflæsk og drak Brændevin Paastemorgen 1849 udenfor Stenderup i Sundeved.“ Derpaa drak han, lod Flasken gaa videre til den blev tømt. — „Hjemme er vi altid vant til at saa kogte Æg Paastemorgen“, sagde en, idet han gnavede Spegeflæsket. — „Var de blødkogte?“ spørger en anden. — „Vi fik dem ligesom vi holdt mest af dem“, svarede den første. „Seg fik altid mine haardkogte.“ — „Saa kan du naa det, for jeg tænker nok, Tyskerne vil disse op for os med haardkogte Æg opad Dagen“, sagde den anden. Der blev en

hel Munterhed mellem Mandstabet og mangt et vigtigt Indfald kom tilorde.

Lidt efter vi havde spist, og mens jeg paa en Maade var Genstand for Bittighederne, fordi min Næse havde blødt stærkt paa det natlige Tilbagetog, maaske fordi jeg havde revet den i et Hegn, maaske ogsaa fordi Blodet under den stærke Anstrængelse var kommet for stærkt i Rog hos mig; nok er det, det havde løbet uden mit Vidende, og det havde helt oversmurt min Kappe, mit Bandler og mit Gehæng. Og mens vi stod og morede os over det, kom en Ordonantz og meldte, at der var set fjendtligt Kavalleri foran Utsbøl. Denne Melding virkede paa de i Stenderup sammenstubede Afdelinger, der hidtil lod til at give sig god Tid, at ordne deres Sager, før de gik tilbage. Der sagdes da ogsaa, der var samlet en Mængde Hø, Halm og Havre, som Danskerne nødigt overlod til Tyskerne. Om de fik alt med, ved jeg ikke; men nu gik Tilbagetoget for sig i Hast. Vejen eller Vejene fyldtes med Bognæ, der var læsset med alle mulige Slags, og Fodfolket gik af Mangel paa Kolonneveje over Grøfter og Gærder. En Time efter gik vi der igennem og fandt Byen som uddød.

Da vi naaede Dybbøl By, saa der forstrækkeligt ud, for derfra vilde alle bort. Danskerne havde i Løbet af de saa Dage, Armeen havde staaet i Sundevad, forskanset dem paa den vestlige Ekstraaning af Dybbøl Banker, og her toge de nu deres Stilling. Da Rhygtet desuden fortalte, Tyskerne rykkede stærkt frem, og det var bleven den gængse Tankegang, de vilde vove et Slag iaar Paaskedag, som de gjorde det ifjor, saa vidste Folkene for vel fra forrige Aar,

hvad det havde at betyde at komme mellem dobbelt Ald. Saa skyndte de dem at komme til Als og Sønderborg med det, de kunde føre med dem. Der var en Mylren af Vogne, mange flere end Byen ejede, men der sagdes ogsaa, der var sendt en Mængde over fra Als for at hjælpe dem. Nu løb hver med sine Kister og Skabe, Sengklæder og Gangklæder, Sække med Korn og alle mulige Slags Fødevarer. Børnene streg og Kvinderne græd; nogen var halvt, andre helt paaklædte; nogle bar Børn paa Armene, andre en Bugge mellem dem; nogle drev med Røer og Faar, andre med Svin. Jeg følte, de var meget værre stillede end os andre, der vare i Krigen. Nu gik hele det brogede Tog ad Sønderborg og Als til.

Paa den vestlige Skraaning af Dybbøl Banke havde dem af vore Folk taget Stilling, der skulde tage mod den første Tørn, naar Tyskerne, som det ventedes, gik paa. Vi andre gik længere tilbage. Og os der blev løst af Forpost, kom helt bag Bakkedammen ned mod Bemmingbund. Her blev først hele Bataljonen samlet, og Oberstløjtnanten spurgte ivrig, om vi to Kompagnier, der havde været i Ræde, slet intet Tab havde lidt, og da han havde faaet Bished derfor, sagde han: „Saa kan vi, Satan regere mig, tage et Tag med Tyskerne, saasnart vi faar hvilet en Time, for saa fejler vi jo ingen Ting!“ — „Med Forlov, Hr. Oberstløjtnant!“ sagde vor Kaptejn, „vi fejler dog et meget væsentligt Tilbehør, for at kunne tage en Tørn: uden Mad er Helten Intet!“ — „Guds Død og Pine, Hr. Kaptejn, De har Ret: Mandstabet drog paa For-

post igaar uden Forplejning! Det er en Skandale“, vedblev han; „det maa vi have raadet Bod paa. Proviantvognen vælte, da den maatte af Vejen, for at Kongen skulde frem med sit Følge.“

Der blev nu ogsaa sørget for, vi straks fik Forplejning, baade Brød og Brændevin, baade Rod og Flæst, baade Urter og Gryn. Og vi tog os nu en rigtig god Frokost, og med Hensyn til Tiden var det paa fornem Vis, for Klokken var mellem elleve og tolv.

Vi maatte ingen Steder gaa, men se os om, var da ikke forbudt. Der var ogsaa nok at mætte Djnene paa for en kort Tid. Vi kunde se over hele Bjerget, baade dets vestlige og østlige Skraaning, og især den østlige var helt fyldt med Soldater. De fire af Armeens seks Brigader vare samlede her; desuden var her en Del Artilleri og noget Hestfolk, for nu ikke at tale om Vogne vistnok i hundredevis. Det var første Gang, jeg saa saamange Krigsfolk samlede (vor Kaptejn paastod, der var henad fem og tyve Tusinde Mand), og det gjorde et mægtigt Indtryk. Saa var der saadan en Summen og Surren, at en næsten kunde blive ør i Hovedet. Der sagdes, Kongen var derude mellem Soldaterne, og vel muligt, for Aftenen iforvejen havde han været ved Forposterne, og Ordet gif, det var efter hans udtrykkelige Ordre, det natlige Tilbagetog skete. Klokken henved tre kom der Ordre, at vi maatte lave Middagsmad, da der nu kun var lidt Rimelighed for, at det ventede Angreb af Tyskerne vilde blive gjort den Dag. Alle Kedlerne bleve i en Hast hængte over Ilden, og Suppen var snart i Kog; men en halv Time efter blev vi kaldte til Gevær. Suppen blev væltet af paa Jorden, og Ked-

Terne med det halvfogte Rød sat paa Bognene. Vi marscherede mellem flere Afdelinger, og det lod, som vi atter skulde været frem mod Tyskerne; men det endte med, vi kom ned over Broen, gik gennem Sønderborg og kom ud til nogle Udflyttergaardte kaldt „Kjær Bestermark“. Her blev vi indkvarteret et halvt Kompagni i hver Gaard, og saasnart vi havde sat Geværerne sammen, blev der sagt os, vi maatte ingen Steder gaa, men havde vi Dyst, maatte vi straks lægge os til at sove. Jeg gjorde straks Brug af denne Tilladelse, da jeg var yderst træt og udvaaget, eftersom jeg kun havde faaet en Times Søvn de tre sidste Døgn. Her sov jeg den længste Søvn jeg nogeninde havde sovet, idet jeg puttede mig i Høet Paasfedags Aften Klokken seks og sov i et væk til anden Paasfedags Morgen Klokken ni, altsaa femten Timer. Jeg havde kanske ikke vaagnet dengang endda, for min Søvn afbrødes ved at der blæstes Appæl i Gaarden, og der raabtes ivrigt: „Træd an til Klæst“, Menigmands brugelige Udtryk istedetfor Forplejning. Samme Dags Eftermiddag blev vi forlagt til Wolle-
rup, hvor hvert Kompagni blev delt i fire Gaarde.

Jeg har nu fulgt Dagbogen Ord til andet, hvad der var skrevet en Uge. Det efterfølgende er igen et Uddrag, da det vilde føre til altfor mange Gentagelser, at følge Bogen hele Vejen.

Ovenpaa den strænge Uge, vi havde havt, fik vi næsten en hel Uges Hvil i vore ny Kvarterer. Den eneste Tjeneste, vi havde at gøre, var at fire Mand stod Vagt hvert Døgn ved den saakaldte Kvarter-

eller Kompagnifane, der var opstillet i et Hegn eller et lignende Sted udenfor den Gaard, Kompagnikommandøren boede i. De stod der ikke som en Sikkerhedsvagt, men for at bringe Meldinger, om saadanne indløb. Saa var der ogsaa paalagt dem at melde det til Kommandøren, om det begyndte med stærkere Skydning i Retningen af Sønderborg og Sundeved, for immer ventedes et stort Angreb af Tyfterne; naar det kom, skulde det saa vidt muligt vises tilbage; ellers var det forbudt, det sagdes af Kongen selv, at gaa angrebsvis frem. — Den 13. April, noget før Dag, meldte den Mand, der stod Post ved vor Kvarterfane, først til sine vagthavende Kammerater, at en stærk Skydning var begyndt, og da de var mange derom, vækkede de Kaptejnen og sagde, det var vist paa Tiden at komme i Klæderne, eftersom Geværstuddene faldt saa tæt, at det ene ikke kunde stilles fra det andet. Kaptejnen laa lidt og smaaknurrede, men i det samme hundrede nogle vældige Kanonskud fra de faste Batterier ved Sønderborg, hvorved Huset rystede. Derved før Kaptejnen op og raabte: „Ja nu spiller Danskerne, Fanden brække mig, store Trumfer, nu maa det gælde! Meldes Sagen til de andre Gaarde og sig, Kompagniet stiller saa hastig som mulig paa Landevejen lige for Kvarterfanen!“

Før Sagen blev meldt, havde den voldsomt tiltagende Kanonade vaagnet os allesammen. Vi krøb ud af Halmen eller, som det hed paa Soldatersproget, „Svinefjerene“ og lyttede. Snart stod Kompagniet samlet paa Gaden, og mens vi stod der, uviste om, hvad der skulde gøres, slog Luen i Vejret fra den højtliggende Dybbøl Mølle. I det samme blæste det „Appel“ til vor Bataljon, og vi samlede os under vor

Jane. Trindt om ved alle Sider paa os drønde Luren; alle Afdelinger stjødte dem til deres saakaldte Allarmpladser ved Sønderborg. Derinde fra drønde Skuddene, og Ruglers og Granaters Hvielen og Pi-
ben tiltog, jo mere vi nærmede os Bhen. Vi stod alt paa vor Samlingsplads, da en Ordonants meldte os, vi skulde marsjere ud mellem de saakaldte Kirke- og Baadsager-Batterier, hvor imod Tyskerne havde rettet en saa stærk Fld, at det var at frygte, de vilde prøve, om de kunde gaa over Sundet der. — „Saa for Satan!“ sagde vor Oberstløjtnant, da han havde modtaget Ordren, „skal det være vor Plads. Vilde de Helvedes Tyskere endda for Alvor prøve paa at gaa over, saa der kunde blive noget at tage Haand i.“ — Men Tyskerne havde vist næppe tænkt paa en Obergang; rigtignok havde de kørt, der sagdes tolv Kanoner, ned paa en Mark ikke langt fra Stranden, og de stormede ogsaa derved imod med stærke Afdelinger Fodfolk, men de førte intet med sig at gaa over paa, og det kan vel da næppe være Tilfældet, at de, som Ordet rigtignok gif, troede at Sundet kun var som en almindelig Aa. Men hvorom nu alting er, saa kom de ikke engang ned til Sundet, for langt fra at deres Kanoner kunde bringe vore faste Batterier til Tavshed, blev de saaledes modtaget og medtaget, at de snart stak Pi-
ben ind og slæbte bort, ilde tilredt og med Tabet af tre Kanoner, som de maatte lade staa paa Stedet. Desuden gjorde vore Granater saaledes lyst i deres store Flokke, at de snart spredtes til alle Sider. To af de Kanoner, Tyskerne (Sakserne) havde ladet staa, tog de Danske. De stod nogle Dage paa Pladsen ved Sønderborg, hvor mangan Danskk glædede sig ved at se dem, men saa sendtes de til København.

Lydskernes Angreb denne Morgen blev vel flaaet tilbage, men de fleste mente dog, Danskerne satte for lidt Kraft paa. Hele Højderhyggen eller, som det ogsaa kaldtes, Rammen af Dybbøl Bankerne var fra den Dag i Lydskernes Magt, og de danske Forposter stod midt paa den østlige Straaning om Dagen, men om Natten ret foran Brohovederne. Enkelte Steder stod danske og tyske Forposter saa tæt sammen, at de stod og gjorde Tegn til hverandre, skal endogsaa have lagt Geværerne og mødtes paa Halvvejen, hvor de drak af hinandens Flaasker. Men Tyskerne indtog en meget truende Stilling over for Sønderborg og Als, idet de opkastede en Række Stanser tværs over Rammen, der med deres store, gabende Svælg pegede truende ned mod Sønderborg og vore Forsvarsværker dernede. Saa spillede deres Musik deroppe et Par Timer hver Aften. Vel havde Danskerne ogsaa Kanoner, og vores Musik spillede op til samme Tid som Tyskernes, maaske ligesaa kønt og ligesaa godt, men Sindet var lige godt trykket, og der følte tit en underlig Tomhed i Sindene. Saaledes gik en Maanedstid.

I denne Tid var vi skiftevis fire Dage i Batakker ved Rønhave og fire i Vollerup, hvor vi i Reglen havde Frihed. Kun et Par Gange kom der Ordre til os lige overtvert, at vi udenfor de gældende Regler maatte paa Bagt. Vi troede, det var for at vænne os til altid at kunne rykke i Marken. Den første Gang fik vi Ordre henimod Aften den femtende April at marsjere til Rønhave paa Bagt. Det var ingen Springvej, vistnok henad halvanden Mil. Føret

var ogsaa alt andet end godt, for det havde sneet temmelig stærkt fra Morgenstunden, og der var faldet et Dag paa mindst en halv Alen. Senad Eftermiddagen blev det klart Vejr, og vel kunde det ses, det var Frostvejr, men Solen havde ved den Aarstid dog saa stor Magt, at Sneen halv smeltede, og det hele stod i et Slapperi. Vore Fødder var derfor ogsaa bleven drivvaade, inden vi naaede derud.

Vi fik saa at høre, den Tidende var kommenovre fra Sundeved, at Lyfterne vilde gaa over Sundet et Sted, hvor de nu kunde saa udspejdet, der var mindre godt vogtet. Vi udsatte bare nogle saa Postere, men skulde saa stiftevis staa inde i Gaarden og nede mod Stranden bag et Batteri, der var opfastet. Det blev denne Nat en saa stærk Frost, at Støvlerne, der jo var vaade som en Karflud, frøs ganske stive paa Fødderne af os, og Fødderne vare som Følge af den stærke Kulde, næsten døde. Da vi om Formiddagen gik tilbage, talte vore Offiserer om, det var dog vel meget at lade os døje, for at staffe os Døvelse, da Tiden i og for sig selv var saa praktisk.

Der blev nu bygget Baracker bag Skoven ved Rønhave, og to Bataljoner var der altid, hvoraf den ene holdt Vagt langs Stranden, den anden laa i Barackerne, saa det kan godt være, det var mere af Frygt for en Overgang, end for at vænne os til alle Slags, vi maatte gøre hin natlige Tur derud. Vi var nu, som foran sagt, fire Dage derude og fire i Vollerup. Af de fire, vi var ved Barackerne, tilbragte vi igen de to paa Vagterne langs Stranden, som jo maatte kaldes en meget let Forposttjeneste. Særligt tiltalende var der paa den Vagt, der stod i Rønhave Skov, hvor der var Læ mod de skarpe og kolde For-

aarsvinde, og hvor Fuglene sang næsten hele Natten. Ordet gik, at Lysterne havde lavet en stor Mængde; der sagdes 1100, Baade, som skulde køres til Stedet paa Vogne og være saa kunstig gjorte og lette at sammenføje, at en Pontonbro skulde kunne lægges over Sundet i mindre end en halv Time. Det blev os ogsaa idelig paalagt at have Opmærksomheden vendt paa den Støj, et saadant Arbejde maatte føre med sig. Men jeg troer ligegodt ikke, Offisererne havde stor Frygt for, Forsøget vilde blive gjort. De indrettede dem paa Feltvagnerne med, hvad de kaldte, en vis Smag; i Skoven lagde de endogsaa Gange og byggede Forhøjninger, hvorpaa de kunde gaa op og se efter Tjenden. I et stort Bøgetræ nedenfor blev skaaret mange Navne af dem, der havde Vagten der; vor Løjtnant skrev endogsaa en Dag følgende Vers:

„Stig først engang paa den høje Platfond
og se efter Lysternes Flaade,
om de ikke kommer med den store Ponton
og de elleve hundrede Baade.
Hvis Du saa ikke ser nogen farlig Færd,
ej horer mistænkelig Støjen,
saa kan Du Dig sætte rolig her
og høre paa Droslen og Gogen!“

Barakkerne vare kolde at ligge i, inden vi blev vænnet dertil; da hver af os kun fik nogle Pund Salm at lægge paa den endnu vaade og fugtige Jord, maatte vi næsten hver Nat staa op og gaa udenfor at løse os varme. Men vi kan jo vænnes til saameget. En Nat saa det ud, som de skulde have brændt af allesammen, da en stærk Storm maa have ført Gnister fra Røgestederne og hen i et Par Læs Misbrænde, der laa, og som allerede blussede højt, inden Brandvagten raabte Brandraab, og vi kom til og dæmpede Ilden ved at grave Jord derpaa.

Vi havde et Par Gange Gudstjeneste ude ved Barakkerne, der gjorde et vist Indtryk paa os, som jeg ikke kan udtale rigtig. Jeg var ellers noget forknøbt af og til i dette Tidrum, uden jeg rigtig vidste, hvad jeg fejlede. Men saa en Nat havde jeg en underlig Drøm. Jeg drømte, en forunderlig venlig Mand med et tillidsfuldt Ansigt kom til mig, som jeg laa og sov. Han bad mig følge sig hen i den nære Skov, hvad jeg uden videre gjorde, da Skoven laa saa nær, vi uden Tilladelse maatte gaa derhen. Skøndt det var i April Maaned, saa jeg dog Skoven i fuld Sommerdragt med Løv, Blomster og Fuglesang. Og skøndt det var den dybeste Nat, var det dog klart som om Dagen; ja selv den for Løvskovens ejendommelige Dunkelhed, syntes jeg var helt forsvunden. Manden holdt mig ved Haanden, trak længe om med mig og talte, som aldrig nogen havde talt med mig før. Jeg kan kun udtrykke mig derom, ved at skrive det var uudsigelige Ord. Kun et mindes jeg helt og holdent, og det var Ordet han forlod mig med. Han tog mig i Haanden og sagde: „I min Faders Hus er mange Boliger, der er ogsaa en Plads til Dig!“ — Jeg vaagnede saasnart disse Ord vare udtalte, og Manden havde forladt mig, men jeg følte mig som løftet til Himmelen.

Dagen efter marsjerede vi til Vollerup. Før hver gik til sine Kvarterer, sagde Oberstløjtnanten til os, at vi nu kunde faa Lov til at gaa en lille Tur bort fra Kantonnementet (den Kreds Bataljonen var indkvarteret i), naar vi had vore Officerer om Tilladelse, og de troede os saa vel, at de turde lade os gaa.

Dagen efter henimod Middag gik jeg til Kaptejnen og bad ham om Forlov for Eftermiddagen. — „Hvem skal De besøge, Gudme? og hvor langt agter De Dem bort?“ — „Jeg vilde gjerne se og tale med min Broder, Hrr. Kaptejn! vi har ikke seet hinanden, siden Krigen udbrød ifjor. Han staar ved tredie Reserve-Bataljon, og dens Stabskvarter er fortiden paa Majbollegaard.“ — „Nu, ja“, svarede han, „det er rimeligt, De har lyst at se Deres Broder; Sagen er ogsaa overkommelig, hvorfor det skal være Dem tilladt.“ — Han spurgte, hvor snart jeg kunde komme tilbage. — Jeg svarede, jeg var tilfreds, om jeg kun var en halv Time hos min Broder; men jeg bad ham mindes, jeg vidste blot dette, at Stabskvarteret var paa nævnte Gaard, men saa langt ude paa Landet var Kantonnementerne store, saa jeg godt kunde komme til at gaa langt og lede længe, før jeg fandt ham. — „Deri har De, Fanden pine mig, Ret“, svarede han, „men saa sætter vi ingen bestemt Tid.“ Han satte sig og skrev følgende Seddel:

„Underkorporal Nummer 16 af tredie Forstærknings Bataljons 1ste Kompagni har Tilladelse til at forlade sit Kantonnement i Vollerup, og gaa til sin Broder ved tredie Reserve-Bataljon, som han mener at vide ligger i Kantonnement i Maibølle eller Omegn. Han har at melde sig igen det snarest mulige efter Forholdenes Natur, men senest inden Klokken elleve Aften.

Kantonnementet i Vollerup, d. 12te Mai 1849.

Møller,

Kaptejn og Kompagnichef.“

Efter Ordre foreviste jeg Sedlen for Løjtnanten, der var indkvarteret i samme Gaard som jeg, og for

Kommandersergenten, gif saa omtrent Kloffen et sammen med en anden Underkorporal, der havde en lignende Tilladelse, ad Vejen efter Maibølle. Vi endedes om at gaa lige til Maibøllegaard, for at kunne træffe Folk, der kunde sige os, hvor de forskjellige Kompagnier var at finde. I Porten mødte vi en Underofficer, men paa vort Spørgsmaal, hvor andet Kompagni var at finde, svarede han: „Tal ikke til mig om slige Ting, Karle! jeg er glad, naar jeg i disse forvirrede Tider kan finde mit eget Kvarter. Men ser jeg Ret — jo det er Fanden knække mig h:em — jo, det er vor Adjutant her kommer gaaende, spørg ham, han kan sige jer Bsted; han gør det ogsaa, er han i det gode Hjørne, men er han bister, gjorde I bedst i at gaa, før han kan se jer, for ellers sætter han jer, Fanden knække mig, i Bagten, til han kan sende jer til jeres Afdeling.“ — „Dermed har det ingen Nød“, svarede vi, hilsede og gif den kommende Løjtnant imøde, fuldt bestemt paa at fritte ham om Maalet for vor Gang, som vi nok indsaa, han ifølge sin Stilling kunde lede os paa Spor efter. — Han svarede os dog for den Ulempe, der altid er ved at spørge saadanne Folk, idet han i nogle Skridts Frastand raabte til os og sagde: „Hvad Satan er det for to Karle der her gaar og driver om! To Dragoner, kan jeg skønne; Ja, ved alle Djævl! to Dragoner, for ingen gaar nu ellers i røde Kjoler! Svar, for Satan! hvad driver I to Karle om efter?“ — „Jeg søger min Broder, som staar her ved Bataljonens andet Kompagni“, svarede jeg. — „Og jeg“, svarede den anden, „har en Ven ved fjerde Kompagni.“ — „Smukke Historier“, mumlede Adjudanten, idet han trak sin Kommebog frem for at skrive. — „Sig nu frem“,

vendte han sig til mig, „dit Navn, Nummer, Eskedron og Regiment!“ — „Mit Navn er Underkorporal Rasmus Hansen Gudme, og jeg har Nummer 16 ved 3die Forstærknings Bataljons 1ste Kompagni“, svarede jeg. Han mønstrede mig nøje med sine kendelig svage Øjne og sagde: „Maa, maasse jeg har været lidt i Vilberede. I hører altsaa ikke til de Satans sællandske Dragoner. Jeg vidste ikke, der var andre, som endnu gik i røde Kjoler“, sagde han noget mildere. „Men hvor har I jert Kantonnement, da I færdes her?“ — „I Vollerup, Hrr. Løjtnant!“ svarede vi begge. — „I Vollerup“, gentog han, „saa dog ligegodt to omstreffende Væsker. Ja, ja — Dragoner eller ikke Dragoner, saa skal I dog ligegodt anholdes, til I kan sendes til jer Afdeling.“ — Han vilde atter strive, men jeg sagde nu: „Maa jeg gjøre Hrr. Løjtnanten kendt med, vi har Tilladelse til vor Gang!“ — „Tilladelse“, gentog han, „saa legimiter jer, eller I er dødsfens!“ — Jeg gav ham min Seddel, den anden gjorde ligesaa. Han læste og sagde; „Har noget Menneske set saa galt? De har, Fanden tindre mig, Tilladelse til at gaa bort fra deres Kantonnement! Tilladelse med deres Kaptejns og Kompagnichefs Understrift! Maa det ikke løbe en ærlig Karl rundt i Hovedet: her er vi færdig at flaa vore, om de bare gaar ti Skridt for langt; men vi oplever jo meget i disse Tider, at ja, vi gjør saa. Men i hvert Fald saa er De sagesløse, mine Herrer Underkorporaler! Men eders Offiserer, de er Gud fordømme mig . . . Maa, ja, ja — de faar selv svare for deres Gæringer. Og med Hensyn til jer, saa følger det af sig selv, jeg kender ikke den enes Broder saalidt som den andens Ven, men jeg skal lede jer paa rette Spor til

deres Kompagnier." Han læste i sin Lommebog og nævnedes for hver af os Byens og Mandens Navn, hvor de Kompagniers Fane stod plantet, som vi søgte, det vil sige, hvor Kompagnicheferne var indkvarteret. Vi takkede Løjtnanten og gik.

Klokken var over fire, da jeg endelig fandt min Broder. Han og alle hans Kammerater undrede dem højlig ved at se mig saa langt fra mit Rantonnement. „Vare det gaar Dig godt“, sagde min Broder. — „Det kan og maa det“, svarede jeg, „jeg har Tilladelse, skriftlig Tilladelse, ellers havde jeg allerede siddet i jeres Fangehul, da jeg løb lige i Gabet paa eders Adjutant.“ Jeg fortalte dem Historien, men de troede mig ikke, og troede mig heller ikke mellem dem. Først da jeg havde vist en Underofficer min Seddel, og han havde læst den højt, fandt de, jeg gik paa mine lovlige Veje. — „Du maa staa højt hos Kaptejnen“, sagde en. — „Det troer jeg nok“, svarede jeg, „men det er ellers en Tilladelse, der efter Oberst-Løjtnantens Ord maatte gives til enhver ordenlig Karl.“ — „Ja vor er en Tølper“, svarede de, „men lad os nu glemme det.“

Jeg var en Timestid i deres Kreds. De vilde alle have mig til at spise og drikke hos dem, og de almindelige Soldater-Samtaler kom igang. Da jeg endelig skulde bryde op, havde en Sergent udvirket hos Løjtnanten, at min Broder maatte følge mig paa Vejen efter Vollerup, saa langt deres egen Bataljons Rantonnement naaede, men heller ikke et Skridt længere.

Min Broder fulgte mig til Grænsen, om vi saa

vil; men vort Ordskifte strømmede saa stærkt, at jeg maatte følge ham et Stykke og han igen mig, der var saa mangt og meget at stifte Ord om, saa Klokken blev over otte, før vi skiltes. Jeg gik ganske roligt og taktfuld hjem til mit Kvarter. Jeg havde intet forfømt, og kunde jo melde mig over en Time, før min Fritid løb ud.

Da jeg naaede Byen, gik jeg lige til Kaptejnens Kvarter for at melde mig. Jeg undrede mig ved at se Kvarterfanen og Bagten borte, men gik lige godt ind. Jeg fandt Kaptejnens Bærelse tomt og Folkene i Gaarden ifærd med at gaa i Seng. Manden sagde mig, at Bataljonen var marsjeret bort Klokken syv og Bagagevognene var fulgt efter. Hvor de skulde hen, lod til at være en Hemmelighed, sagde han, og han kunde ingen Bested give mig. Manden var Synsmand (Sognefoged) der i Byen, og jeg bad ham skrive paa min Seddel, jeg havde meldt mig i god Tid efter min Ordre. Derpaa skyndte jeg mig til mit eget Kvarter for at finde mit Tøj og komme efter Bataljonen, hvorom jeg vidste den havde taget Vejen efter Sønderborg. Saasnart jeg traadte ind, gav Manden mig en Seddel fra Løjtnanten, hvorpaa der stod skrevet; „Bataljonen er marsjeret paa Strandvagt ved Kjør! De kan finde os ved Barakkerne ned for Baadsagergaarden. Kom saasnart De kan; men løb ikke Livet af Dem. Der er jo ingenting i Vejen!“

Konen der i Gaarden jamrede sig og mente, jeg blev straffet. Jeg sagde nej og bad dem til yderligere Sikkerhed læse min skriftlige Tilladelse fra Kaptejnen og Løjtnantens Seddel til mig, mens jeg fik Samling paa mit Tøj. Da jeg traadte ind med fuld Oppakning, lo Konen og sagde: „Nej, det har ingen Nød!“

Dernæst bad hun mig sidde og faa lidt Smørrebrød og Kaffe, hvad jeg ogsaa gjorde. De sagde mig Vejen, jeg skulde gaa og bød mig venligt Farvel.

Jeg gav mig straks paa Vej; men fulgte Løjtnantens Raad og gik, som jeg kunde taale. Klokken lidt over ti naaede jeg en Gaard, i hvis Nærhed de omtalte Barakker maatte være. Heldig nok sad der to Soldater udenfor Porten. Jeg hilste dem og bad, om de vilde vise mig Vejen til Barakkerne og Feltvagten. Det var to Søllændere fra anden lette Bataljon; de var straks villige dertil, men spurgte ibrig, hvorfor jeg kom bag efter. Jeg sagde, som sandt var, jeg havde været en lille Tur ude at hilse paa min Broder, og at Bataljonen var marsjeret af, mens jeg var borte. — „Saa er Du, Fanden sprøjte mig, galt i det“, sagde den ene. — „Na nej, for den Sag ikke“, svarede jeg, „jeg havde Tilladelse!“ — „Snak om en Ting“, svarede de, „der er jo ingen, som faar Tilladelse.“ — „J kan jo følge med, har J lyst at høre, hvordan jeg bliver modtaget, saa gør J med det samme den Tjeneste at vise mig Vej.“ — De gik ind paa mit Døste, og efter et Kvarters Gang stod vi ved Barakkerne udenfor hvilke en Del af Bataljonen stod opstillet. „Nu skal J have Tak for godt Følge“, sagde jeg, „der ser jeg vor Kaptejn, som jeg nu melder mig til, saa kan J, om J har lyst, høre min Dom.“ — „Ulykkelig Rejse!“ sagde de, og jeg gik. Snart ser jeg gennem Sommernatten en Mand komme mod mig og kendte vor Oberstløjtnant. Han raabte til mig og sagde: „Hvem er det?“ — „Underkorporal Gudme af første Kompagni, Hrr. Oberstløjtnant!“ svarede jeg. — „Kaptejn Møller! her er en af Deres Underkorporaler!“ sagde han derpaa højt. Vor Kaptejn kom.

Seg traadte frem og sagde: „Seg melder mig, Hrr. Kaptejn!“ — „Godt“, svarede Kaptejnen. — „Harde han Tilladelse, Kaptejn Møller?“ spurgte Oberstløjtnanten. — „Jo, ved Gud havde han saa, Hrr. Oberstløjtnant“, svarede Kaptejnen, „han hører til de Folk, man kan stole paa!“ — „Men jeg synes, Gudme, det blev et langt Besøg, De gjorde hos Deres Broder!“ vendte han sig til mig. — „Det var mig ikke mulig, at komme før tilbage“, svarede jeg. „Hrr. Kaptejnen ved jo, Kantonnementerne ere store saa langt ude paa Landet. Jeg var i tre Uger, før jeg traf min Broder, og da var Klokken allerede halv fem. Jeg maatte baade hvile lidt og spise lidt og samtale, men jeg var dog igen i Vollerup Klokken halv ni.“ — „Dertil kan ikke indvendes noget“, svarede Oberstløjtnanten, „lad Underkorporalen gaa lidt til Hvile, Kaptejn Møller, han har gaaet langt og er jo en ædruelig Karl!“ — Det blev mig sagt, jeg maatte sætte mit Gevær ved en vis Pyramide, og dernæst søge mig et Leje inde i Barakken, hvor jeg maatte hvile til imorgen. Jeg havde allerede „traadt af“, da Oberstløjtnanten sagde til mig: „Der staar to Mand, Underkorporal, som fulgte med Dem.“ — „Det er to Mand fra anden lette Bataljon, der sad udenfor den nærmeste Gaard, og som viste mig Vej herved“, svarede jeg. — „Saa vil De maaske høre, hvordan De blev modtaget“, sagde han.

Det følger af sig selv, at alle, der var gaaet bort med Tilladelse, blev modtaget omtrent som jeg, Men der var femten, sexten Mand, som var gaaet uden Forlov, de maatte gøre Tjeneste om Natten, desuden blev der sagt til dem, de skulde i Morgen saa at vide, hvad Straf de skulde have. Dagen efter gik vi igen til Vollerup. Før vi skiltes ad, kaldte Oberstløjtnanten

alle dem frem, der Dagen forud havde taget sig selv Forlov, og spurgte dem, om de heller vilde, han skulde melde Sagen, eller de vilde modtage den Straf, han tilkendte dem. De valgte det sidste. Og han dømte dem til at staa seks Timer med fuld Oppakning og Geværet skuldbret eller i Hvil udenfor den Officers Dor, hvis Kvarter de var løbet fra. — Karlene fandt, det var en mild Straf, og dermed var den Sag jævnet.

Kristi Himmelfartsdag laa vi ogsaa i Vollerup. Det var om Eftermiddagen og ikke faa af os legede paa Gaden, da en stærk Kanonade begyndte. Der blev som sædvanlig straks blæst Appel, og da Skydningen varede ved, gav vi os paa Marsjen til vore Allarmpladser ved Sønderborg. Der var just den Dag kommen en Bige fra Næstens Eggen over til sin Broder ved vort Kompagni. Og hun kom nu ret i en underlig Stilling. Da Broderen tog sit Løj paa, tog hun ogsaa sit Rejsetøj paa. Broderen sagde: „Du faar blive her, Maren! vi kommer snart igen.“ — „Nej, jeg gaar bestemt med, Niels!“ svarede Søsteren. „Jeg tør ikke blive tilbage hos de fremmede Folk, og desuden kan Du snart blive skudt, men saa vil jeg dog se det, naar jeg er her.“ — „Ja, men hvis Du saa bliver skudt, Maren!“ sagde Broderen. — „Thysterne styder jo ikke efter mig“, svarede Søsteren. „De kan da nok se, jeg er et Fruentimmer!“ — „De træffer dog ikke altid, hvor de sigter“, sagde Broderen. — „Saa er de jo nogle Fæ“, svarede hun, „der ikke har lært deres Ting. Men jeg gaar lige godt med, for saa kan Du fortælle Moder, hvor jeg er bleven af.“

Pigen gif med hen, hvor Kompagniet stillede. Da der raabtes: „Træd an!“ og Broderen søgte sin Plads i mellemste Geled, stillede Søsteren sig ved Siden af ham. — „Det gaar aldrig an, Maren! gaa dog ud, før Løjtnanten kommer og inddeler os!“ — „Der er jo ingen, der forbyder mig at staa her, andre end bare Dig, og Du skulde da som Broder tage mig i Forsvar!“ — Nu kom Løjtnanten: „Den Pige kan vi, Fanden gale mig, ikke have i Geledet! Træd ud, min Duffe!“ tilføjede han mildere, „vi kan ikke have saadanne Jugle med, det var jo Synd og Skam, om Thyfverne skulde styde Dem — træd ud!“ — „Nej, bare jeg dog maa være her“, sagde Pigen. — „Hvor er De dog fra og hvad hedder De?“ spurgte Løjtnanten. — „Jeg er saamænd fra Salby ved Årsens, og jeg hedder Maren. Og vil De vide mere, saa er jeg kommen herover for at se til min Broder Niels, her staa.“ — „Ja, men skynd Dem nu at træde ud, De har jo gaaet hos Deres Broder flere Timer, har jeg set, og vi har ingen Tid til at fjafe nu, Kanonaden tager til — skynd Dem!“ sagde Løjtnanten. — „Ja, men vi har altid været saa gode Søskende, jeg og Niels“, vedblev Pigen, „maa jeg dog ikke gaa ved Siden af ham, Bejen er jo bred, og vi kommer kanske aldrig til at følges ad tiere!“ — „Nej! De maa, Saten gale mig, ikke blive der — herud med Dem, og det straks!“ — „Hvor skal jeg da hen?“ spurgte Pigen. — „De kan gaa ad Helvede til, om De lystet, eller her ved Siden af Bejen, om De hellere vil det“, sagde Løjtnanten, idet han trak hende ud af Geledet.

Lidt efter gif det ad Landevejen efter Sønderborg. Soldaterne fang, og Kanonerne tordnede, men Pigen fulgte sin Broders Sessjon og græd. „Gaa dog til-

bage, Maren!" sagde Broderen af og til. — „Nej, det gør jeg ikke, Niels!" gentog hun ligesaa tit. Og dette gentog de, til en Ordonnans meldte, vi skulde ikke marsjere til Sønderborg, da det hele kun var en Kamp mellem et Par Kanonbaade og nogle af Tyskernes Batterier. Saa vendte vi igen tilbage til vore Kvarterer, og hun kunde jo saa samtale i Ro og Mag med sin Broder.

Sidst i Maj forlod vi Bollerup, men kun for at flytte til Kjær og gøre Strandvagt noget nærmere Sønderborg. Det var hndige Skærsommerdage, vi laa der, men med Krigen gik det daarligt Paa Als var der slet ikke saa lidt Krigsfolk, skøndt der af og til blev plukket nogle derfra. Men Fjenden stod truende paa Dybbelbjerg, og der blev slet ikke gjort noget mod dem. Med et kom det Ord til at liste sig om at hele vor Brigade, den saakaldte Avantgarde, skulde til Sjælland; men saa modsigedes dette igen. Saa hed det sig, Tyskernes Stilling paa Dybbelbjerg skulde angribes, just ikke lige i Fronten fra Brohovederne af, men fra Flankerne, saaledes at den største Styrke skulde gaa over ved Sandbjerg Skov, men vor Bataljon skulde sættes iland i Nybølnoer. Tanken om virksom Daad, enten det saa gaar til Livet eller Døden, opliver altid Modet hos Soldaten; men Tiden gik og ingen førte os til Daad.

Fra Frederiks synes Tidender immer at tyde paa, det gik tilbage. Og naar vi hørte Bisen om Stillingen i det øvrige Sjælland, hvori det hed:

„Nu sidde de Tyske i mange Dage
som Herrer i Tydens Hjem;

Hrr. Ky er vegen saa langt tilbage
og tør ej maales med dem.

De øbe vor Hest, og vor Ro de slagte,
de lejre sig i vor Rug,
og Bonden, som knap for Træl de agte,
maa brede dem Diff og Dug",

saa var det nær ved at løbe os kolbt ned ad Ryggen, og vi gentog tit Ordet eller Omkvædet: „Men Hjælpen er næst, naar Nøden er sværest“.

Der blev dog ikke gjort noget Forsøg fra Als mod Lyfernes Stilling paa Dybbøl, og vor Lyft til Bedriften maatte vi kvæle i os. Der er heller ikke synderlig at meddele af Dagbogen fra de tre Uger vi laa i denne Stilling. For at vi ikke skulde fede os og, som det hed, drive omkring, maatte de lade os gaa til Døvelser. En Dag, jeg kom hjem, har jeg skrevet følgende i min Dagbog: „Vi har idag faaet Rekrutter, og det er ovenikøbet Sællændere. Hvor vi hidtil har stødt sammen med disse Karle, har de altid ladet os forstaa, de var ikke alene de bedste Soldater, men de var ogsaa de klogeste og dygtigste Folk. Især maa Syderne føle deres Foragt. Dog kan der, alle andre Sællændere upaataalt, findes meget ringe Mennesker mellem dem ogsaa, saa Sællænderne nødes i det mindste til at lade Ordet „der er braadne Kar i alle Lande“, gælde dem ogsaa. Vi har saaledes mellem den Snes Rekrutter faaet en, der bliver kaldt Vandløse, som er det dumme Menneske, jeg har kendt. Rigtignok skal nogle Læger have undersøgt ham og fundet, at han efter hele sin Bygning skal have end- ogsaa en meget god Forstand, men det er næsten utroligt, og indtil videre er jeg tilbøjelig til at tro, alle deres Mærker er slaaet fejl her.

Det viste sig straks, da Øvelserne begyndte, at han var slet ikke til at have i Geledet: skulde han gøre „højre om“, gjorde han tit „venstre om“, kommanderedes der „skulder“, fælbede han tit Gevær, skulde han tage „Geværet i Hvil“, var det ikke saa sjældent at han tog det „ved Foden“. Saaledes gjorde han just ikke altid det modsatte, men det han gjorde var i hvert Fald lige hen i Taaget. Han blev saa skilt fra de øvrige, og jeg skulde prøve, hvorvidt han kunde lære det, og hvorvidt han rimeligvis med Willie gjorde sig sjantet, eller om han til Trods for Lægernes Undersøgelser manglede den nødvendige Forstand.

Jeg kom imidlertid ikke videre med ham paa dette Omraade, end jeg var kommet med ham to Dage tidligere, da jeg paa Feltvagten skulde lære ham adskillige Ting. Han var da bleven funden paa Post med Biben i Munden og Geværet i Haanden, og paa Spørgsmaal, om han mente, det var tilladt for en Soldat at staa saaledes, svarede han, han vidste ikke, hvad der var tilladt; men han havde da ikke andet at gøre, end staa og holde ved den Bøsse, og det kunde han nok med den ene Haand. Da Løjtnanten videre spurgte, hvad han havde at iagttage der paa Posten, svarede han, han vidste det ikke. „Fik Du ingen „Instrukser“, da Du blev sat paa Post?“ spurgte Løjtnanten videre. — „Jeg har ikke andet, end hvad Du ser“, svarede han. „Lidt Smør og Brød og Flæsk har jeg i min Bøse, nogle Stilling i min Pung og kaffte et Fjerdingspund Tobak i min Pung, det er det hele. Det andet, Du snakker om, kjenner jeg ikke“. — „Men Du ved da“, siger Løjtnanten, „Du maa ikke sige Du til din Løjtnant.“ — „Ja, men jeg ved jo ikke, Du er Løjtnant“, svarede Karlen. — „Ja, men

nu har jeg sagt Dig det“, svarede Løjtnanten, „faa skal Du, Pine Død, huske det.“ — „Det er ikke sikkert, jeg kan kende Dig“, paastod Karlen. — „Hvad hedder Du?“ spurgte Løjtnanten. — „Seg hedder ellers Jens“, svarede Karlen, „men fiden jeg har faaet disse Klæder paa, kalder de mig altid Vandløse.“ — „Bed Du heller ikke, hvem der er din Kaptejn?“ spurgte Løjtnanten. — „Nej.“ — „Bed Du heller ikke, hvad Bataljon Du staar ved?“ — „Nej.“ — „Heller ikke hvilket Kompagni?“ — „Nej.“

Efter dette Forhør lod Løjtnanten ham løse af Post, og dernæst fatte han mig til at lære ham, hvad Bataljon og Kompagni han stod ved, hvad Bataljonskommandøren hed, og ligedan Kaptejnen ved Kompagniet og Løjtnanterne. Men det var spildt Umage. Vandløse var netop ligesaa klog, eller ligesaa dum, da vi endte, som han var, da vi begyndte. Og som det gik mig den Dag, gik det mig igen idag, da jeg skulde lære ham at gøre højre og venstre om, tage Geværret ved Foden, i Hvil og skuldre det. Og paa Spørgsmaalet, om jeg troede, han manglede Evner til at være Soldat, maatte jeg nødvendigvis svare Ja.“

Da der er gjort Brud paa Dagbogen, vil jeg her sige til, at Vandløse blev sig selv lig hele Sommeren: han lærte intet, og han kunde intet, og tilsidst blev der intet krævet af ham. Naar der blev uddelt Lønning, passede han, ingen narrede ham en Skilling fra; naar anden Forplejning skulde deles, var han ligesaa sikker, og han var vist aldrig hele Sommeren blottet for Brændevin og Tobak, men ingen fik hverken det ene eller det andet hos ham. Bad nogen ham om noget, svarede han: „J kan tage jert eget.“ — Der blev sagt om ham, han var vittig efter Føde,

men det krænkede ham ikke. Han var altid den samme; og selv Brændevin og Tobak troede de at lægge Mærke til, han brugte altid nøjagtigt ligemeget.

Dette meget ensformige Liv syntes at ville gøre vor Oberstløjtnant meget stræng. Det var altid hans Skik at lade mangt og meget gaa ustraffet hen, som andre Afdelinger straffede, eller ogsaa han straffede det paa sin egen Maade. Nu talte han om at straffe eksemplarist, og han gjorde det ogsaa. Mens han gik i denne Stemning, var jeg en Dag Ordonnans hos ham. Jeg var fra Morgenstunden bleven sendt til Sønderborg af Adjudanten med en Vogn, der skulde hente et og andet, og jeg havde faaet nogle Erinder at udføre. Ligesom Vognen kom kørende i Gaard, kommer han ud af sine Værelser, meget vred og siger: „Er De min Ordonnans?“ — Jeg svarede ja. — „Hvor har De været henne uden mit Vidende“, spurgte han. — „Jeg har fulgtes til Sønderborg med denne Vogn, Hrr. Oberstløjtnant“, svarede jeg. — „Ja jeg skal, Satan gale mig, følge jer med Vogne her og med Vogne der, naar I er mine Ordonnanser. Det er jer Slyngler til Underofficerer og Underkorporaler, der giver Menigmand slette Eksempler, hvoraf saa mange Uordener følger. Nu skal De for de Løjer komme til at „spinde Tobak“ (ligge krum) tolv Timer!“ — Jeg saa paa ham med Mund og Djne og var helt overrasket. — „Var fler med Dem?“ spurgte han. — „Kun Trænkudsten, der førte Vognen“, svarede jeg. — „Trænkudsten spørger ingen om“, afbrød han heftig og stampede. „Trænkudsten har været komman-

deret affted!“ — „Det har Underforporalen ogsaa, Hrr. Oberstløjtnant!“ sagde Adjudenten, der i det samme kom til. „Og i Grunden er han kommanderet affted efter Hrr. Oberstløjtnantens Ordre, der udtrykkelig gaar ud paa at lade en af Ordonnanferne følge med til Sønderborg, naar der var meget at ekspedere!“ — „Naa, ja, ja — men saa er han, Satan gale mig, ogsaa fri for videre Tiltale. Det vilde jo være rent mod Reglementet at straffe blot fordi vi er i daarligt Humør. Gaa saa, De har ikke forset Dem.“ — „Oberstløjtnanten er helt urimelig i denne Tid“, sagde Adjudenten til mig, da den gamle var gaaet, „han ligner sig næsten ikke selv: han higer efter at straffe, som han er vant at affty det. Kunde vi dog snart blive revet ud af dette utidige Liv.“ Og vi blev revet ud deraf, og det til Daad.

Midt om Formiddagen den 23de Juni kom vi fra Strandvagt og blev indkvarteret i Kjøer. Efter gængse Skik blev vi der, eller skulde blive der, fire Dage, og vi styndte os at sende vort Løj til Vast. Vi havde faaet Lønning og Forplejning, og Madspændene havde travlt med Middagsmaden. Jeg havde haft et lille Besøg af min Broder, der nu laa i Sønderborg, men det var meget kort, da de alt var underrettet om, der var nyt i Søer. Da han var gaaet, stod jeg og samtalede med Manden i Gaarden, der var ung og livlig, og, som det saa ud, særlig havde faaet Øyst til at tale med mig. Samtalen drejede sig, som saa tit før, om Hertugen og hans Færd; Manden ledte Talen hen paa de store Summer, der var

brugt for at faa Oprøret istand. — „Hvor fik han dog den Mængde Penge fra?“ spurgte jeg. „Saa-danne Folk er sjældnen ved Stillingen.“ — „Han havde store Indtægter af sine Godser“, svarede Manden, „og et godt Greb til at handle med Penge. Paa en Maade har vi hjulpet til allesammen“, vedblev han, og da jeg studsede ved denne Tale, sagde han: „Hertugen var alt andet end godt troet af Bønderne, men i mange Stykker fik han dog sin Villie med dem, og saaledes fik han faa godt som alle Folks Penge i sin Bold. Forholdene kom ham her til Hjælp. Saa godt som hele Landet (Als) er jo Fæstegods, og da Tiderne gik frem, fik snart alle lidt Penge tilovers, somme ikke faa lidt endda. Det Raad, at lægge dem paa Ristebunden, kendte alle; men de fleste vidste ogsaa, det bragte mere ind at sætte dem paa Rente. Men der var mange flere, der kunde sætte Penge paa Renter, end som vilde have tillaans, ja disse sidste var næsten ene Sønderborgerne, der nu og da trængte til nogle hundrede Mark Rurant at sætte i et Hus eller Skib, men da her blev saa mange Penge, gav de kun tilsidst 2 pCt. Nu kom Hertugen til, og han bød 4 pCt. til alle, der overlod ham deres Penge. Derover blev han meget rost. Alle kom til ham, og han fik Penge i meget store Summer. Renterne betalte han redelig, hvad han sagtens kunde, for han satte dem i Jernbaner og andet mere, hvorved han skal have havt indtil 12 pCt. Men det hele tog lige godt . . .“

Her afbrødes Samtalen pludselig, da en Ordonnans styndsomt kom ind i Gaarden og siger, som i Forbigaaende, nu er her Nyheder. Soldaterne stimlede sammen fra alle Kanter, og den ene spurgte ivrigere end den anden, hvad der var paa Færde, uden

at nogen kunde svare. Men nu kom Kaptejnen ud i Døren og raabte: „Kompagniet skal stille til Afmars om en Time. Hvorhen Rejsen gaar er en Hemmelighed, men vi kommer ikke mere tilbage, den Sag er klar, saa hver Mand faar tage alt med!“ — „Men de allerfleste af os har baaret deres Tøj til Bast!“ raabte flere i Munden paa hverandre. — „Henter det saa hurtig som muligt“, bød han. Andre havde Fodtøj hos Skomagere, de fik ogsaa Lov at hente det og møde ved Ulkebøl Præstegaard Klokken halv to. Nu kom der Røre i Tingene. Skjorter og Strømper blev pakket dryppende vaade i Tornhysterne, og Klokken halv to stod vi ved Ulkebøl Præstegaard, hvor Brigadekommandøren beede. Derfra gik Marsen lige til Kommark, hvor vi saa to, tre Dampskibe og flere Transportskibe liggende, og vi forstod, vi skulde bort fra Als.

Vi fik en Times Hvile. Derpaa begyndte Udfibningen i smaa Baade. Jeg kom med den allersørste Baad derud, hvad jo ikke var videre heldigt, dog for saa vidt, at det endnu var godt Vejr. Vi lagte til et meget stort Dampskib, hvor vi blev vist ned i Lasten, og hvor vi havde Frihed til at lægge os ned i Sandet og sove. Det rejste med en Storm, og det blev vanskeliggere og vanskeliggere at faa de sidste Bataljoner ud. Dog fuldendtes Udfibningen Klokken tolv om Natten uden andet Uheld end at en Baad væltede; den Snes Mand, der var i den, faldt i Vandet, og blev fiskelevende op igen; men to, tre Geværer fandtes ikke. Jeg faldt tilsidst i Søvn nede i Rummet, da jeg var meget udbaaget efter den fire Døgn's Bagttur, vi lige

kom hjem fra, og den temmelig strøenge Mars fra Hjør til Mommark. Jeg vaagnede og gned Djnene, da de hev Ankeret til dem, men faldt atter i Søvn. Men jeg vaagnede atter og syntes, jeg var i en underlig Tilstand, som jeg i Hast ikke kunde blive klog paa. Da jeg fik mig lidt samlet, forstod jeg dog, det var Skibet, der havde taget Fart og buggede stærkt i den oprørte Sø. Jeg følte mig ilde tilpas, og dette tiltog ved, at jeg mærkede Mandstabet brækkede dem af Søshge rundt om. Som noget der fulgte af sig selv, tog jeg mit Tøj, gik til Dpgangen, der var kendelig paa en svag Lysning. Uden Hinder kom jeg fra Lasten op paa det nederste Dæk, men da jeg vilde fortsætte min Vandring op paa det egentlige Dæk for at faa frisk Luft, standsedes jeg af en Sømand, der raabte til mig paa et fremmed Sprog, sagtens engelsk, da Skibet var engelsk, og vilde true mig til at blive nede. Jeg lod dog som ingenting var, selv da han spjattede mig over Armen, gik jeg dristig frem, stjældte og paatog mig en Mine, som var det min Ret at komme op. Snart stod jeg paa Dækket og trængte mig frem til Standsklædningen, hvor jeg stirrede ned i det oprørte Hav. Min Søshge gik med et over, og jeg priste min Dykke, jeg kom op, for nede i Lasten gik det gruelig til.

Stormen havde imidlertid afstedkommet Lavvande i Fjorden ved Faaborg, og vi maatte gaa tilankers ved Bjørnø. Kloffen tre, fire kom vi dog i Land paa Faaborg Skibsbro tilligemed en Bataljon til. Den øvrige Del af Brigaden sejlede til Afsens. Faaborgerne modtog os paa deres ejendommelige gæstfrie Maade, og i de Par Timer, vi holdt Hvil paa Broen, blev vi helt overlæsfede med Mad og Drikke. Der

var vist ikke mange af os, der ej fik deres varme Middagsmad, da de havde ventet, vi vilde blevet indkvarteret der i Byen. Saa fik vi Kaffe, Brændevin og Øl; ja da de hørte, vi skulde gaa tre Mil, til Gaarby, om Aftenen, vilde de endogsaa forsynet os med Mad til Marsen, men det sagde vor Oberstløjtnant, vi ikke maatte modtage.

Klokken halv seks den 24de Juni om Eftermiddagen gik vi fra Faaborg, og det var ikke fri for at gysse i os ved Tanken om den tre Miles Mars ovenpaa den uvante Sejletur. Saa snart vi kom udenfor Byen, kommanderedes Beværet paa højre Skulder, og Oberstløjtnanten blev holdende, mens hele Bataljonen gik forbi ham, og han lod vist falde opmuntrende Ord til dem alle. Saaledes sagde han til os: „Glem nu ikke, Karle! at frisk Mod er halv Tæring! Vi er nu paa Vejen til ny Baabendaad, og det staar, Gud fordomme mig, for mig, vi gaar til hæderlig Daad! Hvor, ved jeg ikke, men noget i mig hvister, vi gaar til Frederitz, der staar vor virkelige Dødsfjende, der staar Oprørerne! Og de skal, Satan annamme mig, faa „deres Fedt“ mødes vi med dem! Muntre nu Sindet lidt op med Sang!“

Saa længe han talte disse Ord, red han Side om Side med os. Nu holdt han tilbage for at tale med andre; men vore „Syngere“ stemte efter gammel Sæd op og sang: „Dengang jeg drog affted“. Under Sang gik vi nu til Stoven ved Damsbo, hvor vi holdt Hvil, og hvor vi nær havde overlæstet vor djærveste „Synger“ med Brændevin. Han gik immer under Rabnet

„den lille Smed“ eller „Ejlskovsmeden“, og mange sagde om ham, han var en „allerhelvedes Karl“. Og det kan godt være, det var passende nok, for det Udtryk bruges jo om de højst forskellige Mennesker. Saameget er da vist, han sang tit under Marsen hele Mil, baade højt og nærved meget kønt. Han var maasse endda den mindste Mand ved Kompagniet, saa lille at han paa Sessionen stod paa Tærerne under Maalet, for dog at naa den givne Højde. Han var tilmed meget tynd eller, som det tit blev sagt, „klejn“; bleg var han som enhver Smed og gruelig til at drikke Brændevin. Jeg holdt endel af ham for Sangens Skyld og hans godmodige Færd, og han holdt sig til mig, fordi jeg havde altid Brændevin at give bort, da jeg drak lidt eller intet selv. Han var kun 24 Aar, og dog var Brændevin hans Herre i den Grad, at han rystede, som havde han stærk Feber, naar han vaagnede, indtil han fik drukkit et Par Gange af sin Feltflaste. Fem Pægle rummede Feltflasten, og den tog han fyldt med til enhver Feltvagt. Saadan en Tur varede jo et Døgn, men tit gif de fem Pægle for tidligt op, og han plagede da alle uden Undtagelse for Brændevin. Nu havde han som sagt sunget en hel Mil. Det fandt alle var udmærket; men Smeden bandte ved alle sine Guder, han kunde synges en til, naar bare han kunde saa dygtig Brændevin. De enedes da om, han maatte drikke af alle Flaaskerne, om han gad. Det er vistnok umuligt at sige, hvor meget han drak, men saameget er vist, han drak, saa han næppe kunde tale og sige: „Nu orker jeg, Fanden hente mig, ikke en Draabe mere“. Nu vilde de have ham til at synges, men hans Tunge var næsten lam; derimod kunde han godt gaa og bære sit Tøj.

Vi klagede os over, vi fik nu ikke Sang; men Oberstløjtnanten bød Musikken at spille. Deres Oppakning blev slængt paa Bognene, og da Marsen atter begyndte, maatte de spille op. Saaledes gik der en hel Mil, hvor Horn og Trommer stiftetvis førte Musik; men saa vare de da ogsaa trætte. Nu var Smeden imidlertid atter kommen til Mælet, og Sangen begyndte igen. Lige i Mørkningen naaede vi Haarby Kro, hvor Bataljonen stiktes ad, og vort Kompagni gik til Sarup. Ved Sarup Mølle gjorde vi holdt og fik Kvarterfædler. Mølleren lod to store Ballier fulde af Gammeltøl sætte ud til os, og vi havde nær drukket os en Kus allesammen. Heldigvis var mit Kvarter straks derved. Her blev vi modtaget med en fynt „Røsefuppe“, og der vankede selvfølgelig ikke anden Drikke end Gammeltøl. Efter Maaltidet blev vi vist til vel opredte Senge, og Konen undskyldte meget, hun kunde kun skaffe en Seng til tre og tre Mand, da vi vare saamange (vi var tolv Mand). Vi trøstede hende med, at vi hele Sommeren havde ligget i Halm, der til sine Tider var nærved at ligne Svinenes Leje, og dermed gik vi til Sengs.

Det var sildig næste Morgen inden vi stod op, og ingen af os følte sig vel tilpas. Vi vaskede og redte os dog, som vi var vant, og forglemte naturligvis ikke at pudse os paa det bedste. Derpaa tog vi vor Mad frem og vilde spise, men det tog Konen fortrydelig op og paastod, det var til at krænke hende med. Hun satte dernæst to store Fade paa Bordet for os med Allebrød og føjede til, det var en ægte

synst Davre, som maatte smage os godt, da vi vare Fynboer.

Konen havde vist Ket, at Davren var synst, men smage os vilde den ikke, og hvad mere var, jeg og flere kunde ikke faa en Skfuld deraf tillivs. „Ja, ja“, sagde hun, „J er ikke vænnet til Ælebrød, Flæstet vil vist smage jer, for det roser alle.“ Mens hun udtalte disse Ord, satte hun en stor Bænde Flæst paa Bordet for os, der var fedt, men kun lidt stegt og flød i Fedt. „Vær saa god“, sagde hun, „vil det ikke smage jer, ved jeg ikke Raad.“ Men Flæstet vilde ikke smage. „Saa maa J ikke være vel, eller maaske J kan ikke taale godt ovenpaa al den Usjælhed, J har levet i.“ — Vi vilde nødig høre, vi havde levet saa usjælt; men fra den anden Side maatte vi jo indrømme, at her sandedes Ordet: „Vi kan faa formeget af det gode“, efter som vi var bleven for varme mellem hendes Dwyer, som jo var en Følge af, vi stadig i tre Maaneder havde ligget paa lidt Halm i Baracker eller Udhuse og mange Gange paa den aabne Mark. Hendes Sammeltøl var os ogsaa for stærkt, efter som vi Aar og Dag kun var vant til en Skaal var Kaffe og lidt Smørrebrød. Og vilde hun endelig, vi skulde have en god Davre, fik hun at give os lidt magrere Kofst. — „Ja“, svarede hun, „nu er det jo snart Mellemmadstid, saa kan vi jo se, hvordan den smager jer.“

Klokken ni skulde vi stille til Appæl ved Sarup Mølle, hvor Kaptejnen havde Kvarter. Han modtog os meget oprømt og sagde: „Nu er vi, Fanden brække mig, kommen til Fyn, Karle! Det kan vi mærke paa meget, især paa Dwyerne og det gamle Æl. Jeg havde paa min Ære nær druffet mig en Rus, før jeg iastes fik Kompagniet indkvarteret. Jeg kendte ikke Kraften

i dette fynske *Ol*, men det kunde ogsaa snart have gaaet mig som Noah, da han første Gang drak Vin. Jeg vil nu give jer det Raad, ikke at drikke alt for meget deraf, om vi blive her nogle Dage. Se derimod at faa jert Linned vasket godt og jert Fodtøj gjort istand, for der forestaar os vist lange Marsjer, da vi jo kan være sikkre paa, vi er ikke kommet herover for at drikke Gammeltøl og ligge i bløde Senge."

Han var lige ved at lade os gaa igen, da en Ordonnans meldte, Bataljonen skulde stille ved Haarby Kro Klokken halv tolv. „Altsaa staar Kompagniet marsfærdig her Klokken elleve“, bød Kaptejnen, og dermed skyndte hver sig til sit. De længst fraværende kunde med Nød og Neppe hente deres Tøj. Vi nærmeste kunde faa Stunder at spise Mellemmaden, og vor snaksomme Bærtinde havde det Moro at se os spise Smørrebrød til Kaffe.

Den paa Eftermiddagen blev vi indkvarteret i Berninge Sogn og vort Kompagni i Bregnemose By. Vi blev indkvarteret fire Underkorporaler og Kommandersergenteu foruden Kaptejnen og en Løjtnant med deres Oppassere i en Gaard; det var mod Reglerne, men Kaptejnen vilde have faa mange ved Haanden for det Tilfælde, der kom hastig Ordre. Vi blev her dog i seks Dage. Vi havde et meget godt Kvarter, tiltrods for at Kaptejnen og Løjtnanten, ja selv Kommandersergenten tog førend vi andre. Vi følte os ogsaa vel alle paa Kommandersergenten nær, der immer snakkede om, det havde været mere passende at lade ham spise sammen med Offisererne end med Under-

forporalerne; ja jeg er nærved at mene, han tit fuldede af Harme derover.

Af mine Optegnelser fra disse Dage skal meddeles følgende Træk: „Kaptejnen kaldte paa mig ud af Vinduet og sagde: „Kom ind, Gudme! saa skal De se det ny Kort, De bragte med hjem fra Odense iastes!“ (Det var det saakaldte „Specialkort over Krigsskuepladsen med Frederits og Omegn“). Jeg havde været noget inde, og jeg tror, Kaptejnen vilde prøve, om jeg havde noget Kendskab til et saadant. Kortet laa endnu paa Bordet og Kaptejnen sad og samtalede med mig om Dit og Dat, da det piffer noget kluntet paa Døren. „Kom ind“, raabte Kaptejnen. Døren blev revet op, og en Menig af Kompagniet kom stampende ind, tager Felthuen af og siger: „Goddag, Hrr. Kaptejn! Jeg har nogle Breve fra mig selv og Sins D, vil De ikke sende Dem „heem“. — Kaptejnen tog Brevene og spurgte: „Har Du mer at sige, Klodrian?“ — „Nej“, svarede han. — „Nu, ja saa maa jeg“, sagde Kaptejnen, „sige Dig, Du er et Bæst! ret en grov Tolper, paa hvem al Opdragelse er spildt. Her kommer Du, Fanden brækkte mig, ikke som Du var Soldat — nej deraf er der, ved den lede Satan, ikke Spor — nej, Du kommer, som vi kan se en fuld Sjover kommer vraltende ind i et Bærtshus, og taltaler mig, din Kaptejn, som var jeg en Bærtshusholder! So, jeg maa love, det klæder — ja det klæder kønt! Nu sidder Gudme her, men din Kaptejn kunde ligesaa let havt en af de fremmede Dffiserer til Selskab, som han har en af sine Underforporaler. Det vilde have været et opbyggeligt Syn for ham, og — ja hvad vilde han dog tænke om Disiplinen ved Kompagniet: først den kammeratagtige Tiltale, din

Uffel vover at byde din Kaptejn, og dernæst denne Paaklædning — nej det er dog infamt: Træsko paa Fødderne“, dermed fik han et Spjæt over Benene. — „Mine Fødder ere sømme fra sidste Dages Mars, Hrr. Kaptejn!“ vovede Sthmperen at sige, „og saa laante jeg mig disse Træsko.“ — „Det er, Fanden brække mig, ikke min Sag, og det kommer ikke i fjærneste Maade Disiplinen eller den militære Anstand ved. Det viser yderligere, hvilket Bæst Du er; har nogen ordenlig Karl sømme Fødder fire Dage efter en Mars? Det har Gudme her staaer ikke, og det har ingen, der mener det ærligt med Konge og Fædreland. — Og saa er det denne Baistrøje, og det endda opnappet — ja, Du stænker os, min Salighed, Glasset fuldt. — Men Du skal, min Salighed, ikke komme til at dø i dine Synder, saa sandt jeg hedder Kaptejn Møller! Herud af med Dig;“

Det følger af sig selv, Karlen skyndte sig ud saa hastig som muligt. Og Kaptejnen stod pustende og stønnende, som efter en stærk Anstrængelse. „Det er dog et forfærdeligt Kompagni, jeg har“, udbrød han endelig. „Jeg troer, Fanden brække mig, vi kan lede mange Riger og Lande igennem uden at finde Magen.“ — Disse Ord var aabenbart sagt til mig, men jeg fandt, det var ikke alle Ord, der skulde svares til, og at det her var bedst at tie stille. — „Hvad siger De, Gudme?“ spurgte han noget mildere, „Dem anser jeg for en brav Karl!“ — „Jeg siger, der er mange brave Karle ved Kompagniet, og at denne er en ren Undtagelse“, svarede jeg. — „De har paa en Maade Ret, og en Nar var jeg, om jeg ærgrede mig over det Bæst“, udbrød han nu, og jeg tænkte den Bust var overstaaet. Da Ordskiftet dog ikke

mere vilde komme igang mellem Kaptejnen og mig, gif jeg.

Dagen efter stillede imidlertid Kompagniet udenfor Kaptejnen's Kvarter i Baisklæder. Kaptejnen kom ud og meddelte Løjtnanterne, at Kompagniet skulde have lidt Øvelse i militær Anstand, som han havde bragt i Erfaring, de trængte meget haardt til. Der var ingen, som svarede videre hertil, men det gjordes heller ikke nødvendig, for deres Mening stod tydelig at læse i deres Ansigter. Den ældste Løjtnant førte Kompagniet hen i en Brakmark, der delte de Mandstabet mellem dem, og gav dem Undervisning i den saakaldte militære Anstand, og lod dem derpaa gaa i Kredse udenom dem og gøre Honor. En halv Time tid efter kom Kaptejnen, Mandstabet fik Hvil, men Offisererne gif og samtalede. Her hørte Løjtnanterne første Gang, hvad der havde drevet Kaptejnen til denne underlige Færd, han idag viste Kompagniet. Men da de alle tre fandt, han handlede uretfærdigt ved at lade hele Kompagniet, Offiserer, Underoffiserer og Menige, bøde for en enkelt Hallunts Skyld, der tilmed ikke var en rigtig Soldat, da han var sat i de Meniges anden Klasse, saa forandrede Kaptejnen Sagen derhen, at Bedkommende skulde have to Timers Øvelse daglig, saalænge vi laa rolig, og skulde saa to Underkorporaler skiftes til at afrette ham.

Den 1ste Juli fik vi Marsordre til Ejbj ved Middelfart. Paa denne Mars i stærk Regn blev jeg syg og maatte næste Dag melde mig hos Lægen, der erklærede mig for „kvartersyg“. Den anden og tredie

Juli laa jeg til Sengs, men den fjerde krøb jeg igen ovenfor. Bataljonen havde Ordre til at rykke ud, saasnart Ordren kom, men skulde efterlade Bagage og alt der hørte til Forplejning og Regnskabsvæsen samt sine Kvartershyge, og desuden en Underkorporal og tre Menige som Bagt fra vort Kompagni. Det var den fjerde om Formiddagen, Kompagniet stillede og modtog denne Ordre. Jeg var, som sagt, krøbet ud af Sengen, og jeg stillede med og indtog min vante Plads. „Hvad Fanden gør De her, Underkorporal Gudme? De er jo kvartershyg!“ brølte Kommandergenten til mig, da han talte Mandstabet. „Har De meldt Dem hos Lægen og faaet hans Tilladelse til at staa op?“ — „Lægen har aldrig befalet mig at ligge“, svarede jeg, „og derfor har det aldrig faldet mig ind at spørge, om jeg maa være oppe. Men jeg vil nødigt blive tilbage her, naar det gælder et eller andet, hvad det naturligvis gør.“ — „Godt“, svarede han, „men De maa lige godt blive udenfor Geleddet, til De ordenlig er meldt til Tjeneste.“

Jeg traadte ud; men nu kom Kaptejnen med Lægen. De Kvartershyge blev kaldt frem, og jeg meldte mig rast. — „Lad mig se Deres Tunge“, sagde han og rystede paa Hovedet, da jeg viste den frem. „Deres Puls“, sagde han og tog min Haand. „Nej. De er, Fanden pine mig, ikke rast“, svarede han, „vær De glad, kan De slippe for Lafarettet. Men hvorfor vil De nu endelig kaldes helbredet? Deres Sygdom er endnu ikke udviklet.“ — „Jeg vilde meget nødigt blive tilbage, hvis Bataljonen, som jeg venter, skal til Frederitz.“ — „De er en rast Karl“, svarede han, „men jeg har al Grund til at mene, det gaar galt.“ — „Na, Hrr. Overlæge“, sagde Kaptejnen, „det gaar

nof." — „Mig er det, Fanden pine mig, lige meget“, svarede han, „naar De ikke vil Deres eget Vel. Meld Dem saa til Tjeneste.“

Denne Dag kom vi ingen Steder; men min Sygdom tiltog. Den femte Juli efter Middag fik Bataljonen Ordre at gaa til Strib og være der Kloften henad otte. Da vi stillede til Afmars, sagde Kaptejnen til mig: „De ser, Fanden brække mig, ikke ud til at tage med idag. Trøst Dem med, at Sygdom er hver Mand's Herre. Og vil De endelig ikke blive tilbage som kvartershj, saa kan De være den Underkorporal, Kompagniet skal afgive. Det skal gärne være en paalidelig Mand.“ — Jeg lovede endnu at bede om at komme med, og Kaptejnen tillod det.

Paa Marsjen red Oberstløjtnanten hele Vejen og samtalede først med den ene Afdeling og saa med den anden: „Inden i Morgen ved denne Tid“, sagde han til os, „venter jeg her er øvet Stordaad i Danmark, Karle! Vi gaa nu lige til Frederitz! Der udenfor staa vore Arveffjender, Slesvigholstenerne! Men der maa de ikke staa længer, Karle! for der er ikke deres Plads. Vore Baabenbrødre har truffet om Keb med dem der i to Maaneder; men Fjenden har hidtil været stærkest. Nu har de kaldt os fra Als, og Ky er kommen fra Sjælland med sin Brigade; nu er vi de stærkeste og inden i Morgen ved denne Tid staar Slesvigholstenerne der ikke længer! hører I det, Karle — de staar der ikke længer, for nu vil vi ikke have, de maa staa der længer, og saa vil Himmelen det ikke heller, for Himmelen vil altid Sandheden og Retten, og den er paa vor Side! — Vi vender straks igen tilbage til vore Kvarterer i Ejby, hvor vi har en Mængde Klæstefinker der venter os. Nu har jeg sagt

eder, hvad jeg ved, og jeg stoler paa, I gør eders Pligt, naar Kampen skal staa!" — Der blev svaret med et fuldtonigt Ja, og Oberstløjtnanten gav sig i Følge med andre; men hvad han sagde til dem, det veed jeg ikke.

Min Sygdom tog til under Marsen, men mine Kammerater hjalp mig trolig med mit Tøj, og jeg kom med til Strid. Der var ikke Lejlighed til os at blive sat over straks, og vi skulde derfor staa noget affides bag en Banke til vor Tur kom. Vi fik Geværerne sat i Pyramide og Lov at lægge os ned. Vi kunde nu se over til Pladsen nord for Fæstningen, hvor Slesvigholstenerne tumlede dem, og hvor Kampen om saa Timer skulde staa. Af og til drøede et Skud, mest fra Fjenden, hvad vi kunde se paa Røgen fra deres Kanoner. Kugler og Granater foer i flere Retninger, og mindst en stor Kugle kom herover til Fyn, for oppe paa en Banke var samlet en Flok, dels „Sivile“, men dog nok ogsaa Offiserer, der stod og spejdede efter Fæstningen og Omegnen, men, som Flokken stod, slog en vældig Kugle ned mellem dem og trillede henover Marken. En Kufft mellem Flokken løb efter den, tog den og bar den derpaa ned og lagde den i sin Bogn.

Der blev sagt os, vi fik Hvile et Par Timer og derfor godt kunde lægge os til Hvile eller tage os noget Mad. Jeg kom imidlertid voldsomt til at brække. Endel Offiserer stimlede om mig, og Oberstløjtnanten kom til og spurgte med sin sædvanlige Høftighed: „Er Manden syg? eller er han fuld? eller har han maaste

faaet Kanonfeber?" — „Det er Skam en af vore bedste Underkorporaler“, svarede Kaptejnen, „han har været syg en otte Dages Tid. Det er i Grunden baade mod min og Lægens Billie han kom med i Dag, men han fordrede det som Ret, uden at ændse Sygdommen; saa kunde jeg ikke nægte ham det.“ — „Det vilde, Satan regere mig, ogsaa været en Skam“, svarede Oberstløjtnanten. „Det maa jeg lide, det er Karle, der vil, hvad de vil paa saadanne Tider. Men De skulde have ladet ham sidde paa en Bogn hertil, da De vidste, han havde saa lidt Kræfter. Nu faar vi have fat i Lægen; det vilde, Satan regere mig, være en Skam, kom han ikke med til Udfaldet.“

Lidt efter stod Lægen hos mig. Oberstløjtnanten sagde: „Kan De gjøre ham istand, at han kan følge med om et Par Timer?“ — „Nej, det er umuligt“, svarede Lægen. „Han har meget forværret sin Tilstand! Men saadant kommer der ud af denne stive Egensindighed. Og værst er det, naar den faar Medhold hos de Foresatte. — Sagde jeg det ikke nok?“ vendte han sig mod Kaptejnen. „Dg tilsidst gaar det dog ud over os Læger!“ — „Kan De give Karlen noget?“ spurgte Oberstløjtnanten og stampede. „Den Slags Egensind, De staar og laster, er meget for god at lægge for Had. Gid hele Armeen var saa egenfindig, saa var det en Lyst at være Offiser og Læge med, tænker jeg. Kan De derfor give ham noget, saa gør det, selv om det er udenfor alle Deres Regler.“ — „Der er ingen Ting at gøre, Karlen kan umuligt gaa længer“, svarede Lægen. — „Maa, saa skal der, Fanden gale i mig, idetmindste sørges for ham“, svarede Oberstløjtnanten, „her skal han ikke ligge.“ Jeg blev nu fulgt hen i en Gaard der jævne

ved, hvor jeg fik Lov at blive til Bataljonen kom tilbage eller ogsaa matte jeg tage tilbage til Ejbh, om det var muligt.

Henne i Gaarden kom jeg til Veje hos flere Syge. I Mørkningen faldt jeg i Søvn, men vaagnede ved en forunderlig Surren, som jeg syntes at høre rundt om mig. Da jeg kom til mig selv, hørte jeg dem tale rundt om mig og sige: „Jo, det er ganske rigtig, Slaget har begyndt!“ — Af og til hørtes Drøn fra Kanonerne, saa Gaarden bogstavelig rystede; men den underlige Knagen og Surren faldt mig endnu fært, saa fært at jeg maatte spørge: „Hvad er dog dette for en Knagen og Surren?“ — „Det er jo Geværstuddene“, svarede en, „de kan tage dem saadan ud her om Natten. Somme paaftaar, det er Genlyden fra Skovene og Stranden, der volder det; men ligemeget, det gaar varmt til berovre, og det var andet at være med der end ligge her og trækkes med Feberen.“ — „Det siger jeg ikke for min Part“, svarede en, der, hvis jeg ikke tager meget fejl, var en „Laasinger“. „Naar vi ligger her, har vi dog Lemmerne hele; det beholder de ikke alle, der er med histovre i Nat.“ — „Du er et Nadsel“, sagde den første, som vist var en Søllænder, „Du holder vist mere af at ligge et Steds og raadne op end dø paa ærlig Maade! Hold din Mund — Du skal ikke tale, hvor der er Karle samlede.“ — „Hvad siger Du, Landsmand“, vendte han sig til mig, „jeg hørte af dem, der fulgte Dig herind iafstes, Du skulde lagt kvarterstyg ude paa Landet, men gjorde Dig rast og gik med til Du besvimeede. Jeg

tør vædde Du holder med mig her i denne Sag!" — „Seg er enig med Dig", svarede jeg, „og vilde heller givet hver Skilling, jeg har i min Pung, kunde jeg gaaet med. — „Det maa jeg lide", svarede han. „Hvad Afdeling staar Du ved?" spurgte han. „Seg kan jo ikke se Dig." — „Seg hører til sjette Brigade, der kom fra Als i forrige Uge", svarede jeg; „forresten staar jeg ved tredie Forstærknings Bataljon." — „Der har Du min Haand, Kammerat!" sagde han, „jeg staar ogsaa ved Avantgarden! Dem er det der nu banker Infurgenterne ud af deres Kuler. Hurra for Avantgarden!"

Vi enedes om at gaa ud og liste os op paa Banken, for at se Slaget. Det var dog kun et dunkelt Omrids vi saa alting i, og naar vi undtager et Par Steder, det brændte stærkt, var det kun et uhyre Lag af Røg, hvorigennem der idelig glimtede, som rugede over Eggen. Ogsaa hørtes den idelige Surren og Knagen. Da vi kom tilbage til Gaarden, holdt der en Vogn, hvoraf nylig var staaet to fornemme Mænd. Den ene gav Kuffen Ordre om at køre hjem, og hvad der ellers skulde gøres hjemme, til han kom tilbage. Vi mærkede paa Ordskiftet, vi skulde samme Vej som han. Vi nærmede os Herrerne, fortalte om vor Stilling og bad, om vi for Betaling maatte køre med deres Vogn, saalangt det var passende for os. „For ingen Ting, Børn, maa I køre, sid kun I op", svarede den ene. Og kort efter kørte vi i den magelige Vogn efter vore Kvarterer.

Noget ude paa Vejen var der stor Trængsel med Vogne. I det en Mængde kørte efter Strib, nogle læsede andre tomme, og der ogsaa kom mange fra Strib med Saarede; og mellem disse var vort Kørstøj kommen ind, saa vi maatte holde ganske stille. Snart i det samme kom en Oberst af Generalstaben ridende, som jeg tit havde set ved Generalkommandoen paa Als. Han holder og taler med de Saarede og siger: „S er nok fra sjette Brigade?“ — „Ja vel, Hrr. Oberst.“ — „Saa den er altsaa kommen i Allden først!“ — „Vi kom i Allden straks“, svarede en, „dog det er jo vor Gærning som Avantgarde. Men det kan ellers nok være, vi tog dem.“ — „Saa S blev ikke kastet tilbage, Børn?“ spurgte Obersten. — „Kastet tilbage? — nej, vi stormede deres Skanser, fattede Allden derpaa og tog mange Fanger“, lod Svaret. — „Men S blev saarede, og det blev vel mange?“ spurgte Obersten. — „Det gør sammen igen, Hrr. Oberst!“ blev der svaret, „men det gør Bjælkerne i Slesvig-holstenernes Blokhuse, som nu ryger derovre, ikke.“ — „S er brave Folk“, sagde Obersten, sporede sin Hest og red.

To Dage efter det navnkundige Slag ved Frederits, som jeg baade saa og hørte i Frastrand, men ikke rørte min Haand til, hvor gærne jeg end vilde, blev jeg kørt til Lasaretet i Odense. Her var jeg over en Maaned. Og det følger af sig selv, Dagbogen fortæller ikke saa lidt fra disse Dage. Men det skal dog altsammen springes over i denne Fortælling.

Da jeg igen meldte mig til Tjeneste, havde vi

Baabenstilstand paa syv Maaneder, og vor Brigade laa her paa Jyn, hvor vi skulde blive liggende, hed det, til de svensk-norske Tropper kom, som skulde ligge i Sønderjylland under Baabenstilstanden. Jeg havde fem Miles Mars derud, og det var ingen Springvej, naar vi kom lige fra Sygelejet. Men min Rejse var dog indrettet saaledes, at jeg skulde ligge Matten over i Berninge, hvad ogsaa var nødvendigt for mig, da jeg slet ikke tror, jeg kunde have gaaet hele Turen en Dag. Næste Dag meldte jeg mig ved Bataljonen. Derfra blev jeg sendt til Kompagniet og kom endelig i Kvarter henimod Aften.

Det var i Ørsted og Boldtofte Sogne, Bataljonen laa, ved Landevejen fra Bogense til Faaborg; og selv havde jeg Kvarter i en lille By, der hed Højbjerg. Her førte vi et meget ensartet Liv henad en Maanedstid: vi gik hver Formiddag til Brasholm, hvor vor Kaptejn laa, og hørte Ordre, men hver Eftermiddag hjalp vi til ved Høsten. Det saa underlig ud, naar vi kom fjorten Soldater ud i Marken, hvoraf nogle høstede, andre bandt. Kun Manden selv gik hos os, for baade Karlen og Pigen og Drengen rejste hver Dag til Hove til Frederikslund. Saa uden os vilde Manden have kommet til at lade sin egen Høst hvile til Hoveriet var forbi. Netop Dagen efter vi havde høstet og bundet den sidste Havre og der allerede var kørt ind et Par Dage af Hveden fik vi Marsordre til Svendborg, hvor Bataljonen skulde ligge under Baabenstilstanden, medens dog Størstedelen af Mandstabet skulde sendes hjem.

Det var om Formiddagen den fjerde September, vi modtog denne Ordre, da vi efter gammel Skik hørte Ordre eller, som det gjerne kaldtes, stillede til

Appel paa Brasholm. Vi skyndte os hjem. Og saasnart vi kom i Gaard raabte en meget fremsagt Karl til Manden: „Nu er Du det lykkeligste Menneske, jeg kender, nu har Du havt Folk nok, saalænge Du havde Arbejde til os, og nu slipper Du os ligesaa let: imorgen gaa vi til Svendborg at aflevere vort Løj, og dernæst skal vi hjem!“ — „Naa ja“, svarede Manden, „jeg misunder jer ikke at komme hjem, men hvad Vykten angaar, saa er det vel, som Præsten sagde forleden: „Der er ikke noget fuldkomment under Solen“, for om saa var, havde J blevet her to, tre Dage til.“ — „Nu er det forbi“, raabte hin, „jeg arbejder ikke mere, jeg vil straks hen at pakke sammen.“

Om Aftenen blev der sagt, vi skulde have Høstgilde før vi rejste. „Og fandt jeg det upassende at give jer det i Aften“, sagde Konen, „derfor skal J have det i Morgen tidlig; men nu maa J selv afgøre, hvad Klokkelæt Maden skal være færdig.“ — Der blev nu talt endel fræm og tilbage, men endelig blev det vedtaget med de fleste Stemmer, at der skulde kaldes paa os Klokkerne tre, og Klokkerne fire skulde Maden staa paa Bordet.

Dette skete ogsaa. Paa en Maade gik det os ens alle: vi havde aldrig været til Høstgilde om Morgen før Dag. Gildet gik ellers vel fra Haanden, og der blev især drukket svært af Punsbollen. Manden vilde desuden give os fem Daler som Rejsepenge; men dem vilde ingen modtage. Jeg troer endogjaa, han vakte Misnoje med dette Tilbud, da enkelte havde puffet paa, han godt kunde være bekendt at give os vore Bespisningspenge, fordi vi havde arbejdet for ham. Der var dog ingen, der talte om det. Gildet varede til Klokkerne sex. Og til den Tid stod begge

Mandens Høstvogne forspændte og kørte os til Brasholm.

Der var, sagdes der, halvfemte Miles Mars til Faaborg; og det var hen paa Eftermiddagen om en meget hed Høstdag, vi kom dertil, strækkelig tilredte af Sved og Damp eller Støv. Vi blev festlig modtaget af Faaborgerne, der havde smykket deres By med Blomster og Flag. Da vi var marsjret op paa Torvet, maatte vi staa med skuldret Gevær og høre paa to, tre Velkomsttaler, men Festligheden afbrødes ved at en efter en anden blev overvældet af Heden og Anstrængelsen og faldt. Saa fik vi Geværet ved Foden og „Rør“. Og mens Indkvarteringsjedlerne bleve uddelte, havde alle travlt med at bringe Vand til de mest tørstige.

I vore Kvarterer bleve vi yderst gæstfri og næsten prægtigt modtagne. Først maatte vi spise til Middag og drikke Kaffe. Da vi dernæst havde pussset vort Løj og hørt Ordre Klokken halv otte, troede vi at kunne lægge os til Ro, da vi allerede Klokken halv seks næste Morgen skulde marsjere til Svendborg; men derpaa var der slet ikke at tænke: først maatte vi spise Steg, og dernæst blev Punsbollen sat paa Bordet. Vor Vært skænkede for os og holdt en Lovtale over Puns i Almindelighed, men og særlig over sin egen Puns, der, efter hans Sigende maatte bekomme alle vel, af den Grund den var lavet af ægte Rom, Sitroner og stødt Kandis, det eneste Sukker, der gav en sund og velmagende Puns. Jeg maatte stønne paa Mandens gæstfri Venlighed; men jeg kunde mærke, jeg fant meget i Værd hos ham, da jeg ligefrem tilstod, jeg slet ingen Forstand havde paa at lave Puns, at jeg tilnøds kunde drikke et Glas, men slet

ikke mere. Han havde ved Maden og hidtil underholdt sig med mig, fra dette Øjeblik holdt han sig til de Menige.

Efter at have spist og drukket rigelig om Morgen, stod vi marsfærdige Klokken halv seks. Den halve By var vist samlet der, og efter at vor Oberstløjtnant havde sagt os, vi skulde være i Svendborg Klokken elleve, hvor vi vist blev festligt modtaget, og dernæst med faa men syndige Ord havde sagt de gæstfri Faaborgere Tak, gif Marsen til Svendborg.

Med en Tresport udenfor Byen, hvor en meget stor Mængde Mennesker vare samlede, blev vi hurtigt velkommen, men Taler slap vi for, da der skulde være Gilde for os om Eftermiddagen. Gaden, vi marsjerede ad, var strøet med Grønt, Flag vajede i Mængde, og fra Binduer og Døre regnede der Blomster over os. Men her kom vi ingen Stads til at gøre paa Torvet, for efterhaanden, vi marsjerede op, blev der kommanderet „ved Foden“. Og inden fjerde Kompagni var kommet paa sin Plads, havde vi faaet Kvartersedler, og spredte os til alle Sider med Ordre til at møde i Mundering men uden Sabel til Gilde i Lyststoven Klokken halv fire. Før vi kom ind paa Festspladsen, sagde vor Oberstløjtnant os, vi maatte gøre os tilgode, som vi kunde bedst. Vi maatte være der paa Pladsen, saalænge vi havde Lyst, der blev ikke set efter i Kvartererne, og der blev ingen straffet, fordi han fandtes ude efter Tappenstreng. Dog syntes han ikke om, nogen blev derude efter Klokken elleve, og gjorde nogen virkelige Optøjer blev han straffet. Ved Gildet blandede Svendborgerne dem med Flid mellem deres Gæster, og Offisererne sad Side om Side med de Menige. At gøre Rede for, hvad de mange Borde var dækket

med, formaar jeg ikke, men der var Spise og Drikke til Overflod, og venligt og nedladende, som det kaldes, gik det til ved Bordet. Taler blev der holdt i Mængde, jeg mindes ikke hvormange, men efter hver blev der fyret med Kanoner. Efter Bordet blev der danset og gaaet omkring i Skoven. Til disse sidste sluttede jeg mig. I Mørkningen gik jeg og viftnok det store Flertal hjem, mætte af Gildet og trætte af de sidste Dages Mars. Men ellers blev der sunget, danset og drukket til Klokkeren var over elleve.

Næste Morgen leverede vi Tøjet af, dog saaledes, vi maatte rejse i Bukser og Vajstrøjer, som hver maatte aflevere paa nærmeste Amtstue og der hæve sine Afregningspenge. Men dem, der havde egne Klæder at tage paa, fik Afregning straks. For nu at faa denne Sag klarer, udbad jeg mig fire Timers Frihed at gaa til Gudme og hente mit Tøj. Det var en Tordag; og da jeg gik henover Torvet traf jeg ikke saa saa Kendtsfolk, som jeg dog kun bare hilste paa og fortalte, jeg skulde til Gudme at hente Klæder og være tilbage om fire Timer. En svarede mig: „Du skulde bare have skrevet, saa skulde jeg taget nogle ud til Dig.“ Søndagen efter fik vi Afregning og om Mandag Formiddag vore Pæs, med hvilke vi drog til vort Hjem.

1850.

Den 18de Maj 1850 blev jeg indkaldt til min Bataljon til Svendborg, hvor den havde ligget i et Slags Vinterleje, siden forrige Mars Felttog. Egentlig skulde jeg have ligget Vinteren over og gjort Tjeneste, men jeg havde fundet dette Liv saa tvungent Vinteren forud, at jeg valgte at give en anden 6 Rdl. om Maanedn for at gøre Tjeneste for mig. Det var Pinfelørdag den Dag, jeg modtog de samme Vaaben, jeg havde baaret de to forrige Mars Felttog, og den samme Kappe, men ellers ny Klæder. Jeg blev med 21 andre indhujset hos Skibsbygger Lars Møller (af Egnens Folk gjerne kaldt Lars Møllere). Jeg havde hørt megen Tale om ham, baade løst og fast, men jeg havde ikke set eller kendt ham, da han boede noget affides fra Byen. Saasnart jeg saa, der paa Sedlen stod: „Skibsbygger L. Møller, Ørenbjerg, har at modtage to Underofficerer og 20 Menige i Indkvartering“, tænkte jeg: ham skal jeg se at komme i Tale med — det vil blive morsomt! Da vi kom i hans Gaard, saa vi slet intet Menneske; og ikke en Hund mældte vort Komme ved at gø ad os. Vi enedes om, at den anden Underforporal og jeg skulde gaa ind og mælde os.

Fra Køkkenet vistes vi af en Pige ind i Stuen til Manden, vi vilde i Tale. Vi traf ham sidde halv sovende i sin Stol, og det bliver derfor nødvendigt, jeg føjer til, det var ret efter Middagsmaden; og det var saaledes sagnetens Middagssovnen, han tog sig paa den Maade. Han var dog snart lysvaagen, da Pigen havde udtalt Ordene: „Her er kommet Fræmmede, Husbond.“ Han hilste venligere, end jeg havde ventet, og spurgte, hvem vi var. Vi sagde, vi hørte til „Indkvarteringen“. „Naa ja“, svarede han, „hvormange er I?“ Jeg rakte ham vor „Indkvarteringskjæddel“. Men han svarede: „Den Lap bryder jeg mig „sand“ ikke om — sig mig bare, hvad der staar paa.“ Jeg læste: „Stibshygger L. Møller, Ørenbjerg, har at modtage 2 Underofficerer og 20 Menige i Indkvartering.“ „Om, hm“, smilede han, „de unde mig godt derinde i Byen, hvem det nu er, som har med det at skaffe. — Ja, ja, de ved „sand“ nok, hvor de skal hen med dem. Men ikke for det, Karle! vi skal nok komme ud af det den Tid, vi skal være sammen! Bærst bliver det med Underofficererne, de er sagnetens noget fine paa det, for jeg skal sige vos, Børn: „Skidt er snart altid værst!“ Er de ogsaa kommet?“ — Vi fortalte ham at Underofficerer og Underkorporaler gjerne sloges sammen ved saadanne Lejligheder, at vi to var Underkorporaler, og egentlige Underofficerer kom her ingen. „Gud ske Lov da!“ sagde han, „for I lader jo til at være to jævne Bønderkarle, Fynboer vist, og jeg skulde tage meget fejl, hvis jer Bugge har gaaet mange Mil fra Svendborg.“ Vi tilstod, han i et og alt var paa rette Spor: Bønderkarle var vi, Fynboer ogsaa, og ingen af os havde to Mil til Fødestedet. Nu rakte han os Haanden og sagde: „Saadanne er ret af mine

Folk." Vi maatte fortælle ham om vore Fødebyer og vor Slægt, som han mente at kende lidt til.

„Men“, siger han, „jeg skal jo have jer i Kost ogsaa, gif Trommen om igaar. Men vi har nu ikke ventet jer før imorgen, saa vi har vel næppe Middagsmad til saamange Munde.“ Han lod Pigen kalde og spurgte, om der var levnet Mad. Lidt var der, sagde hun, men ikke noget, der kunde sættes for saamange. „Ja, ja“, sagde han, „Soldaten faar vel ikke altid varm Søbemad til Middag. — Skær saameget Mad, min Pige, Karlene vil sætte ved dem og giv dem Ol og Brændevin til, saa kan de faa deres varme Mad til Madre.“ — Vi gjorde ham opmærksom paa, vi kun skulde have Middagsspisen, og den fik han tolv Skilling for om Dagen. — „Ja, ja“, svarede han, „der er vel ingen, der har noget imod, at jeg gir jer Madre og Davre med i Købet. Og det vil jeg sige jer med Forord, at bliver I her kun nogle Dage, saa tager jeg ingen Penge derfor af Folk som jer; skal det derimod vare længe, kommer jeg til at have lidt, — ellers kan jeg „sand“ ikke taale det.“

Det var den første Samtale med Manden, som jeg fandt jævn og ligefræm, men meget forskellig fra sine Ligemænd i sin Tid. Det maa nemltg føjes til: han var saa rig, at Folk sagde om ham, han maalte sine Sølvpenge med Skjæppen. Om dette nu skulde tages, som Fynboer kalde det: lige efter Ordet, eller, som dannede kalder det, bogstavelig, det tør jeg ikke paastaa. Men rig var han, det tør jeg paastaa, fordi jeg hørte det af hans egen Mund. Til det, hvori han skilte sig fra sin Tid, var ikke ene hans ligefræmme og ufonstlede Færd, som nu kun findes hos Sømanden og Landsbyfolkene, men det var ogsaa i Klædebragten.

Han gif saaledes klædt i Knæbuxer og hel gammel-
dags Dragt, ja saa gammeldags, at den snart var
afslagt overalt paa Landet.

Vi kom imidlertid i „Kvarter“ eller blev vist vore
Kamre. Vi fik vort Smørrebrød, Brændevin og Ol,
som det var lovet os; og vi fra vor Side gjorde os
tilgode: spiste, drak og lod det smage os. Vi fik end-
ogsaa en Kop Kaffe ovenpaa som Tilgift; og da vi
var ved at tømme den, kom Manden selv ind til os
og spurgte os, om vi havde faaet, hvad vi trængte
til, og var forsynet. Vi to, som havde været inde,
svarede ja og takkede, hvorpaa han gif ud og ned paa
sin Tømmerplads til sine Arbejdere.

„Hvad var det dog for en da?“ spurgte flere af
Mandskabet, da han var ude af Døren. Jeg svarede,
det var vor Bært. Somme lo ad ham for hans
Klædedragt og paastod, de troede, han var en „Sjover“,
der kom for at se, om vi havde lidt i vor Kasse, hvad
saadanne Karle jo altid snuser om efter. Han ligner
flet ikke andre Folk her i Byen, mente andre, hverken
i „Dragt eller Snak“.

Jeg maatte jo tilstaa, de havde Ret; men fandt
dog, der var noget ved ham, som tiltalte mig. Jeg
vidste snart ikke, hvad det var. — Han er da hverken
saa fin eller saa storfnudet, som de fleste Kjøbstadsfolk
i vore Dage, mente en, — men var jeg rig, vilde jeg
da ikke klæde mig „saadan“, søjede han til, „for for-
lidt og formeget fordærver alting!“ „Mon han klæder
sig saaledes altid?“ spurgte somme, andre vilde vide,
om han tog saa ligefræm mod alle som mod os, atter
andre, hvor han var kommet til sin Rigdom, og om
han virkelig var rig.

Jeg sagde, jeg vidste kun lidt om Manden, og

jeg saa ham idag første Gang; men vilde de høre, vilde jeg ogsaa fortælle, hvad jeg havde hørt om ham. Alle var lystne efter at høre noget om aldrig faalidt om denne „fære Mand“. Jeg fortalte saa, jeg havde hørt, han havde begyndt fra „bar Bund“ og arbejdet sig fræm ved egen Dygtighed. Han havde selv lært sig til at bygge, først Joller og siden større Skibe. Kunsten havde han aldrig lært. Alle Skibe byggede han uden Tegning og kunde endda, hvad Folk undrede dem meget over, bygge dem til et vist Maal. Hans Skibe vare gode Sejlere, ja somme mente, de havde endog særlig Lykke med dem. Hvormange Beje han ellers havde samlet Rigdom af, vidste jeg ikke; men hans Dygtighed ved Siden af hans Sparommelighed maa jo have gjort deres Del dertil; ogsaa sagde Folk han havde haft en forunderlig Lykke med sig til alt, han tog sig for. For mange Aar siden havde han lagt sig efter at bygge Skibe til sig selv, og det saa mange, han kunde magte, for sine sammensparede Penge. Med disse Skibe havde han altid Lykke; ja, hvad mere var, han troede paa, Lykken var med dem. Derfor sejlede de altid uden at være sikret mod Søstade, for, sagde han, saa var de Penge sparet. „Kunde det saa altid gaa godt med hans Skibe?“ blev jeg spurgt. Jeg maatte tilstaa, jeg vidste ikke fuld Rede, men efter Ordet, der gik mellem Folk, gik det snart altid godt, kun et eneste, blev der fortalt, var gaaet under for ham ude i Østersøen; og efter Folkesnak var det længe, inden han vilde tro det.

Hvordan han tog mod Folk, kunde jeg ogsaa give dem Prøver paa, sagde jeg, og fortalte, jeg havde hørt sagt, det traf sig engang, mens Kristjan den ottende var „Guvernør“ paa Fyn og kaldtes ved Navnet

Prins Kristjan, at han gæstede Svendborg og blandt faa meget andet ogsaa gjorde sig den Ulejlighed at se Lars Møllers Skibsbyggerier. Den Gang havde han en stor Brig, som skulde løbe af Stabelen. Den var bygget for Mesterens egen Regning og skulde blive i hans eget Eje. Prinsen var saa naadig at tillade, Skibet maatte bære hans Navn. Skibet gik derpaa en Rejse til Sydamerika og var nylig vendt tilbage derfra, da Prinsen atter gæstede Lars Møller. — „Naa, er der saa nogen Lykke ved min Navn?“ spurgte Prinsen. — „Nej, det er „sand“ stidt“, sagde Lars Møller; „Prins Kristjan har knap tjent saa meget, hun (Ordet Brig er Hunkøn paa fynst) kan blive tjæret for.“

Henimod Aften samme Dag saa jeg Lars Møller gaa nede paa Pladsen efter at Arbejdsfolkene var gaaet hver til sit. Jeg gik hen til ham og gav mig i Tale med ham. I Samtalens Løb spurgte jeg, hvor mange Skibe han ejede. „Jeg har i Alt nitten“, svarede han. „Og de ere vel store?“ spurgte jeg. „Ja — Mathilde, der ligger, er den mindste“, var hans korte Svar. Ved en nærmere Fritten fik jeg at vide om Mathilde, det var en stor Jagt og kunde føre 800 Tdr. Korn, og at Briggen „Prins Kristjan“ var det største blandt hans mange Skibe og førte 2200 Tdr. Korn.

Vi var kun i Svendborg Pintsedagene over, og fra disse Dage staar der ikke noget i min Dagbog, der er værd at fortælle, og jeg vil heller ikke skrive derom, for jeg er ikke for at lægge mig ud med de gode Svendborgere. Tredie Pintsedag stillede Bataljonen med fuld Oppakning; og om Morgenens, før vi forlod vor Bært, var jeg og en til atter inde og spørge,

hvad vi skyldte for de tre Dages Ophold hos ham. Han svarede atter kort og rolig: „Det skal I „sand“ ikke give noget for, Børn!“ Og da vi takkede ham, svarede han: „Na ikke andet end det!“

Da vi stod opstillet til Afgang, blev der sagt første Kompagni skulde „indkvarteres“ i Sorup og Egeuse Sogne, andet og tredje Kompagni skulde blive i Svendborg og fjerde Kompagni skulde til Staarnp og Tvede Sogne. Vi blev noget overraskede, for vi havde ventet at blive sendt til Als eller Sjælland, i hvert Fald etsteds hen mod Alsens eller Middelfart. Jeg blev med et Par andre „indkvarteret“ i Skovridergaarden i Sorup, hvor der var meget fint, men det Vidnesbyrd fortjener Folkene, de omgiffes os godt. Vi var her henved to Maaneder, og under vort Ophold her blev Freden sluttet med Prøjsjerne den 2den Juli, og Frederitslagets Marsdag festligholdtes. Derom er der ikke skrevet saa saa Blade i den egentlige Dagbog, men disse Blade springer vi over.

Dagen efter Frederitslagets Marsdag, hedder det derimod, der blev en Skrivelse oplæst for os fra den kommanderende General, og at vor Oberst lod os forstaa, vi snart blev sendt mod Slesvigholstenerne, men dem havde vi alt faact saa god Øvelse i at slaa, at det vilde blive os en let Sag. Vi havde jo slaaet dem første Gang ved Bov, anden Gang ved Frederits, og saa vist som alle gode Gange var tre, skulde vi slaa dem tredje Gang, hvor vi saa end traf dem. Bataljonen svarede med et rungende Hurra!

Fire Dage gif hen endnu, og nu fik vi Budskab om at holde os færdige til Afgang. Den 12te Juli mødte vi med fuld Oppakning. Men vi fik saa endelig at vide, vi endnu denne Dag kunde gaa hver til

sine „Kvarterer“, men næste Dags Morgen Kl. 8 skulde vi afsted efter Faaborg og de nærmest derved liggende Byer. Det blev os sagt, at hver, der ikke havde over en Mil til sit Hjem fra den nærmest liggende Del af „Bataljonens Kantonnement“, maatte i Løbet af Eftermiddagen sige Farvel til sine Venner, de andre fik nøjes med at skrive. Alle Mand skulde dog være tilbage til Kl. 10, og der blev set strengt efter den Afsten, hed det.

Jeg hørte til dem, der kunde gjøre Brug af denne Frihed. Og jeg tænkte mig ikke længe om, skønt det for mig blev en 4 Mil at gaa. Jeg var altjaa hos min Fader og Moder nogle Timer, men skyndte mig hjem for at være der til rette Tid. Dette kunde Folk dog ellers have luffet dem fra den Afsten, for der blev slet ikke set efter.

Klokken 8 om Morgenen den 13de Juli stod vort Kompagni opstillet og ventede paa, at de øvrige Kompagnier skulde komme fra Svendborg, hvor det Kompagni, der havde ligget i Skaarup og Tvede, havde forenet sig med de to andre, der havde ligget i Svendborg. Den første Tur blev kun kort for os, da vore Offiserer var bedt til at spise Frokost paa Hvidkilde, hvor der saaledes skulde gøres Holdt. Der blev sagt, vi fik en Times Hvil, men vi fik to. Offisererne morede dem godt, kunde vi høre gennem Vinduerne fra Spisefalen. De blev vist ogsaa opbærtet godt. Somme mente, der kom lidt til os ogsaa; andre sagde derimod, der vankede ikke Steg for Stoddere, og disse sidste fik Ret; men det kunde være, det var ogsaa for meget forlangt, selv af en Kammerherre. Da vi endelig stod under Baaben, forlangte vor Kommandør, vi skulde udbringe et Hurra for den brave Hr. Kammer-

herre. Offisererne istemte det, men Mandstabet holdt inde paa enkelte nær, og da disse enkelte mærkede, deres Kammerater tav stille, bode deres Raab saa snart hen. Offisererne huede det ikke, og Kommandøren udbød: „Det blev altfor vandet; sidst kunde I, saa bandede han, anderledes, Børn.“ „I dag har vi ogsaa været henvist til Springvandet“, sagde enkelte temmelig højt, og flere og flere stemte i med. Offisererne tystede. Kommandøren saa harmfuld paa sin Bataljon. Jeg holdt Dje med hans Minespil og troede hans Brede lige paa Nippet til at bryde løs. Men han fattede sig og raabte: „Bataljonen skal afmarsjere fra højre!“ Nu tog hans Kompagnifører hver til sit Sprog, og et Djeblif efter gif det ad Landevejen til Faaborg.

Svendborgerne havde taget festligt mod Bataljonen forrige Efteraar efter Vaabensstilstanden. De ærede den igen, da den drog bort, og Byens „Komunalbestyrelse“ fulgte os tilvogns til Vesterkærninge Kro, eller da rettere, de førte forved os i en aaben Vogn og holdt Danebrogsflag i Haanden. De gjorde Stads for os, da vi drog forbi dem ved Kroen; men det halvanden Mils raske Tog i den brændende Juli-Sol og med fuld Oppakning, efter Hvilet paa Græsplænen ved Springvandet, hvor vi i to Timer forgæves ventede paa Frokosten, giver imidlertid ikke Krigsmanden Sans for den Slags Stads. Noget ude paa Landevejen gjorde vi Holdt, og der blev os sagt, vi fik et Hvil paa tyve Minutter. Krigsfolket kastede sig ned i Bejgroften, somme tog deres Mad frem, men gæmte den for det meste igen, uden at nyde noget af den. De fleste kastede dem dødt hen i den brændende Solhede. Offisererne blev opmærksomme ved denne Døsig-

hed hos Folket; og selv Bataljons-Kommandøren kom og talte med os. Han spurgte, hvorfor vi ikke spiste. Nogle svarede, de kunde ikke for Tørst. „Har I ikke havt Drikkevarer i Feltflaskerne hjemme fra Kvartetterne?“ spurgte han. Der svarede jo; men der søjedes til, det kunde ikke forslaa under en saa stræng Mars i en brændende Hede. — Han og flere andre af Førerne paastod, det var Blodagtighed; en Soldat skulde hærdes. „Hvor kan I, blodagtige Skrællinger, slaa Fjenden, naar I kan gaa jer trætte paa en Mars af to Mil? Og kunde vi være bekendt at holde Hvil, før vore Værter fra Svendborg havde taget Afsted fra os?“ „Fr. Oberstløjtnant!“ jagde i det samme en, der havde rejst sig fra Grovtekanten, „det havde været bedre, vi havde holdt Hvil i Byen, hvor vi kunde faaet lidt Ol eller Vand til vor Mad.“ — „Det var bedre, Du lod din Kommandør sørge derfor. Du kender jo ikke engang Reglementet. Jeg har, Gud fordomme mig, valgt Bladsen efter og i fuld Overensstemmelse med alle militære Forholdsregler.“

I det samme faldt den om i Grovten, som havde talt med Oberstløjtnanten. Han var ganske bleg, gabede og lod, som skulde han dø. — „Hvad er dette?“ raabte nogle Offiicerer, der stod hos. — „Hu — for en Ulykke“, raabte Oberstløjtnanten, „held lidt Vand i Fyren.“ — „Vand! kom med Vand! — hid med Vandflaster!“ raabtes der med flere Munde. Men ingen havde Vand. „Ol, for Satan da!“ raabte en ungdommelig, tjenstivrig Løjtnant. „Vi har Brændevin“, svarede nogle. „Ja kom med det“, svarede en gammel Sergent, „dø af Tørst skal han dog ikke til Hæ for Reglementet; det er, „Døder og Pine“, for galt. En Soldat skal ofre Livet for Fædrelandet,

men ikke for Reglementet. Ja, det skulde være, den Ordre kunde være givet som en Dagsbefaling, for dem kan ikke selve Satan finde Rede i." „Nu kommer Oberstløjtnanten og Overlægen!" raabte nogle. „Ja lad ham komme", svarede Sergenten, „han blæser ingen Liv i dødt!" Disse sidste Ord havde Oberstløjtnanten hørt, skønt han streedes ivrig med Overlægen om Regler og Undtagelser fra Regler, og han raabte hæftig: „Død! Nej, han maa „Gud fordomme mig" ikke dø! — Dø efter en kun to Miles Parade-mars! og endda holdt Frokost efter den første halve Mil!" („Ja, og havi Lov til at æde Græs paa en Blæne og drikke af et Springvand", mumlede nogle.) „Det er for galt. Det er ikke blot mod Reglementet — det er en Skandale for Armeen. — — Ja det er „Jan'en gale mig" en Skandale uden Lige!" „Det er, som jeg sagde", afbrød Overlægen, „en Mangel paa Konduite hos de subalterne Of" „Sludder", afbrød Oberstløjtnanten, „de Herrer Officerer har gjort deres Pligt: hver Karl har været i Geledet, det tør jeg forsvare med Mund og Haand". „Min kære Hr. Oberstløjtnant", tog Lægen atter Ordet; men nu hørtes det fra den sammenstimlede Masse: „Han er saa død som en Spegesild."

Derved glæmte Oberstløjtnanten og Lægen deres Strid; og Lægen bad om at lade Folkene gaa tilside. Der raabtes til Gevær. Vi saa ikke mer til den formentlige Døde; men Ordet gik mellem Soldaterne, at han blev ført død ind til Faaborg.

Det blev en bedrøvelig Mars til Faaborg; vi holdt Hvil et Kvarter hver Fjerdingvej, og saabidt mulig ved et Vandløb eller i en By. Den Dag maatte Reglementet vige for den bydende Nødvendighed,

Heden fræmtvang. I Faaborg hørte vi, det havde været 22 Graders Hede og var endnu den Gang 18 Grader, skøndt Kloffen var 7. I Faaborg fik vi blot Lov at drikke lidt, saa maatte vort Kompagni atter paa Marsen; vi skulde indkvarteres i Svanninge Sogn. Herud naaede vi uden stor Møje, da Dagen nu hældte, og Heden tog en Del af.

Jeg blev indkvarteret i en Gaard i Svanninge, hvor der boede nogle gamle Folk, der talde saa venligt til os og overlæsfede os saaledes med Mad og Gammeløl, at det snart blev os til en Byrde. Ja Konen brugte endog det Bus med os, at hun paastod, de slet ikke havde Drikkevand, bare for at saa os til at drikke sit Gammeløl, der forovrigt ogsaa var udmærket, men for stærkt for mig.

Da jeg saa mig lidt om efter Maden, traf jeg selv en Brønd ved Bryggersdøren i Haven. Jeg drak af Vandet, der smagte godt. En Pige, der stod og siede Mælk, havde jeg talt med, og hende vendte jeg mig til og sagde: „Din Moder skulde rigtig ha'e: hun nægtede, I havde Drikkevand, da vi spiste, og jeg havde saa ondt ved at drikke jert stærke Gammeløl.“

„Min Moder driver sommetider sin Gudhed vel vidt, især naar hun skal give Mad og Drikke; og Synd er det af hende, at hun af bar Gudhed fornægtede, hvad sandt var, og tilmed plagede Dig; men Du maa ikke være hende vred derfor; jeg skal saa hende til at bede Vorherre om Forladelse og Dig med, vil Du have det?“

Jeg slog Djnene ned og svarede: „For en god Gærning skal hun ikke bede mig om Forladelse; og selv om hun havde gjort mig noget ondt, vilde jeg tilgive hende, som jeg vil bede Vorherre tilgive mig.“

Þigen saa paa mig og sagde: „Du er af de Hellige!“ „Det er Du ogsaa“, svarede jeg. Og dermed var der et Slags Kendskab sluttet mellem os. Hun klagede sig over, vi kunde ikke blive der næste Dag, da der skulde komme „en god Mand“ og holde gudelig Forsamling. Hun spurgte mig, om jeg ikke mente, de Store godt kunde lade være med at plage Soldaterne den Dag; og synde gjorde de jo mod Vorherre, eftersom han havde budet, vi skulde hellige Hviledagen. — Hun spurgte videre, om jeg troede Vorherre gav os Sejr over vore Fjender, naar vi ikke omvendte os og holdt hans Bud.

Jeg søgte, men uden Held, at overtøde Þigen om, at hun var noget i Vildrede. Hun opdagede, jeg maatte være noget grundtvigiansk, og hun klagede over de mange Forvildelser mellem Guds Børn i vore Dage.

Næste Dag var det Søndag den 14de Juli. Vi skulde marsjere ned mod Årsens og vente nærmere Ordre; og til Marsjen skulde vort Kompagni stille paa Landevejen lige for Svanningevejen Kl. 9 og vente, til de andre Kompagnier kom fra Faaborg. — „Der er somme, der bliver kloge af Erfaring“, sagde G . . ., da vi laa i Sengene, „men det lader ikke vore Førere er af det Slags Folk, for saa lod de os gaa herfra Kloffen to, tre, saa vi var ved Årsens, før Dagen blev hed.“ „Du har ikke lært nok“, sagde Jens, „kan Du ikke forstaa, vi skal indrettes efter Reglementet?“

Vi lo højt af disse Udbrud, fik os en fornuftig Pajjar og dernæst en god Søvn til vor Værtinde vaagnede os med Raffen næste Morgen. Vi spurgte om Kloffen og fik høre, den var kun fem. Vi blev indtil videre i Sengene. Kloffen halvotte kaldtes der

paa os til Davre, og da vi dernæst vaskede os ved Brønden, fik vi nok en Tiltale af Datteren, som stod der og vaskede Sibøtter. Hun bad os hver især ombende os til Vorherre, at vi kunde fare vel, naar vi faldt i Krigen. Mine Kammerater paastod, alle, der faldt i Krig, blev salige, da de faldt i Kampen for det, „sandt var“, og de døde paa deres lovlige Beje. Hun krævede mig til Dommer i deres Strid; men jeg var vendt mig og gaaet, jeg lod derfor, som jeg hørte det ikke. Lidt efter gif vi med fuld Oppakning og sagde Folkene Farvel. De havde nødt os saameget Mad paa, vi neppe kunde spise i et Par Dage. De havde vasket og tørret vore Skjorter, vi Dagen i Forvejen havde trukket af og hængt ud at tørre. De havde givet os Ol og Brændevin; og nu græd de over os, da vi sagde dem Farvel. De gamle bad Gud holde sin Haand over os; og Datteren bad os endnu engang ombende os.

Klokken blev henad ti, før de tre Kompagnier kom fra Faaborg; og vi begyndte atter en Mars i brændende Hede. Det lod slet ikke til, Folket denne Dag brød dem om, Offisererne mindede om „Reglementet“, men drak uden videre, naar de vilde, og da Flaskerne vare tomte, søgte de Vandsteder og fyldte disse igen. Da vi kom til Falsled, modtoges vi med en Sang, og nogle Mænd talte med vor Kommandør, der var lidt forud, om at lade os holde Hvil i Byen og modtage lidt Bedervægelse der, mindst noget at drikke. De gode Folk havde allerede beredt alt til vor Modtagelse; men vor Kommandør nægtede bestemt at lade os gøre Holdt, idet han paastod, vi trængte aldeles ikke til noget. Mændene var paaholdne og paastod, Folk, der gif og slæbte paa Oppakning, altid

kunde trænge til en Drit i en saadan Hede. Oberstløjtnanten vilde dog ikke lade sig sige. Smidlertid var vi kommen til, og aldrig saasnart saa Mandstabet to Kar Vand, der stod ved Siden af Vejen, for de forlod deres Rækker og drak, andre fyldte deres Flaster og atter andre søgte ind i Husene. Men Oberstløjtnanten raabte højt: „Mine Herrer Offiserer holder Orden i jeres Kompagnier under Marsen; og nu fremad.“ Det gik nu atter fremad; men Ordren om at blive i Rækkerne kunde ikke magtes. Offisererne løb frem og tilbage, fra den ene Side af Gaden til den anden; men de fleste af dem lod forresten Folkene drikke, hvor de kunde faa noget. En Løjtnant R. gjorde dog sin ærlige Flid for at holde dem borte fra Vandkarrene og Olskandene, der var sat til vor Tjeneste. Han havde nylig drevet nogle af Mandstabet fra et Vandkar med Raabet: „Ind i jeres Rækker!“ men fik til Svar: „Vi vil have vore Feltflaster fyldt først.“ „Naa, „for Satan“, gør det da“, havde han svaret. Mens han ventede paa, disse Flaster fyldtes, maa han have faaet Dje paa et og andet, for han løb mod alle Regler tværs over Gaden med Sabeln i Haanden og Tungen ud af Halsen, idet han raabte: „Det er“, bandte han, „ret at være Hund!“ Han fik i det samme Dje paa en gammelagtig Kone, der kom ud af et Hus med to Kandespotter af rødt Ler og begge fyldte med Ol. Hun stillede sig paa Fortoget, rakte Potterne frem og sagde: „Vær jaa god — drik hvem der lyst!“ Et Par Mand, der gik ret forved mig, rakte alt efter Potterne; men i det samme kom Hr. Løjtnanten springende til med Sabeln i Haanden og slog mod Potterne, saa Konen kun holdt begge Hænderne tilbage i Haanden; det

ovrige laa i Kendeftenen. Konen saa vredt paa Løjtnanten og udbrød: „Til Dævoli han gaale i Dig, din Hund! Ja gid Du aldrig trives, for Bagbæst Du er!“ Flere hørte jeg ikke af hendes Udbrud, da jeg skyndte mig bort. Men gennem Kompagniet løb det; „Der fik han — saaledes skulde de have det, alle de Ragedrenge!“

I Stoven ved Damsbo gjorde vi Holdt og fik Hvil en Time. Det var et godt Sted; Duggen laa endnu paa Græsset ved den nordre Vejfant, og der var Skygge og Kølning; og i grunden havde vi bedre Times-Hvil, end vi kunde have faaet den i Byens brændende Solhede; men der var ingen Kar med Vand og ingen Spande med Ol, og selv Kaffe eller en Snaps havde der vist vanket i Falsled; og Tanken derom satte Uro i Sindene. Oberstløjtnanten gik frem og tilbage, talte venlig med Mandstabet og mindede om den forestaaende Kamp og Sejr; han foreslog at synge: „Det Spørgsmaal høres mangan Gang, naar kommer den gode Tid?“ Sangen har Omkvædet: „Naar Tyffen rigtig faar sit Knæk, saa kommer den gode Tid!“ Wisen blev sunget af nogle, men Omkvædet af Hundreder, saa det gav Genlyd i Stoven. „Nu kender jeg“, saa bandede han, „min egen Bataljon igen; det har jeg knap kunnet igaar eller idag“, sagde han, da Wisen var endt. „Na, saadan bliver Menigmand tilmode, naar de skal tørre dem om Munden, mens Herrerne gatter dem med Vin, Steg og Røge“, sagde en kjøbenhavnsk Slagtersvend. — „Der kan være noget i det, Søn“, svarede den gamle, „Tiden vil gøre alle lige.“ — „Ja, paa det Lav“, beghyndte Københavneren; men Oberstløjtnanten hørte det ikke, han raabte, om nogen var kendt der paa Stedet. Der meldte sig nogle fra

Rabobhyerne; og han spurgte, om der var godt Vand i Nærheden. Da de svarede Ja, sendte han en Løjtnant og tyve Mand bort fra hvert Kompagni for at fylde alle Feltflaskerne. Derpaa stillede vi med de fyldte Vandflasker ved Siden og en Smule bedre Humør. Han tog derpaa selv Farvel, efter at have overladt Kompagnikommandørerne, at føre hver sit Kompagni til „Kantonnementerne“ ad nærmeste Vej og paa bedste Maade. Vi fulgtes ad endnu et Stykke; men ved et Sammenstød af Veje gik vi til tre forskellige Sider. Et Kompagni foruden vort kom ad en meget sandet Bivej med høj Plantning ved Siden, hvor Solen brændte forfærdelig hedt i Middagsstunden. Her blev saa mange af det andet Kompagni overvældet af Heden, at det var skrækkeligt. De havde da ogsaa gaaet en Mil samme Morgen, før de stødte til os, men nu var de da ogsaa naaet deres Kvarterer.

Endnu engang gjorde vi Holdt midt i Byen Strandby. Her var en Brønd med Bippe, saa nu kunde og maatte vi faa Vand. Der blev stiftet Bud i Byen efter Spande og Baljer, og vor Kaptejn vilde, vi skulde vaske og køle vore Hoveder. Der blev nu en hel Travlhed med at trække Vand op og gøre den befalede og behagelige Brug deraf. — Løjtnant R . . ., vi mindes fra Falsled, var her atter tilrede og raabte: „Der skal“, bandede han, „være Orden ved det Hele! Kom her, nu skal jeg tage mig af Sagerne.“ — „Bryd jer ikke noget om ham!“ raabtes ved en anden Side. „Baae Kaptejnen og Premierløjtnanten er her!“ raabte andre. — „Ja, vi modtager ikke Ordre af ham.“ — „Nej, vi st ikke“, svarede over hundrede Stemmer. — „Han skal ikke have Vand, inden bagefter alle vi andre!“ raabte enkelte. — „Kaptejnen skal derimod

have en hel Spand Vand, og Løjtnant D . . . ogsaa!" raabte andre. — „Men Løjtnant R . . . kan drikke af Kendeftenen i Falsled“, stemtes der atter op. — „Na ja“, svarede andre, „det var godt Gammeløl, der kom i.“

Da der blev et lille Ophold, raabte Løjtnant R . . . meget krænket: „Hvad „for Satan“ skal dette betyde? Er dette Respekt? Nej det er Satan gale mig Infubordinasjon! Det maa straffes exemplarisk!“ Han trak sin Sabel, foer ind paa de nærmeste, uden, saavidt jeg saa, at gore andet end bande og true. Nu raabtes der et vældigt Hurra fra saa godt som hele det samlede Kompagni. Nu blev Løjtnanten undselig. Kaptejnen kom til og spurgte, hvad der var paafærde. Løjtnanten støjede over Mandskabets Mangel paa Respekt. Mandskabet klagede, han uden at sige, han var sendt dertil, havde forbudt dem at bruge Vandet, som Kaptejnen bød; og han havde overfaldet dem og truet med at hugge dem ned. „Det kunde S Lømler da, „Satan gale mig“, nok vide, jeg gjorde ikke.“ „Nu rolig“, bød Kaptejnen. Og dermed endte Sagen. „Saaledes kan en saa for en Smule Tjenesteiver“, mumlede Løjtnanten, da han gif bort med Kaptejnen. „For utidig Tjenesteiver faaes det“, svarede Kaptejnen.

Da vi var kommet til Sarup Mølle holdt der fire Vogne fra den lille By Skaarup, og deres Kørsvende bad om at maatte modtage deres Indkvartering, som de saa vilde føre for hjem. Der blev imidlertid snakket saaledes om, at de fik hele Kompagniets Gæbærer og Tornistre at føre, og Mandskabet gif saa. S Skaarup blev jeg indkvarteret, og saasnart vi kom i Kvarter, klæbte vi os helt om, ja de fleste af os

vaskede dem over det hele, da Heden og den stærke Sved, vi var i hele Dagen, gjorde, at Huden var gnabet mange Steder. Skjorter og Stromper fik vi vasket, og det øvrige Tøj hængt i Solen at tørres, mens vi gik i vore hvide Bukser og Baistrojer.

Her blev sat et Stykke kogt Flæsk paa Bordet for vi sex Soldater; det vejede vistnok henad et Lis-pund. Vi udtalte vor Forundring derover og spurgte, hvor mange de havde ventet. Men de sagde os, de itulde skære Kaps Dagen efter; dertil kunde det bruges, vi levnede; men nu var det da en Ære, mente Konen, at have et saadant Stykke at sætte for Soldaterne. Konen var livlig og snaksom. Hun havde det første Aar sendt sine to Sonner, saavidt jeg forstod det, Tvilling-Sonner, i Krigen. Den ene var alt falden, og det var den blandt dem, hun holdt mest af. Fra den Side set, mente hun, det kunde se ud, som det var slemt, det traf paa ham; men set fra en anden Side, glædte hun sig til, Døden tog ham, da han altid havde været saa stille, rolig og gudfrygtig af sig. Dette havde vist sig, lige fra han var ganske lille; han havde aldrig havt Lyst til den vilde Leg, som er de fleste Drenges saa egen; og, naar det traf sig, han var kommen i Leg, og de andres Bidskab viste sig, sagde han altid: „Nu er jeg ikke med længer.“ Han havde aldrig bandet, hverken som Barn eller Bogen, og der havde aldrig vist sig Hang til Løgn eller Dovenskab hos ham. De kunde stifte ham i Mark at flytte Kreaturet, og sætte ham til at passe Lam og Gæs, han var og blev tro som Guld. Med sine Klæder havde han været den ordentligste Dreng i hele Byen; og hans Broder sled altid dobbelt saa mange Buxer og Hoser, for ikke at tale om Træsto,

fom han. Han havde aldrig nogen Dag gaaet i Skole uden at kunne sine Lektier, baade i „Bibelsk“ og Lærebog, baade i Katekismus og Salmebogen. Derfor var han Degnens „Livstykke“, og han havde aldrig faaet et eneste Strup af hans Lamp, aldrig været trukket i Haar af ham eller faaet en eneste „Drekyl-ling“ af hans flade Haand eller en „Bakkerbus“ over Nakken. Selv den gamle Provst i Dreſlette klappede ham hver Gang han kom i Skolen, og da Drengen ſkulde „ſtaa paa Kirkegulvet“ gav Provsten ham baade Teſtament og Salmebog foruden en anden god Bog med ſaadan rare Bønner og Sange og anden „Guds-frygt“. Diſſe Bøger havde været hans Lyſt baade den ene Tid og den anden; Moderen troede, der ikke var trukket et eneste Tordenvejr over eller gaaet en eneste Søn- eller Helligdag hen, ſiden han fik Bøgerne, uden at han jo havde læſt i dem. Hun viſte os Bøgerne og gjorde opmærkſom paa, hvor meget de havde været brugt og hvor rene og ordentlige de endda var. Hun førte os op i Storſtuen og viſte os hans Klæder, lige fra Frakke og Hat til Handsker og Hofer. Vigefra de Klæder, han gik med til „Guds Bord“, og til dem, han havde paa, naar han tren Tørv eller læſfede Mærgel eller Møg, for nu ikke at tale om, naar han ſkulde kline og ſmøre Væggene. Særlig viſte hun os en gammel Veſt og ſagde: „Nu ſktraeede han — og det ſom den Bedſte —, men tro ikke, der findes en Ende Tobak eller en gammel Skraa i hans Lommer eller Spor af, der nogen Tid har været ſaadan noget deri.“ Hun vendte Lommen og viſte den frem. „Men tror I hans Faders eller Broders Lommer er ſaa rene og ordentlige, ſaa tager I ſaamænd fejl; ſaadan var kun Varſes.“ Nu viſte hun

os hans lille Hængeftab, hvor hans Hammer og Knib-
tang, hans Søl og Raadletang, hans Træstaplader,
Søm og Blader og meget mere var. Selv hans
Træsto stod i største Hævd: vi maatte høre, hvilket
Pær han tog paa til svært Arbejde, hvilket Pær der
var hans Søndagstræsto og hvilket Pær han gif adby
med. Vi maatte se, hvor ordentligt de vare skode:
ikke et Søm sad skævt, ikke et manglede; og tit havde
det glædet hende at kunde kende hans Spor efter al
denne Bestemthed i det mindste. Lagde hun nu dette
sammen med, at han var saa gudfrygtig, at han
søgte Provsten, saasnart han blev indfaldt, og bad at
komme til Guds Bord og blive beredt til Døden før
han rejste bort, saa troede hun fuldt og fast, Døden
havde ført ham hen, hvor der var godt at være.
Forfaavidt var det bedre, han døde, end Broderen,
der vel var god nok, men dog et forvildet Barn, der
hverken læste eller bad, knap nok den Dag han gif
til Guds Bord; saa holdt han heller ikke nær den
Orden med sine Sager, som Broderen. Han var ogsaa
flem til at gaa efter Pigerne, skont han jo slet ikke
skulde givtes endnu, da han hverken havde Gaard eller
Grund at bygge paa. Saa tog han heller ingen Hæn-
syn, hvad Piger han gif efter, men holdt dem lige
gode, naar bare de kunde danse, enten de havde lidt
eller meget til Bedste.

Jeg havde hørt taalmodig paa Konen, endog med
Deltagelse, saalænge hun fortalte om sin faldne Søn;
men det Kapitel, hun læste om den levende, syntes
jeg ikke om, hvorfor jeg spurgte: „Vil Du nu gæmme
og frede Lars's Tøj altid?“ — „Det vil jeg“, svarede
hun, „ellers slog jeg ham paa en Maade ihjel selv,
og var saa ikke bedre end Tyskerne. Men som Tøjet

ftaar, og fom jeg omgaaes med det, da leber han hos mig, efterjom jeg bliver ved at gøre den Grning, han fatte mig til, da han rejste. Der er mange og ler ad mig for det, men det bliver deres Sag."

"Men hvorfor tror Du, Lars bedre kunde komme til Vorherre end andre, der falder i Krigen?" spurgte Peder L. . . . "Det skal jeg sige vos", sagde Konen. "Det troer jeg ligesrem, fordi Lars netop var, fom Vorherre vilde, han skulde være." Jeg gjorde den lille Indvending, om det ikke var paa seligere at sige, Lars var, ligesom hun selv vilde have ham. Hun fik ikke Tid at svare paa mine Ord, maaste hun ogjaa tænkte: "Det er ikke alle Ord, vi skal svare til." Saameget er vist, hun valgte at svare en anden først, der med Kraft hævdede den almene Tankegang, at alle, der faldt i Krig, blev salig. Hun læste med Iver Sproget, hun kunde efter Valles Bærebog: "Ikke alle, fom sige Herre, Herre, komme i Guds Rige; men den, fom gør min Faders Villie, fom er i Himlen." Hun blev spurgt, om hun troede ikke, Soldater ogsaa kunde gøre Guds Villie. Hun svarede: jo. Enhver, der var tro og god, kunde saavel der fom andre Steder gøre Vorherres Villie; og saa kom de til Vorherre. Livet her var en Prøvetid, sagde den gamle Prøvst i Dreslette, og hvem der her var tro over lidt, fatte Vorherre over mere, og lod dem indgaa til sin Glæde; og der troer jeg „sandt for Herren" Lars er.

Der var ingen, fom vilde aftrætte hende dette. Derimod gjorde en Soldat atter gældende, at alle, der faldt i Krig; fik en ustyldig Død. Konen blev nu meget ibrig, paastod, der var slet ingen ustyldige Folf til, ingen kunde dø ustyldig, fordi de efter „Læsningen" var født og undfanget i Synd. Hun læste atter af

Balles Værebog, denne Gang var det Værefætningen: „Ligesom et Træ af den flettere Art ikke kan bære de bedste Frugter“ Jeg hørte hverken Slutningen af hendes Læsning eller, som hun sagde mig selv næste Dag, deres „Disketeren“ derom, hvorved hun da mente Soldaterne helt kom tilfört, for en Sergent traadte ind i det samme, optog en Liste over os som over alle, der i Byen indkvarterede. Han lod mig vide, jeg kom til at gaa til Flenstofte til Kaptejnen med samme Liste endnu i Eftermiddag. Jeg skyndte mig derfor at pusse min Sabel, mit Gehæng og mine Støvler og Knapper lidt, og skyndte mig saa paa Vejen. Flenstofte laa tre Fjerdingvej borte, saa det var halvanden Mil frem og tilbage, just ingen behagelig Rejse efter en streng Mars, men det førte Tjenesten med sig. Undervejs blev jeg lidt fær ved, at jeg i Skyndingen havde glemt at tage mine hvide Bukser af og iføre mig de blaa. Jeg vidste, Kaptejnen holdt strengt paa, hvad han kaldte „reglementeret“ Paaklædning, saavel som paa militær Anstand. Jeg spurgte mig selv, om jeg skulde gaa tilbage og klæde mig om; men det fandt jeg for galt; jeg overvejede, om jeg skulde bede Kaptejnen om Forladelse, før jeg endte mit Grinde til ham, men det fandt jeg upassende. Jeg lagde flere Planer, men fandt ingen af dem gode, hvorfor jeg vilde komme frit og lade som ingen Ting. Da jeg kom i en lang Gang, der førte til Kaptejnens Værelse, træder han selv ud af sin Dør i Morgensto, hvide Bukser og Munderingsfrakten opknappet. Saasnart han saa mig, raabte han: „Jeg ser, Fanden brække mig, der er fler lige saa fornuftige som mig. Jeg sad lige og tænkte paa, mine Folk sagtens vare gnavede af Løjet, og kunde de bare være saa fornuftige at trække

dem om, vasse og tørre deres Tøj og saa gaa i deres hvide Bukser, — saa kommer der mig en lige imode, der er saa fornuftig at gaa udenom Reglementet, hvor det er fornuftigt, selv om han derved skal udsætte sig for en drøj Frettesættelse; det kalder jeg, Fanden brække mig, Konduite — af saadanne kan vi vente os noget paa Kampens Dag." Han klappede mig paa Skuldren, spurgte om mit Grinde, men mønstrede med det samme, hvordan jeg havde pusset. Endelig pillede han ved en vaad Plet paa mit Gehæng. „Det er af Sved, Hr. Kaptejn, og tørrer meget langsomt. Det kunde vist været istand, men jeg vidste ikke, jeg skulde være Ordonants. Eg . . . stod for Tur, men hans Fodder var saa gnavede af Marsen, at Sergent D . . . paastod, jeg kom til at tage Tur for ham. Saa tænkte jeg: heller med svedet Gehæng end uden Sidegevær." „Det var, Fanden brække mig, ogsaa fornuftigt", sagde Kaptejnen. „Men det er volbsomt, Sveden saaledes kan gennemtrænge Gehænget." Jeg bad Kaptejnen se det paa Ryggen, hvor Tornisteret dækkede det, og gjorde omkring. Han undersøgte det nu, og regnede dernæst ud, hvilken Rem der havde trykket paa hvert vaadt Sted. Først nu gav jeg ham Kvarterlisten og spurgte om Ordre. Han sagde, vi skulde sende en Mand fra Byen imorgen Klodden otte, som skulde blive og modtage nærmere Ordre. Jeg maatte drikke et Glas Vin hos ham og gik dernæst til mit Kvarter, hvor jeg fandt mine Kammerater i Senge.

Mandagen den 15de Juli vare vi ude at sfære Kaps med Folkene i Gaarden. Vi spiste af det store Stykke kogte Flæsk til Middag og fik, mens vi sad ved Bordet, Ordre til at holde os færdige til Udryk-

ning; vi pakkede altsaa sammen, sov til Middag, drak Kaffe og gik atter til Kapsen, der var ret udenfor Gaarden. Vi havde neppe arbejdet en halv Time, før Pigen i Gaarden kom og meldte os, vi skulde møde ved Frederiksgave Klokken seks samme Eftermiddag, og skulde til den Ende stille i Byen, vi laa, Klokken halv fem. Der var intet Hastværk; men vi havde heller ingen Ro til at arbejde mer. Vi sagde Farvel til Folkene og gik. Konen havde meget travlt med at faa Suppen færdig; den skulde egentlig kun være færdig til Madren, sagde hun, men Soldater vidste vel aldrig om Middag, hvor de skulde have deres Mad om Aftenen. Vi fik da ogsaa Suppen.

Klokken seks stod Bataljonen ved Frederiksgave. Her skulde vi vente nogle andre Afdelinger, sagde Oberstløjtnanten os; og vi satte efter Ordre Geværerne i Pyramide, lagde os paa Plænen og ventede henved et Par Timer. Den ene Afdeling kom efter den anden, og før Klokken 8 talte vi 6 Bataljoner, et og et halvt Feltbatteri, eller 12 Kanoner, to Eskadroner og nogle Ingeniører. Vi var henad 8000 Mand og fyldte Beje og aabne Pladses vidt omkring, især fyldte Artilleriet og Trænet strækkeligt. Klokken 8 kom Brigadeføremanden med sin Stab, tog ind paa Frederiksgave og kaldte alle Afdelingernes Kommandører til sig. En halv Time efter kom disse ud, søgte hver til sin Plads, og nu marscherede vi ad Vandvejen efter Afsens.

Ratten var brudt frem, før vi naaede dertil. Vi fik Gevær ved Foden og stod noget paa Gaden tæt ved Skibbroen, hvor vi ved Stin af Lygter saa, der var en hel Travlhed med Indskibning af Kanoner og alt, der hørte med dertil. Nu meldte en Ordonans,

vi skulde marsjere gennem et Stræde og affides ved Byen. Paa denne Vej var der hensat Kar med Øl og andre med Brændevin, hvorved der stod Folk, som fyldte os vore Feltflasker med Øl og vore Snapsflasker med Brændevin. Andre stod der og tilbode os hvert et Franskbrød; og der blev og sagt, det var Ælsens By, som gav dette, før vi drog bort. Ingen ringe Udgift for den lille By til 8000 Mand!

Længere fræmme traf vi en Udfibningsbro, der var slaaet i al Hast; en Mængde Vaade laa der, som var i fuld Gang med at føre Folk ud til nogle store Skibe, vi kunde skimte gennem Sommernatten. Snart kom Turen til os; og inden ret længe stod vi paa Skandsen af et stort engelsk Dampskib, en Fregat, der sejlede Førselsfart for dansk Hære. Den rummede 1500 Mand, eller hele vor Bataljon og et Kompagni Jægere. Da Ankeret henimod Dagningen blev lettet, gik Brigadekommandøren ombord med sin Stab; Skibet gik nu til søs, fulgt af 7 andre Dampskibe, hvert med flere Bramme eller Scjffskibe paa Slæbetog. Der blev en Hviften og Spørgen om, hvor vi nu skulde hen; men alle, der vidste det, holdt Tand for Tunge, skønt der ingen Fare var ved at røbe Hemmeligheden nu, da ingen kunde sladre til Fjenden. Det var en dejlig Sommernat, der snart afløstes af Morgenrøden og den opgaaende Sol. Omtrent til samme Tid saa vi en Mængde Marsvin boltre sig i det spejllare Vand, og det saa snart ud, som de legede i Morgensolens Straaler.

Soldaterne vare muntre, og der jagdes mange Vittigheder. Nogle stillede dem ved en lille Kanon paa Skandsen, som de immer forestillede, som de ladede og derpaa rettede og affyrede efter de andre Skibe;

selv Brigadeføremændene gøttede sig og lo ad deres Fjærd. Længe vare vi tvivlsomme om, hvor vi skulde hen; men nu drejede vi mod Vest og stod ind ad en Fjord, og inden længe havde nogle regnet ud, vi maatte være naaet saa fydlig, at vi nu sejlede ind ad Abentaa-Fjorden. Dette var ogsaa rigtig. Vort Skib havde faaet et temmeligt Forspring, og en Times-tid sejlede vi med meget lidt Kraft; men da endel af dem havde indhentet os, stod vi rask ind mod Havnen. Vi lagde til ved den alleryderste Ende, gjorde Skibet fast og spejdede mod Byen. Ikke et Menneske var at se paa Broen eller ved de mange Skibsværfter deromkring. Det var en noget ængstelig Stilhed. Snart kom der et stort Dannebrogssflag fræm paa et meget højt Hus i Byen, og inden længe efter kom der flere. Alle Skibene fik nu ogsaa Flag i Top, og vi kunde høre en underlig Travlhed i Byen. Nu kom der tre Mand gaaende med Navnet „Litsenbroder“ paa Rastetten. Før de kom ud til os, tog Brigadeføremændene vor Bataljons-Fane og slog den ud; med den i Haand gik han ned ad Trappen, stak den i en Dynge Græs, der laa, trak sin Sabel og sagde med høj Røst: „Seg indtager herved Landet i Kongens Navn!“ Derpaa vendte han sig til „Litsenbrødrene“ med de Ord: „Gæter mig Stedets Øvrighed!“ Mens disse vare borte, bød Generalen, at vor Bataljon skulde gaa iland, hvilket ogsaa skete. Lidt efter kom der saa tre Mand gaaende i dansk Embedsdragt; og efter en kort Samtale mellem dem og Generalen lagde alle Skibene til Broen, og Udskibningen blev almindelig. En Afdeling holdt Vagt ved alle Byens Indgange. Alle vi andre Afdelinger blev paa Skibsbroen. Snart strømmede Byens Folk derned til os, og der var heller

ingen, som hindrede dem deri. Der kom da ogsaa Mad og Drikke i Mængde, og alt var frivilligt. De talte venligt med os, og mange Ord blev der sagt mod Thyfkerne, ligesom mangt et Haabets Ord for de Danstes Sejr udtaltes. „Soldat“, siger saaledes en Stibstømmermand til mig, „hvormange Kanoner drage de Danste i Felten med iaar?“ „Hele Hæren har 120 Kanoner“, svarede jeg. „Hvormange skal her komme iland?“ spurgte han videre. „Nun en Brigade“, svarede jeg, „eller omtrent 8000 Mand.“ „Hvormange Brigader har vi?“ spurgte han dernæst. „Vi har 6 Brigader“, svarede jeg, „men just ikke lige store alle.“ — Smidlertid var Dragonerne kommet iland og red der forbi. Nu brød han ud i Lovtaler over de danske Heste, hvorimod Thyfernes ikke havde noget at sige. Og værre blev det endda, da Artilleriet fik forspændt og kørte forbi, eftersom deres Heste var større og stærkere. I det hele viste der sig en udmærket Stemning for de Danske der i Abentraa. „Har I ingen Thyfere her i Byen?“ spurgte jeg en Kone, der stænkede en Kop Kaffe for mig. „Jo, vi har saamænd nogle Bühlere“, svarede hun, „mest mellem de Fornemme, men de er idag ikke at faa i Tale.“

Mod Aften marsjerede hele Brigaden fra Byen og syd paa. Vi gjorde Holdt en halv Mils Vej ude paa Heden, lagde os til Hvile under aaben Himmel, og Feltoget var begyndt. Bagter blev sat ud, og Patrolier gik hele Natten. Vi havde faaet Forplejning af Kød og Flæsk, Urter og Gryn, før vi forlod Fyn, men vi lod det tilbage og vilde ikke tage det med; nu kunde vi idetmindste have godt af Flæskest. Vi havde endogsaa trangt ved at faa Vand her. I Nærheden var slet ikke noget, hvorfor tyve Mand fra

hvert Kompagni maatte afsted med alle Feltflaskerne til nogle Hedehuse, der laa noget vester ude. De kom da ogsaa tilbage med Vand, og desuden kom Folkene selv, gjorde Fld der paa Heden og kogte Kaffe og søgte til os; det huede vi godt, da det jo nu var anden Nat, vi vaagede.

Næste Dag var Tirsdag den 16de Juli. Vi kom den Dag om ved Ensted Kirke, som vi fandt svarede til sit Navn, da den ligger enlig paa Heden. Lidt derfra holdt vi Hvil nogle Timer i den stærkeste Hede, hvor jeg saa Dragonerne sadlede af, skar af med deres Sabler Græstørvene, som de lagde paa Sadelstedet af deres Heste med Græs siden mod Haarene og heldte saa Vand der ovenpaa for at køle dem af paa denne Maade; der sagdes, de kunde ellers let blive gnavede. Mod Aften rykkede vi fræm forbi Kliplov, som vi havde paa venstre Side. Denne Aften kom Forbindelsen istand med dem, der fra Als var rykket fræm gennem Sundeved, og som, sagdes der, nu stod ved Graasten.

Onsdagen den 17de naaede vi om Middagen til Bommerlund. Her gjorde vi Holdt paa en Eng, der var gennemskaaret af en Aa. Engen var flaaet, og Høet stod i Stakke, men det brød vi os ikke om; derimod gottede Aaen os, hvor der var dejligt Vand baade at drikke og vaske sig i. Kroen laa ved den anden Side; men ingen af Mandstabet maatte gaa derhen, kun Offiser- og Passere fik Lov at komme over Broen. Der blev da gaaet ud fra, at kun Offisererne trængte til Forfristninger den Dag. Her stødte jeg for første Gang sammen med min Broder Jens. Vi blev indkaldt til Krigen omtrent samtidig om Foraaret 1848; og nu førte Tilfældet os sammen her.

Han var netop Officers=Oppasser og kom gaaende til Kroen for sin Løjtnant. Der var ikke lang Tid til Samtale; men da jeg klagede over, vi var nægtet at gaa hen til Kroen, spurgte han, om jeg fejlede Brændevin. Jeg svarede, jeg drak ikke engang alt det Brændevin, jeg fik til Forplejning, men havde faaet Lyst til en Kop Kaffe. „Det bliver der nu næppe noget af“, vedblev jeg; „men tag du min Feltflaske med derhen og faa den fyldt med Vin.“ Han tog Flasken; men Kromandens Vinkælder var allerede tømt af Officer=Oppasserne paa nogle faa Flasker nær, som kun var fal til meget opskruede Priser. Saa lod min Broder Flasken fylde med Rom og tog et halvt Pund Sukker til. Og da jeg ikke kunde drikke denne stærke Drik, delte jeg med en Kammerat, og da vi dernæst havde delt Sukkeret ogsaa, fyldte vi Flaskerne med Vand.

Efter at have kogt og spist Suppe der ved Aaen, marsjerede vi i en gruelig Hede til Bov om Estermid=dagen. Det var den skrækkeligste Sandvej, jeg har set og traadt paa, og mange bleve overvældede af Hede og Træthed paa denne Tur. Jeg holdt mig godt; ja en anden Underkorporal og jeg bar endogsaa Gevær og Tornhyster for Peder N . . . mellem os hele denne Mars; og han blev lykkelig slæbt med til Bov. Bov er en meget stor By, der halv ser ud som Røbstad, halv som Landsby, men er kun det sidste. Den ligger højt og frit; især mod Nord er Egnen aaben, hvorfor der ogsaa er en god Forsvarsstilling mod en Fjende, der kommer nordfra, allerhelst da her er et Støttepunkt i Hovedlandevejen mod Øst; da vi havde overtydet os om, der ingen Fare var paa Færde, rykkede vi gennem Byen og tog en Stilling ret syd for. Kort efter fik vi at vide, vi skulde blive her Natten over, og vi fik

Lov at gaa ind i Byen i visse Hold at købe hvad vi trængte til. Men det blev paalagt os under stræng Straf intet at tage og intet at trodse os til.

For at have et Slags Tilhyn med dette, fik vor Bataljon Ordre at sende en lille Afdeling ind i Byen, som skulde gaa ikke blot frem og tilbage paa Gaden, men ogsaa ind paa Udsalgssteder, ja i hver Gaard og i hvert Hus, hvor de troede at vide eller mene, der var Soldater inde. Oberstløjtnanten bød vor Kaptejn at afgive sex Mand med en Underkorporal til denne Gerning. Kaptejnen kaldte straks mig frem. „Tor De stole paa ham til den Færd?“ spurgte Oberstløjtnanten. „Som paa mig selv“, svarede Kaptejnen. Der blev nu sagt mig, jeg maatte tage hvilke seks Menige med mig, jeg stode paa. Jeg sagde derpaa højt til Mandstabet, jeg skulde ud paa en Tur og have seks Mand med, om nogen vilde følge mig frivilligt. Ingen vidste, hvor det skulde gaa hen; men de troede, det gjaldt en Tur ud at se, om Fjenden var i Nærheden. Der kom fem paa en Gang og lige straks en sjette. Oberstløjtnanten troede at kunne se, det ikke var Bønderkarle, og da han spurgte dem, fik han at høre, de allesammen var Københavnerne. Han spurgte dem, hvoraf det kom, de gik frivilligt med mig, der var en Bønderkarl. „Det kommer deraf, Hr. Oberstløjtnant“, svarede den ene, „han er en god Fører, for han ved altid, hvad han skal gøre og hvad han vil gøre; det ved kun faa.“ „Vel svaret“, sagde Oberstløjtnanten, „og gid vi aldrig maa savne saadanne Førelere, hverken høje eller lave, og gid de aldrig savne Karle som jer, der vil følge dem frivilligt.“

Inde i Byen var vi faa de to Timer, Soldaterne skiftevis havde Lov at hente deres Fornødenheder.

Vi var inde i mange Huse, og sammesteder overraskede vi kendelig Folkene; men naar de hørte vort Vrinde, priste de altid de Danste. Vi fik ogsaa ret at høre, hvor dansk en By Bov var, da vi kun et eneste Sted hørte et tysk Ord, og det var hos en Handlende, der stod paa Gaden, og maaste ikke engang havde hjemme der.

Vi kom tilbage ved Solnedgang og fik at høre, vi havde Lov at sove hele Natten, hvorimod Tredieparten af Mandstabet skulde staa under Vaaben, og de var til den Ende inddelt i tre Skifter. Det var et Slags Piket vi laa paa. Denne Aften stødte vi sammen med Tropperne fra Als, og to Bataljoner marscherede forbi os og længere syd paa. Det var hede Dage, disse Julidage, men Nætterne afstikkende kolde, og der laa Rimfrost paa Græsset, da vi vaagnede om Morgenen. Vi havde da ogsaa været vaagnet en Gang om Natten, og knuget af Kulden maatte vi løbe frem og tilbage. En Student hørte jeg ved denne Lejlighed gentage Jakobs Ord: „Om Dagen fortærede Heden mig og om Natten Kulden, saa der kom ikke Søvn i mine Øjne.“

Torsdagen den 18de i Morgenstunden gik vi atter syd paa. Og da Dagen blev hed, gjorde vi Holdt i en stor Landsby, der paa Folkesproget kaldtes Harsle, men som en Løjtnant, jeg spurgte derom, paa- stod skreves Harritslev. Det var første Gang, vi vistest til et Slags Kvarter, siden vi om Mandagen forlod Fyn; men det skulde endda ikke vare længe, og havde ikke stort at sige, da vi kom et helt Kompagni, omtrent 300 Mand, ind i en Gaard; lidt efter kom der endda en Afdeling Dragoner. Men vi satte vore Geværer i Pyramide, fik Lov at hvile os, som

vi kunde bedst, men vi maatte ikke gaa hundrede Alen bort fra Gaarden, og skulde kunne træde under Gevær, saasnart der lød tre Trommehvirvler i Gaarden. Jeg lagde mig i Gaarden, hvor der var Skygge, med mit Tornhyster til Hovedpude, fik mig en lille Søvn, og, da jeg vaagnede, gif jeg, uden at vide, hvad jeg tænkte paa, fræm og tilbage ved Geværerne.

Jeg blev vaagnet af mine Drømmerier ved, at en gammel, velklædt Kone stod for mig med saa mildt et Ansigt og saa venlig en Hilsen, at det er en Dyst endogfaa at tænke derpaa. „Jeg vil se Dannebrog“, sagde hun. „Jeg skal spørge ad“, svarede jeg. Vor Kaptejn var i de Dage Bataljons-Fører, da Oberst-Lojtnanten, saa vidt jeg fik det at vide, havde Tilsyn med Forposttjenesten. Jeg gif ind i Stuen, fortalte om Konen og bad om at maatte folde Dannebrog ud og vise hende, hvad hun ønskede. Kaptejnen sagde, han vilde selv se Konen, og han fulgte ogsaa straks med ud, tog Hylsteret af Fanen, rullede den ud for Konen og sagde: „Se her, Moer, her ser hun Dannebrog!“ Det trillede Taarer over hendes Kinder, idet hun saa paa Fanen og sagde: „Gud hvor den er køn! — da ligner den Dysters noget Bestetøj!“

Over Middag gif det igen Sjd paa — sommetider over Marker, sommetider ad smalle krogede Veje. Den Eftermiddag havde jeg det lille Uheld, som flere havde havt de foregaaende Dage, at mit Smør smeltede, løb af Daasen, gennem Brødpøsen og ned ad mit Bukselaar. Disse Smaauheld gav Stof til mangen Bittighed, og følgerigtig maatte jeg holde for den Eftermiddag. Det var allerede bleven mørkt, da vi kom ind paa Landevejen, der fører fra Flensborg til Slesvig. Efter at have gaaet en halv Time fræm

her, kom vi ind paa en Mark med Boghvede, der stod i Blomster og naaede os til over Knæerne. Vi marcherede op i Kompagni-Kolonner, fik Geværer ved Foden, og den Oplysning, vi fik blive staaende i den Stilling indtil videre, som det hed, paa Grund af, at nogle Afdelinger, der skulde sætte Forposter ud, endnu ikke havde opnaaet Forbindelse med hinanden, men, som vi troede, fordi vi skulde hærdes og forberedes paa mulige Tilfælde.

Det blev ellers en noget slem Nat. Af den stærke Hede om Dagen og den evige Trækken frem og tilbage i Løbet af otte Timer var vi bleven saa gennemfødte, at der i Ordets fulde Forstand knap var en tør Traad paa os. Først led vi af Tørst; men snart følte vi Kulden, der inden længe begyndte at knuge os. Vi smaasnakkede først om, det kunde være godt at faa Kapperne paa, siden bad vi om Lov dertil, men fik et bestemt Nej; og vi maatte blive staaende, til Dagen brød, da meldte en Ordonnans, at Forpoststillingen var i Orden, og vi kunde søge Bivakstillingen ved Bilskov Kro. Hertil havde vi ikke langt, og inden Solen var højt oppe var vi paa vor Plads.

Det var Fredag den 19de Juli vi naaede hertil. Vi fik først Forplejning og Lønning; der blev sagt os, vi helst maatte sørge for at vaske og tørre vort Tøj, da vi rimeligvis vilde blive her et Par Dage. Vi gjorde saa, og paa dem nær, som skulde koge Suppe, lagde vi os til at jove. Det var en stor Mark, overvokset med høj Lyng, lidt Græs og enkelte Vidiebuste. Disse sidste blev for en Del staaret af Soldaterne, der brugte dem til at danne et Slags Skærm af mod Solen. Jeg hentede mig da ogsaa nogle Ris, stak dem i Jorden, hængte min vaskede Skjorte og et

Lommetørklæde derover; dernæst lavede jeg mig et Leje med Tornhstret til Hovedpude og Klappen til Underdyne, og lagde mig derpaa til at sove, trods Sydernes Frygt for det farlige, der kunde være derved paa Grund af, der jo maatte være en Mængde Hugorme. Jeg vaaguede først ved Melding om, at Suppen var færdig; jeg stod op, fandt min Skjorte tør, men mit Lommetørklæde stjaalet. Jeg ærgrede mig derover, ikke saa meget for Tabet, men fordi Frederik den Syvende og Kong Oskar fra Sverrig sad afbildet derpaa. Andre var det gaaet værre end mig, men da flere Tyverier blev meldt, udsattes der Bagter for at hæmme dette Uvæsen.

Her ved Bilskov blev vi omringet af saa mange Handlende, at jeg snart ikke har set Mage; saa nu kunde vi faa — baade Ol og Brændevin, baade Rom og Vin, baade Puns og Kaffe, baade Smør og Ost, baade Hvedebrød og Kage, baade Papir, Penne og Blæk. Sa her var ikke engang Mangel paa nogle med deres Tjeneste som Vaskepiger temmelig paatrængende; men bedre underrettede paastod, det var af en hel anden, men meget uhæderlig Grund, de var kommen her.

Lordagen den 20de laa vi ogsaa rolig ved Bilskov. Dagen nyttede jeg til at skrive adskillige Breve. Om Middagen havde vi egentlig ikke faaet lavet ordentlig Mad, og i den Tanke at kunne faa lidt i Bilskov, bad jeg om at gaa derhen. Kaptejnen skrev mig straks en Seddel, hvorefter jeg maatte gaa mellem Klokken et og to. Jeg gik til den nævnte Tid. I Kroen blev der sagt mig, jeg godt kunde faa Mad, men ikke før Offisererne havde spist. Der vankede da Urter og Flæsk for 3 Stilling (det var lybsk). Suppe og Rød

for 4 og Steg for 5 Skilling. Tanken om en Ret
 Urter og Flæsk paa sønderjydsst, som jeg godt kendte,
 fik ordenlig mine Tænder til at løbe i Vand. Men
 fra den anden Side var der ringe Udfigter, da der alt
 var gaaet halvandet Kvarter af den Fritime, jeg havde.
 Jeg ventede dog i Gangen; jeg stod med mit Uhr i
 Haanden og vel sagtens med et noget nedflaaet Blik,
 da Kaptejnen og to af vore Løjtnanter traadte ud af
 den ene Spisefal. Jeg skyndte mig, gemte mit Uhr
 og hilste, som jeg var skyldig. Kaptejnen ser paa mig
 og spørger: „Vil De spise i Kroen, for svire er jo
 ikke Deres Sag?“ „Jeg vilde saa, Hr. Kaptejn“,
 svarede jeg, „men det har daarlige Udfigter, stont mine
 Tænder løber i Vand efter en Ret sønderjydske Urter
 og Flæsk.“ „Har de ikke Mad?“ spurgte han. „Her
 er Mad nok“, svarede jeg, „men hverken Underofficerer
 eller Menige faar noget, før alle Officerer har spist.
 Nu er imidlertid min Fritime gaaet paa et Kvarter
 nær, og paa den Tid kan jeg ikke spise og komme til-
 bage og melde mig, selv om jeg fik Maden straks.“
 „Derfor ved jeg Raad“, sagde han; „giv mig Seddelen.“
 Han gik ind i Stuen et Øjeblik, og da han igen kom
 ud, gældte min Seddel til Klokken tre istedetfor til
 Klokken to. Jeg spiste saa Urter og Flæsk og drak
 Kaffe til, og meldte mig Klokken halv tre. Vi laa
 endnu denne Nat paa vor Plads i Byngmarken. Og
 Søndagen den 21de vilde jeg igen spise i Kroen.
 Der var heller intet i Vejen for Tilladelsen, og jeg
 valgte Tiden mellem Klokken to og tre. Men der var
 saa mange den Dag, at jeg maatte tørre mig om
 Munden. Kaffen drak jeg der, men det var saa det
 hele. Da jeg havde meldt mig, fik vi kort efter Ordre
 til at marsjere paa Piket mod Oversø. Der var meget

roligt ved Forposterne den Nat, og Picketten var slet ikke allarmet.

Men om Mandag Morgen den 22de Juli kom vi paa Forpost ved Oversø. Det var et vigtigt Sted, men meget let at gøre Tjeneste paa. Noget øst for Byen falder to smaa Aaer i en Sø, hvorefter Byen maaske har faaet sit Navn. Søens Aflob er egentlig Begyndelsen til Irenesfloden. I Oversø By fører en Bro over denne Aa; en anden Bro fører over Landevejen til Slesvig, som næppe er tre hundrede Alen øst for Byen. Paa en Eng mellem Broerne tog Bataljonen Plads, og om Dagen udgjorde vi blot nogle enkelte Poster ved begge Broerne, der forøvrigt var gjorte ufræmmelige med Vogne, Plove, Harver og alle mulige Sager, der fandtes brugeligt til saadant noget. Her var ogsaa et Par Kanoner og en Snes Dragoner paa Forpost. Disse havde udstillet en Række Poster frem ad Slesvigs-Vejen, og af og til kom der Meldinger om, at Fjenden var i Sigte og under Fremrykning. Sen paa Eftermiddagen blev vor Oberstløjtnant ærgerlig over de gentagne Meldinger, han skulde vel ogsaa have en Smule Sikkerhed for Stillingen inden Natten. Han bød derfor en Løjtnant, en Underofficer og tyve Mand at gaa ud som Patrolje og se at skaffe saa god Underretning som muligt om den Styrke, Fjenden var i Nærheden med. Jeg kom med denne Patrolje. Vi gik over en Bro og frem ad Landevejen, der syd for Oversø gik gennem en aaben Egn mindst en Fjerdingvej ud; men saa kom der Skov og Eng, saa Udsigten var ikke længer fri. Da vi kom ud mod dette Sted, fik vi først Øje paa Fjenden, der havde været talt om hele Dagen. Det saa ud, som holdt de Hvil; men der var, mente vi,

to Bataljoner Infanteri, mindst en Eskadron Dragoner, og to Kanoner stod afprøvede og vendte Mundingerne mod os. Jeg gjorde Løjtnanten opmærksom paa denne Omstændighed og det uforsigtige i vor Færd at blive staaende i sluttet Trop. „Ja“, siger han, „De har Skam paa en Maade Ret; men vi kan jo heller ingen Ting melde, om vi gaar tilbage nu.“ „Jungen Ting melde?“ siger jeg — „vi har, synes jeg, fuldt og fast oplyst, hvad vi sendtes ud for; vi har dog set og kan melde sikkert, Fjenden staar her med en Styrke, som vi nu kan enes om, eller som Hr. Løjtnanten selv behager at mene. Men det var ikke Meningen, vi skulde indlade os med Fjenden. Og det vilde desuden være Galstap for tyve Mænd at indlade sig i Kamp med henad ligesaa mange hundrede; det er der heller slet intet, som taler for.“ I det samme kom der en egen Uro mellem Slesvigholstenerne. Løjtnanten frygtede, de vilde sende os en Granat, hvortil vi stod rigtig indbydende. Han kommanderede derfor „omkring!“ og „til højre og venstre former Ræde!“ hvorpaa vi trak os rolig tilbage. „Det er Skam sært, de ikke forfølger os“, sagde han, da vi var saa nogenlunde ude af Skudvidde. „Dertil har de deres gode Grund“, sagde jeg, „for vidste de, vi tyve Mænd stod saa ene overfor dem, havde de vistnok havt lyst til at saa nogle Fanger, om ikke for andet saa for at fritte os lidt ud, men de maa jo kunne se vore Dragoner paa Højen, og hvem siktrer dem, der ikke holder en hel Styrke bagved. De kan have Grund til at mene saameget, naar de ser, hvor dristig vi løber saa godt som lige i Struben paa dem.“ Vi trak os atter sammen paa Landevejen, og marsjerede til vor Stilling

ved Overfø. Men Meldingen om det, vi havde set, gik straks til Hovedkvarteret.

Om Natten stod vort Kompagni dels paa Landevejen, dels bag en lille Vold, der var opkastet langs Maen ved begge Sider af Vejen. Fjerde Kompagni stod i Byen ved den ene Bro, og de to andre stod som Reserve midt imellem. Da Klokken omtrent var elleve, hørte vi til højre af os over thyve Stud, der hvert svarede af endnu flere. Det var Slesvigholstenerne, der var listet dem frem, som for at give vore en Salve, som de straks gengældte. Det hele havde kun det til Følge for os, at hele Forposten blev allarmet; vi havde ingen saarede, derimod sagde Folk i Byen, Slesvigholstenerne havde en. Natten gik derpaa rolig hen; men Klokken fem om Morgenen foretog vore en Rekognosering med fem Tusinde Mand, sagdes der, frem til Havetoft, uden at støde paa Fjenden.

Straks efter blev vi løst af Forpost (den 23de Juli). Til Bilstov kom vi ikke mere tilbage, men tog en Bivakstilling, som det kaldes, syd for den lille By Munkvolstrup. Den Dag hed det sig, vi havde Frihed. Dog skulde jeg have Vagt nogle Timer for at paase, ingen tog noget paa Markerne deromkring. Det var nu især Kartoffelagrene, somme havde Vyst til, medens Trænkudskene gerne vilde se til Klovermarkerne til Bedste for deres Heste. Thybe er gerne fejge, det viste sig ogsaa her; saa skønt vi et Par Steder fandt eller saa nogle isærd med at se til Kartoflerne, fik vi ikke fat paa dem, da de løb, saasnart de saa os. En Trænkudst fandt vi ogsaa paa ulovlige Veje: han stod lige isærd med at løfte et dygtigt Snippe Klovergræs paa Nakken, da vi kom; og han havde ondt nok derved endda. „Kan dine Heste æde

alt det?" spurgte en af Mandskabet. „Nej — men a del' me' Jæns“, svarede han. Jeg lod ham vide, han skulde lægge Græsjet og følge med os til Bagten. Det holdt haardt at faa ham overbevist om, han havde forset sig. Men da han mærkede, det var Alvor, græd han og sagde: „A har altid troet, a var en ærlig Racl — nu er det forbi.“ Jeg hnkedes over ham og sagde: „Ja, vil Du lade være at stjæle tiere, faa maa Du løbe, naar Du lader Kløveret ligge.“ „A lider it, J siger, a stjæl' — a faa kun mi' Hejst lidt til Bedst.“ „Ja faa se dem til Bedste med dit eget efter denne Tid“, sagde jeg og gif videre.

En anden Færd havde jeg samme Dag, lige saa snart vi var kommen tilbage til vor Bivuaak. Dermed hængte det saaledes sammen: Hver Bataljon og hver anden Afdeling var vist til en Brønd i Byen; i den samme Gaard boede Afdelingens Kommandør og Læge, her skulde ogsaa de Syge have Tilhold. Der var Fanen; og de tre Mand, der holdt Fanevagt, skulde tillige se paa med, at ingen Uvedkommende tog Vand i Brønden. Nu traf det sig, at vor Brønd var god, men den i Nabogaarden blev tom. Saa kom den Bataljons Mandskab og vilde tage Vand af vor Brønd, men blev vist bort af Bagten. De trueede med at komme faa mandstærke, de kunde tage med Magt. Bagten meldte Stillingen til vor Oberstløjtnant, og han stikkede Bud til Bataljonen om Forstærkning; jeg blev da stikket afsted med ti Mand og Ordre til at forsvare Brønden uden dog at maatte slyde. Vi var aldrig saa snart kommet i Gaarden, før Kommandøren for Bataljon kom med over tyve Mand, der bar hver to Kogekedler og nogle Flasker. Vi stillede os om Brønden, tilsammen tretten Mand. „Gaa til-

side, Karle! mine Folk skal have Vand, det koste hvad det vil!" raabte han. Han trak sin Sabel og gik paa. Jeg kommanderede: „fælb Gevær!" hvilket straks skete. Han studsede og raabte: „Er I rasende, Folk? vil I angribe os med Bajonetten?" „Vi angriber ingen, Hr. Oberstløjtnant! men vi har Ordre til at forsvare denne Brønd mod alle, der med Magt og Vold vil tage Vand deraf." „Denne Brønd", sagde han — „og med Vold og Magt — hvad vover Du at sige mig paa, Karl?" „Jeg har intet at trættes med Oberstløjtnanten om og siger ingen noget paa — men jeg staar paa Vagt her med dette Mandskab og forsvaret min Post, til jeg faar nærmere Ordre." „Det var bravt!" raabte vor Oberstløjtnant fra det aabne Vindue, hvoraf han stak sin Pibe ud. „De er en rask Karl, Underofficer", sagde han dernæst, „De har gjort Deres Pligt." „Jeg maa meget beklage", istemmede nu den fremmede Bataljons-Kommandør, vendt mod vor Oberstløjtnant, „at De ikke opfører Dem høfligt mod min Vagt", afbrød vor ham. „Hvorfor beder De ikke om Vand hos dem, der har Lov at give, men trodsjer heller mod dem, der er nødt til at sige Nej?" „Om Forladelse!" bukkede han derpaa. „Er der Vand i Brønden, Karle?" spurgte vor Oberstløjtnant. Da han fik til Svar, der vist var Vand nok, gav han os Lov at gaa til Bivuaaken og de andre til at tage, hvad de havde nødig.

Om Eftermiddagen havde vi helt Frihed, men maatte ingen Steder gaa. Jeg stod en Tid paa en af de høje Jordvolde, Markerne var indhegnet med, og det glædte mig at se den Mængde af Krigsfolk og Krigstøj, her var samlet. Eggen var saa flad, at jeg kunde se over en vid Omkreds; se ikke ene vor

egen Brigade, men nok en til, se ikke blot alt Kavalleriet, men Artilleriet bagved ogsaa. Men det var klart af alle Tilberedelser, der forestod noget betydeligt; det var ogsaa i alles Munde. Eftermiddagen brugte jeg til at skrive Breve og tale med Kendsfolk.

Da vi om Aftenen Kl. 9 fik Feltraab, blev der spurgt, om nogen ved Bataljonen var særligt kendt i Eggen mellem Vedelsvang, Isted og Treje. Saadanne fandtes der ingen. Oberstløjtnanten holdt da en Tale og fortalte os om adskillige gode Varsler, der var truffet hos de danske: først var der en lille Kavallerifægtning mellem to Patroljer, hvor syv danske havde hugget dem gennem tyve Slesvigholstenerne; dernæst var der Dampskibet „Heklas“ Sammenkomst med det slesvigholstenste „von der Tann“, der endte med, at det sidstnævnte brændte; der var ogsaa et Held for Danskerne ude ved Vesterhavssøerne, som de danske havde besat. „Himlen er med os, det er klart“, vedblev han; „lader os gøre os værdige til denne Hjælp ved at slaa mandeligen. — Nu hviler vi os til Klokken halv to, saa staar vi op, spiser vor Dags, og gaar saa rolig til vor Gerning. Imorgen skal Forræderne drives tilbage til deres faste Stilling til Øverstokk, til Isted og Isted Kro. De har forstandset dem bag Skove, Søer og Moser, men de skal“, bandede han, „drives derfra, for med os staar Himlen. Vi gaar paa dem med Bajonetten, det er baade billigt og sikrest, og saa sparer vi vore Patroner, og deri er vi Forrædernes Mestret. Ingen Krystere taales i Guds Rige, men hver, der viser sig for bravere end sine Kammerater, faar et Dannebrogstegn.“ Derpaa fatte vi Baabnene fra os; og jeg havde fuldt fat mig for at gøre efter Oberstløjtnantens Raad og lægge

mig til at sove. Jeg blev imidlertid bedt at komme hen ved en Grøvt, hvor nogle Kendsfolk vilde tale sammen før Slaget, der forestod. Jeg gjorde det nødtigt: jeg vidste nok, hvordan vedkommende Wenner var, naar et Slag forestod. Jeg gik dog derhen; men Samtalen blev, som jeg frygtede, en Klagen over Verdens Synd og Ugudelighed og over den forfrættelige Forblindelse og at Folk ikke vilde omvende dem. Jeg søgte at sætte Mod i dem, men det var et temmelig unyttigt Arbejde. „Havde vi bare ikke noget Rød“, udbrod endelig den ene. Jeg maatte le ad ham og sagde, saa kom vi jo paa Bajarettet. „Du ved bedre min Mening“, sagde han. „Jeg gør saa“, svarede jeg; „men skal vi klage og ængstes her, vil jeg heller gaa hen og sove. Alt staaer dog i Guds Haand“, sagde jeg, „og Klynk og Klage nytter ikke. Jeg har læst, at raske Karle er Vorherre nærmere end fejge Uslinger; og vi har jo svoret at ofre Livet for Konge og Fædreland. Falder jeg imorgen, saa hilz mine Wenner.“ „Alt Du døde som en forboven Krop?“ spurgte en. „Det tror ingen“, svarede jeg, „forresten bliver det jer Sag.“

Jeg afflog en Opfordring om at blive sammen at vaage og bede hele Natten. „Det forlangte dog Jesus af sine Disciple“, sagde de. „Han gjorde saa“, svarede jeg; „men nu er netop det Modsatte Tilfældet med os: vi er paalagt at sove og hvile os, og det vil jeg nu gøre.“ Jeg bød nu Godnat og gik saa hen og lagde mig. Om de vaagede Tiden igennem, ved jeg ikke, men da Klokken var tolv, vækkede de mig igen og bød mig op at drikke Kaffe, der allerede var kogt. Jeg ærgrede mig lidt over, de ikke lod mig sove endnu en Time. Men de klagede over, jeg var vranten,

enten de vilde tage dem af min Sjæl eller af mit Legeme: i Aftes tog de dem af min Sjæl, det taalte jeg ikke, og idet de vilde sørge for mit Legeme, ogjaa da var jeg vranten. Jeg fulgte nu med og drak Kaffen; jeg lagde mig mod deres Willie atter til Hvile og sov til der blæstes „Appel“.

Nu var det Morgen den 24de Juli. Og næppe græde det ad Dag, før den store Vandring begyndte mod vore Arbejdssteder Slesvigholstenerne; og den begyndte med en Højhed og en Ro uden Mæge. Alle Faner vajede, som til Fæst eller Slag, Hornene blæste og Trommehvirvlerne løde fra Afdelingerne, efterhaanden de forlod deres Plads. Vi skulde den Dag have Bagtroppen, og Kloffen var henad fem, inden vi forlod vort Stæde. Vi maatte snart staa, snart gaa; vi kom meget langsomt frem. Kloffen 8 horte vi de første Skud i Forpostkæden, og vor Oberstløjtnant sagde: „Nu synger de Morgensalmen; hvem der nu var med!“

Lidt efter raabtes der højt bagfra: „træk til højre!“ Vi saa tilbage og saa den kommanderende General med Stab og Ordonantser komme ridende med Hast som skræmmet ved Skuddene i Forpostkæden. Da han kommer til vor Oberstløjtnant hilser han og siger: „Godmorgen, Gerlach!“ „Tak, Krog!“ svarer denne. „Hvordan har du det?“ spørger Generalen. „Jeg har det“, bandede han, „godt“, svarede Gerlach, „men er ikke tilfreds med Pladsen, du har tildelt mig her bag ved.“ „Jeg skal nok tænke paa dig“, sagde Generalen. „Det venter jeg af dig for gammelt Kammeratskabs Skyld“ (de havde begge været Løjtnanter og dernæst Kaptejner ved samme Regiment i en lang Række af Aar). Der faldt nu

flere Skud og Kanonerne faldt i med det samme, først Tysfernes og dernæst vore. „Hører du mine Hunde, hvor de gør derude“, sagde Krog, „jeg maa frem og se til.“ — „Lykke og Sej!“ raabte Gerlach, og derpaa red den kommanderende General.

Før os var det egentlig en trættende Dag. Mod Middag kom der saarede, baade tyske og danske, der skulde sendes til Flensborg. Der kom da ogsaa nogle Fanger. Klokken henad to døde Kampen hen, og en Times Tid efter blev vi trukket ind paa en Mark, fik Hvil, modtog vor Lønning og skulde til at have Forplejning. Vi kom dog ikke langt med dette, for Kanonaden begyndte igen, og denne Gang ganske nær ved os. Der raabtes: „Til Bevær!“ og Klæff og Rød, Brød og Urter maatte igen i Bogene. Det havde dog ingen stor Hast, da vi maatte staa endnu to tre Timer, før der omtrent Klokken 7 kom Ordre, vi skulde rykke frem til Stenderup Skov og høre nærmere Ordre. Ved Udgangen af Stoven mod Syd kom General Krog os imøde og siger: „Nu, Gerlach, kan jeg nu stole paa dig?“ „Det skulde jeg mene“, svarede Gerlach. „Du skal saa forsvare Stillingen ved Passet, hvortil Forposterne er trængt frem. Du skal ikke optage Kampen med dem, hvis de ikke gaar paa; men gør de det, saa sparer du dem ikke, men holder Stillingen til det yderste.“ „Seg skal stille mig paa Bejen, og ingen Satan skal trænge frem, før han træder mig under Fodder.“ „Det er et Ord“, sagde Generalen, rakte Gerlach Haanden og sagde: „Gud befalet!“

Oberstløjtnanten talde et Øjeblik med sine Officerer, hvorpaa vort Kompagni kastede en Ræde af Skytter ud til højre for Landevejen, der blev fulgt

af to mindre Kolonner. Fjerde Kompagni kastede ligedan en Ræde til venstre; men Oberstløjtnanten blev paa Landevejen med andet og tredje Kompagni. Vi rykkede nu rolig frem efter dem, der kæmpede forud. Hele Egnen her mellem Skoven og Helligbækken bar Spor af Dagens Kamp. Her laa en Saaret og der laa en Døende, nogle var endog saa døde. De var allesammen fra niende Bataljon, forsaavidt de vare danske; og noget underligt er der ved saaledes at gaa over en Balplads, Vi kom om ved en Flok Ambulanser, der gik med deres Baarer og samlede de saarede og faldne op og bar dem hen til Vejen, hvor de skulde forbindes og sendes tilbage.

Saa snart vi nærmede os dem, der holdt Kampen staaende mod Slesvigholstenerne, trak de dem tilbage. De skulde nu hvile efter Dagens Kamp. Vi gik frem og tog deres Stilling; men vi var forbudt at stæde paa Thyserne, selv om de stod paa os; kun om de gik paa, maatte vi forsvare os. Stillingen skulde holdes; men der skulde søges at faa Kampen til at hvile Natten over, om det vilde lykkes; og det gjorde det: Thyserne stod kun enkelte Skud paa os, men da de mærkede, vi ikke gav Svar paa Tiltale, blev de fede af Regen og satte deres Natstilling ud, som vi alt havde gjort. Vi stod nu Ansigt til Ansigt med Thyserne, og det saa nær, at der sine Steder var mindre end to hundrede Alen mellem os. Vi vidste, vi skulde staa her Natten over, for i Morgengryet at optage Kampen med dem paa Liv og Død om Sønderjylland. Det var noget nær den højtideligste Nat, jeg havde levet. Vi skiftedes til at være paa Post og staa med Gevær ved Foden som Feltvagt, og dette havde altid huged mig daarligt, for jeg havde for

Bane, at blive søvrig ved saadan Stillestaaen, hvorimod Spændingen paa Forpost oplivede mig. Da Klokken var tolv, fik vi saa megen Frihed, at vi et Kvarter maatte lægge os paa det ene Kna, lade Geværret falde tilbage i Armen og tage os lidt Mad og Drikke, hvad vi nu havde i vor Pose og Flaske. Strafs efter var jeg ude at løse Forposterne af; og det tog lang Tid, da vi jo skulde have ordentlig Rede paa alt, de havde lagt Mærke til ved Tysternes Bevægelser. En dobbelt Post, der stod ved et Hegn, fortalte os, at Tysterne enkeltvis var lobet ned i Skygge af Hegnet og laa en halv Snæs Mand stærke næppe tyve Stridt derfra. De har vist ijsinde at bortsnappe en Post af vore, mentes der, men det skal da egentlig ikke bekomme dem vel. Det faldt mig ind at tage dem, jeg lod de tredive Mand, jeg havde, sprede dem, og vi vare enige om, at løbe hen og afskære dem Tilbage-Bejen. I det samme løb de, og vi maatte opgive vor Plan. Den hele Egn var oplyst af brændende Huse og Tørvestakke, og vi kunde se Tysternes Ræde i en lang Udstrækning. Natten var stille og mild, i det hele en meget mild og venlig Sommernat, men det saa ud til Forandring i Vejret. Den 25de Juli, før Solen stod op, forstærkedes Forpostkæden, vistnok uden Tysternes Vidende; og med et lød det gennem hele Linien: „Nu fremad til Sejr!“ Vi fatte os alle i Bevægelse; Tysterne stod paa os og trak dem derpaa tilbage. Jeg fulgte i Førstningen Ræden med mit Korporalskab, tredive Mand; da kom der en mat Kugle, træffer en over Skygget af Felt-huen. Den gled ham ned over Øjnene; men Kuglen trillede ned ad hans Bryst, hvor den blev siddende mellem „Bandoleret og Munderingen“. Han tog

den tykke Epidskugle, viste den frem og sagde: „Her er den første — kan de ikke bedre, er det nogle Udsjælhede, de Slesvigholstenerere.“ — Paa hans Sidemand virkede dette Syn forfærdeligt, han blev bleg og rystede. Derpaa sagde han med skælvende Stemme: „Jeg er bleven syg.“ „Det er Kanonfeber“, raabte nogle, „styd ham en Kugle gennem Brodposen, saa dør han, eller ogsaa det gaar over.“ Men Tyren faldt om paa Stedet med den Paastand, han gif ikke af Bletten, om vi saa flaaede ham. En paastod, vi var pligtig at styde ham; han opfordrede mig til det som deres Fører. Der opstod en lille Trætte, som et Signal, der kaldte os i Ræde, dog hastig endte. Vi kunde nu tage Del i Kampen, som forresten er lettere, end at se til.

Kampen var udbredt over hele Linien, og Krudtdampen dannede en tættere Laage. Solen stod i det samme blodrød op, og næsten til samme Tid faldt de første Regndraaber, der blev tættere og tættere. Tyfterne blev en lille Tid borte for os. De sogte at gaa Omvej uden om den store Bøgemose, men vi blev sendt derover. Dette blev os en noget besværlig Tur, og til andre Tider vilde det været en Umulighed. Jeg tænker, Mosen var henad en Fjerdingvej lang, og især mod syd bestod den af Hængedynd og Tuer. Traadte vi fejl ad Tuerne, eller en vakkede med os, jog vi Benet i efter Skrævet og havde megen Umage med at komme op igen. Da vi nærmede os den sydlige Kant af Mosen, sendte Tyfterne os en hel Hagl af Kugler og Granater. Granaterne var dog ikke værre for os end Kuglerne, for de sluffedes saa snart de slog i Mudderet. Endelig slap vi da over, og løskede os bag Skrænten mellem Mose og

Agerland, som og i nogle udtorrede Grave og bag nogle Tørvestakke. Her var vi nogenlunde dækket, og for en Tid holdt Skydningen inde. Derimod var Kampen haard til venstre for os, i Passet hvor Landevejen gik mellem Fsted-Eøen og Mosen. Tyskerne havde her kørt et Batteri op, som hindrede Danskerne i at trænge frem; men da vovede vore at køre et Batteri op mod dem; og inden lang Tid blev der Plads, da Tyskerne trak sig tilbage meget skyndsomt. Jeg traf sammen med en saaret Artillerist Dagen efter, og han paastod, han var med, da Batteriet førte fræm i Passet, og at Tyskerne saarede seksten Heste for dem med Geværkugler, for de fik prosket af; „men saa gjorde vi lyst iblandt dem“, fojede han til.

Efter at de var trængt frem gennem Passet, maatte vi atter lette paa os. Og vi havde nu lige for os Tyskerne staaende inde bag deres Forstandsninger, hvorimod vi skulde fræm uden paa nogen Maade at være dækket af noget; Marken hævede sig jævnt, og der var vist henad en jeks hundrede Alen til deres Stilling. Vi gik fræm i en tæt Ræde og trængte længere og længere frem. Det regnede temmelig stærkt, og Krudtrogen hævede sig næppe halvanden Alen over Jorden; men, naar vi bojede os og lagde an paa Knæet, kunde vi tilnods se at tage Sigte. Engang havde mit Gevær klikket, som jeg ikke mærkede i den uhyre Mængde Skud, der faldt før jeg saa paa Ladestokkens Maal. Jeg løb frem foran Ræden, lagde det ned paa Jorden og trak det af, og var ogsaa saa heldig, at begge Skuddene gik. Efter lang Kamp naaede vi deres Forstandsninger paa et halvandet Hundrede Alen. Det blæste til

Storm paa hele Linien, saa langt vi kunde høre. Vi samlede os, som vi kunde bedst, og Offisererne bod os at raabe et rigtig kraftigt Hurra. Men med et fik Biben en anden Lyd. Hornene blæste med fuld Klang det noget ængstelige „Retirer!“ Vi studfede; men det var udenfor al Tvivl: vi skulde tilbage. Tyskerne forstærkede deres Ild, saa Kugler bogstavelig regnede ned om os. Jeg sagde til vor Premierløjtnant, jeg fulgtes med: „Lad os storme; det er Galsskab at gaa tilbage nu.“ — „Vi maa lyde“, sagde Løjtnanten bestemt, „Retirer!“ raabte han højt, vendte sig og løb ned mod Dækstillingen ved Mosestrænten. Da vi naacde dertil kastede vi os ned eller stillede os bag Tørvestakkene. Jeg maatte her løse en Bunt Patroner; men vi skulde endnu længer tilbage; og det blæste atter „retirer!“ Vi havde staaet fem Mand bag en Tørvestak; og vi enedes om at gaa bort derfra en for en. Den første, som gik, fik en Kugle i Laaret og faldt paa Stedet. Den anden slap fri. Den tredje og fjerde gik omtrent paa en Gang. De vendte dem og skød paa Fjenden; da siger den ene heftig: „Du maa ikke gaa — jeg bliver saa syg!“ Men hans Kammerat var allerede borte. Jeg havde just løst mine Patroner, da han raabte hine Ord, og jeg mente at vilde hjælpe ham. Men da jeg kastede mit Blik til ham, saa jeg en klar Blodstraale staa ud fra hans Bryst. Han vakkede, faldt ned med Ansigtet liggende paa den venstre Arm og var død. Jeg trykkede hans Haand til Farvel, skød mit Gevær af mod Tyskerne og vendte mig for at gaa tilbage.

Men idet jeg vendte mig, snublede jeg og faldt haardt imod Jorden. Jeg blev lidt overrasket og vidste ikke, hvad der var sket mig. Jeg følte en

underlig Svien i mit venstre Ben, og op ad Laaret og Siden foer det med et underligt Stød, som endte i mine Fingerender. Jeg saa til Venet og saa en stor Bensplint stikke ud gennem et lille Hul i Buktserne, og jeg forstod, jeg var saaret og mit Ben splintret. Da jeg prøvede om det var helt ovre ved at lette paa det, fandt jeg min Frygt stadfæstet. Jeg var altjaa bundet til Stedet. Lidt efter fornam jeg en Skælven over hele Legemet: jeg havde Saarfeber. Da Feberen var sat sig, kom Tyskerne fræm og indtog Stillingen, Danskerne havde forladt. De lod ikke til at have synderlig Hastværk med at forfølge de Danske. Derimod var de meget omhyggelige for at tage Gevær, Sabel, Gehæng og Patronstaske fra de saarede, og saaledes gjorde de da ogsaa ved mig. Blandt dem, der afvæbnede mig, var adskillige, der talde dansk til mig; iblandt andre var der en stor Karl med stærkt rødligt Haar og Skæg, som rimeligvis var født nord for Flensborg; han tog mit Gevær, skød det af i Luften og bandte, det var noget meget daarligt Krudt, de danske havde, sært var det endda, mente han, der kunde skydes med det, som der kunde. Nogle andre pillede Patronerne i Stykker, lo og gottede dem over de „Dæners“ usle „Pulver“. Det regnede stærkt; men jeg laa, som jeg var falden, med Tornhystret paa Ryggen og Klappen rullet paa samme. Nu spændte de Tornhystret af mig, lagde det under mit Hoved og bredte Klappen over mig; de lod mig drikke Vin af en Flaske og gav mig et halvt Franskbrod til. Saa gjorde de dem megen Umage og fortalte mig paa en sær Blanding af tysk og dansk, at Ambulanterne snart vilde samle mig op, jeg vilde blive ført til Slesvig, hvor de tyske vilde hele mit.

Ben, og det kunde de langt bedre end Dansterne. En Velvillie trængte sig ind hos mig for disse Tyskere, der handlede saa velvilligt imod mig. Men da disse gif, blev han med det røde Skæg og det danste Tungeslag, som han vanærede, staaende tilbage hos mig. Han stirrede underlig paa mig. Jeg saa paa ham igen og troede at læse noget niddingsagtigt i hans Blik; og det faldt mig ind, han vilde se, om jeg havde Penge eller noget af Værdi. Det var dog ikke Meningen; han gav sig til at sige: „Der kan Dansterne dog se, om de vil, at Retten er paa Slesvigholstenernes Side; nu har Himlen dømt os imellem idag; inden Aften staar vi i Flensborg, og Dansterne er i Flugt nord paa. Men det var da ogsaa umuligt, Himlen kunde være dem imod, som kun vilde forsvare deres eget. Men nu skal det kendes, hvilken Uret I har gjort os.“ Han vilde sagt mer; men jeg paastod, han var helt i Vildrede, naar han mente, vi var slaaet: vi var kun gaaet tilbage, fordi vi ved Signaler var kaldt tilbage. Jeg paastod, Dansterne kom nok igen. Jeg spurgte ham, hvorfor han som en Dansker kæmpede mod sine Landsmænd. Han paastod, han holdt altid med dem, der havde Ret, enten det var Tyskere eller Dansterne. Vor Samtale blev nu afbrudt, da større Flokke Tyskere nærmede sig. Jeg laa ene en Tid og fik atter Saarfeber. Det første jeg mærkede var, at Tyskerne skyndsomt trak dem tilbage. Nogle af vore saarede slæbte de med dem; de vilde da ogsaa have mig med. De lagde to Geværer og vilde lagt mig paa; og jeg havde ondt ved at gøre dem forstaaelig, mit Ben var knust, og jeg umulig kunde lade mig bære paa Geværer. Men da de forstod mig, rystede de paa Hovedet og sagde: „Das

”følle Teufel! das følle Teufel!” De gif — nogle andre kom, men de havde meget travlt. Dog, da de saa, jeg havde stærk Saarsfeber, heldte de Brændevin i Munden paa mig; og da jeg ikke vilde drikke det, lod jeg det løbe ud igen. De rystede paa Hovedet og sagde; „tod, tod!” og skyndte dem bort.

Snart forandrede nu hele Stillingen. Tyskerne var neppe kommet tilbage til deres Skandser, som vi nu tydelig kunde se, da Regnen var hørt op og Krudtrøgen trukket tilside, før de danske Kanoner tog til at spille mod dem; og det gif raskere og raskere. Tyskerne stemte i med, og Jorden, hvor jeg laa med saa mange andre, rystede i Ordets fuldeste Forstand. Det var en underlig Stilling at ligge her; Tyskernes Kanoner skyd for os, Danskeres nord for os; men en Dykke var det endda, vi laa saa omtrent midt imellem, og Kugler og Granater gif meget højt over os, hvad vi især stonede af Granaterne, som vi godt kunde se. Den eneste Fare, der var, kom, naar en af Tyskernes Granater sprang paa Halvvejen, som just ikke hørte til Sjeldenhederne. En enkelt Gang morede en Slesvigholstener sig med at skyde ned mellem vi saarede, og saaledes fik en, der laa jævnfides mig, med et Skudsaar i Laaret — han havde støttet sig paa den ene Arm og samtalede med mig — lige med et en Kugle gennem den Arm, han støttede sig paa. Vi saa begge to dette som et Riddingsværk, da der paa hele Pladsen ikke var et Menneffe at se med Vaaben i Haand. Efter et Par Timer sagtedes Tyskernes Kanonade; et Par Gange var der en Forstillingskasse eller noget lignende sprunget i Luften. Men endnu førte de et Batteri frem yderst paa deres venstre Fløj. De kom kørende i stærk Fart; men aldrig saa snart

fik de øjnet dem fra vore Kanoner, før de vendte sig mod dem allefammen. Thyfkerne vendte og prossede af; men de fik ikke et eneste Skud fyret, før de igen kørte bort og efterlod de to Kanoner paa Stedet, som vi derfor tænkte var gjort ubrugelige.

Nu holdt Kanonaden helt op fra vor Side; Thyfkerne standsede ogsaa deres, og et Øjeblik blev der en Dødsstillehed paa den før saa urolige Plads. Lidt efter rykkede vore Fodfolk frem til Storm. Hvor jeg laa, trængte først et Jægerforpø frem med en Kæde og smaa Kolonner. Omtrent et halvt Hundrede Skridt bag efter kom Fodgarden i samme Orden. Jeg havde under den korte Rolighed faaet mig en lille Søvn, og Jægerne var gaaet forbi, før jeg vaagnede. Men nu brugte jeg alle mine Kræfter for at se, hvordan det Angreb løb af, da jeg ikke selv kunde tage Del deri. Jeg maatte undre mig over den Ro og Fasthed, de gif frem med. Garder tog længere Skridt end Jægerne, og omtrent et halvt Hundrede Skridt forved Skandsjerne, sluttede de dem sammen. De lofede nu et vældigt Hurraraab og styrkede dem mod Skandsjerne. Thyfkerne skød deres Kanoner og Geværer af mod dem; og et Øjeblik efter var alt indhyllt i Røg. Snart hørtes atter et Hurra, og der var plantet danske Faner i Skandsjerne, saa langt jeg kunde se. Thyfkerne var flygtede, faldne eller fangne. Lidt efter saa jeg en stor Afdeling tyske Dragoner komme sprængende frem over Banken, og det var tydelig nok, det gjaldt et Indhug paa vor Kæde, maaste et Forsøg paa at tage Skandsjerne tilbage. Men i det samme løb Signalet til vore, en Del af dem løb sammen i i Forskandsningerne, de andre sluttede Kredse. Da Slesvigholstenerne saa det, gjorde de Holdt vistnok af

dem selv. En, der red forud, lod endnu sin Hest tage nogle Spring, men da han mærkede, han var ene, vendte han sin Hest mod de andre, truede dem med Sabelen, hvorpaa Afdelingen vendte og red bort, fulgt af en Salve og et Hurra fra vore Kredse, der straks igen opløste sig.

Nu brændte den store Isted Kro, hvor Tyskerne holdt dem længst, og Kampen trak sig syd paa; den kunde ikke længer ses fra Stedet, jeg laa paa. Vi kunde nu overstue den forunderlige Plads, hvor Blodet havde flydt fra Morgenstunden, og hvor mange havde kæmpet, til de bed i Græsset, mens Regnen faldt, og Kruttdampen rugede derover. Nu var det dejlig Solstins Vejr; en let Vind havde drevet Kruttrøgen bort, Ramptummelen trak sig mod syd og sagtnedes mere og mere, vor Stilling blev mere fri, men mere følelig. En laa mig saa nær, vi kunde tale sammen; han havde to Saar, et i Laaret og et i Armen. Disse vare dog ikke saa haarde som mit, det var kun Rødssaar. Jeg kendte ikke ham og han ikke mig; men vi var begge danske, havde kæmpet og blødt nu sammen, og vi følte os ogsaa som Brødre. Han havde viklet et Bind om sit Laar og et om sin Arm; og da han saa, jeg intet havde gjort ved mit Saar, tilbød han at hjælpe mig, hvad jeg dog nægtede, da det udtrykkelig var sagt os, Saaret havde bedst af at bløde, mens det vilde.

Nærmest ved os laa to døde, den, der fik Saaret i Brystet og døde øjeblikkelig, og en Løjtnant; lidt længere ude i Mosen skimtede jeg vor Premierløjtnant; han var falden nogle Øjeblikke efter mig. Hele Tiden havde han af og til blæst i en Pibe, nu holdt han inde, han var sagnetens død. Hele Strækningen,

faa vidt vi kunde se, var som overstrøet med døde og
 saarede, men her havde ogsaa været kæmpet flere
 Timer. Saa vi over efter Landevejen, hvor Tyskernes
 Kanoner holdt, laa der døde Heste, sønderstuede Ravet-
 ter og Hjul af Vogne. Higt og her var Jorden op-
 revet, og foruden Istedkroen brændte det flere Steder.
 Det havde været et oplivende Syn for vi saarede, at
 se vore Folk storme Tyskernes Forstærkninger, og
 dernæst sejrdrage sig paa. Nu saa vi et andet
 Syn, som stod i en stærkende Modfætning til det første.
 Det var Folk fra forskellige Afdelinger, som en Times-
 tid efter at Tyskerne var slaaede og Kampen trukket
 længere bort, og der saaledes ingen Fare var paa-
 færde, dreve om paa Valpladsen og undersøgte de
 døde, maaske ogsaa de døende. Kom de til levende
 Folk, klagede de over, de var kommet bort fra deres
 Afdeling, de havde været frygtelig i Ilden, hele Ba-
 taljonen var spærngt til alle Sider, og de kunde ikke
 finde den. Jeg havde en Følelse af, at hvordan end
 deres Kammerater havde været i Ilden, saa havde de
 vist været forstøkket et Sted og nu gik og plyndrede
 de døde. Jeg spurgte et Par Stykker, om de
 gik og forbandt de saarede, eller hvorfor de saa-
 ledes gik og puslede ved dem allesammen. De saa
 paa mig; men min Nabo svarede: „De gaar paa Rov;
 forstaar Du ikke det?“ „Nej“, siger jeg, „hvor skulde
 jeg kunne tænke, der fandtes saadanne levende Sjæle.“
 Nu tog en af dem til at bande og paaftaa, Menneſter
 levede dog egentlig for at faa lidt til Bedste, det
 tænkte de paa; og desuden var det en stor Skam, at
 alle de gode Penge og Uhrer og meget andet skulde
 graves ned i Jorden, saa vi gør Verden en god
 Tjeneste ved at redde, hvad vi kan, det gør vi jo altid

ved en Ildbrand. „Ja“, svarede jeg, „men dog kun for at give det tilbage igen til Ejeren?“ „Blæs Du paa det, Du har faaet, min Faer“, sagde han, „hver er sig selv nærmest, det er nu min Tro.“ Derpaa fakkede han af, og fortsatte ivrig sin Gerning. Snart kom flere, der førte den samme Snak; en paastod, han havde en daarlig Feltflaske, og at han gik bare for at finde en bedre. Han kastede Djinene paa min og sagde: „den er god.“ „Men den er ikke tilfals“, svarede jeg. „Jeg tager den ligegodt“, svarede han, „Du har ingen Brug for den; Du kan melde, Du har tabt den.“ „Du kan melde, din er istykker“, svarede jeg, „og min faar Du ikke, før Du tager den med Magt.“ „Du var ikke for god at styde en Kugle i“, svarede han og tog Flasken.

Tiden led hen, og Klokken var henimod seks. Vi øjned endnu ingen Ambulanfer, og vi frygtede at komme til at ligge Natten over. Endelig kom der en Bataljon forbi med Væge og Ambulanfer. Vægen gav sig i Snak med os, og jeg bad ham at forbinde os. Det kunde han ikke, paastod han, han skulde med Bataljonen. Men da han hørte, vi havde ligget i ti Timer, bød han Ambulanferne bære vi tre over til Landevejen. Saaledes blev vor Udsigt bedre baade til at blive forbundet og til at komme bort til Vase-rettet.

Mens vi laa her, kom der en Dragon-Ordonnans fra Slesvig, eller da fra Slesvig-Bejen, for hele Turen havde han ikke redet, da der var posteret Ordonnans-Afdelinger for hver halv Mil lige til Flensborg. Saasnart han saa den Mængde faarede, der laa i lange Rækker ved begge Sider af Bejen, holdt han stille og sagde: „Jeg kan ikke lade være at gøre jer

glæde, Karle, og kan sige jer I ikke har kæmpet og blødt for ingen Ting idag: nu er de danske i fuld Færd med at rykke gennem Slesvig; jeg skal bringe Melbring derom til Flensborg, hvorfra det skal gaa videre til København." Han sporede atter sin Hest og fløj afsted. Baade hans personlige Velvillie og Melbringens, han bragte, gjorde et underligt Indtryk paa mig; og da jeg spurgte mig selv, hvorfor jeg fik Taarer i Øjnene, om det var hans Ord eller Færd, der gjorde det, fandt jeg, han havde gjort et underligt Indtryk paa mig for sin Lyft til at glæde vi noget lidende Bæfener; men at det dog især var Ordet om de danskes Sejr, der overvældede mig. Nogle Flensborgere, der var kommet ud, købte, saasnart de hørte denne Tidende, alt det en Høker havde paa sin Vogn af Æl, Vin og Hvedebrød og delte ud til os. Jeg fik min Snaapsflaske fyldt med Vin og to Hvedebrød.

Lægerne kom nu og forbandt; og da vor egen Overlæge saa mig, sagde han: „Der er en af vore egne; ham vil jeg forbinde.“ Han tog nu fat paa mig; først maatte Benet, der stak gennem Bukserne, væk, saa blev Støvle og Strømpe flænget af og ligedan Buksen op over Knæet, derpaa vaskede de Benet og forbandt det. Jeg spurgte under Forbindingen, om jeg kunde gøre mig Haab om at blive Soldat igen. „Na, den Smule Rift“, sagde den anden, der hjalp ham, „De er ved deres Bataljon om tre Maaned“, hvorimod vor egen Læge rystede paa Hovedet, saa jeg gjorde mig intet videre Haab. Kort efter, vi var forbunden, blev vi lagt paa Bogne; og det gik nu nord paa efter Flensborg. Da vi naaede Helligbækken, gjorde vi Holdt; her var opstillet et uhyre stort Telt, og her var Hærens Feltkøkken. Først blev der spurgt

os om vort Navn og Bynavn, vort Nummer, Kompagni og Bataljon, om vort Saar, og om vi var forbundne. Vi blev dernæst spurgt, om vi vilde spise: de bød os Kødsuppe, Bygsuppe, The og Smørrebrød, eller et Glas Vin. Ingen af os to, der laa i den Bogn, vilde spise eller drikke, men vi maatte ligegodt vente efter nogen andre, der holdt forbeholdt os.

Her saa vi paa en Mark vest for Landevejen, tværs over for, det store Syn af alle de faldne eller de af dem, der var blevet opsamllet. De laa i lange Rader, Side om Side, og de løb da op i nogle Hundrede. Tornhstre, Brødpøser, Feltflaster, Patrontaster, Bandoler og Gehæng, Sabler og Geværer og meget andet, en Del af det overstænkede med Blod laa i Høbe — det saa underligt ud; jeg fik en Taare i Øjnene; men mine Kammerater sagde: „Na hvad, de er oversat til Nyes Brigade.“

Vi havde en rigtig flink Mand til at køre for os; han fortalte, han havde hjemme tolv Mil fra Balpladsen i det nordvestlige Sønderjylland op mod Ribe. Han havde Buder med at lægge under vore Hoveder, og af og til spurgte han os, om der ikke skulde pusles lidt ved os.

Forøvrigt var der en uhyre Færdsel den Aften og den Nat til og fra Flensborg; men da der var en ypperlig Orden, var der egentlig ikke Trængsel. Alle, der kom fra Syd med saarede, førte ved den østlige Side af Vejen, saa de havde Vejgrøften til højre. Det var et langt højtideligt Tog, der skred langsomt og roligt frem. Mod Vest førte alle, der kom fra Nord, saa de fik ogsaa Vejgrøften til højre; disse Bogne vare læssede med alt, der hørte til Hærens Magasin, der var Halm, Hø og Havre, der var Kød og Flæsk, Urter

og Grøn, Brød og Brændevin og dist mange andre Ting. Alle disse Vogne saavel som dem, der kørte med saarede, vare Bøndervogne fra Sønderjylland. Der sagdes at være tilsagt 8000 Vogne, hvoraf 4000 fulgte Hæren for at køre med saarede, hvorimod andre 4000 vare læsfele med, hvad der hørte til Magasinet. De fleste af disse sidste saa jeg samlede paa en Mark, i en saakaldt Vognpark. Ogsaa her herskede en udmærket Orden. De var allesammen læsfele, holdt jævnsides med hverandre i lange Rader med Stangen vendt mod Nord; de fødte, men hver Kust stod forved sine Heste, rede til at køre paa første Ordre. De var saa passet til at køre til hvilken Ende det skulde være. Nu kørte de mod Syd en efter en anden; men at de alle vare vendte mod Nord, tydede paa, de var rede til et Tilbagetog, om det gjordes nødig.

Men naar jeg har fortalt, alle Bøndervognene kørte ved Jberfiderne paa den store Vej, skal her nu ogsaa fortælles, at Midten var overladt til Militæret, der ikke skred saa roligt frem. Det var for det meste de saakaldte Ammunitionsvogne, baade Artilleriets og Infanteriets; alle Afdelinger havde vel tilbels bortskudt deres Kugler og Krudt, og der var saaledes ogsaa Hastværk paafærde, da ingen vidste, hvornaar der igen skete Sammenstød. Nogle af disse havde alt været borte efter Fragt og jog skyndsomst syd paa; andre kom syd fra og skulde bort at hente. Artilleriets Vogne var forspændt med 6 Heste og Infanteriets med 4; men især naar de vare læsfele, rykede Jorden under dem. Midtvejs foer mellem de store tunge Vogne ridende Ordonnanser frem og tilbage. Hvem, der vaagede over denne strenge Orden, ved jeg ikke, men jeg saa slet ingen, der gjorde Brud derpaa.

En Mil før vi naaede Flensborg, modtog vi de

første Prøvet paa denne Bys Gæstfrihed, for saa langt var de gaaet ud med Forfriskninger til de saarede, der forøvrigt nok kunde trænge til det; men dog trængte nok de fleste haardere til Hvile og maasse Søvn, men det kunde Flensborgerne ikke give os; og de gav os, hvad de kunde. Hele Vejen havde Trængslen været stor, men jo nærmere vi naaede Flensborg, jo værre blev det. Tidt førte vi ikke et halvt hundrede Alen frem mellem hver Gang, vi maatte holde; men aldrig holdt vi en Gang uden nogen tren hen til Bognen og spurgte, om vi ikke vilde nyde nogle Forfriskninger. Der bødtes Vin, Æl og Vand, der bødtes Jordbær, Kirsebær og flere Sager; og saameget er vist, at den Kærlighed, der visttes os, mildnede Smerterne, som kunde vor Moder have kysset os.

Da vi naaede Flensborg, fandt vi Gaderne strøet med Halm overalt, der jagdes for at Bognene ikke skulde støde de saarede for meget. Vi glædedes nu til at komme til Hvile; men Tiden blev dog lang. Vi var kommet til Byen Kloffen fire om Morgenen den 26de Juli, og der blev sagt, vi skulde køre til Theatret; da vi kom derhen, var der lagt til, saa hed det, vi skulde køre hen til et Bathus, hvor vi holdt timevis; og Enden blev, at det ogsaa blev fyldt. Nu var der nogen Tid Raadvildhed, men saa løb det, Bognene maatte køre hen til den russiske Konsul. Her slog endelig vor Time, og da Kloffen slog otte, blev jeg baaret ind i en uhyre stor Sal, hvor Gulvet var helt lagt til med Halm, men som ved sine to store Vyskroner og sine pragtfuldt malede Bægge og Loft mindede om, den tilhørte en fornem Mand. Vi blev lagt i Halmen med Tornhystrene under Hovedet og Rappen bredt over os, og dernæst overladt til os selv. Da Salen blev fuld, raabte de til os, om vi nu kunde hvile lidt, mens de sørgede for de andre. Der blev

nu en Mumlen mellem de saarede; længe varede det inden det klarede sig, hvad der var i Vejen. De spurgte, om vi var hungrige eller tørstige, men det viste sig nu, det var et eget Slags Fornødenheder, de trængte til at hjælpes med. Langt om længe blev der gjort Udvej derfor.

Nu forlod alle os paa en Mand og en Kone nær, og de fleste af os faldt i Søvn af Overilelse og Blodtab. Dengang havde jeg slet ikke sovet i to Nætter og meget lidt i den tredje. Den sidste Nat havde jeg været paa Bognen til Flensborg, den forrige paa Feltvagtten ved Helligbæk; og atter den forrige i „Bivua-ken“ ved Munkvoldstrup, hvor mine pietistiske Venner just ikke helt fik mig til at vaage og bede, men hvor de dog spildte mig endel af den knap tildelte Søvn. Jeg faldt da ogsaa i Søvn og sov et Par Timer. Da jeg vaagnede, saa jeg en Kone og en Mand gaa og bade Saarene med koldt Vand, som vist var meget godt i den stærke Hede. Sen paa Eftermiddagen fik vi hver en Skaal Suppe med Brød og Rød, og om Aftenen en Skaal The og et Franskbrød. Om Natten sov jeg lidt. Jeg havde just ikke store Smerter, men var ængstelig for at komme til Skade med mit saarede Ben og vaagne nede hvert Øjeblik.

Lørdag Morgen gav de os Kaffe og Smørrebrød, hvilket ikke stemmede med Lægeforskrifterne. Op paa Formiddagen fik vi stort Besøg af russiske Søofficerer og Læger. De saa venlig til os, klappede os og snakkede saa det surrede efter. Lægerne saa meget spejdende paa vore Saar og nikkede tilfreds; ogsaa de snakkede op, men det var næsten helt umælende Lyde for mig, kun tror jeg at mene, de i det, de nikkede tilfreds, udtalte Ordet „etubra“. Før de gik holdt en af dem en Tale, som vor Bært, Konsulen, oversatte paa dansk.

Russeren havde sagt, han var Admiral paa den kejserlige russiske „Eskadre“, der laa i Flensborgfjorden. Efterretningen om Kampen, de danske havde kæmpet, og Sejren, de havde vundet, havde lokket ham og hans Offiserer og Læger iland, for at være Djenbidner dertil. Da han dernæst hørte af den kejserlige russiske Konsul, at hans Lokale var fyldt med de tapre danske saarede, og da han undskyldte, han ikke værdigt kunde modtage sin kejserlige Herfers Undersaatter, der gæstede ham, blev Admiralen stolt deraf, for han saa deri Tegns paa det Venskab, der var mellem hans kejserlige Herre og den danske Konge; og han blev glad, fordi han derved fik den bedste Lejlighed til at se og hilse de tapre danske.

Han var nu ikke ene vis paa, de danske var tapre, men at de ogsaa var udholdne, kraftige og stærke, da de uden Lægehjælp var saa sunde, tilfredse og livlige tredie Dagen efter Slaget; nojsomme var de da ogsaa, da de laa saa rolige og uden Rnur. Russere vilde ikke have kunnet baaret halv saa meget og ikke halv saa længe uden at blive syge til Døden. Derpaa raabte de noget, der skulde være et Hurra for de tapre danske.

Denne Dag skrev jeg hjem og fortalte mine Forældre og Venner om min Tilstand, og jeg bad dem for alt ingen Steder at rejse og søge mig, da jeg ikke blev i Flensborg, hvor der var overfyldt og hvor jeg i hvert Fald ikke blev mange Dage. Det begyndte ellers at knibe med Saa-renehenad Eftermiddagen, og adskillige gif der ogsaa Hede i, hvor vedholdende de end badede dem med koldt Vand.

Søndag Morgen den 28de Juli fortalte de os, der om Eftermiddagen skulde være Højtidelighed med alle de faldne, over 600 Mand og henad en Snees Offiserer, der skulde komme og lægges i en Grav paa Byens Kirkegaard. Det glædede os at høre om Vren, der skulde vises

vore faldne Brødre. Men vi spurgte ibrig om Læger, og enkelte paastod, der blev sørget daarligt for os, da der nu kunde være kommet Læger fra Landets yderste Grændser, nu det var fjerde Dagen efter Slaget. Der hørtes Klagen hist og her, maaste for en Del grundet paa Utaalmodigheden over at skulle blive ved at ligge, som vi laa, men dog ogsaa af den Grund, Smerterne tiltog. Min Sidemand var saaledes meget lidende, han havde et Saar gennem det tykke Laar, men alt Dagen forud var det ifærd med at blive fort, og nu traf det sorte sig op paa Maven, saa der vist var Fare for hans Liv.

Om Middagen kom der endelig en Læge. Det var en venlig midaldrende Mand fra Aabenraa. Han fortalte, hans Byfolk havde styndt dem at skaffe Senge og Tilbehør istand til 60 saarede, som han var sendt for at afhente. Det var altsaa et Slags privat Læseset, men vi skulde blive behandlet der, som det sømmede sig at behandle tapre Landsmænd. Men ingen skulde tvinges, som ikke havde lyst til at komme der. Han havde ellers Lov til at vælge, hvilke han vilde, kun ikke de let saarede, der skulde til København og andre langt fraværende Steder. Han begyndte straks at tage dem ud, han vilde have. Blandt disse blev jeg da ogsaa. Jeg klagede mig over, at mit Ben var istykket og nu var blevet saa ømt, efterat der var gaaet saa mange Dage. „Derfor er der gode Raad“, sagde han, og lod hente Pæp i Byen og forbandt det med.

Søndag Eftermiddag blev vi Mand for Mand baaret ned til Havnen, hvor der laa et saakaldet Læsesetsskib. Jeg var den sidste, der blev baaret ned, og fik derfor den Fordel, jeg slap for at blive flyttet i en Seng, men blev liggende i den store Kurv, vi blev hængt ned i. Det var mens de var ifærd med at

jordede alle de faldne, vi blev baaret ombord, og ventede i Havnen til et Dampskib kom, som skulde slæbe os. Byens Klokker ringede, og fra et Skib, der laa i Havnen, stødtes der et Skud hvert Minut. Hvor glade vi ved en anden Lejlighed vilde have været ved denne Færd, kom det os dog denne Dag meget til Ulempe, da Vandet i Havnen ved den vedholdende Skydning kom i en saa stærk Bølgegang, at Skibet slingrede til alle Sider. Efter at Solen var gaaet ned, kom endelig et Dampskib og tog os paa Slæbetog og gik om Natten til Abenraa med os.

Det var en underlig Nat og en stadig Travlhed med de mange faarede, som nu var blevet meget sømme, da der jo nu var gaaet fire Dage hen, og ingen havde endnu faaet anden Forbinding end den, de havde fra Balpladsen. Paa dette Kafaretskib havde en, jeg ansaa for et Slags Skibslæge, meget at sige, i det mindste nede i Rummet, hvor vi laa. Han tog meget højtideligt mod os, efterhaanden vi kom ned, forsikrede os, vi var hæderlige Folk, som nok skulde finde, vi var blandt Danemænd, der vilde gøre alt for at mildne os vor Stilling, som jo ikke kunde være ret god. Han tog derpaa til at uddele The og Smørrebrød eller Fransbrød til os, men jeg vendte mig til ham og bad ham lave mit sønderstødte Ben lidt tilrette. Jeg sagde ham endog, hvorledes det skulde lægges, for at jeg kunde faa Ro i det. Han paaftod, en Soldat maatte sagtens kunne have Ro, naar han laa paa en Madrats; og det hjalp heller ikke, hvor meget jeg klagede og bad ham. Til sidst sagde han: „The kan jeg give Dem; men stille Smerterne i Deres Ben kan jeg“, saa bandede han, „ikke. Drik Deres The og læg Dem saa til at sove og bild Dem ind, der ingen Ting.

er i Bejen. Tilnød kan jeg give et Glas Vin istedet-
for Theen, men saa stal De ogsaa lægge Dem til No." Seg modtog dog hverken Vin eller The; og da han ikke vilde lægge mit Ben lidt tilrette, maatte jeg holde Pinen ud hele Natten. Vor Sejlads gik vel af, og jeg lagde ikke Mærke til andet paa hele Rejsen, end, at der blev raabt voldsomt, da vi sejlede om ved Sønderborg, at Broen ikke var trukket tilside. Der blev snart gjort de fornødne „Anstalter“, og vi sejlede videre.

Mandag Morgen den 29de Juli laa vi i Dageningen ved Abenraa Skibsbro. Og inden ret længe kom Folk til at hjælpe med Udfibningen. Seg var den første, der kom af Skibet, da jeg laa i Kurven, hvori jeg var bleven hisjet ned. Det værste var nu, jeg skulde bæres paa en Ambulance-Bør, der kunde give sig op og ned. Det blev mig derfor en pinlig Tur, da Bejen var lang, eftersom Lasarettet laa udenfor Byen ved den modsatte Side, og idet den bevægelige Bærebør ghyngede op og ned, gnedes Stumperne af mit Ben mod hverandre. Engang maatte de derfor hvile med mig; men aldrig saa snart havde de sat mig ned, før Folk stimlede sammen med alle mulige Slags Mad og Drikke. Skønt jeg nu ikke var oplagt hverken til det ene eller det andet, maatte jeg dog drikke en Kop Kaffe. Endelig kom vi til Lasarettet, blev klædt af af meget hjælpsomme Menneſter og derpaa lagt i Seng, hvor vi nu meget stærkt længedes efter Lægen. Han lod heller ikke vente paa sig. Smerterne ved den endelige Forbinding og Sammenfætningen af mit Ben var ikke saa haarde, som jeg havde frygtet, især af den Grund, det nu var den femte Dag efter Slaget. Kloften ti laa jeg vasket forbundet, trukket i ren Skjorte og i en ren Seng,

og faldt kort efter i Søvn, mens de fyslede med de andre.

Kort efter at vi havde forladt Havnen ved Flensborg, lagde jeg Mærke til en, der med sællandsk Udtale bandede paa, at den var en Nar, der vilde ligge i sin Seng en saa yndig Sommernat, aldenstund der var saadan en Uro, at ingen kunde have Søvn i Djnene. Han stod og klædte sig paa og gav sig til at søge og finde Trappen. Han fandt den; men han fik med det samme Øje paa mig, der laa tæt ved i en Kurv. Han støjede noget over den Uforsømmethed, at lade mig ligge i en Kurv som en Høne; om det var at lønne Karle, der havde stridt og blødt for Fædrelandet. Da jeg sagde ham, jeg havde selv forlangt at blive liggende der, for mit Bens Skyld, der var istykker, sagde han, det forandrede Sagen noget. Han gjorde derpaa Mine til at gaa op ad Trappen, men blev hindret af ham, jeg nu ansaa for Skibslægen, der meget hidsig og lidt vigtig raabte: „Karl dog! hvor skal han hen?“ „Op paa Dækket, Hr. Doktor, at faa lidt frisk Luft i mine Lunger.“ „Tror han, hans sønderstødte Lunger kan taale den kolde Natluft? Blev i Sengen, det raader jeg!“ „Na, Hr. Doktor, lad mig gaa lidt op. Det bliver for trangt under det lumpne Dæk for en ægte Kulsvier, der nu i længere Tid har havt den bare Jord til Underdyne, den kolde Luft til Overdyne, Maanen til Natlampe og Himlen til Loft.“ „Han er noget poetisk, Karl“, svarede Doktoren, „gaa kun lidt op da.“

Kulsvieren gik i flere Timer paa Dækket, som det lod til, i ivrig Samtale med Bagten. Henimod Dag kom han lidt ned; men aldrig saa snart var jeg kommet op paa Skibsbroen ved Abenraa, før han

stod ved Siden med Tornhstret paa Armen, og holdt en lille Tale om, hvor forsigtig de skulde flytte mig over paa deres Bærebør, fordi mit Ben var istykket. Da jeg klagede mig over den bevægelige Bør for mit Bens Skyld, spjættede han til den og kaldte den noget jammerligt Løjeri. Han gik Side om Side med mig lige ud til Vasarettet, skønt det mindst var en halv Fjerdingvej. Da han kom derud, gik han rundt om og talte med dem, som efterhaanden blev baaret ned og lagt i Sengene. Da Lægen kom, bød han ham straks gaa i Seng og lod ham tillige vide, hans Saar var meget farligt. „Na, Hr. Doktor, den Smule Kugle kan ikke tage Livet af en Kulsvier. Den skulde da blive siddende i Halsen, saa jeg hverken kunde faa Bejr eller Mad, saa Brændevin eller Tobak, for nu ikke at tale om at slaa en ordenlig Pasfiar af.“ „Dyd nu mit Raad“, sagde Lægen. „Seg skulde dog egentlig vafte først“, sagde Kulsvieren, „hvis her da er Vand at vafte sig i her i Abenraa, for i Flensborg var det smaat med Smaafornødenheder, Mennefskeborn skulde have tilfredsstillet.“ Han blev vist ud til en Post i Gaarden, hvor der stod en Vafteballie. Først da han havde vafte og redt sig, gik han i Seng; men han gjorde stærk Indsigelse mod, at de tog hans Gangklæder bort, da han ikke vilde ligge og dovne i Sengen altid. Han stod dog ikke op mere. De første Dage var han lutter Liv og Dyd, fortalte Soldaterhistorier, baade fra Slagene ved Slesvig og Frederits og flere af de mindre Træfninger, men de bleve alle sammen meget æventyrlige. Han fortalte om sin Færd hjemme, hvor hans daglige Gærning havde være at føre til København med Tørv og Mælk, sommetider ogsaa med Halm. Af og til førte han et Læs Gød-

ning med hjem, men tit førte han ogsaa med tom Bogn, og ved saadanne Lejligheder havde han fristet maangt et Eventyr. I det hele tænkte jeg, der kunde skrives en hel lang Fortælling om alt det, han havde fortalt i saa Dage, men jeg fandt det ikke passende til Dagbogen, da det egentlig ikke vedkom Soldater-tjenesten. Femte Dagen efter, at vi var kommet der, forlangte han om Morgenens, at Sygevogteren skulde rede hans Seng jaaledes, han kunde se til den anden Ende paa Gaden. Det var dog en Smule Afvæksling, sagde han, at han fik Gaden set til den anden Ende. Sygevogteren havde nægtet det, men han bad nu Doktoren om, at han maatte faa denne Forandring. Det blev ham tilstaaet, og Lægen sagde til Sygevogteren: „Vi kan jo sagtens føje ham idag, det varer ikke saa længe.“

Da han nu fik Sengen redt efter sit Ønske, var han igen livlig, talte om et og andet, især om Husene han nu kunde se, Folkene der gik, og især Pigerne, der viftede Binduer den Eftermiddag; han havde allerede udspejdet en imellem dem, som skulde være hans Kæreste, naar han kom op. „Nu har jeg dog den Fordel“, sagde han, „at jeg ved, hvilken Dør, hun bor indenfor.“ Han snakkede hele Eftermiddagen og lagde sig til Ro om Aftenen som vi andre. Ud paa Natten vaagnede vi ved, at han raabte højt paa Sygevogteren. Da denne kom, forlangte Kulsvieren heftig at faa Lægen hentet; Sygevogteren gjorde Indsigelser, men nu gav den anden sig til at raabe og sige: „Hr. Doktor! kom, Hr. Doktor! Det gaar vist ellers galt med Indvoldene! Skynd Dem, Hr. Doktor!“ Sygevogteren var gaaet at vække Lægen, da Soldaten blev ved at raabe. Men da han havde raabt to, tre Mi-

nuter fant han tilbage i Sengen, hvori han havde siddet oprejst. Lidt efter kom Lægen i Slobrok og Tøfler, men fandt den syge død i Sengen.

„Han gjorde det, mens han kunde“, sagde Lægen. „Han maa være skudt helt gennem Lungen, men han havde maaske levet noget længer, havde han ikke støjet saa meget.“

Til Slutning kan jeg ikke nægte mig selv den Glæde at optage enkelte Minder fra Livet paa Lasarettet, dels fordi de høre med, og dels fordi de ere nogle af de bedste fra hint Aar. Og da jeg nu, snart uden at mærke det, er kommet til at fortælle om en, der døde, skal jeg for Modfætningens Skyld fortælle om en til. Hin var en Sællænder, Kulsvier var han, og ret en livlig, næsten overgiven Karl. Denne er en Fynbo, stille og godmodig i al sin Færd. Deres Saar var næsten ens. De var begge truffen ind under det venstre Bryst; men der var dog den Forskel, at Sællænderens Kugle var gaaet helt igennem og ud af Ryggen, Fynboens derimod var bleven siddende, saa det først efter hans Død kendtes, den sad i Lungen. Sællænderen døde fem Dage efter, han var kommen paa Lasarettet, Fynboen først fem Uger efter. Lægen paastod, det var en Følge af hans store Rolighed, som og, at det var en Følge af Sællænderens Overgivenhed, han døde saasnart. Derom nyttter det jo nu ikke at trættes med de Lærde, og mindst for mig, der ikke engang har en Mening derom. Nok er det, Fynboen havde Livet rigtig kært, talte immer om Fader og Moder, Slægt og Venner, og hvor glædeligt det vilde være at komme hjem til dem efter al udstaet Trængsel. Og derfor var det ham ligesaa meget om at gøre, han kunde blive helbredet, som det var:

Sællænderen ligeegyldigt; og derfor holdt han alle Lægens Forstrifter, som var de Guds egne Ord. Saavidt jeg kan skønne, havde han heller slet ingen Tanke om, han døde. Han spiste og drak, læste og talte den sidste Dag som den første. Mest jaldt hans Tale om Fader og Moder og dem alle hjemme, som det lod til han aldrig kunde blive træet af at tale om. Han havde ikke været der i otte Dage, før han ventede sin Fader og Moder, men Høstens Travlhed holdt dem tilbage. Den sidste Dag han levede, ventede han dem bestemt; men de kom ikke. Han ytrede sig med lidt Utaalmodighed derom til Lægen, der omgikkes alle som en Fader. Lægen trostede ham med, de maatte jo faa komme til næste Dag. Han spiste sin Middagsmad og sov endog sin Middagsføvn. Om Eftermiddagen var Lægens Kone derovre og talte længe med ham. Da hun gik, spurgte hun ivrig, om han ikke ønskede at faa et eller andet at spise. Hendes Mand svutes nu ikke længer, han havde nodig at holde sig faa strængt fra et og andet. — „Der er ingen Ting“, svarede han, „jeg har savnet saameget her som en ordentlig „fynst Mellemmad“. Kunde jeg faa det, vilde jeg være glad.“ — Hvad en fynst Mellemmad var vidste Konen ikke, men hun fik paa nærmere Spørgen at vide, det var Smørrebød med Ost paa. Og sagde: Det skal Du ganske rigtig faa endnu idag.

Da hun var gaact, sagde min Sidemand til mig: „Nu er han opgivet. Han dør nu inden mange Dage; det skal Du faa at se.“ „Kan gærne være“, svarede jeg, „men ellers ser han, for mig at se, ud, som han har set lang Tid.“ Vi talte ikke mere om den Ting, men da vi fik Mellemmad ind, kom der ganske rigtig Rugbrød med Smør og Ost paa til den

omtalte Karl. Han udtalte sin Glæde derover og beghyndte at spise. Men han blev næppe halv færdig, før han sagde: „Jeg kommer til at have et Bækken.“ To Sygevogtere hjalp ham tilrette dermed; men som de stod der, sank han helt sammen. De sagde: „Han dør!“ Og de tog Bækkenet fra ham og lagte ham tilbage i Sengen. Men Bækkenet var næsten fuldt af Blod, og den Syge — var død. „Det var stille og roligt i Døden som i Livet“, sagde Lægen, der straks kom til. Dagen efter kom den Dødes Fader og Moder, der var Gaardmands-Folk fra Egnen mellem Nyborg og Odense. De kunde altsaa følge deres Søn til Graven.

Min Sidemand var forresten en Syge, der stod ved Fodgarden. Han fik en Kugle i Brystet, da Værden var med at storme Skanserne Vest for Sjted Kro. Han var truffet i det højre Bryst, og Kuglen var gaaet bag ud et Par Tommer fra Ryggen, og han var saaledes bogstavelig skudt igennem. Og dog forlod han Lasarettet halvtredje Maaned for mig. Men de første Dage, han laa der, var der kun lidt Haab om hans Liv, han laa ogsaa ganske rolig hen; men endelig vaagnede han op og beghyndte at tale med mig, hvad der var god Lejlighed til, da vi laa alene midt i den store Skolestue, hvorimod alle de andre Senge stod langs Væggene, saa vi kunde, naar vi vilde, samtale at ingen kunde høre det. Han betroede mig nu, han var af dem, Folk kaldte de Hellige, og spurgte mig, om jeg kendte noget til dem. Til Gengæld sagde jeg ham, at jeg ogsaa var af dem, der blev kaldt med dette Navn; og nu var der straks et Slags Fortrolighed mellem os.

Vi fik nu mange Samtaler, og det følger af sig

felv, vi var enige i mangt og meget, og havde hele Tiden megen Fortrolighed sammen. Fra først af havde jeg min Nød med at trøste ham over Døden, da han hverken havde, hvad jeg nærmest maa kalde, den gamle Hedningetro, som de fleste saa kæft udtalte i Ordene, at alle, der tro og modig gik i Kampen og fik sit Banesaar der, indgik til det evige Liv, han havde heller ikke den almindelige Kristentro, at vi som Guds Børn vare Arvinger til det evige Liv, som vi fik som en ren Naadegave. Derimod holdt han strengt fast, at det gjaldt om, i hvilken Stemning Mennesket var i Dødsstunden. Var Stemningen gudelig, indgik Mennesket til evigt Liv; var derimod Stemningen ond, verdslig eller ligegyldig, gik Mennesket fortabt, for „hvor Træet faldt skulde det ligge“; og vi var paa- lagt, altid at bede og ikke blive træet, at vaage og bede, at vi ikke skulde falde i Fristelse. Jeg søgte at gøre ham forstaaelig, det var noget bestemt givet fra Vorherre, vi skulde fastholde, og ikke saadan en Vaagen og Beden i det ubestemte. Men han blev ved sit og skyldte mig for, jeg var grundtvigianst. Men efter- som det blev bedre med ham, og Dødstanken traadte i Baggrunden, talte han ikke mere om det; og hans stadige Ord: „Na gid vi dog kunde dø i en lykkelig Stund!“ sagde han nu ikke mere.

Hidtil havde jeg af og til skyldt ham for, han var under Loven; men nu viste det sig, han i mange Stykker, var langt friere, eller da følte sig langt mindre bundet end jeg. Han var saaledes en forboven Kortspiller, og en djerv Danser, men begge Dele reg- nede jeg med til det Syndige. Dog det gik endda an, men en Dag, vi atter laa og talte sammen, fortalte han mig, hvormeget Gavn han havde havt af sit Op-

hold i København, hvor der var Lejlighed til at se saameget og blive forsøgt i saameget. I Talens Løb spurgte jeg, hvad han da egentlig var bleven forsøgt i, og som han ikke før havde haft Lejlighed til; og jeg hørte nu med Forundring og næsten med Harm, at det første han nævne, var det, der snart ingen Steder i Landet bodes Lejlighed til for Folk, der ikke vilde give dem, og heller ikke vilde vælte sig i Synd eller anden Ulempe, at forsøge, hvordan det var at ligge hos Kvinder. Derimod havde Folk ikke nødig at gaa langt i København, før der var ti for en, som for en ringe Betaling stillede dem til Folks Tjeneste.

Jeg svarede, jeg havde aldrig været i København, men dog hørt mer end nok om dette grimme Uvæsen. Men hvor han kunde prise det, og tilmed fremhæve, at det kunde gøres Forsøg uden Synd, det forstod jeg ikke, for hvad der var Synd udenfor København, maatte efter sund Tankegang være det i København ogjaa. Deri, paastod han med Bestemthed, jeg tog fejl. I København er det en offentlig Indretning, sagde han, ligesom Vejvæsen eller Skolevæsen her ude paa Landet. Alle disse Løse bliver udvalgt, indsat, prøvet og efterset af Sundhedsvæsenet, ja de bliver efterset hver Maaned, og de har deres Takst, hvor meget de maa tage; og de har vist de skal svare hver Maaned af deres „Privilig“, og det skal være en stor Indtægt, Landet har deraf hvert Aar. Og, vedblev han, naar nu en bliver enig med en saadan offentlig privilegeret Støge, er det de tager dem for en hel ærlig Sag. For her gældte det, at hvad to enedes om kom ingen tredie ved. Egentlig Synd var det jo da heller ikke efter hans Mening, at ligge hos en Kvinde herude paa Landet, men det førte saamange

Uæmper og Bryderier med sig, at han som sagt aldrig havde forsøgt sig, før han kom til København. Men der forsøgte han det, til det blev ham en ren Nydelse; og det var han vis paa alle ordenlige Karle gjorde, hvem der da heller vilde kvæge deres eget Legeme, end spare deres Penge. Det undrede ham kun, Regeringen ikke sørge for at indsætte et Par Stykker i hver By, da der var saa gode Indtægter af de københavnske.

Det var ikke første Gang, jeg hørte denne Indretning fremhævet som offentlig, og samtidig hørt den prist som den bedste, der langt overgik Teatret og Kunstfamlingerne og andet mere, men det havde dog altid været af Folk, der ærlig vedkendte dem deres egen Ugudelighed. Denne derimod kaldte sig selv „Hellig“, og vilde i det hele gælde for bedre end de fleste, derfor maatte det undre mig at høre det af hans Mund. Ja, jeg blev saa sær tilmode, at jeg næsten stammede mig ved at tale med ham; saa tav jeg stille. — „Du troer, det er Løgn, jeg siger“, tog han igen Ordet. „Jeg gør saa“, svarede jeg. „Og især tror jeg, det er Løgn, at de bliver indsat af Sundhedsvæsenet paa det Offentliges Regning.“ „Ja men ser Du, det Offentlige tager sig dog af alle Børnene, de omtalte Fruentimmer føder, det skal just ikke være mange, men det sker enkeltvis, og Regeringen tager sig altid af dem. Jeg ved det ogsaa godt, det var Struense og Kristjan den Syvende, der gjorde det til en offentlig Indretning, og trods al anden Snaf er det saaledes siden.

Fra denne Dag talte vi ikke saameget sammen, og jeg var glad ved, han begyndte at gaa op, og blev desuden snart flyttet ind paa et andet Værelse. Dog

blev han som sagt ved at vise mig al den Belvillie, han kunde.

Der blev ellers vist vi saarede megen Belvillie der i Byen. Det er allerede sagt, at Lægen, en der boende Mand, omgiffes os som en Fader, og skøndt alt gif sømmeligt og ordentlig til der i saa fuldt Maal som paa andre Lafaretter, saa følte han sig dog ikke som nogen Slave af det saakaldte „Reglement“. Der- ved kom han tit i Uenighed med en anden lille vims Fyr, der af og til snusede omkring der, uden jeg egentlig ved, hvad han havde der at gøre, men han blev kaldt Inspektøren, til sommetider ogsaa Forvalteren. Blandt andet mindes jeg, det den 18de Oktober regnede og stormede og var meget koldt. De Syge klagede for Lægen, de frøs i Sengen, og dem, der var saavidt kommet dem, at de kunde være oppe, paaastode Kulden tvang dem til at gaa i Seng igen. Da Lægen hørte dette, sendte han Bud efter Forvalteren og sagde derpaa til ham: „Vi kommer til at have Barme her omkring paa Bærelserne endnu idag, Hr. Forvalter! Mandstabet kan ikke hytte dem, og de maa ikke lide Kulde, de lider nok endda.“ „Naa ja“, svarede Forvalteren, „koldt er det, men de faar dog nu holde ud til iovermorgen.“ „Hvorfor det?“ spurgte Lægen. „Har De ikke Brænde eller Deres Sager i Orden?“ „Mine Sager er altid i Orden“, svarede Forvalteren og hævdede sig paa Tærerne. „Men det er mod Reglementet, hvor der udtrykkelig staar: „Fra den 20de Oktober til den 20de April gives altid Barme paa Sygebærelserne efter vedtagne Regler, naar Lægerne af Hensyn til de Syge ikke anderledes monne anordne det.““ „Naa ja“, svarede Lægen; „men dermed er jo ikke sagt andet, end at den 20de Oktober

skal De begynde at gøre Varme paa Værelserne uden min Anordning." „Seg min Salighed ikke!" afbrød Forvalteren. „Det sætter jeg en Sygebogter til." „Som De vil, Hr. Forvalter", sagde Lægen. „Men det maa jo da være Dem indlysende efter Deres Reglement, at udenfor det Vedtagne skal De gøre eller lade gøre, hvad Lægen anordner af Hensyn til de Syge. Og nu anordner jeg, her skal gøres Varme paa." „Det har De ikke Ret til, Hr. Overlæge! før den 20de Oktober", sagde Forvalteren. „Staar det ogsaa i Deres Reglement da, at Lægen ikke har Lov at anordne noget af Hensyn til de Syge uden mellem den 20de Oktober og 20de April?" spurgte Lægen. „Nej, Fanden pine mig, gør det ej", svarede Forvalteren. „Naa — ja lad os saa faa Varme da", sagde Lægen, „maaske vi efter den 20de Oktober kan undvære Varme over otte Dage, saa jparer vi igen." „Nej, saa skal der, Fanden pine mig, være Varme", svarede Forvalteren. „Naa, ja, ja — den Strid kommer vi nok ud af", sagde Lægen. „Det maa jo være Dem klart, at naar jeg tier gaar De efter Reglementet, men finder jeg noget andet nødvendigt, retter vi os efter det." „Fanden skulde dog være Inspektør her!" brummede Forvalteren. Men en halv Time efter havde vi Varme i Kaffelobnen.

Endnu i højere Grad end Lægen viste en Mængde danske Kvinder der i Byen os deres opofrende Kærlighed. De kom daglig paa Lasarettet to Gange, mellem Klokken ti og elleve og mellem Klokken to og tre. De kom just ikke alle, men fire ad Gangen, og det blev hver tredie eller fjerde Dag, de kom. De medbragte Forfriskninger, som det kaldes, ligesaa Vin og Splytetøj, til Steg og Skage, ikke at forglemme Jord-

bær og Kirsebær og meget andet. Saa samtalede de med os om et og andet, og gjorde kendelig alt, for at vi, som de sagde, skulde føle, Danmark var vort Hjem. Og sandt er det, aldrig før har jeg forstaaet Sangerens Ord om Kvinden, der er Livet i Huset: det maatte jeg til Sønderjylland at lære.

En Dag ret efter Kampen ved Frederiksstad fortalte den ene mig om en Samtale, hun havde haft med sin Nabokone, der var tyfskindet, om Sagerens Gang. De kunde følgerigtig ikke enes, og tilsidst afbrød den danskfinede Ordskiftet og sagde: „Lad os ikke trættes mere om det, det gaar over vor Forstand; Vorherre hjælpe os med det!“ „Vorherre?“ gentog den tyfskindede, „nej ham nytter det ikke at stole paa. Vil „de Prøffer“ ikke hjælpe os, bliver vi ikke hjulpe, for Vorherre han er bleven danskfindet!“

De fortalte meget, om hvordan de tyfskindede paa alle mulige Maader havde plaget og drillet dem, naar de havde Magten. Og det havde de især maattet føle Vinteren 1848—49, da Slesvigholstenerne rasede. Tidligere havde Dansken jo ogsaa været haanet, men dog med Maade, for da var Tanken at vinde alle. Men nu blev det Meningen at udrydde alt Dansk. Mange Steder, som i Haderslev, havde de Danske maattet tie og ladt, som var de faldet tilføje for Tyftheden, men i Aabenraa havde de altid holdt Kampen staaende. Det kunde de paa Grund af den Mængde Skibstømrere og Søfolk, der var, og som alle vare danske; og de var ikke bange, om der skulde slaas et Slag, og endda nogen Gange, naar Tyfsterne drev et eller andet alt for vidt, havde de rykket frem fra Havnen og Skibsværsterne over 400 i Tallet og væbne, Skibstømrerne med Økser og Sømandene med Baadshager,

og saa havde Tyfterne altid maattet stikke Biben ind. Denne Vinter naaede Tyfterne saa vidt at de vovede at skrive over Døren til deres Klub: „Der Schleswig-Holsteinische Hause.“ Det var de Danske en Torn i Øjet, men af Frygt for de fiesvigholstenfke Soldater, fom stændig holdt Vagt der, blev det staaende. Heller ikke mens Svenske og Normænd laa der 1849—50, blev der gjort noget mod det forhadte Hus eller da den forhadte Skrift over Døren, for de holdt strængt paa alt skulde blive som det var. Men aldrig saasnart var det danske Herredømme begyndt om Sommeren, for Lømrere og Søfolk samlede dem ved 500 i Tallet og drog væbnede op til Huset, bar en Tjærebøtte med Røst derop, og mens de, der var udvalgt dertil, overtjærede hin Indskrift, sang hele Flokken Sangen: „Dengang jeg drog affted.“ Derpaa gif de ind og forlangte hver en Snaps „dansk Brændevin“. Da de havde faaet det, gif de syngende tilbage til Skibsbroen. — Kvinderne mente, det var en herlig Hævvn, og de paastod, at kun danske kunde hævne dem saaledes.

Det var ikke nogle saa Dage, Kvinderne i Aabenraa blev ved saaledes, men de holdt ud hele tre Maaneder, eller, som de mente, til de fleste Saar blev lægt. Det var ogsaa langt fra, de glemte os der blev liggende længer, nej de saa atter og atter til os, og gav os endog saa uldne Trøjer, da Vinteren kom.

Stor Kærlighed viste os ogsaa den unge danske Præst, baade ved personlig at besøge os, holde Guds-tjeneste for os i Fællesskab og samtale med den enkelte, som og ved at skaffe os gode Bøger. I det hele taget var der en Mængde Bøger om de forskjelligte Ting.

Lægger vi nu dertil, at der blev sendt os Penge fra flere Sider, vil det kunne ses, hvor højt vor Kamp for Fædrelandet blev stattet, og hvor meget der blev gjort, for at lette os vor Stilling.

Først skal der nævnes, at vore raske Baabenbrødre, der havde kæmpet med os ved Isted, og endnu stod i Marken mod Fjenden, opgav deres Del i Krigsblyttet og lagte desuden Penge til for at vi senere kunde faa hver fem Rigsdaler. Jeg ved ikke om dette gjælder alle Afdelinger, men det gjaldt da vor. Dernæst fik vi maanedlig fire Rigsdaler fra en Komite i København. Fra min Fødeby fik jeg sendt ti Rigsdaler, og fra den By jeg var rejst, da jeg indkaldtes til Felttoget, fik jeg tre Rigsdaler.

Til Slutning et Par Ord om mig selv. Med mit Ben, der var gennemstødt og brækket lidt neden for Knæet, laa jeg i elleve Uger, før jeg fik Lov at sidde lidt op. Dernæst drev jeg det i Løbet af tre Uger saavidt, at jeg kunde gaa ved to Krykker frem og tilbage i Stuen og ude paa den lange Gang. Men en Dag, vi var bleven flere samlede, nogle ved Krykker, andre ved Ræppe og atter andre med Armene opbundne, tog vi os lidt Morskab med at holde et Slags Marsøvelse paa Gangen, men da tog mit Ben til at bløde saa stærkt at jeg kunde spores paa Gulvet. Jeg maatte i Seng at ligge nogle Dage. Jeg fik atter Lov at sidde lidt op, men Tilhold om at være forsigtig, men nu blev jeg angreben af den paa Vasa rettet værende Dyfus, der i faa Dage skildte mig ved alle mine Kræfter. Det blev mig et ligesaa langt, og snart et værre Leje, end da jeg laa med Saaret. Men jeg havde da den Gylke at jeg endel af Tiden laa i et eget Slags drømmende Tilstand, hvori jeg

rigtignok kun sansede lidt, men til Gengæld var mine Smerter mig heller ikke følelige.

Blandt mine Drømmerier mindes jeg især, at jeg vistnok i flere Dage laa og mente, Lægerne underhandlede med mig, at jeg skulde sendes til København, og der skulde Maven tages ud af mig, gøres ordenlig istand og sættes ind igen. Jeg nægtede det længe; men da de blev ved at paastaa, jeg ellers aldrig kunde blive rask, gik jeg tilsidst ind paa det. Saa mente jeg, de tog mig i Sengen, som jeg laa, og bar mig ombord paa et Dampskib. Om Natten skulde Skibet ligge over ved Svendborg. Der blev vi syge baaret iland; og da jeg iforvejen havde skrevet hjem om denne Rejse, kom min Fader, min Moder og mine Søskende til mig der. Men hvergang jeg i mine Drømmerier kom sammen med mine Forældre og Søskende, vendte min fulde Samling tilbage, og jeg vidste mig da paa Sygelejet i Nabenraa.

Saa laa jeg nogle Dage og tumlede med, at Djævelen vilde bilde mig ind, Vorherre dog egentlig var ondsindet, i hvert Fald meget haard, da jeg saa tidt havde bedet ham hjælpe mig og give mig mit Helbred, men han gjorde det ligegodt ikke, endda det var ham en grumme nem Sag. Vilde jeg derimod bare bede ham hjælpe mig, og lade de andre, der laa, høre derpaa, saa skulde jeg straks komme mig. Denne Tale førte han, uden nogen hørte det, men med et kom han ind ad Døren, stod paa Gulvet, lidt fra Fødderne paa min Seng, i Skikkelse af en stor, noget „flanet“ Dreng. Han gren hæsligt og sagde: „Vil Du saa?“ Jeg blev halv forstrækket, men jeg syntes saa en Stemme trøstede mig ved at sige: „Modstaa Djævelen, og han skal fly for Dig.“ Jeg følte, som

snart aldrig før, at Vorherre var mig nær, og jeg udtalte Ordene: „Vig fra mig, Satan! i Vorherres Jesu Navn!“ med en saadan Myndighed, at jeg snart selv skjald ved det. Men Djævelen eller da den formentlige skulmede og løb ud af Døren.

Det blev Slutningen paa de langvarige og noget underlige Drømmerier, jeg laa i, saa fra det Djeblit var jeg ved fuld Samling. Men jeg var meget syg, og alle Lægernes Kunster kunde ingen Bending fremkalde. Saa opgav de mig. Det skal vel nærmest sige, de tilstod, deres Kunst var utilstrækkelig over for min Sygdom. Saa laa jeg en otte Dages Tid uden at saa Lægemidler, men saa tog det Forandring med mig. De sagde mig nu, jeg kunde maaste nok komme mig, men ikke leve højere end fire, fem Aar.

Tid efter anden kom jeg nu til at gaa op, og hen sidst i Februar Maaned (1851) blev der Tale om at sende mig hjem. Jeg skulde først undersøges af en Kommissjon, der skulde bestemme, om jeg mere kunde bruges som Soldat, eller som de udtalte det: Jeg skulde erklæres midlertidig eller fuldkommen „kassabel“. Den sidste Dag i Februar kom den omtalte Kommissjon, og jeg blev erklæret „fuldkommen kassabel“. Jeg fik et Slags Pas, hvorpaa der stod skrevet:

„Nr. 16 Underforporal Rasmus Hansen Gudme af 3die Forstærknings-Bataljons 1ste Kompagni, Svendborg Amts 67de Vægd, Løbe-Nr. 61, erholdt i Slaget ved Isted et Skudsaar igennem Skinnebent med Brud af Benet 2 Tommer under Knæet. Saarene ere nu lægte. Det forreste har et dybt fastvokset Ar paa det venstre Skinne-

bensben. Han blev fremstillet til Kasfation og erklæret

„fuldkommen kasfabel“.

Nabentraa den 28de Februar 1851.

Bape, Hviding,
overordnet Læge. Overlæge.

At ovenstaaende Kasfationsforretning er foretaget paa lovbefalet Maade og i min Nærværelse bevidner

Dau,
Major og Bataljonskommandør.“

Blandt de flere, der blev kasjeret den Dag, var vi tre, der skulde til Fyn, og vi skulde følges ad saa langt som muligt, da vi skulde have fri Bogn. Der skulde imidlertid skrives til Slesvig til Overbestyrelsen for Kørselsvæsenet efter et Bognpas til os. Og paa dette maatte vi vente fem Dage. Disse brugte vi til at tage et sidste Farvel med vore mange Belgørere der i Byen og vi maatte sande, at deres Kærlighed til os holdt ud til det sidste. Først er nu at nævne, de talte med os, som vare vi Sødstende, saa vilde de kvæge os med Mad og Drikke, som de ej skulde se os mer i Verden, hvad vel ogsaa blev Tilfældet med de fleste af os, saa tænkte de paa alle vore smaa Fornødenheder til Rejsen hjem, for mit Vedkommende, at jeg fik et Stykke Uldtøj at svøbe om mit saarede Ben, for at det ikke skulde faa Kulde. Og desuden fik vi en Flaske Portvin og en Mængde Kager med paa Rejsen. Ogsaa de militære Myndigheder sørgede godt for os, som sagt ved at skaffe os Bogn fra Sted til Sted, og desuden give os Feltkappe, Munderingsfrakke og Bukser. Det hed sig, vi efter Reglerne skulde levere det af, men som Forholdene stod, fik vi at beholde det.

Det var om Morgenen den 5te Marts, vi endelig rullede bort fra Aabenraa, efterat vi havde været der paa ottende Maaned, og hvortil vi vare knyttede med saamaage kære Minder.

Først gif Rejsen til Haderslev, hvor vi maatte vente nogle Timer efter en ny Vogn. Derfra førte vi ret før Aften til Aarøfund, hvor vi skulde være Natten over, da Dampskibet først gif til Assens næste Morgen Klokken halv fem. Vi fik tilnøds en Seng alle tre, og at vi fandt det knebent efter at have ligget magelig saa lang Tid paa Vasarettet, følger af sig selv. Næste Morgen Klokken iøv gif vi iland ved Assens, og jeg var atter paa hynst Grund, og stod i samme By, hvorfra jeg forrige Sommer var sejlet bort, dengang som gav Soldat, der hastede til Kamp og Sejr, nu støttende mig til Stok og med Brev paa, at jeg var „fuldkommen kassabel“, og dog var jeg glad, for Danmark havde sejret.

Først over Middag fik vi Vogn fra Assens til Faaborg, og det var lige i Mørkningen, da vi holdt paa Torvet i Faaborg, sagde Farvel til vor Koresvend og fik nogle Mænd fra Byen til at sige os, hvor vi heri Byen skulde henvende os med vort Vognpas og saa fri Vogn til Svendborg. Vi var nu kun to, for den ene havde taget fra os ved Haarby Kro. Jeg stod nu med min Stok, den anden med sin Arm opbunden, og Mændene havde ikke vanskelig ved at regne ud, vi var to „Invalider“. De spurgte, om vi var fra „Ssted“ eller „Frederiksstad“. Og da de fik høre, vi var fra Sstedslaget, vilde de næsten med Magt nøde os til at blive i Byen om Natten, og om Aftenenen komme med til et Gilde paa Raadhuset, som de nu gif til. Aftenen forud havde Byen gjort

Gilde for deres hjemkomne Krigsmænd, baade Soldater og Søfolk. Men det havde været dem umuligt at faa has paa al den Mad og Drikke, der frivilligt var bragt sammen, og derfor skulde der fortsættes iaften igen. Vi takkede for Indbydelsen, men sagde, vi vilde helst rejse om vi kunde faa Bogn. De viste os Kontoret, vi gik derind med vort Pas og fik at høre, vi kunde faa Bogn Kloften ti. Efter Indbydelsen gik vi nu hen paa Raadhuset, hvor vi blev bænket og stænket, og hvor de flokkedes om os, Mænd og Kvinder, og bad os fortælle om vore Hændelser. De spurgte atter, hvorfor vi ikke vilde være i Byen om Natten. Jeg sagde, vi havde ingen Kvarter. „Saa kender I ikke Jaaborgerne“, sagde flere, „ellers kunde I sagtens faaet Kvarter.“ Jeg sagde, jeg kendte dog lidt til deres Gæstfrihed, da jeg to Gange havde været indkvarteret der og to andre Gange marjeret derigenem. „Hvem har De været indkvarteret hos?“ spurgtes der. „Sidst hos Uhrmager“, svarede jeg. „Rigtig“, raabte en, trængte sig frem og trykkede mig i Haanden. Nu holdt vor Bogn for Døren. De fulgte os alle tilbøgs og nødte os en Flaske Vin med. — I Svendborg saa vi kun en Bægter, der viste os ind paa en Gæstgivergaard. Her sagde jeg Farvel til min Kammerat, gik til Gudme, hvor jeg overraskede min Fader, Moder og Søskende, før de endnu var staaet op om Morgen.

